

A Társadalmi Megújulás Operatív Program TÁMOP-5.2.8/12/1-2013-0001 számú „**Kisközösségi ifjúság nevelés támogatása**” című kiemelt projekt megvalósításához kapcsolódóan „Kisközösség-fejlesztési módszertan kialakítása” kutatás-fejlesztési feladatának „A” részeleme:

NEMZETKÖZI ÉS HAZAI JÓ GYAKORLAT GYŰJTEMÉNYEK

Budapest, 2014.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
I. NEMZETKÖZI JÓ GYAKORLATOK	8
I.1. Karvalits Ivett: Szektorközi partnerségek - Community Crossover (Európán kívüli jó gyakorlatok) 8	
Bevezetés.....	8
4H KLUBOK A 4H FIATALOK TÁMOGATÁSÁRA	10
1. A projektet megvalósító szervezet	11
2. A projekt megvalósításának körülményei	12
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	12
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	18
5. Adaptálhatóság.....	18
Melléklet:.....	19
SKILLS4LIFE	20
1. A projektet megvalósító szervezet	21
2. A projekt megvalósításának körülményei	22
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	23
8. Disszemináció és fenntarthatóság.....	26
9. Adaptálhatóság.....	27
Melléklet:.....	27
KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT	29
1. A projektet megvalósító szervezet	30
2. A projekt megvalósításának körülményei	30
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	30
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	35
5. Adaptálhatóság.....	36
Melléklet:.....	37
YOUTH GROW LOCAL	38
1. A projektet megvalósító szervezet	39
2. A projekt megvalósításának körülményei	40
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	41
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	43
5. Adaptálhatóság.....	43
Melléklet:.....	44
„I.2. Karvalits Ivett: Részvétel és fenntarthatóság; Ifjúsági projektek a helyi közösség fejlesztésére (Európai jó gyakorlatok)	45

Bevezetés.....	45
ÖKO-HÁZ.....	47
1. A projektet megvalósító szervezet	48
2. A projekt megvalósításának körülményei	49
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	50
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	52
5. Adaptálhatóság.....	53
Melléklet:.....	54
Hasonló hazai projektek, szervezetek:	54
LETS REVÚCA - ÉLELEMSZÖVETKEZET	56
1. A projektet megvalósító szervezet	57
2. A projekt megvalósításának körülményei	57
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	57
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	61
5. Adaptálhatóság.....	61
Melléklet:.....	61
PANORMUS és A JÖVŐ FELTALÁLÁSA	63
1. A projektet megvalósító szervezet	64
2. A projekt megvalósításának körülményei	65
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	66
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	74
5. Adaptálhatóság.....	75
Melléklet:.....	75
Hasonló kezdeményezések Magyarországon: Artemisszió Alapítvány FOTEL projektje	76
MITWIRKUNG!.....	77
1. A projektet megvalósító szervezet	78
2. A projekt megvalósításának körülményei	79
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	79
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	86
5. Adaptálhatóság.....	86
Melléklet:.....	87
Hasonló kezdeményezések Magyarországon: a Homokháti Kistérség Ifjúsági Modellprogramja	88
I. 3. Kemény Réka: A nevelési programhoz igazított részcélok és a nevelési program	
változásmenedzsmentjének vizsgálata (Európai jó gyakorlatok).....	89
Bevezetés.....	89
THE SCOUT ASSOCIATION	91

1. A jó gyakorlatot megvalósító szervezet.....	92
2. A jó gyakorlat megvalósításának körülményei.....	93
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	94
4. Adaptálhatóság.....	105
SCOUTING IRELAND.....	107
1. A jó gyakorlatot megvalósító szervezet.....	108
2. A jó gyakorlat megvalósításának körülményei.....	109
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	111
4. Adaptálhatóság.....	116
I. 4 Kemény Réka: Az aprófalvas településrendszer és az önkéntes munka népszerűsítése, a család, iskola, egyház, és a kortárs csoportok kapcsolódása (Európai jó gyakorlatok).....	118
Bevezetés.....	118
PFADIBEWEGUNG SCHWEIZ.....	120
1. A jó gyakorlatot megvalósító szervezet.....	121
2. A jó gyakorlat megvalósításának körülményei.....	122
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	123
DEUTSCHE PFADFINDERSCHAFT SANKT GEORG; VERBAND CHRISTLICHER PFADFINDER	134
1. A jó gyakorlatot megvalósító szervezet.....	135
2. A jó gyakorlat megvalósításának körülményei.....	136
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	138
4. Adaptálhatóság.....	143
II. HAZAI JÓGYAKORLATOK.....	145
II. 1. Kovács Edit: A kisközösségi ifjúságnevelés elgondolkodtató kérdései és alkalmazott munkamódjai	145
1. BEVEZETÉS	145
2. A KISKÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTELEN ALAPULÓ FEJLESZTÉS	146
3. HAZAI PÉLDÁK A KISKÖZÖSSÉGI IFJÚSÁGNEVELÉS TERÉN	156
4. AJÁNLÁSOK A MEGOSZTÁSHOZ ÉS AZ ADAPTÁLÁSHOZ.....	167
II. 2. Tölcsér Tímea: Lépcsőhátrányban, de nem lemaradva. Hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok kisközösségi nevelése	169
Bevezetés.....	169
EGÉSZSÉGED A KINCSED	170
1. A projektet megvalósító szervezet	171
2. A projekt megvalósításának körülményei	171
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	172
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	177

5. Adaptálhatóság.....	177
MINI IFJÚSÁGI SZOLGÁLAT	178
1. A projektet megvalósító szervezet	179
2. A projekt megvalósításának körülményei	180
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	181
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	183
5. Adaptálhatóság.....	183
„MUNKAMÁGIA” ÖSSZEFOGÁS A MUNKÁÉRT	185
1. A projektet megvalósító szervezet	186
2. A projekt megvalósításának körülményei	187
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	188
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	190
5. Adaptálhatóság.....	191
Melléklet:.....	191
TŐLÜNK NEKTEK	192
1. A projektet megvalósító szervezet	193
2. A projekt megvalósításának körülményei	193
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	195
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	198
5. Adaptálhatóság.....	198
Melléklet:.....	199
NYITOTT IFJÚSÁGI MUNKA	201
1. A projektet megvalósító szervezet	202
2. A projekt megvalósításának körülményei	203
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	204
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	209
5. Adaptálhatóság.....	209
Melléklet:.....	210
II. 3. Tölcsér Tímea: Ec-pec ... velünk jöhetsz! Szabadidő hasznos eltöltése, sport vagy munkaerő- piaci orientáció.....	212
Bevezetés.....	212
FACTORY ARÉNA	214
1. A projektet megvalósító szervezet	215
2. A projekt megvalósításának körülményei	215
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	216
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	220

5. Adaptálhatóság.....	221
A BORDÁNYI MODELL.....	222
1. A projektet megvalósító szervezet	223
2. A projekt megvalósításának körülményei	224
3. A projekt megvalósítása és módszertana.....	226
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	228
5. Adaptálhatóság.....	229
Mellékletek:.....	229
JÁTÉK-SZÍNHÁZ-NEVELÉS.....	230
1. A projektet megvalósító szervezet	231
2. A projekt megvalósításának körülményei	232
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	232
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	234
5. Adaptálhatóság.....	235
Melléklet:.....	236
POCOLÓ NOMÁD	237
1. A projektet megvalósító szervezet	238
2. A projekt megvalósításának körülményei	239
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	240
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	244
5. Adaptálhatóság.....	244
II. 4. Kovács Vanda: Kolombusz tojása itthon. Kisközösségek kapcsolódása a családhoz, iskolához, egyházhoz	246
Bevezetés.....	246
HAZATÉRŐK	247
1. A projektet megvalósító szervezet	248
2. A projekt megvalósításának körülményei	248
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	250
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	255
5. Adaptálhatóság.....	256
KÖZÉPISKOLAI SZEXUÁLIS NEVELÉSI PROGRAM.....	257
1. A projektet megvalósító szervezet	258
2. A projekt megvalósításának körülményei	261
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	261
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	263
5. Adaptálhatóság.....	264

Melléklet:.....	265
MI-HÁZUNK TANODA	266
1. A projektet megvalósító szervezet	267
2. A projekt megvalósításának körülményei	268
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	269
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	273
5. Adaptálhatóság.....	273
Melléklet:.....	274
OROSHÁZI GYIÖK	275
1. A projektet megvalósító szervezet	276
2. A projekt megvalósításának körülményei	277
3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana	278
4. Disszemináció és fenntarthatóság.....	279
5. Adaptálhatóság.....	280
Melléklet:.....	281
III: ÖSSZEFOGLALÓK ÉS JAVASLATOK	282
III. 1. Kovács Edit: Nemzetközi és hazai jó gyakorlatok (Összefoglaló tanulmány).....	282
Összefoglalóan a kisközösségi ifjúságfejlesztés példáiról	282
Összefoglalóan a kezdeményezőkről	292
Összefoglalóan a megközelítésről, a módszerekről	294
Zárszóként angyalok és ördögök, azaz nézzünk szét a feltételek erdejében	300
A KÍNAI FAL ÉPÍTÉSE (Részlet).....	302
IRODALOM:.....	303

I. NEMZETKÖZI JÓ GYAKORLATOK

I.1. Karvalits Ivett: Szektorközi partnerségek - Community Crossover (Európán kívüli jó gyakorlatok)

Bevezetés

Az alábbi tanulmányban szereplő négy Európán kívüli szervezet tevékenységi profilját, projektjeit egy közös vonás köti össze – a kombinált megközelítés. Crossovernek a különböző műfajok találkozásából, összeházasításából kialakuló új, formabontó, de innovatív és termékeny produkciókat, gyakorlatokat nevezik, általában a művészeti életben, a szó eredeti jelentése: kereszteződés. A következő programokban az ifjúsági közösségfejlesztés olyan gyakorlatait mutatjuk be, amelyek:

- az oktatás és az ifjúsági munka,
- a sport és az ifjúsági munka,
- a gazdálkodás és az ifjúsági munka
- a tudományos kutatás és az ifjúsági munka határán húzódnak, és a fejlesztéseket megvalósító szakemberek, szervezetek között is szerepelnek a társterületek képviselői.

A tevékenységek elindításához tehát szoros partnerségek kialakítására, közös célok meghatározására, és integráns pedagógiai koncepciókra volt szükség.

Egy másik közös nevező a projektek többségében a hálózatiság – hogy a modellprogramok széles körben elterjedtek, több kis helyi szervezet azonos szerkezetben, módszertannak, egyfajta franchise-ként tevékenykedik, vagy nagy múltú országos ifjúsági struktúrákról van éppen szó.

Az első példa a klubszerű formában, kooperatív módszerek alkalmazásával, fiatalok által vezérelt módon megvalósuló tudományos kutatás, tanulás, kompetenciafejlesztés közösségépítő hatását mutatja meg a 4H klubok mintáján keresztül. A 4 H az USA legnagyobb ifjúságfejlesztő szervezete országos intézményrendszerrel és önszerveződő, önkéntesek által vezetett civil hálózattal. A 4 H programok kutatásokon alapuló, magas színvonalú gyakorlati tanulási lehetőséget biztosítanak a 8-18 éves fiatalok számára 3 célterületen: a tudományok, az állampolgárság és az egészséges életmód. Jelen tanulmány esetében nem a tudományos curriculum elemeit használjuk a módszertan szemléltetéséhez, lévén a témák, altémák, projekt típusok, projekt célok függvényében több ezer féle tananyag áll rendelkezésre és legalábbis az alapinformációk szintjén hozzáférhető a szervezet webes felületein. Az alábbiakban inkább a

szervezetfejlesztési modellre fókuszálunk és a 4H klubok szervezésének, felállításának, működtetésének hátterébe pillantunk bele, és az ehhez kidolgozott módszertant ismertetjük.

A következő irányzatot a Hoops4Hope afrikai központú globális nonprofit szervezet képviseli, amely a kosárlabda, mint tömeg- és versenysport motiváló, teljesítményre ösztönző, összekovácsoló hatására és vonzerejére építve neveli az egészséges életmódra és társas illetve életvezetési készségekre a hátrányos helyzetű, sok esetben nagyon nehéz körülmények között élő, veszélyeztetett fiatalokat. A Hoops4Hope kereteket és eszközöket biztosít a gyerekeknek és fiataloknak a sportoláshoz, illetve felkészíti őket arra, hogy szembenézzenek a szegénységgel, a HIV/AIDS fertőzéssel és a bűnözéssel járó problémákkal. A sportot teszi a társadalmi változás hajtóerejévé, képessé teszi a fiatalokat, hogy eredményes, sikeres felnőttek legyenek, saját közösségeik vezetőivé váljanak. Külön érdekesség, hogy olyan égető és nehezen megközelíthető társadalmi problémákat is napirendre tűz és a sporton keresztül tud megközelíteni, mint a lányok és nők elleni erőszak, kizsákmányolás és hátrányos megkülönböztetés, és éppen a futballal hozza helyzetbe a lányokat SOCCER 4 Hope testvérszervezetén keresztül.

A harmadik szervezet egy olyan észak-amerikai közösségfejlesztési modell képviselője, amely nem ismeretlen már Magyarországon sem, a KIDS (Kids Involved Doing Service-Learning) Consortium az ifjúsági iskolai közösségi szolgálat módszeren keresztül köti össze az iskolákon keresztül a fiatalokat és a helyi közösségi civil szervezeteivel, hogy közös projektjeik révén egyszerre foglalkozzanak a közösséget érintő problémákkal, szükségletekkel és teljesítsék a tantervükben előírt tantárgyi követelményeket és kulcskompetenciákat illető elvárásokat. Az oktatás és a közösségfejlesztő ifjúsági munka összekapcsolása révén a fiatalok az életüket és a környezetüket érintő valós kihívásokkal foglalkoznak az iskolán kívül és a gyakorlati tevékenységek során szerzett ismeretek, készségek értékelésével és tudatosításával a középiskolai tananyaghoz is kötni tudják eredményeiket.

A szintén az USA-beli Community Ground Works a környezeti nevelés és az ökológiai gazdálkodás gyakorlatát köti össze az ifjúsági közösségfejlesztéssel. Városi kertjeiben ifjúsági tanuló kert program és erdővédelmi gyakorlat biztosításával járul hozzá az egészséges helyi közösség megteremtéséhez, célcsoportja a teljes lakosság, de kiemelten együttműködik az oktatási intézményekkel, közösségi civil szervezetekkel, intézményekkel, pl. ifjúsági központokkal a fiatalok kertészeti programokba történő bevonásában. A Youth Grow Local program célja az fiatalok felelős, környezettudatos, együttműködő, nyitott és a természettel meghitt viszonyt ápoló felnőttekké nevelése, akik részt vesznek a természeti területek helyreállításában – a természet tanulmányozása folyamán a fiatalok önmagukról is tanulnak, és megtanulják elfogadni egymást is.

4H KLUBOK A 4H FIATALOK TÁMOGATÁSÁRA

A projekt tevékenység megnevezése:	4H Klubok a 4H fiatalok támogatására
A szervezet neve:	4-H National 4H Council Iowa State University 4H Youth Development
A szervezet címe:	Iowa State University Extension and Outreach, (800) 262-3804, 2150 Beardshear Hall, Ames, IA 50010-2046
A szervezet honlapja:	http://www.4-h.org/
Kontaktszemély neve:	<i>Keli Tallman</i> <i>4-H Youth Development Specialist</i> <i>Iowa State University 4H Youth Development</i>
Kontaktszemély e-mail címe:	ktallman@iastate.edu
A projekt összefoglalása: <p>A 4H programok kutatásokon alapuló, magas színvonalú, projektalapú gyakorlati tanulási lehetőséget biztosítanak a fiatalok számára 3 célterületen: tudományok, állampolgárság és egészséges életmód. Alapvető célcsoportjuk a 8-18 éves korosztály. A 4H programok megvalósulási keretei lehetnek az egyetemeken működő 4H központok, 4H ifjúsági klubok, iskolákban tartott gyakorlati órák, délutáni iskolák, ifjúsági táborok. Sok egyetemen működik a 4H alumnik (öregdiákok, felnövő 4H fiatalok) által vezetett 4H Klub, amelyekben a korábbi 4H-s fiatalok vesznek részt aktívan, de mások számára is nyitottak. A Klubok a helyi és az állami 4H programoknak biztosítanak támogatást képzések szervezésével, továbbá szolgáltatásokat és társasági programokat nyújtanak a hallgatóknak.</p>	
	

1. A projektet megvalósító szervezet

A 4-H az USA legnagyobb ifjúságfejlesztő szervezete az ország egészére kiterjedő civil hálózattal, a 4H egyben fiatalok közössége is, akik vezetői, állampolgársági és életvezetési készségeket tanulnak felnőttsegítőik támogatásával. Több mint 7 millió 4H fiatal van Amerikában a városi, külvárosi és kistelepülési közösségekben. A 4H „tanulói” egymáshoz kapcsolódó gyakorlati képzésben vesznek részt az alábbi területeken: tudomány, egészséges életmód, biztonságos étkezési szokások.

The 4H rövidítés a fejlesztési területek kezdőbetűit rejt: Head, Heart, Hands and Health (Fej, Kéz, Szív, Egészség), ami egyfajta holisztikus nevelési megközelítést jelent az alábbi területeken: Head/Fej- a menedzsment/gondolkodás - Heart/Szív - Kapcsolatok, gondoskodás - Hands/Kéz – Adakozás/segítség és munka - Health/Egészség – Élet, jóllét.

A szervezet célja a fiatalok sikeres életre való felkészítése, felvértezése mindazokkal a készségekkel és képességekkel, attitűdökkel és tudással, amely ahhoz szükséges, hogy a maximumot kihozzák magukból. A fiatalok eltérő szükségleteinek és életkorának megfelelő projektek megvalósításával az étkezéstől az erdőgazdálkodáson át, az úrkutatáson keresztül az állatvilágig mindenféléről tanulnak.

A Nemzeti 4H Tanács nonprofit magánszervezetként partnere a Nemzeti Élelmiszer és Mezőgazdasági Intézeten (National Institute of Food and Agriculture - NIFA) belül működő Ifjúságfejlesztési Osztálynak és 4H Központnak, a NIFA az Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériumának a háttérintézménye. A 4H program 109 egyetemén működik, az országban több mint 3000 helyi irodával minden megyében és járásban, az USA-n kívül pedig további 50 országban megtalálható.

A 4H programok célja, hogy a fiatalok nevelése mellett a közösségfejlesztés és a közösségi szolgálat ösztönzése. A városok terjeszkedésével a 4H a mezőgazdasági, állattartási és élelmezési projektek mellett fotográfia, nyilvános beszéd, sport, történelem, művészetek és egyéb tématerületeken is valósít meg kezdeményezéseket, ennek ellenére továbbra is legerősebben a mezőgazdasághoz, és az ide kapcsolódó értékekhez kötődik: ezek a takarékoság, a találékonyság, az oktatás, az együttérzés, a természetvédelem, a megerősítés, a közösségi szolgáltatás, és az általános boldogság és jóllét. Nyári táborok, helyi és állami vásárok is beletartoznak a tevékenységterületébe, nemzetközi hálózat révén a 4H nemzetközi csereprogramot is bonyolít a partnerországaival.

2. A projekt megvalósításának körülményei

A 4H programok kutatásokon alapuló, magas színvonalú gyakorlati tanulási lehetőséget biztosítanak a fiatalok számára 3 célterületen: a tudományok, az állampolgárság és az egészséges életmód. Alapvető célcsoportjuk a 8-18 éves korosztály. A 4H programok mellett sok egyetemen működik az alumnik által vezetett 4H Klub, amelyekben a korábbi 4H-s fiatalok vesznek részt aktívan, de mások számára is nyitottak. A Klubok a helyi és az állami 4H programoknak biztosítanak támogatást képzések szervezésével, továbbá szolgáltatásokat és társasági programokat nyújtanak a hallgatóknak. Az alábbiakban az Iowa State University keretein belül működő 4H Klubok példáján keresztül ismertetjük meg egy tipikus 4H klub létrehozásának és fenntartásának alapelemeit, a benne dolgozó professzionális és önkéntes ifjúságsegítők felkészítésének módszertanát.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A 4H Központ tájékoztatója¹ szerint a 4H Klubok minimum 3 különböző családból származó 5 fiatal részvételével működő szervezett csoportok, akik rendszeresen találkoznak önkéntes felnőtt segítőkkel egy hosszú távú, progresszív tanulási folyamat során. A klubok célja, hogy a fiatalok számára pozitív fejlődési lehetőséget biztosítsanak, amelyek során **megtapasztalják a valahova tartozást, a tudást, a függetlenséget és a nagylelkűséget** – ezek a **lényeges alkotóelemei** (Essential Elements) egy kisközösségnek a 4H filozófiája szerint. A Klubok nyitottak bármely 8-20 év közötti fiatal számára nemtől, származástól, egészségi és családi állapottól stb. függetlenül. Egy Klubnak évente 6 alkalommal kell klubtalálkozót tartania, de általában havi rendszerességgel sor kerül ezekre az alkalmakra, amelyeket, egyéb események: táborok, kiállítások/vásárok, projekttalálkozók és más 4H tanulási tevékenységek is kiegészítenek. Minden klubnak van egy vezetője az ifjúsági korosztályból. A klubtalálkozók megvalósulhatnak a tagok otthonában, vagy közösségi terekben, ifjúsági házakban, közintézményekben, az iskolában stb. A klubok programja, tevékenységei a részt vevő fiatalok érdeklődésnek és szükségleteinek megfelelően alakulnak, és egyedi vagy összetett projekt formában valósulnak meg. A fiatalokat mindenkor képzett és monitorozott felnőtt segítők támogatják.

Mi jellemzi a 4H projekteket?

Minden projekt kutatásokon alapuló, a résztvevők életkorának megfelelő, előre megtervezett tanulási alkalmak sorozata. A projektek eredménye, hogy fiatalok hosszú távú részvételüknek köszönhetően a tervezett céloknak és az előre meghatározott kimeneti elvárásoknak megfelelő

¹ http://www.csrees.usda.gov/nea/family/res/youthdev_policy_factsheets.html

tudással és képességekkel rendelkeznek. A felnőttsegítők szerepe ebben a fiatalok támogatása a célok, elvárások meghatározásában, és a hozzáférés biztosítása a megfelelő forrásokhoz: ismeretanyaghoz, eszközökhöz, módszerekhez.

A 4H klubok nevelési és fejlesztési alapelvei:

- a cselekvésen ill. tapasztalaton alapuló tanulás (learning by doing) az elsődlegesen alkalmazott nevelési elv és megközelítés
- olyan programelemekből építkeznek, amelyek bizonyítottan a fent említett 4 lényeges alkotóelemet: **a valahova tartozást, a tudást, a függetlenséget és a nagylelkűséget** mozdítják elő
- alkalmakat biztosítanak az olyan életvezetési készségek tervezett elsajátítására, mint a vezetés (leadership), az aktív állampolgárság, a közösségi szolgálat és a nyilvános beszéd
- egyéni projektelményeket biztosítanak a tudománnyal, a technikával és az egészséges életmóddal kapcsolatban
- hozzáférést biztosítanak az érintett egyetemek és a megyei, állami és országos 4H forrásanyagaihoz
- támogatják a fiatal-felnőtt partnerséget, és ösztönzik a fiatalok és a felnőttek részvételét
- biztonságos fizikai és érzelmi környezetet biztosítanak
- számtalan, a fiatalok igényeinek és érdeklődésének, valamint az érintett egyetem tudásbázisának megfelelő témakörben ajánlanak projektlehetőségeket.

A fenti alapelvárásokon túl a tájékoztató szabályozza a klub elnevezésével, menedzselésével, személyzeti felépítésével, finanszírozásával kapcsolatos teendőket, valamint meghatározza a jelentési kötelezettségeket. Ami nagyon fontos, minden klubnak meg kell határozni a maga számára a klub szabályait és el is kell fogadnia azokat, majd követnie kell.

A 4H Klubok felállítását és menedzselését, a fiatalok mentorálását és a tanulási folyamatok facilitálását végző önkéntes vagy alkalmazott felnőttsegítőket egy központilag megtervezett curriculum alapján képzik.² A curriculum legfőbb tartalmi elemei: az ifjúságfejlesztés alapelvei, a 4H ifjúságfejlesztésének lényeges alkotóelemei, a 4H szervezeti struktúrája, kultúrája, tevékenységeinek rendszere, az életvezetési készségek és a tapasztalati tanulás modellje, a 4H curriculum megismerése és alkalmazása, a tapasztalati tanulás a gyakorlatban, valamint a 4H klubok alapjai. Az alábbiakban röviden ismertetjük a klubvezetők módszertani képzésének legfontosabb elemeit.

² <http://www.4-hmilitarypartnerships.org/p.aspx?tabid=75>

A 4H ifjúságfejlesztési megközelítésének alapja a fiatalok alapvető szükségleteiből indul ki, ezeket tekinti a már említett 4 lényeges alkotóelemnek: a valahova tartozás, a tanulás, a függetlenség és a nagylelkűség. Az egyes elemek megvalósulásának feltételeit az alábbi ábra mutatja be:

Valahova tartozás	Tudás
<ul style="list-style-type: none"> - pozitív kapcsolat egy gondoskodó felnőttel - befogadó környezet - biztonságos környezet <p>A fiataloknak szükségük van arra, hogy szoros és hosszú távú kapcsolatot alakítsanak ki a szüleiken kívül más felnőttekkel is.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - elkötelezett részvétel a tanulási folyamatban - új készségek elsajátítása <p>Az önbizalom és a személyes jelentőség érzésének kialakításához a fiataloknak szükségük van arra, hogy úgy érezzék, képesek valamire. Az egyéni hatékonyságot támogató közeg arra készíti a fiatalokat, hogy próbára tegyék saját képességeiket, ne másokhoz mérjék magukat.</p>
Függetlenség	Nagylelkűség
<ul style="list-style-type: none"> - lehetőség arra, hogy aktív résztvevőként tekintsen önmagára a jövőben - lehetőség az önmeghatározásra <p>Fontos, hogy a fiatalok érezzék, hatással vannak másokra és az eseményekre. A függetlenség érzésével személyes felelősségérzetük és fegyelmük is fejlődik.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - lehetőség hogy gyakorolja és értékelje a mások javára történő szolgálatot/tevékenységet <p>A fiataloknak érezniük kell, hogy van értelme és célja az életüknek, lehetőséget kell teremteni számukra, hogy kapcsolódjanak a közösségeikhez, megismerjék mások szükségleteit és választ adjanak ezekre az igényekre. A nagylelkűségbe a tolerancia, a szolidaritás és az együttérzés is beletartozik.</p>

Amikor a fiatalokat barátságosan üdvözlik egy klubtalálkozón, akkor megtapasztalják a valahova tartozás érzését, ha alkalmuk van tanulni, készségeket elsajátítani, egy projektet megvalósítani, akkor egy tudásszinttel előbbre lépnek, ha maguk dönthetnek az elérendő célokról, függetlennek érzik magukat, és ha a 4H-n keresztül együtt dolgoznak a közösségért, akkor a felelősségérzetük és a nagylelkűségük erősödik.

A 4-H projekttevékenységekben gyakran előfordul, hogy a résztvevők maguk határozzák meg az érdeklődési területüket, amiben el szeretnék mélyedni vagy tudásra, tapasztalatra szert tenni, egy speciális projektet megvalósítani. Amikor egy projekt lezárul, és kézzelfogható eredmény születik, arra is van lehetőség, hogy az eredményt, produktumot egy 4H kiállításon/vásáron bemutassa a fiatal, egyúttal visszajelzést kapjon a projektje sikeréről.

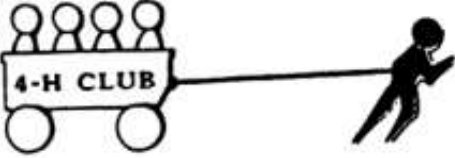

A legelterjedtebb klubforma a 8-18 éves korosztálynak a közösségi vagy multiprojekt klub, amely több találkozót valósít meg, foglalkozik a megyei 4H javaslatokkal és helyi közösségi ügyekkel, és összetett oktatási/nevelési programot, tevékenységeket biztosít, és ahol többféle projektben lehet részt venni. Ehhez azonban több ifjúsági vezető és felnőttsegítő kell. Ezzel szemben vannak témaspecifikus klubok is, ahol egy bizonyos területre fókuszálnak a vezetők és a tagok.

A klubok létrehozását követően a fiatalokat be kell vonni a klubtalálkozók szervezésébe, biztosítva ezzel azok egyensúlyát és változatosságát. A klubtalálkozókat is a fiataloknak kell vezetniük, ez az ő klubjuk, és ezáltal lesz vonzó a többi fiatal számára is.

A multiprojekt klubok egyik pedagógiai módszere a skillathon – „késztségmaraton”: olyan tapasztalati tanulási környezet, amelyben egyszerre lehet nem versenyszerűen több állomáson különböző témákról, különféle területeken változatos eszközökkel, módokon tudást szerezni, készséget elsajátítani. Az egyes állomásokon rövid időt töltenek a résztvevők, ahol konkrét feladatokat kapnak instrukciók és vezetés nélkül. A skillathonok előnye, hogy az eltérő tanulási stílusú és típusú fiataloknak egyaránt biztosít sikerélményt, pozitív megerősítést, és tervezetten irányul konkrét készségek fejlesztésére.

Az Iowai State University klubvezetőknek szóló tippgyűjteménye³ kitér a különböző klubvezető – klubtag viszonyokra és azok hatására, és az előkészítés legfontosabb lépéseire.

³ <http://www.extension.iastate.edu/4hfiles/Volunteers/32TechniquesTeaching.pdf>

<p>1. Mi és a klubbunk</p> <p>A klubvezető személyesen ismeri a klubtagokat, érdeklődik is irántuk, és az iránt, amit csinálnak. A klub minden fiatalé, és akkor a legsikeresebb, ha a tagok javát szolgálja. A vezető így fogalmaz: gyertünk! Találjuk ki. Hogyan csináljuk? A vezető aktívan részt vesz a klub ügyeiben, de nem irányítja.</p>	
<p>2. A vezető melletti klub</p> <p>A vezető a klub mellett és a klubbal mozog. Figyeli a folyamatokat, tanácsokat ad, aktívan segít a munkában. Általában véve érdekelt, élvezi a vezető szerepét, de nem érzi, hogy az övé lenne a klub. Tudomásul veszi, hogy a feladatok elvannak végezve.</p>	
<p>3. A vezető a klub előtt</p> <p>A vezető a csoporton kívül, az előtt halad, maga után húzva a többieket. Hamarosan a „saját” klubjáról beszél, és úgy tűnik, a klub tartozik hozzá és nem fordítva. A programok tervezettek ugyan, de a vezető kívánságait tükrözik.</p>	
<p>4. Leveszem a kezem róla – klub</p> <p>A vezető háttérbe húzódik, és arra kényszeríti a csoportot, hogy önállóan tervezzék meg a programokat. A jó és a rossz döntéseknek egyaránt teret enged. Az erős klubok erősebbek lesznek az ilyen vezetés alatt. A gyengébbek azonban széteshetnek.</p>	
<p>5. Melyik kapcsolat a helyes?</p> <p>Egyik típusú berendezkedés sem a „helyes”. Tulajdonképpen szituációtól függően bármelyik megfelelő lehet. A trükk az, hogy megtaláljuk, melyik a legalkalmasabb a csoporttagoknak és a vezető személyiségének. És ahogy az érdeklődés és a tapasztalat változik, a kapcsolat is megváltozhat, például egy új klub esetén, az elején lehet, hogy húzni is és tolni is kell a szekeret, de 2 év elteltével már erre nem biztos, hogy szükség van.</p>	

Javaslatok a felkészülésre a klubvezetőknek:

- Kérdezzük meg a klubtagokat azokról a témákról és tevékenységükről, amivel foglalkozni szeretnének.
- Nézzünk utána tanulmányoknak, kutatásoknak a fiatalok korát és fejlődési szintjét illetően.
- Kísérletezzünk minél többféle gyakorlattal, tevékenységgel, és tanítási/nevelési stílussal
- Kérdezzük meg más önkéntest, ők hogyan dolgozták fel csoportjaikkal ezt a témát, hogyan valósítottak meg ilyen projektet.
- Keressük fel a megyei 4H munkatársakat segédanyagokért.
- Hagyjuk, hogy a régebbi csoporttagok mentorálják, tanítsák a fiatalabbakat.
- Alkalmazzunk játékos gyakorlatokat a projekthez kapcsolódó adatok megtanulásához.

Az Iowai State University 4H Klubja 6 kulcsterületen biztosít projektekből való részvételi és tanulási lehetőséget a fiataloknak: a mezőgazdaságtól és a tudomány/technikától az állatokon keresztül, a családi életre nevelésen és az egészséges életmódon át az állampolgárságra nevelésig területenként legalább 5-6 projekt fut résztémákról. Az egyes projektek 3 tudásszinten kerülnek megvalósításra, tehát egy fiatal egy összetett fejlesztési folyamatban vesz részt, amelyet elvégezve cselekvési javaslatokat is ad a program és további önálló tanulásra is van lehetőség.

A 4H programot állandó hatásvizsgálat, komoly eredményesség-mérés kíséri. Tavaly zárult le egy 2002 óta évente megismételt longitudinális kutatás⁴, összesen több mint 7000, különböző háttérű fiatalok lekérdezésével, amelynek eredményei igazolták, hogy a 4H-ban részt vevő fiatalok társaikhoz képest

- négyszer valószínűbb, hogy hozzájárulnak közösségeik életéhez (13-18 évesek)
- kétszer valószínűbb, hogy polgári aktivitásuk erősebb (14-18 évesek)
- kétszer valószínűbb, hogy egészségesebb döntéseket hoznak (13 évesek)
- kétszer valószínűbb, hogy részt vesznek tudományos, mérnöki és infokommunikációs programokban az iskolaidőn túl
- és a 4H lányok kétszer olyan valószínű (16 évesek), illetve háromszor olyan valószínű (18 évesek), hogy részt vesznek az iskolán kívüli tudományos programokban, mint más kortársaik.

⁴ <http://www.4-h.org/About-4-H/Research/PYD-Wave-9-2013.dwn>

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A 4H Program részben államilag támogatott és fenntartott intézményrendszerre épül, részben pedig egyéni és szervezeti dotációs konstrukcióban, adományokból működik, nonprofit magánszervezetként. Az adományszervezés és a hálózati struktúra szükségessé teszi a kiterjedt eredménykommunikációt és a minőségi PR tevékenységet is. A 4H szervezeti honlapján minden alapinformáció megtalálható a programok struktúrájáról, céljairól, eredményeiről, adatbázis szerepel a különböző 4H partnerintézményekről, klubokról.

Az egyes 4H klubok honlapja is átlátható, részletes és színes információs anyagokat tartalmaz a projektekről, valamint hozzáférhetővé teszi a felnőttsegítőknél, fejlesztőknek, önkénteseknek szóló szakmai segédanyagokat. A 4H klubok hírleveleket, periodikákat is megjelentetnek, produktumaikat rendszeres 4H kiállításokon, vásárokon hirdetik. A honlapon túl jelen vannak szinte minden közösségi portálon, sorozatot közölnek a 4H alumnik tapasztalatairól, sikereiről.

A 4H klubok fenntarthatóságához nagyban hozzájárul a program sikere a közösségek fejlesztése terén, a kortárscsoport tagjai önkéntes segítőkké lesznek, és ezzel biztosítják az utánpótlást a klubvezetők és felnőttsegítők körében.

A helyi közösség számára hasznos és értékes tevékenységek növelik a támogató kedvet és hozzájárulnak a forrásszervezés eredményességéhez is.

5. Adaptálhatóság

A 4H ifjúsági klubok hálózatának működési elve a fiatalok által vezérelt tanulás. A klubok lehetőséget biztosítanak a fiataloknak, hogy biztonságos környezetben tegyék próbára magukat, és miközben konkrét tudományterületekre fókuszálnak, az érvényesülésükhöz szükséges alapvető készségeket, képességeket sajátítanak el.

A 4H munkatársak és önkéntesek a fiatalok alapvető szükségleteire (lásd feljebb a 4 lényeges alkotóelemnél: valahova tartozás, a tanulás, a függetlenség és a nagylelkűség) az alábbi feltételek megteremtésével révén tudnak választ adni: gondoskodó felnőttsegítők, biztonságos tanulási környezet, ismeretanyag (előre kidolgozott oktatási segédanyagokkal), szolgáltatások, befogadó hozzáállás, elkötelezettség, jövőtudatosság és felelősség.

A 4H nagyon érett szervezeti kultúrával és komplex szervezeti struktúrával és szolgáltatásrendszerrel működik. Jó gyakorlat, követendő vagy adaptálandó megközelítés a fiatalok irányító, alkotó szerepének biztosítása a folyamatokban, ami garantálja, hogy a tanulási folyamat érdekes, releváns, célcsoportra szabott, másrészt hozzájárul az utánpótlás-neveléshez és a forrásszervezéshez, amelyek a szervezet fejlesztése szempontjából lényegesek.

Kisközösségek fejlesztés szempontjából a klubhálózat felépítése, szervezeti modellje és a klubok működési elvei tekinthetők érdekes mintának, a vezetőképzés rendszere és tematikájának további tanulmányozása javasolt.

A program egészének viszonylatában, általánosságban, érdekes még a tudomány-technika tematika hangsúlyos szerepeltetése a projektterületekben, ami nem elhanyagolandó a társadalmi és gazdasági változások és tendenciák tükrében. Tudatosság fedezhető fel a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő kompetenciák kiemelt támogatásában mind az innovatív ipar, mind pedig a mezőgazdasági termelés. Ez kevésbé módszertani, mint inkább politikai kérdés, hogy mely irányba lenne célszerű orientálni a fiatalokat, és hogy a szabadidős tevékenységeik legyenek-e a keretei a sikeres életpályához elengedhetetlen kompetenciák mélyebb elsajátításának.

Melléklet:

Institute for Applied Research in Youth Development: The Positive Development of Youth: Comprehensive Findings from the 4-h Study of Positive Youth Development, 2013 December. Lásd: <http://www.4-h.org/About-4-H/Research/PYD-Wave-9-2013.dwn>

4-H 101: The Basics of Starting a 4-H Club. Szerk: 4H 101 Design Team, 4H Army Youth DevelopmentProjects Lásd: <http://www.4-hmilitarypartnerships.org/p.aspx?tabid=75>

How to Start a 4-H Club, Iowa State University

Lásd: <http://www.extension.iastate.edu/4hfiles/Volunteers/24StartAClub.pdf>

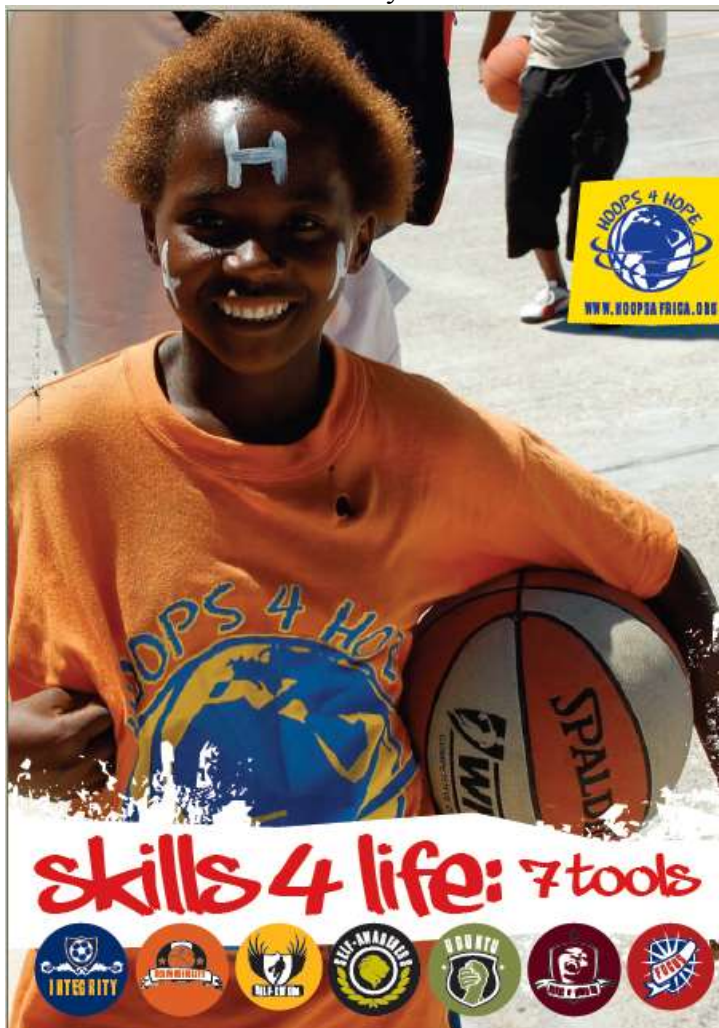

A projekt tevékenység megnevezése:	SKILLS4LIFE életvezetési képességek fejlesztése a sport általi neveléssel
A szervezet neve:	HOOPS 4 HOPE (H4H)
A szervezet címe:	Hoops 4 Hope South Africa PO BOX #32 Private Bag XII Mowbray 7700 Cape Town
A szervezet honlapja:	http://www.hoopsafrica.org
Kontaktszemély neve:	Thierry Kita, ügyvezető
Kontaktszemély e-mail címe:	thierrykita@yahoo.com

A projekt összefoglalása:

SKILLS4LIFE életvezetési képességek fejlesztése a sport általi neveléssel. A program egy curriculum és egy tréning, amely hozzájárul a fiatalok és az önkéntes edzők/coachok személyiségfejlődéséhez, globális érzékenységéhez, és vezetői készségeinek fejlődéséhez. A SKILLS 4 LIFE (Készségek az Élethez) a H4H életvezetési készségfejlesztő programja.

Az életvezetési készségek olyan szerzett vagy fejlesztett képességek vagy eszközök, amelyek segítenek az embernek sikeresen érvényesülni az életben.

1. A projektet megvalósító szervezet

A Hoops4Hope afrikai központú globális nonprofit hálószervezetet Mark Crandall alapította 1995-ben Zimbabweban. A szervezet célja a sport általi nevelés és az egészséges életmódra nevelés. Társas és életvezetési készségeket fejlesztő programot valósít meg a kosárlabdázáson keresztül. Tevékenységei közé tartoznak sportprogramok szervezése, adománygyűjtés, prevenciós programok kezdeményezése. Célcsoportja az iskolások, a menedékes gyerekek és a közösségek, civil szervezetek.

A szervezet jelenleg Afrika déli részén működik, közel 10000 iskoláskorú gyereket és fiatalt lát el kosárlabda és LIFE SKILLS (életvezetési készségek) programmal. Csak Zimbabweban 2013-ban a 15 koordinátorból álló team 15 különböző közösségben, 75 iskolában valósított meg programokat. Több mint 200 edzőt képeztek ki és több száz meccset és bajnokságot szerveztek több mint 5000 gyerek részvételével.

A Dél-afrikai H4H koordinátorok a helyi és nemzetközi önkéntesekkel közösen szintén kosárlabda és életvezetési programokat szerveznek az iskolának és közösségeknek. Egy év alatt több mint 100 edzést tartottak, átlagosan 50 gyerek részvételével, a közösségek között mérkőzéseket rendeztek és több mint 30 edzőt képeztek ki az életvezetési készségek tanítására. A kosárlabda profil mellé időközben a szervezetnek egy futball „leányszervezete” is létrejött, amely kiemelten foglalkozik a nem esélyegyenlőséggel a női focin keresztül.

A Hoops4Hope biztosítja a gyerekeknek és fiataloknak azokat az alapvető eszközöket, amelyek a sportoláshoz szükségesek, illetve ahhoz, hogy szembenézzenek a szegénységgel, a HIV/AIDS fertőzéssel és a bűnözéssel járó problémákkal. Kosárlabda pályákat, palánkokat építenek, sportegyesületeket/csapatokat szerveznek, az Egyesület Államokból gyűjtött sporteszközöket osztanak szét a rászorulóknak között, edzői továbbképzéseket tartanak, bajnokságokat rendeznek, és pénzügyi támogatást adnak a csapatok utazásához, vendégül látnak nemzetközi edzőket és sportolókat, de mindenekelőtt biztonságos és gondoskodó környezetet teremtenek a gyerekek és fiatalok számára ahol nem csak a pályára, hanem az élethez szükséges tudást is megszerezhetik.

A sportot alkalmazva, mint egyfajta motort a társadalmi és személyes változáshoz, a H4H képessé teszi a fiatalokat, hogy eredményes, sikeres felnőttek legyenek, elköteleződjenek az egészséges életforma iránt és vezetőivé váljanak a közösségeiknek és a társadalomnak. Széleskörű partnerségeik révén elérték, hogy a fiatalok az utca helyett a kosárlabdázást válasszák.

Emellett azáltal is hozzájárul a társadalmi és szociális fejlődéshez, hogy a közösségi szolgálat keretében munkalehetőséget biztosít a fiataloknak és a szerzett készségek révén növeli a foglalkoztathatóságukat.

2. A projekt megvalósításának körülményei

Zimbabwe és Dél-Afrika fiataljainak egyik legégetőbb és egyszersmind legijesztőbb problémája HIV/AIDS fertőzöttség, de ez csak az egyik kihívás, amivel ezek a gyerekek szembesülnek. A szegénység, a bűnözés, a megfelelő oktatás hiánya mindennapos problémák, emellett a kortársi nyomás, a családi és identitást érintő kérdések, a nemi egyenlőtlenség szinten erősen megnehezítik a pubertás kort, mindezeknek a kihívásoknak a megoldásában kívánja a komplex nevelési program támogatni a fiatalokat úgy, hogy a lehetőségeik maximumát tudják kihozni magukból.

Zimbabwe-ben a közelmúltban 200 millió százalékos infláció volt. A Crossroads-i H4H Center Cape Town Városának tulajdona, de a szervezet beköltözéséig nem működtetett semmilyen programot a város, ma 100 gyerek játszik a központban és 40 környékbeli iskolában zajlanak programok. Ebben a közösségben a legmagasabb a bűnözési ráta, ami abban is megnyilvánul, hogy a munkatársak biztonsága, értékei is veszélyben vannak.

Mind a Zimbabwe-i, mind a Dél-afrikai programok résztvevőinek fele lány, a Soccer 4 Hope program pedig kizárólag lányoknak szól, és női edzői képzés is társul hozzá. A Soccer 4 Hope (S4H) kezdeményezés célja a fiatal lányok és nők képessé tétel, érvényesülésének elősegítése, személyes képességeinek fejlesztése, hogy küzdeni tudjanak a szexuális erőszak és a HIV/AIDS ellen. A foci mellett zajló életvezetési tréningeken a lányok számára fontos, de szenzitív témákkal, kérdésekkel is foglalkozni tudnak egy védett, biztonságos környezetben. Azzal pedig, hogy sikereket érnek el egy férfiak által uralt sportágban, megtanulnak kiállni a jogaikért egy férfiak által uralt országban is.

A H4H egy folyamatos, életforma-váltás előidéző tapasztalat, de mivel az életforma-váltás nem érhető el egyszeri iskolaórai keretek között, a szervezet oktatási és sportprogramjai ciklikus és állandó szerkezetben kerülnek megvalósításra, az elképzelés az, hogy a programba bevont gyerekek hosszú távon résztvevői maradnak a programnak, és fiatal felnőttként úgy térnek vissza a közösségbe, hogy felkészült edzők és coachok.

A szervezet egyik különleges sajátossága, hogy képes mozgósítani a sportvilág sikeres és népszerű szereplőit, számos úgynevezett MVP - most valuable player, azaz „csapatának legértékesebb játékosa” csatlakozott a programhoz, követendő mintát, egyfajta példaképet is teremtve a fiatalok számára.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A H4H nagyon elkötelezett abban, hogy átadja a fiataloknak mindazokat az értékeket, mentori segítséget, létfontosságú információt, és a megfelelő készségeket, amelyek a túléléshez és a felnőtté váláshoz szükségesek.

2003-ban a Community of Unity szervezettel együttműködésben egy egyedülálló sport általi fejlesztés modellt hoztak létre, amelynek a Skills 4 Life elnevezést adták. A program egy curriculum és egy tréning, amely hozzájárul a fiatalok és az önkéntes edzők/coachok személyiségfejlődéséhez, globális érzékenységéhez, és vezetői készségeinek fejlődéséhez. A Skills 4 Life curriculum úgy került kialakításra, hogy a kritikai gondolkodásra, kommunikációra és tudásra ösztönözzön, amelyek mind szükségesek ahhoz, hogy az egyén felismerje a tettei következményeit és kockázatait.

A SKILLS 4 LIFE (Készségek az Élethez) a H4H életvezetési készségfejlesztő programja. Az életvezetési készségek olyan szerzett vagy fejlesztett képességek vagy eszközök, amelyek segítenek az embernek sikeresen érvényesülni az életben. Ez a helyes fogmosástól a korrekt nyelvhasználat megtanulásáig rengetegféle dolgot jelenthet. Léteznek olyan képességek, amelyekre egy csoportnak azért van különösen szüksége, mert egy meghatározott helyen vagy kultúrában él, és vannak olyan életkészségeink, amelyeket sem az iskolában, sem a szüleinktől nem tudunk megtanulni.

Épp ezeknek a készségeknek az elsajátítását célozza meg a SKILLS 4 LIFE program, amely azáltal, hogy a minden egyes ember számára egyaránt alapvető életkészségek megtanulását segíti, hozzájárul, hogy a fiatalok erős, pozitív személyiségekké váljanak, akik egészséges döntéseket hoznak majd. A Skills 4 Life program a gyerekektől és a szülőktől, hogy az önálló döntéshozatalt várja el, és azt, hogy ezt másoknak is megtanítsák.

A SKILLS 4 Life curriculum úgy került kialakításra, hogy az alapján Hoops 4 Hope coachok/edzők tájékozott és pozitív válaszokat legyenek képesek adni a fiataloknak. A tananyag öt modult tartalmaz, amelyek különféle nemformális eszközökkel dolgozzák fel a megadott témákat.

- A 7 eszköz
- HIV /AIDS
- pszichoaktív szerek használata
- nemi szerepek és kockázat - segíteni a magatartás változását a kockázat előtt
- vezetés és konfliktuskezelés

A fentiek mellett a fejlesztési programban szerepel még a további témák: bűnmegelőzés, a gyerekek és nők jogai, időgazdálkodás, egészséges életmód és táplálkozás, környezettudatosság, számítógépes ismeretek, rugalmasság.

A SKILLS 4 Life program kulcseleme a 7 eszköz, amelyek egymást kiegészítve egy holisztikus egységben adnak választ az élet kihívásaira és kérdésre. A 7 eszköz az Öntudat, a Humor, az Integritás, a Tisztelet, a Felelősség, az Önbecsülés, a Fókusz és az Ubuntu azaz Emberség.

A 7 eszköz funkciója, hogy ezeken keresztül lehet kommunikálni a fiatalokkal arról, mivel szembesülnek, mi foglalkoztatja őket a pályán és a pályán kívül. Az edzők/coachok rendszeresen visszacsatolnak, visszatérnek ezeknek az eszközöknek, fogalmaknak a meghatározásához, hogy minél jobban rögzüljenek, és minél kézzelfoghatóbb példákkal, gyakorlatokkal kapcsolódjanak össze, hogy aztán könnyebben lehessen átadni az erről szóló tudást.

Így egyszerűen úgy lehet majd hivatkozni ezekre, mint az élet mércéire. A coachok/edzők viták, történetmesélés, nemformális gyakorlatok, szerepjáték és beszélgetőkör alkalmazásával megismertetik és megértetik a fiatalokkal a 7 eszköz jelentését, jelentőségét

A 7 eszköz

1. Önbecsülés

Önbizalom és jóérzés saját magammal kapcsolatban. Annak megértése, hogy egyedi vagyok, és nincs a világon még valaki, aki pontosan olyan, mint én. A különlegesség érzése, a tudat, hogy megvan az erőm ahhoz, hogy jobb legyek és a világot is jobbá tegyem magam körül.

2. Humor

A képesség arra, hogy nevessek, amikor az helyénvaló. Annak megértése, hogy a nevetés és az öröm nagyon fontos. A humor oldja a stresszt és mindenki jobban érzi tőle magát. A nevetés és a mosoly segít, hogy sikeres legyek az életben.

3. UBUNTU/Empátia

A másokról való gondoskodás. Annak megértése, hogy nem egyedül én tapasztalom meg az életet, annak örömeit és fájdalmait. Képzeljük magunkat egy másik ember helyébe. Belegondolni abba, mások hogyan éreznek, és emlékezni rá, hogy neked is ismerős ez az érzés.

4. Felelősség

Annak megértése, hogy a cselekedeteinknek és a szavainknak következményei vannak. Nem hibáztathatok mást és mentegethetem magam amiatt, amit én tettem. Ha a „Ki a hibás”-t játszom,

áldozattá válok, az áldozattá válás gyengévé tesz. Csak nekem van hatalmam a saját életem és döntéseim felett. Felelősséget kell vállalnom a szavaimért és a tetteimért.

5. Fókusz

Ha eldöntöm, hogy valamit el akarok érni, képes vagyok megtenni. Ha koncentrálok a céljaimra, és megteszem a megfelelő lépéseket ahhoz, hogy elérjem, sikerülni is fog. Nem fogom elveszíteni a fókuszot és nem fogok kiszállni.

6. Integritás

Őszinteség. Őszintének lenni saját magunkkal és másokkal szemben. Ha megvan bennünk az integritás, mások megbecsülnek minket. Tudják, hogy számíthatnak ránk és megbízhatnak bennünk.

7. Öntudat

Annak megértése, hogy a tetteim és a szavaim hatással vannak másokra. Amit mondok és teszek, annak következményei vannak a körülöttem lévő világra. Azt is megértem, ki vagyok én, mik az erősségeim, a gyengeségeim, miben hiszek, és milyen értékeim vannak, és hogy az, ahogy cselekszem, meghatározza, mit gondolnak rólam mások. Kívívhatom, de akár el is veszíthetem mások tiszteletét.

Az H4H's munkatársai profi kosárlabda-játékosokból, edzőkből áll, valamint közösségi koordinátorokból. A program által elért változásokat, társadalmi hatást, viselkedésbeli változást vagy az ismeretek, kompetenciák fejlődését, független kutatásokat, felméréseket végeznek, kérdőíveztnek, fókuszcsoportos beszélgetéseket szerveznek, tanuló-coach értékelő visszacsatolásokat elemeznek, meglátogatják, monitorozzák a foglalkozásokat – folyamatos minőségbiztosítással garantálják a célok teljesülését és a program hatékonyságát, színvonalának egységességét. A H4H coachok képesek továbbadni a H4H curriculumot, és felkészíteni társaikat a modell alkalmazására. A Basketball without Borders és az NBA Cares partnereik szintén a fenti SKILL 4 LIFE tananyaggal dolgoznak.

Sport általi nevelés

A kosárlabda és más csapatsportok a szociális készségek fejlődéséhez is hozzájárulnak. A Hoops4Hope programban részt vevő fiatalok megtanulják, hogy a sportolás során szerzett készségeik túlmutatnak a sportpálya határain és az élet más területén is alkalmazhatók. Olyan készségek ezek, amelyek segítségével egyszerűbb az érvényesülés.

A szervezett sport nem csak egészséges, de a faji határokat is képes lebontani, összehoz különböző generációkat és különböző társadalmi háttérű személyeket. Az edző és a csapattagok közötti bizalom, mentori viszony pedig teret ad a mindennapi élethez kötődő érzékeny, lényeges kérdések megbeszélésére.

Az egyik egykori H4H fiatal, jelenleg H4H önkéntes coach, Sipho Dube személyes története egy példa a 7 elem egyikének az Önbecsülésnek a személyes történeten keresztül való szemléltetéséhez, megértéséhez, és egyben jól illusztrálja, hogy ereje lehet a sportnak a közösségek és egyének életének alakulásában.

„Az én történetem 17 évvel ezelőtt kezdődött, amikor a Hoops4Hope az első adományt nyújtotta a Mabvuku-i gyerekközösségnek Hararéban, Zimbabwében. 13 éves voltam, és világosan emlékszem arra az öröme, amikor életemben először egy valódi kosárlabda mezt felvehettem, ami tökéletesen egyforma volt 11 társaméval. Alig tudtuk kivárni a meccs időpontját, hogy megmutathassuk az új mezeinket, amik nagyon nagy ajándéknak számítottak a közösségben, és nem utolsósorban helyettesíthették a saját pólóinkat. Az eltelt évek során sok fontos dolog történt a közösségben a kosárlabda révén, bekerültünk a nemzeti bajnokságba, számos játékosunkat beválogatták a nemzeti válogatottba. Minden szervezetnek vagy csapatnak megvan mi az, ami azonossá teszi, egységessé teszi őket, ami mindenkiben közös – a mi estünkben ez a T-Birds piros és fehér színe. Rájöttem, hogy azok a gyerekek, akik számtalan különböző környezetből és héttérrel érkeznek, azonos helyzetben versengenek, függetlenül attól, hogy az életben éppen milyen sajátos kihívásokkal szembesülnek – azáltal, hogy ugyanazt a mezét viselik, mindannyian egy szintre kerülnek. ... Ahogy ma edzőként a gyerekekre nézek, amikor átadom nekik a mezeiket egy meccs előtt, magamat látom abban az időben, amikor én is az első kosárlabda csapatmezemet először felvehettem.”

A program a jóérzést, a mulatságot és a sport versengő természetét használva biztosít biztonságos játékteret a gyerekeknek, nyújt alkalmat példaképek, perspektivikus életek megismerésére, és a mindennapi kihívások és problémák kibeszélésére - javítva ezáltal életesélyeiket, foglalkoztathatóságukat, társadalmi integrációjukat. A program ezáltal számos Millenniumi Fejlesztési Cél teljesüléséhez járul hozzá közvetlenül és közvetve.

8. Disszemináció és fenntarthatóság

A Hoops4Hope szervezet 2 saját honlapot üzemeltet, rendszeresen megjelenik a helyi sajtóban és az USA-ban, ahonnan támogatói nagy részét toborozza. Kiadványokon, szóróanyagokon keresztül és növelik a program ismertségét – pl. képeslap sorozatot adtak ki a SKILLS4Life

modul középpontjában álló 7 eszközzel, ami egyrészt tanulási segédlet, másrészt promóciós eszköz is.

A program kis költségvetésű, alacsony küszöbű, a célcsoport számára teljesen ingyenesen hozzáférhető. Mint minden alulról jövő civil szervezet, a Hoops4Hope is folyamatosan küzd a fenntarthatóságért és a folyamatos támogatási csatornák fenntartásáért ahhoz, hogy hatékonyan meg tudja valósítani programjait, képezhesse edzőit/coach-ait, finanszírozni tudja az eszköztár fejlesztését, a sportpályák karbantartását és a szervezeti működést. Nagyon erős támogatói bázist sikerült az évek során kiépítenie, komoly kreatív fundraising tevékenységet folyamatnak, elsősorban az USA-ban, támogatóik között magánszemélyek, alapítványok, cégek is szerepelnek, forrásszervezési tevékenységük keretében számos nagyszabású eseményre és adományszervező akcióra sor kerül.

9. Adaptálhatóság

Hátrányos helyzetű, veszélyeztetett vagy szociális problémákkal szembesülő fiatalok és gyerekek esetében a szabadidősportok, tömegsportok és a csapatjátékok mindenkor nyilvánvaló pedagógiai megoldásnak mutatkoznak, alacsony küszöbűek, hozzáférhetőek. A célok általában a bevonás, a közösséghez kapcsolás, a prevenció és az egészséges életmód, a védelem és a biztonság, a motiválás. A sport természetéből fakadóan mindezeknek a céloknak a teljesüléséhez hozzájárul. Az afrikai program abban lép túl a közösségi sport dimenzióin, hogy a sportot egy konkrét, tervezett személyiség és kompetenciafejlesztés eszközévé teszi.

Azok az alapértékek és üzenetek, amelyekre a SKILLS 4LIFE program fókuszál bármely földrajzi és társadalmi környezetben egyaránt helyénvalóak és tematizálhatók mindenféle korosztály és bármilyen társadalmi háttérű gyerekekkel való ifjúságsegítői munkában. Az eszköztárat azonban – személyes történetek, fotók – érdemes a helyi környezetre átültetni.

Melléklet:

7 Tools. Lásd: http://assets.sportanddev.org/downloads/h4h_7_tools.pdf

SKILLS 4 LIFE fotóillusztrációk

Lásd: http://assets.sportanddev.org/downloads/h4h_7_tools_postcards.pdf Hasonló hazai kezdeményezés Magyarországon a lakótelepi vagy csellengő fiatalok értelmes szabadidő-eltöltésére szervezett éjszakai pingpongozás. Ma már kiterjedt hálózattal Éjszakai Sportbajnokság programként működik.⁵

⁵ <http://www.holdsugar.hu/>

A velencei-tó környék <https://www.facebook.com/kalaka.ifjusagi.programok>én tevékenykedő Életművész Ifjúsági Egyesület és Szabd Tér Egyesület Rámpaláz projektje keretében közösségépítő tömegsport rendezvényeket szervezett, amelyek középpontjában egy régi magyar népi sportjáték, a métázás állt, a szervezet a métázás mellett outdoor csoportépítő gyakorlatokat és egészséges életmóddal kapcsolatos információkkal járul hozzá a helyi ifjúsági kisközösségek fejlesztéséhez⁶.

Hard Body Hang műhely 2011-ben alakult azzal a céllal, hogy eszközeikkel fejlesszék a szabadtéri sportolási lehetőségeket. Olyan szabadtéri és beltéri sporteszközökre specializálódtak, melyek segítségével saját testsúlyos gyakorlatok végezhetőek (az úgynevezett street workout). Az eszközök a parkoknak egy új funkciót teremtenek, olyan teret alakítva ki, ahol a fiatalok és idősek egyaránt megőrizhetik egészségüket.

A szervezet az Európai Bizottság Fiatalok Lendületben programjának támogatásával négy közösségi sporteszközt alakított ki Budapesten, ezáltal hozzájárulva ahhoz, hogy a közösségi sportolás révén a halott placcok, sivár terek közösségi terekké alakuljanak, mégpedig úgy, hogy kellő számú megfelelő terepet biztosítanak egy népszerű utcai sport terjedéséhez és műveléséhez.

A Havanna Lakótelepen, a Mátyás téren és a KÖKI-nél – Budapest kiemelten hátrányos helyzetű területein épített „street workout” pályák komplex célt szolgálnak: egyszerre kívánnak egy leromlott tér esztétikus megújításában szerepet vállalni (ezért fontos a design) és egy közösség életre keltésében részt venni, miközben fiatalok egészséges sportolásához segédkeznek.⁷

⁶ <https://www.facebook.com/kalaka.ifjusagi.programok>

⁷ www.hardbodyhang.com

KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT

A projekt tevékenység megnevezése:	Közösségi szolgálat
A szervezet neve:	KIDS Consortium
A szervezet címe:	KIDS Consortium 1300 Old County Road Waldoboro Maine 04572
A szervezet honlapja:	http://www.kidsconsortium.org/
Kontaktszemély neve:	Matthew Robinson, oktatási konzultáns
Kontaktszemély e-mail címe:	mrobinson@kidsconsortium.org

A projekt összefoglalása:

A KIDS (Kids Involved Doing Service-Learning) Consortium az aktív és felelős állampolgárságra készíti fel a fiatalok: az ifjúsági iskolai közösségi szolgálat módszer alkalmazásával, a pedagógusok, az ifjúságsegítők és nevelők, közösségi civil szervezetek képzésével és támogatásával. Az iskolai közösségi szolgálat lehetővé teszi a fiatalok számára, hogy a helyi közösségüket érintő valós kihívásokkal foglalkozzanak az iskolán kívül és közben a középiskolai tananyaghoz közvetve kapcsolódó témákról szereznek ismereteket. Living Democracy – Élő demokrácia: a projekt célja a történelem és az állampolgárság vizsgálata. Hogyan lehet a helyi közösség életén és történelmén át megismerni, hogyan értelmezik és definiálják az amerikaiak az állampolgárságot, a demokráciát és a civil társadalmat.

1. A projektet megvalósító szervezet

Az amerikai service learning módszer egyik példája: a KIDS Consortium egy klasszikus, milliók által megtapasztalt nevelési modell alkalmazásával segíti a tantermeket és a közösségeket. 1992 óta működik a KIDS (Kids Involved Doing Service-Learning) mint nonprofit szervezet Maine-ben, New Englanden és azon túl.

Oktatási szakértők képzik a tanárokat, az adminisztrátorokat és a közösségi partnereket abban, hogyan dolgozzanak a fiatalokkal azon, hogy a közösséget érintő valós kihívásokat azonosítsanak és kezeljenek együtt. A diákok ezáltal maradandó tanulási tapasztalatokat szereznek, és szorosabb kapcsolatot alakítanak ki a környezetükkel, és elsajátítják a felelős állampolgársághoz szükséges készségeket és önbizalmat.

A KIDS egy nemzeti szinten elismert vezető pozícióban lévő „service-learning” (közösségi szolgálati) mozgalom.

2. A projekt megvalósításának körülményei

Living Democracy Project.

A projekt három szereplő együttműködésével valósult meg: Departments of Education – Maine, Massachusetts és Rhode Island, KIDS Consortium, Bates College, Center for Youth and Communities és 16 iskolai körzetet érintett 3 államban. A projektet Corporation for National and Community Service hároméves “Linking History, Civics and Service” támogatási programja finanszírozta. Résztvevő közösségek:

Maine: 59-es iskolai körzet (Madison area); 51-es iskolai körzet (Cumberland area); Mount Deert Island; Winthrop;

Massachusetts: Acton/Boxboro; Barnstable; Hudson; North Adams; Old Rochester; Quincy; Sharon; and Wareham;

Rhode Island: Coventry; Cumberland; North Kingstown; and Pawtucket;

A projekt célja a történelem és az állampolgárság kapcsolatának vizsgálata volt.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A KIDS közösségi szolgálati modell bármely középiskolában bevezethető a 16-18 éves korosztályban, és jól alkalmazható bármilyen témára, tananyaghoz, vagy konkrét probléma illetve szükséglet kezeléséhez. A

közösségi szolgálat egy nevelési stratégia, amelynek keretében a fiatalok a közösségüket érintő valós kihívásokat azonosítanak, ezeket mélyebben megvizsgálják, és megoldási lehetőségeket keresnek a helyi civil szervezetek bevonásával, miközben alkalmazzák, vagy éppen fejlesztik az ismereteiket és készségeiket.

A KIDS modell szerint megtervezett közösségi szolgálati projektek az alábbi többlépcsős folyamatot követve épülnek fel:

meg kell határozni a közösségi szolgálat fogalmát; fel kell tárni a fiatalok és környezetük, közösségük, iskolájuk problémáit, szükségleteit; meg kell vizsgálni ezek okait és hatását; többféle megoldást keresni a problémára; értékelni egyes megoldások mellett illetve ellen szóló érveket, és kiválasztani a legmegfelelőbbet; cselekvési és ütemtervet készíteni az ötletek megvalósításához; megvalósítani a tervet; értékelni az eredményeket.

Miközben a fenti lineáris lépések következnek, a pedagógusoknak, nevelőknek, ifjúságsegítőknél az alábbi teendőik vannak:

együttműködő környezetet teremteni a csapatmunkához; biztosítani és facilitálni a folyamatos visszacsatolást, gondolkodást (a tanulási elemek és a projektfolyamat között); összekapcsolni a közösségi szolgálati projektet az iskolai tananyaggal; a fiatalokkal közösen kapcsolatba lépni a szülőkkel és a helyi közösséggel; a folyamat során minden alkalommal megünnepelni az elért sikereket, eredményeket.

A KIDS Modell alapelvei:

Tudományos integritás– Minden projektnek világosan meghatározott tanulási célkitűzései vannak, amelyek összhangban vannak a nemzeti tantervvel és tanulási szándékkal.

Állampolgári gyakorlat – A fiatalok a közösség aktív tagjaival és civil szervezeteivel való partnerség és együttműködés révén a helyi társalom közéletben való részvételéről, civil felelősségvállalásról szereznek tapasztalatokat miközben saját és környezetük szükségleteiről tanulnak.

A fiatalok „tulajdonosi szerepe” – a fiatalok a felnőttekkel közösen részt vesznek a döntéshozatalban, közben a felnőttek pedig a fiatalokkal együtt tanulnak – inkább coach és partneri, mint szakértői szerepben.

Az alapelvek részletesen

Tudományos integritás

A KIDS projektek bár a közösségi szükségletekből erednek, mégis az oktatási tananyag integráns részei. Az a tapasztalt, hogy az iskolában a tanárok nagyon le vannak terhelve és el vannak foglalva a meglévő alapvető tantervi kihívásokkal ahhoz, hogy bármi plusz, kiegészítő dolgot jelentő projektet képesek legyenek felvállalni. A közösségi szolgálat hatékony képzési stratégiát és tanulási lehetőséget biztosít ahhoz, hogy a fiatalok megfeleljenek a tanulmányi elvárásoknak, a kompetenciafejlesztés szempontjából

mérhető eredményeket érjenek el, de közben olyan tapasztalatokra tegyenek szert, ami hasznos lehet számukra a való életben és kapcsolatot teremt a helyi közösség és köztük.

A valós élet szempontjából releváns projektek jobban motiválják a fiatalokat és fenntartják az érdeklődésüket. Mivel a közösségi szolgálat sok különböző módszert, tevékenységi formát magába foglal, az egyébként az osztályokban kevesebb sikert elérő tanulók is érvényesülni tudnak, elköteleződnek és sikereket érnek el. Az is megfigyelhető, hogy a jobb képességű gyerekek számára is vonzó, hogy kitörhetnek a tantervi keretek közül, és kritikusan gondolkodhatnak olyan problémákról, amelyeket ők neveztek meg. A közösségi szolgálat során számos alkalmuk nyílik felmérni a tapasztalatokat és megmutatni az elért eredményeket, ami az újonnan szerzett tudás elismertetéséhez is hozzájárul.

Állampolgári gyakorlat

A KIDS modell úgy tekint a fiatalokra, mint a közösség nélkülözhetetlen tagjaira, akik mozgósítani tudják tudásukat, képességeiket és energiáikat valós helyi és régiós igények és szükségletes biztosítására. A fiatalok hozzáértőbbek lesznek a helyi ügyekhez, kapcsolatba lépnek a környezetükben dolgozó szakemberekkel, civil szervezetekkel és kormányzati hatóságokkal, intézményekkel. A közösség tagjai értékeli a fiatalok által végzett munkát, hiszen eredendő problémákra adnak választ.

A KIDS folyamat során a fiatalok állampolgári tudatossága is fejlődik, olyan készségekre tesznek szert, amelyek nélkülözhetlenek a demokratikus részvételhez: együttműködés, döntéshozatal, érdekképviselet, kritikus gondolkodás, konfliktuskezelés, értő figyelem, információgyűjtés, problémamegoldás.

A fiatalok „tulajdonosi szerepe”

Azzal, hogy a fiatalok a helyi közösség problémáival foglalkoznak, új irányt és értelmet kap az életük. Tapasztalatot szereznek a döntéshozásról különféle közegekben: az osztályközösségben, egyénileg, felnőttekkel való vitában stb. a közösség tagjai pedig az együttműködés során példaképként és inspirációként is hathatnak a fiatalok számára.

A KIDS projektek lelkesítik a fiatalokat, egyfajta kalandként élik meg, ami aztán tanulási tapasztalatként ülededik le bennük. A problémamegoldás során különböző képességű és tehetségű fiatalok kerülnek vezető szerepbe aszerint, milyen kvalitásokra van épp szükség az adott feladathoz. Maguk a fiatalok válnak a téma szakértőivé és a fejlesztési folyamat irányítóivá. Közben pedig megtanulják, hogy hatalmuk van változásokat előidézni, megismerik erősségeiket –amit a maguk, családjaik és barátaik számára is meg tudnak mutatni.

Modellprojekt: Living Democracy - Élő demokrácia

A Living Democracy projekt Marcus Bruce (Bates College, Lewiston, ME) tanár és tanácsadó ötlete alapján került kialakításra. A projekt célja a történelem és az állampolgárság kapcsolatának

vizsgálata volt. Annak feltárása, hogyan lehet a helyi közösség életén és történelmén át megismerni, miként értelmezik és definiálják az amerikaiak az állampolgárságot, a demokráciát és a civil társadalmat. A projekt három szereplő együttműködésével valósult meg és 16 iskolai körzetet érintett 3 államban.

Szakmai fejlesztés

A Living Democracy projekt középpontjában a három államból érkező pedagógusok és ifjúságsegítő szakemberek felkészítése állt. A projekt első szakaszában egy nyári egyetem során a részt vevő pedagógusok délelőttönként úgynevezett civil fórum keretében az alábbi kérdésekről vitáztak, beszélgettek:

Amerikai identitás és az állampolgárság fogalma;

Az amerikai állampolgárok jogai és privilégiumai (hogyan korlátozzák ezeket a jogokat, hogyan érvényesülnek a közösségeinkben)

Egyéni és kollektív felelősség

A különböző szociális, politikai, egyházi és egyéb intézmények szerepe a társadalomban

Délutánonként pedig elindultak felfedezni a nyári egyetemet vendégül látó települést Auburn/Lewiston, találkoztak a helyi civil szervezetekkel, tanulmányozták a helyi problémákat és szükségleteket, ötleteket találtak ki közösségi szolgálati projektekhez azzal kapcsolatban, mi lenne releváns a saját városukban, környezetükben. A pedagógusok csoportjai 4 fő témakörben kutatták a problémákat, fejlesztési lehetőségeket: választások, szavazás; bevándorlás, környezetvédelem, közösség újjáélesztése.

Iskolai közösségi szolgálati projektek

A szemináriumot követően a pedagógusok hazatérve fiataljaikkal az adott témában - demokratikus társadalom és állampolgárság - helyi iskolai közösségi szolgálati projekteket kezdeményeztek a diákokra vonatkozó tantervi követelményeikkel harmonizálva, az aktuális helyi problémákra és a fiatalok javaslataira reagálva. A nyári szemináriumot a pedagógusok számára további szakmai műhelyfoglalkozások követték, ahol folyamatosan megosztották a helyi projektjeik előmenetelét, a diákjaik eredményeit stb.

A három év során a fiatalok számos projektet valósítottak a helyi civil szervezetekkel való együttműködésben, ezek közül kettőt mutatunk be példaként az alábbiakban.

1. A közösség történelmének nyomában: Oral History (elbeszélt történelem) anyaggyűjtés

SU98 - Mount Desert Island, Maine. 6. évfolyam

Kapcsolódó tantárgyi területek: társadalomtudományok, nyelvek

A helyi könyvtár kereste meg azzal a helyi és Maine állam történelmével foglalkozó 6. évfolyamot, hogy a diákok segítsenek oral history (elbeszélt történelem) anyagok gyűjtésében és dokumentálásában a közösség tagjainak körében. A diákok megbeszélték a pedagógussal a kérést, és érdekesnek találták a feladatot, így eldöntötték, hogy ez lesz a közösségi szolgálati projektjük.

A közösségük történelmének jobb megértése érdekében a fiatalok áttekintették a település történetét időrendben, majd végignézték a könyvtáros által biztosított régi képanyagot. Kiscsoportokban kutatást

végeztek az interneten és könyvekben különféle témákban az öltözködéstől a hajóépítésig. Minden fiatal kiválasztotta, milyen témára fókuszál a saját oral history (elbeszélte történelem) kutatása, a pedagógus támogatásával összeállították kérdéssoraikat, és telefonos interjút készítettek a lakosokkal, amit aztán lejegyeztek.

A fiatalokat felvillanyozta a saját közösségül múltjának személyes formában való megismerése, nagyon sokat megtudtak a településről és a benne élőkről. Tapasztalataikat és gyűjtőmunkájukat megosztották egymással előadás és kiállítás keretében. Hangfelvételeiket pedig felajánlották a helyi könyvtár és a helytörténeti társaság részére.

2. Szavazók bevonása – választásokkal kapcsolatos nevelés, tudatosságnövelés

<http://www.kidsconsortium.org/engagevoters.php>

Winthrop Public Schools - Winthrop, Maine 10. osztály

Kapcsolódó tantárgyi területek: társadalomtudományok

A 10-es diákok a választási procedúrát és az abban rejlő kihívásokat tanulmányozták az állampolgári ismeretek tantárgyhoz kapcsolódóan. A közeledő választások adta az ötletet és keretet, hogy a fiatalok iskolai közösségi szolgálat projekt keretében foglalkozzanak a választási hajlandóság, választásokon való részvétel, tájékozottság kérdéseivel, és a fiatalok által felvetett problémákkal.

A diákok utánajártak a szavazási jogok változásának az Egyesült Államokban. Részt vettek a városvezetés és az Oktatási Bizottság munkatársai számára szervezett, választásokkal kapcsolatos tájékoztatás és nevelés témájú műhelymunkán, amelyen a szavazási regisztrációs folyamatról, az állampolgárok megfelelő tájékoztatásáról és a választásokon való részvétel statisztikáiról beszélgettek.

A workshopon való részvétel és a további kutatások felkészítették a fiatalok arra, hogy megoldási, jobbítási javaslatokkal álljanak elő, a fiatalok számos ötlettel érkeztek, és különféle miniprojekteket találtak ki (általános iskolásoknak szóló felvilágosító óra, közszolgálati/társadalmi célú reklámok, „elő a szavazatoddal”parádé, közösségi blog stb. Aztán szavaztak(!) a különböző lehetőségek közül és osztályonként 2-3 kisebb kezdeményezést meg is valósítottak. Mindenki ahhoz a csapathoz csatlakozhatott, amelyik a leginkább érdekelte.

Minden csoport egyéni cselekvési tervet készített, meghatározva a sajátos célokat, célkitűzéseket, majd haladásukat beszámolókkal dokumentálták. Néhányan alsóbb tagozatosok számára szerepjátékok rendeztek a választásokról, mások helyi választásokat szerveztek az iskolájukban regisztrációval stb. modellezve a valósi folyamatot.

A partnerektől érkező visszajelzések és a tényleges helyi választási részvétel értékelése mind pozitív visszajelzést jelentett a projekt sikeréről. A folyamatnak köszönhetően a fiatalok jobban megértették milyen fontos a demokráciában, hogy a polgárok tájékozottak és elkötelezettek-e a közéleti folyamatok iránt.

A KIDS közösségi szolgálati modelljének eredményei

A KIDS Consortium is számos kutatást végeztetett el a szervezet hatékonyságának, a közösségi szolgálatok eredményességének és a diákok személyiségfejlődésének a mérésére.⁸ A felmérések egyrészt azt vizsgálták, hogyan hatottak a KIDS közösségi szolgálati projektjei az iskolára és a pedagógusokra, másrészt azt nézték meg, hogy milyen hatása volt a helyi közösségre nézve.

Egyértelműen kiderült, hogy a KIDS programjaiban részt vevő iskolákban:

- jobban odafigyelnek a diákokra, több a lehetőség a differenciált oktatásra és tanulásra, a tanárokat revitalizálja az izgalmas projektekbe való bekapcsolódás, javul a tanárok egymás közötti és diákokkal való együttműködése,
- új tanítási rendszerek és módszerek fejlődnek, a nem formális pedagógiai eszköztár jobban megjelenik az oktatásban, a tanárok alternatív módszereket alkalmaznak az értékelésre,
- a helyi közösség nagyobb szerepet kap a fiatalok és az iskola életében,
- nő a diákok tanulási kedve, motivációja, együttműködési és problémamegoldó és vezetői képessége.
- a közösségi szolgálat a helyi közösség javát szolgálja, azáltal, hogy felhívja a figyelmet a helyi problémákra és hasznos projekteket generál, amelyekhez lehet, hogy nem volna elég erőforrása a helyi civil szervezeteknek.
- partneri kapcsolat alakul ki az iskolák és a közösség tagjai között a fiatalok felelősebb tagjai lesznek a közösségnek,
- nagyobb nyilvánosságot kapnak a civil kezdeményezések,
- általában véve is nő az állampolgári részvétel, és a közösségi vezetők újabb generációja nevelődik ki.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A KIDS Consortium egyik fontos feladata a fiatalokkal foglalkozó szakemberek képzése, támogatása, a közösségi szolgálat gyakorlatának elterjesztése, amihez hozzátartozik, hogy elismertetik a befogadó iskolák vezetőivel, ügyintézőivel, pedagógusaival, valamint a közösség tagjaival a program hasznosságát, fontosságát a helyi társadalom számára. Sok esetben a program sikere és megléte, fenntarthatósága a bevont pedagógusok, közösségfejlesztők lelkesedésén, elkötelezettségén, és folyamatos erőfeszítésein múlik, és nem épül be szervesen az iskola, közösség életébe.

Ennek megoldására, a program bevezetésének és fenntarthatóvá tételének biztosítására az iskolákkal és közösségekkel való együttműködés tapasztalataira épülve a KIDS Consortium összeállított egy menetrendet a helyi igényeket megválaszoló helyi ifjúsági stratégiáknak és politikáknak a kialakítására. Az első lépés mindig egy vezetői csapat felállítása a különböző

⁸ <http://www.kidsconsortium.org/benefits.php>

szintű képzőkből, oktatókból, az iskolai ügyintézőkből, a közösség tagjaiból (közösségfejlesztők) és a diákokból. A team az alábbi kérdések mentén tervezi meg a helyi közösségi szolgálati programot annak érdekében, hogy fenntartható legyen:

- illeszkedik-e az iskolai közösségi szolgálat a kerület/régió oktatási elképzeléseihez, jövőképehez;
- miben támogatja a közösségi szolgálat a helyi oktatási reformot;
- van-e, lehet-e kapcsolódás a tananyagok, iskolai követelmények és a közösségi szolgálati projektek között; kapnak-e a megvalósítók adminisztratív és egyéb segítséget, pl. a tanár plusz szabadidőt; van-e hajlandóság a helyi intézmények, hatóságok részéről együttműködni a gyerekekkel, fiatalokkal; milyen szintű közösségi részvételre van szükség, milyen erőforrások állnak rendelkezésre; érint-e ez más prioritásokat stb.

A szervezet alapvetően állami pályázati források és magánalapítványok támogatásaiból, valamint vállalati adományokból tartja fenn szolgáltatásait.

Az eredmények disszeminációja szempontjából fontos elem az egyes projektek beszámolóinak közzététele, de még inkább a produktumok, kimenetek bemutatása kiállítás, stand, poszter stb. formájában, amivel a fiatalok társaiknak és nevelőiknek is megmutathatják tanulási sikereiket, és a helyi közösség számára is visszajelzésül szolgál a projekt értékeiről, az elért változásokról.

A közösségi szolgálat módszertanát bemutató könyveket is jelentet meg a szervezet, valamint pedagógus és közösségfejlesztő továbbképzéseket is rendszeresen szerveznek, ami szintén ráépül és egyben hozzá is járul az eredmények terjesztéséhez.

5. Adaptálhatóság

A helyi közösség és az iskolában elérhető középiskolás korosztály közötti közvetlen kapcsolódás, együttműködés nagyon fontos és nehéz kihívás. Ebben a korban talán a legautonómbbak, legfüggetlenebbek a fiatalok, de a legfogékonyabbak és érzékenyebbek is a társadalom problémái iránt. Az egyéni és csoportos felelősségvállalás, a helyi problémákra való saját élményű rátalálás és reakció nagy hozzáadott értéket jelent ezeknek a projektnek az esetében. Ha a fiatalok megtapasztalják, hogy hatalmukban állhatással lenni környezetük folyamataira, sokkal könnyebben bevonhatók a társadalom életébe, és kevésbé veszélyeztetettek a különböző korosztályos konfliktusoktól, kockázatoktól. A helyi közösséggel, akár a felnőttek és a munka világával való közvetlen kapcsolat elengedhetetlen az önálló életre való felkészüléshez, és alapvető életkézségek, társas kompetenciák elsajátításához.

Magyarországon a 2011. évi CXC. számú köznevelési törvény 2016. január elsejétől kötelezővé teszi a középiskolás fiatalok számára 50 óra „közösségi szolgálat” elvégzését. A törvény szövegében így határozza meg a közösségi szolgálatot:

„Közösségi szolgálat: szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység és annak pedagógiai feldolgozása.”

A fokozatos bevezetés kapcsán a magyar civil szervezetek szembesülnek azzal a kihívással és egyben lehetőséggel, hogy fiatalok százaival kell és lehet majd együttműködniük közös érdekek mentén.

Melléklet:

KIDS As Planners - A Guide to Strengthening Students, Schools and Communities Through Service-Learning, KIDS Consortium

Service-Learning Elections Projects in Response to Identified Problems and Needs, KIDS Consortium.

Szabadon hozzáférhető szakanyag források a KIDS Consortiumtól:

<http://www.kidsconsortium.org/freeresources.php>

IKSZ avagy Módszertani kézikönyv iskolai közösségi szolgálati tevékenységek és projektek megvalósításához, Demokratikus Ifjúságért Alapítvány

Magyarországon a kötelező közösségi szolgálati programok szakmai támogatását és kormányzati koordinációját az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet⁹ látja el, a szervezeteket és iskolákat kiszolgáló portált is ők üzemeltetik, amelyen követhetők a hazai projektek, fiatalokat fogadó szervezetek.¹⁰

Már most vannak jó gyakorlatok hazánkban erre, kiemelendő mindenekelőtt a Demokratikus Ifjúságért Alapítvány tevékenysége, az alapítvány már több tizenöt éve angolszász mintára a közösségi tanulást/közösségi szolgálatot (service learning)¹¹ mint módszert és az önkéntesség elterjesztését tekinteti alapfeladatának. A DIA a közösségi tanulás segítségével fejleszti a fiatalok állampolgári készségeit Magyarországon, és a környező régióban, valamint a döntéshozók, és a fiatalokkal foglalkozó szakemberek figyelmét kívánja a témára irányítani. A szervezet egy módszertani kézikönyvet is megjelentetett a témában.¹²

⁹ www.ofi.hu

¹⁰ <http://www.kozossegi.ofi.hu/>

¹¹ <http://iksz.i-dia.org/p/iskolai-kozossegi-szolgalat.html>

¹² <http://iksz.i-dia.org/>

YOUTH GROW LOCAL

A projekt tevékenység megnevezése:	Youth Grow Local
A szervezet neve:	CommunityGroundworks
A szervezet címe:	3601 Memorial Drive, Suite 4, Madison, WI 53704
A szervezet honlapja:	http://www.communitygroundworks.org/
Kontaktszemély neve:	Nathan Larson, oktatási igazgató
Kontaktszemély e-mail címe:	nathan@communitygroundworks.org

A projekt összefoglalása:

A Youth Grow Local program: az ifjúsági kertészkedés, gazdálkodás, természeti területek helyreállítása, a természet kutatása, megfigyelése városi iskolákban, közösségi kertekben és természetes környezetben.

Youth roots. Community canopy – erdőgondozás és közösségfejlesztés fiatalokkal

1. A projektet megvalósító szervezet

A Community Ground Works egy nonprofit szervezet Madison városban, Wisconsin államban, amelynek célja összekötni a helyi embereket a természettel és a helyi terményekkel, élelmiszerekkel. Gyakorlati fejlesztést biztosítanak a helyi közösségnek: gyerek, és felnőtt kertészeti képzéssel, városi kertek létesítésével, egészséges táplálkozással és a természeti területek védelmével kapcsolatban. A szervezet emellett organikus mezőgazdasági termeléssel is foglalkozik. Célja egy egészséges helyi közösség megteremtése és fenntartása, akik urbánus körülmények között is képesek a természetet gondozni és megőrizni, miközben maguk számára természetnek zöldségeket és gyümölcsöket. A Community Ground Works összekapcsolja az embereket a tájjal és változatos tanulási közösségeket hoz létre. A szervezet gyakorlatának a következő generációk számára történő átadása biztosítja a tartós közösségek építését.

A szervezet értékei:

- a sokszínű tapasztalatok, kultúrák, vélemények elfogadása és üdvözlése, és a természetes világ integritásának tisztelete
- kollaboratív döntéshozatal, partnerség és támogatás mindazokkal, akik osztoznak a közösségépítő munkában
- felelősségvállalás a védett természeti értékek megőrzéséért, elköteleződés az etikus gazdaság iránt és a gazdaságilag egészséges szervezetek iránt
- a termőföld innovatív használatának modellprogramja – fejlesztések és stratégiák tervezése a növénytermesztés és az egészséges életmód terén
- az emberek önállóságra és kreativitásra való ösztönzése
- társadalmi igazságosság, amelybe a tápláló, egészséges ételekhez való hozzáférés is beletartozik, valamint a lehetőség megteremtése az emberek számára a természettel való értelmes együttlétre.

A fenti célok megvalósítása és értékek érvényesítése a Troy Community Gardens és Troy Community Farm elnevezésű közösségi farm és természetvédelmi terület fenntartásával és a kapcsolódó termelői, szabadidős, valamint szemléletformáló és készségfejlesztő képzési tevékenységen keresztül történik. A szervezet egyik kiemelt célcsoportja az ifjúsági közösség, a gyermekek és fiatalok számára ifjúsági tanulókeretet üzemeltetnek, iskolai és közösségi nevelési programokat szerveznek. A szervezet szorosan együttműködik a környékbeli iskolákkal, ifjúsági közösségekkel.

2. A projekt megvalósításának körülményei

A Youth Grow Local program célja az ifjúsági kertészkedés, gazdálkodás előmozdítása, természeti területek helyreállítása a fiatalokkal közösen, a természet kutatása, megfigyelése városi iskolákban, közösségi kertekben és a természetes környezetben. Az ifjúsági programok célcsoportja Madison város kis- és középiskolásai, pedagógusai, családjai. A kezdeményezés megtanítja a fiatalokat

- kerti növényeket termesztani és elkészíteni
- tisztelni a szabadtéri munkát a kertekben és a természetben
- megismerni és megszeretni az egészséges, helyi ételeket.

A program során a gyerekek és a tanárok azokat a készségeket is elsajátítják, amelyek a sikeres ifjúsági kert program megvalósításához szükségesek. Ehhez egy akkreditált képzés is társul tanároknak vagy szakembereknek.

A program részei:

[Troy Kids' Garden – A gyermekek kertészeti programjában évente több mint 1000 gyermek vesz részt Madison környékről, a közösségi házakból, iskolákból, hogy saját parcelláikat ápolják, növényeket ültessenek, művészeti, főzés és egyéb programokba kapcsolódjanak be.](#)

[Goodman Youth Grow Local Farm - A programban outdoor foglalkozás, iskolai óra keretében a kis- és középiskolás fiatalok gyakorlati oktatásban részesülnek a szabadtéri „osztályteremben”. A csoportok közösségi házakból, fiú vagy lányszervezetből, klubokból, nyári táborokból, felsőoktatási előkészítő programokból, óvodákból is érkeznek. A program nyitott a speciális nevelési igényű fiatalok számára is, mozgássérültek számára is megközelíthető.](#)

[Professional Development for Educators](#) - Tanárok számára 5 napos, húsz órás képzési programot biztosít a szervezet, amely során a pedagógusok elsajátíthatják az oktatási célú közösségi kertek létrehozásának, fenntartásának gyakorlatát és kertészeti oktatással kapcsolatos ismereteket.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A Goodman Youth Grow Local Farm különböző általános- és középiskolás fiatalok számára biztosít kézzelfogható, a gazdaság életére épülő oktatási, nevelési tevékenységet szabadtéri osztálytermében.

A fiatalok egy kis léptékű organikus mezőgazdasággal foglalkozó farm működtetésének teljes folyamatát megismerik: az üvegházi palánták nevelésétől a betakarításig. A kertészeti, termelői munka mellett kipróbálhatják a szabadtéri főzést, a művészeteket és a természettel kapcsolatos szabadidős tevékenységeket. A fentiek és a saját egészséges ételek önálló előállításán túl a fiatalok a közösségi szolgálatot is végezzék, segítenek a szervezetnek a különféle civil tevékenységekben: mérés, csomagolás, adományozás stb.

A Youth Grow Local programjai az év során: iskolaidőszakban iskolai osztályok kirándulásait, látogatásait fogadja napközben és a délutáni iskola keretében. Ezek a terepgyakorlatok az iskolai témákat élő tapasztalatokkal kötik össze minden korosztályban, a foglalkozások általában 1,5-2 órák, az iskolák igényei szerint. Nyári időszakban sokkal színesebb a látogatók köre, nyári táborok résztvevői, napközik, iskola-előkészítő táborok, fiú és lány szervezetek, közösségi házak érkeznek csoportokkal, vannak rendszeres látogató csoportok. A szervezet pedagógusoknak is tart továbbképzéseket az ifjúsági kertészkedés és az organikus termelés témájában. A feldolgozott területek: ifjúsági kertek tervezése és építése, finanszírozás és források, organikus kertészeti módszerek, főzés a szabadtéri konyhában, termény alapú táplálkozás, a természet tanulmányozása és játékok, iskolakert, értékelés, az ifjúsági kertészkedés és a fenntartható mezőgazdaság mozgalom.

A Community Groundworks egyik izgalmas eszköze a fiatalok (és kiemelten a magatartásproblémás vagy sérült fiatalok) bevonására, aktivizálására és motiválására a közösségi erdőgondozás. A veszélyeztetett, problémás fiataloknak nehéz tartós kapcsolatokat ápolni a kortársaikkal, ami elszigeteltséghez vezet, problémáikat magukban tartják, ez belső feszültséghez vezet. Figyelmüket emellett nagyban elvonják a videójátékok, a számítógépezés, ezért nagy kontrasztot jelent számukra kiszakadni, és a nyugodt, harmonikus természetben tölteni az időt. A Community Groundworks egyik megoldása, hogy olyan találkozásokot generál a fiataloknak, ami szokatlan számukra, kilépteti őket a komfortzónájukból. Rájuk bízva döntést a feladatokat illetően, és ráébreszti őket a szabadban végzett munka, a közös ténykedés örömeire. A fiatalok közben megfigyelési naplót vezetnek az élményeikről, rácsodálkoznak a körülöttük lévő élővilágra, ez magával ragadja őket, felismerik a természet szépségét és felébred bennük a felelősség élő környezetük iránt.

A programban 5-30 fiatal alkot kisebb csoportokat, szakképzettséget nem igénylő, egyszerű fizikai munkát végeznek: gyomlálás, gallygyűjtés, ösvénytisztogatás stb. Fontos, hogy a feladatoknak megfelelően alakítsák ki a csoportok összetételét és a munkavégzés kereteit.

A szervezet munkatársai az alábbi irányelvek szerint tervezik meg a tanulási folyamatot:

1. A tanulással és erdőgondozással kapcsolatos célok tisztázása:

Milyen munkát kell ellátni? Pl. Tanösvény építés, gyomnövények eltávolítása

Mit lehet eközben tanulni? Az invazív fajok fogalmának tisztázása, az egyes növények közötti különbségek felismerése

Milyen időkereteket igényel? Fontos, hogy teljesíthető legyen a feladat, hogy eredményes legyen a gyakorlat.

2. A csoport jellemzőinek mérlegelése a feladat szempontjából: (közösségi szolgálat, közmunka):

A csoport mérete, típusa, a látogatás célja, előző élmények, sajátos igények.

3. A foglalkozás, program menete:

A csoport érkezésekor: ismerkedés, bemutatkozás.

A helyszín bemutatása, a többi csoporttal kapcsolatos tudnivalók, technikai információk.

A feladatok ismertetése, kontextusba helyezése, eszközök helyes használata. Még ha közmunka miatt is érkezik a csoport, fontos, hogy tudják, mi a célja, értelme a tevékenységeiknek.

A feladatok bemutatása – helyi szakember bevonásával.

Közös munka, a feladatellátás alatt a közösségfejlesztők, a szervezet munkatársai időről időre beszélgetnek a fiatalokkal, hogy legyen folyamatos visszacsatolás, de fontos a csendes megfigyelésre is időt hagyni, a munka közben mindig kell kisebb pihenőket hagyni csak a természettel való bensőséges kapcsolat, jóérzés kialakításához.

A munka végeztével, tereprendezés, rendrakás. Zárásként összefoglaló, értékelő beszélgetés, konkrét kérdésekkel - az egyes érzékekkel, gyakorlati tapasztalatokkal, elsajátított készségekkel kapcsolatban.

Megfigyelési feladatok: az öt érzéssel külön-külön érzékelhető információk azonosítása, az erdő eltérő rétegeinek vizsgálata, az élőlények egymással való viszonyának megismerése, gondosodás – madáretetés. Kiscsoportos, páros és egyéni módszerek: naplózás, fotó-riport, madarászat, fa-azonosítás, szarvasok nyomainak keresése, vázlatolás/rajzolás. A különböző feladatok elvégzését követően nagycsoportban a fiatalok megosztják egymással eredményeiket, élményeiket és érzéseiket.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A szervezet honlapján és Facebook oldalán megtalálható programleírásokon, blogon és háttéranyagokon kívül rendszeres hírlevelet és szakmai periodikát is megjelentet a tevékenységéről, a programokról, képzésekről. A gyakori sajtómegjelenéseik összegyűjtve elérhetők a webes felületeken.

A szervezet honlapja tananyagok és források szekciójában teljes kurzusleírások, projektismertető, külső forrásokhoz navigáló linkek található, remekül felhasználható és adaptálható, világos, felhasználóbarát formában.

A szervezet forrásait tekintve egyrészt a szolgáltatásaiból származó bevételekből – termények árusítása, önköltséges képzések, másrészt állami és magántámogatásból működik.

5. Adaptálhatóság

A közösségi kertészet az ifjúsági fejlesztéssel történő párosítása hasonlóan az egyéb outdoor tevékenység által megteremtett keretek közötti közösségfejlesztéshez nagyon kézenfekvő megoldás, sikeres együttműködések lennének kialakíthatók a jelenleg meglévő városi kert kezdeményezések és a környező iskolák, tanodák, ifjúsági klubok, ifjúsági szervezetek között itthon is.

Egyelőre a hazánkban működő kertek termelési és közösségszervező céllal működnek, elsősorban a felnőtt lakosság számára, nem kapcsolódik hozzájuk kidolgozott pedagógiai program, szervezett tanulási portfólió, szakembergárda, ehhez több szereplő együttműködésére – környezettudatosságra neveléssel foglalkozó, zöld szervezetek, helyi önkormányzatok, oktatási intézmények partnerségének a kialakítására volna szükség. Könnyen beépíthető lenne akár a közösségi szolgálat programba, akár az általános és közép-iskolák természetismeret,

környezetismeret tantárgyának gyakorlati órái közé ifjúsági környezeti neveléssel foglalkozó ifjúsági civil szervezetekkel együttműködésben.

Melléklet:

The Sol Levin Memorial Trail. Trail Guide.

http://www.communitygroundworks.org/sites/default/files/trail_guide.pdf

Youth Roots, Community Canopy. A Guide to Working with Teens on Forest Management Activities. Lásd: <http://bit.ly/1bwmijE>

Youth Farm Helps Families in Need – videóriport Lásd: <http://bit.ly/Mu7ecU>

Gardening for God – Promóciós videó: <http://vimeo.com/77016739>

A városi közösségi kertészet Magyarországon az utóbbi 4-5 évben kezdett elterjedni. Budapesten 2010-ben a Földkelte csoport hozta létre az első közösségi kertet Békásmegyeren (3. kerület). A Földkelte fiatal csapatának célja volt, hogy változtassanak jelenlegi életformájukon és a természethez közelebbi, gazdálkodó életmódot folytatva, közösséget teremtő módon éljenek.

Tanulókertként működik a budapesti Millenáris Központban található közösségi kert, illetve 2013 nyarán indult el kerti tanprogram a szintén budapesti 8. kerületi Leonardo kertben is, mindkét kezdeményezés a Kortárs Építészeti Központhoz fűződik.

<http://kozossegikertek.hu/hir/kerti-tanprogram-indul/>

<http://magyarkonyhaonline.hu/legjobbhelyek/vetemenyes-a-millenarison>

<http://www.biokultura.org/index.php/61-hirek/155-indul-kozossegi-tanulokert-halozat-programorozat>

„I.2. Karvalits Ivett: Részvétel és fenntarthatóság; Ifjúsági projektek a helyi közösség fejlesztésére (Európai jó gyakorlatok)

Bevezetés

Az alábbi tanulmány négy európai szervezet különböző projektjeinek példáján keresztül arra keres választ, milyen módszerekkel, eszközökkel hozhatók helyzetbe a fiatalok, hogy saját egyéni és közösségük társadalmi fejlődésében alkotó, résztvevő szerepet vállaljanak. Milyen sikeres technikák alkalmazhatók a közösségeken belül a fiatalokkal történő párbeszéd kialakítására, mik ennek a feltételei mind a fiatal célcsoport, mind a velük foglalkozó szakemberek kompetenciáit és hozzáféréseit illetően. Olyan módszereket vizsgálunk, amelyek alkalmasak az együttműködés, sőt az együttélés kereteinek kialakítására, és amelyek egyszerre támogatják a résztvevők kapacitásfejlesztését, a közösségen belüli problémamegoldást, és a közös jövőtervezést.

A projektpéldák ismertetésekor az alábbi kulcsfogalmak rendszeresen kiemelkednek: fenntarthatóság, kölcsönösség, támogatás.

A La Casa Rotta olaszországi ifjúsági egyesület a helyi értékeken alapuló társadalmi vállalkozásokat valósít meg, amelyhez a fiatalok számára szervezett közösségépítő, érzékenyítő programok társulnak a helyi kultúra, hagyományos életmód, globális nevelés, emberi jogok megismertetésének céljával. A kezdeményezéseik legfőbb értéke abban rejlik, hogy megtalálják a kapcsolódási pontokat a globális problémák és a helyi igények és szükségletek közötti, és a megoldásokat is a helyi erőforrásokban keresik. A fenntarthatóságra való környezeti nevelést összekapcsolják társadalmi kérdések vizsgálatával, az elméleti ismeretátadást, tudásmegosztást pedig kézzelfogható, életélményszerű gyakorlati módszerekkel egészítik ki. Az általuk elért fiatalok így a demokrácia működéséről, az egyéni felelősségvállalásról, a kulturális különbségekről, közvetlenül környezetük történelméről és a helyi tradíciókról is a fenntartható fejlődés kontextusában hallhatnak.

Az Alter Nativa szlovák szervezet társadalmi innovációja egy a közösségi döntéshozatalon alapuló szociális rendszer, amely szintén a fenntarthatóság jegyében a közösségben meglévő vagy a közösségben részt vevő egyének által megteremthető kapacitásokból, forrásokból építkezik. Kis lélekszámú település lévén adott a szomszédsági viszonyban rejlő bizalmi állapot, a „mindenki mindenkit ismer” valósága. Erre alapozva alakították ki a kölcsönös segítségnyújtáson alapuló közösségi szolgáltatásrendszerüket, valamint a holisztikus szemléletű gazdálkodási technológiájukat a permkultúrás gondolkodás jegyében. Elkötelezettek világlátásuk,

megközelítésmódjuk minél szélesebb körben történő terjesztésében, ezért nemzetközi önkéntes program működtetésével külföldi fiatalok csoportjait vezetik be az önellátás, az aktív közösségi feladat- és felelősségvállalás rendszerébe.

A CESIE olasz központú nemzetközi hálószervezet a kulturális, oktatási és gazdasági szektor fejlesztése és változása érdekében alakít ki és alkalmaz innovatív eszközöket és módszereket elsősorban az ifjúsági korosztály célcsoportjára, a helyi, nemzeti és nemzetközi környezethez kapcsolódva, az igények felmérésén alapulva, és a helyi civil társadalom képviselőivel egyeztetve. A tanulmányban tárgyalt projektjei széleskörű partnerségen alapulnak, és elsődleges elemük a bevont társadalmi szereplők kapacitásfejlesztése, valamint ennek a körnek a bővítése a fiatal célcsoport kortárssegítőként való felkészítése révén, a hatékonyság növelése, és a multiplikáló hatás elérése érdekében. A folyamatok facilitálása, a részvételi mechanizmusok segítésére alkalmazott speciális módszerük alapja az úgynevezett maieutikus közösségi párbeszéd, amely az erőszakmentes kommunikáció koncepciójához és értékeihez köthető. A módszer a kölcsönösségen alapul, aktiválja és fejleszti a résztvevők szociális kompetenciáit, kialakítja bennük a társadalomban élés és a közösségben való aktív részvétel és együttműködés alapvető képességét.

A német Bertelsmann Alapítvány az alábbiakban tárgyalt projektje szintén az állampolgári részvétel és elkötelezettség előmozdításához kapcsolódik. A projekt alapvető célja a fiatalok igényeinek feltárása és az erre épülő helyi fejlesztési folyamatok a fiatalok bevonásával történő kidolgozása. A projekt alapeleme a célcsoportban széles körben elvégzett szükségletanalízis, és ennek a célcsoporttal közös feldolgozása. A megközelítés a tapasztalati tanulást ötvözi a társadalmi párbeszéddel, abban a tudatban, hogy amennyiben a fiatalok beleszólási lehetőséget kapnak az őket érintő kérdések megoldásába, és mandátumot kapnak a megvalósításhoz, az egyrészt a fejlesztés sikerének garanciája, de egyúttal a fiatalok személyes fejlődését is szolgálja, állampolgári tudatosságukat, önállóságukat megalapozza. A Bertelsmann Alapítvány projektének ezért szintén fontos része a fiatalok csoportvezetési kompetenciákkal és feladatokkal történő felruházása. A csoportvezetéshez a Technology of Participation módszerét alkalmazza, amely hozzájárul, hogy a csoporttagok mindegyike aktívan részt vesz a döntéshozatalban, minden egyes résztvevő maximálisan elköteleződik, figyel és hozzájárul, a csapatszellem megerősödik, konszenzusos döntések születnek, és megvalósítható tervek kerülnek kidolgozásra.

ÖKO-HÁZ

A projekt tevékenység megnevezése:	Öko-ház
A szervezet neve:	LaCasaRotta Társadalmi egyesület
A szervezet címe:	Fraz. San Bartolomeo n°94-96 12062 Cherasco (CN)
A szervezet honlapja:	www.casarotta.blogspot.it
Kontaktszemély neve:	Michela Lenta
Kontaktszemély e-mail címe:	casa.rotta@yahoo.it

A projekt összefoglalása:

A LaCasaRotta Egyesület legátfogóbb projektje egy olyan „társas-ház” létrehozása, amelyet a kisközösség közös erővel újít fel, alakít ki ökológikus technikák alkalmazásával, és amelyben aztán közösen kialakított szabályok és elvek alapján, mikro társadalmi közösségként együtt élhetnek és vállalkozhatnak a projektben részt vevők.

A szervezet a helyi fiatalokat a fenntartható fejlődés mellett más, alternatív életformára nevelő, és az önálló, aktív polgárrá válásukat segítő programjaiba is bevonja.

A szervezet kisebb projektjei a **Terület és törvényesség** – táborhelyi fiataloknak a földművelésről, az emberi jogokról, a fenntartható fejlődésről és a maffia elleni küzdelemről, a **Langhe Coast to Coast** – nemzetközi csere fiataloknak – gyalogtúra a régióban, melynek keretében a fiatalok megismerkednek a környék lakosságának életformájával, tipikus termékeivel, hagyományaival és a SWAP Party – csere-alapú közösségi bolhapiac és társasági esemény projektet kerülnek bemutatásra.

1. A projektet megvalósító szervezet

A **LaCasaRotta társadalmi egyesület** Cherasco-i fiatal hozták létre azzal a céllal, hogy helyreállítsanak egy elhagyott majorházat, és egy közösségi, kulturális és szabadidős központként működtessék. Szüleik birtokán kezdték kipróbálni az önálló gazdálkodást és a fenntartható technikák (biodinamikus és homeopátiás módszerek) kikísérletezését, hogy aztán a farmház helyreállítását követően saját, fenntartható gazdaságukat beindítsák.

Cherasco járás az olasz Piedmont-i régióban található, 50 km-re Torinótól. Falvas, kistelepléses szerkezetű térség, az alábbi települések tartoznak ide: Roreto, Bricco de' Faule, Veglia, Cappellazzo, San Bartolomeo, San Giovanni, and Sant'Antonino. A szervezet a teljes járást célozza meg tevékenységeivel.

A LaCasaRotta kulturális és közösségi tér funkciói:

- aktív kulturális és pedagógiai műhely
- a különböző tudások megosztásának és találkozásának színhelye
- ökológus technikák kipróbálásának terepe
- szolidaritásra neveléshez, a kirekesztés elleni küzdelemhez megfelelő környezet

A LaCasaRotta gyakorlati műhelyeket is szervez bármely korosztályból és társadalmi háttérrel érkező résztvevők számára. A műhelyek során a helyi és más kultúrák hagyományaival ismerkedhetnek meg a résztvevők – alapvetően az önellátáshoz kapcsolódó tevékenységekre fókuszálva, helyi termelőktől vagy fair trade forrásból származó jó minőségű alapanyagok felhasználásával.

Helyi közösségnek szóló programok:

- "Night of the tajarin" – hagyományos olasz tészta készítése 2012. február
- „Fare il pane, contruire al forno” (Készíts kenyeret, építs kemencét) – kenyér és kovász készítése, vályogkemence építése 2012. július
- Swap Party-k – cserekereskedelmen alapuló vásárok havi rendszerességgel
- Környezeti nevelési workshopok gyerekeknek: Kísérleti kert, Kezet a tésztába, Újrahasznosított fák stb.

Nemzetközi programok:

- “Langhe Coast to Coast” – nemzetközi csere a vidéki kultúráról
- Frazoni di mondo - nemzetközi képzés étkezési hagyományokról a világban

2. A projekt megvalósításának körülményei

Terület és törvényesség – táborhelyi fiataloknak a földművelésről, az emberi jogokról, a fenntartható fejlődésről és a maffia elleni küzdelemről.

A projekt 2013. július 20-29. között valósult meg San Bartolomeóban. A projekt Bra település Béke Hivatalával és a Lunetica Társadalmi Szövetséggel együttműködésben jött létre. A táborban 16-20 év közötti fiatalok vettek részt a térség településeiről.

A projekt célja a fiatalok érzékenyítése volt az emberi jogok, emberi jogi kérdések iránt, emellett az aktív állampolgársággal kapcsolatos tájékoztatásuk és gyakorlati eszközökkel történő felkészítésük a felnőtt életre.

Langhe Coast to Coast – nemzetközi csere fiataloknak.

A projekt 5 országból 43 fiatal részvételével (Olaszország, Spanyolország, Belgium, Görögország, Portugália) került megvalósításra 2013. július 6-16. között az olaszországi Langhe területén. Helyi együttműködő partnerként az Eufemia Egyesületet vonták be.

A csere programjában gyalogtúra keretében ismerkedtek meg a fiatalok a környék lakosságának életformájával, tipikus termékeivel, hagyományaival miközben egymás kultúráját is megismerték.

A projekt célja a környezettudatos életmódra nevelés volt, a különböző kulturális környezetekben egyaránt jelen levő, eltérő hagyományokkal rendelkező kistelepülési, vidéki életforma népszerűsítése, gyakorlatban történő megtapasztalása, találkozás és tanulás az idősebb generációktól és egymástól, interkulturális tapasztalatszerzés és a fenntartható technológiák megismerése.

A *SWAP Party*-k a szervezet hagyományos, havonta - kéthavonta megrendezésre kerülő csere-alapú bolhapiac típusú közösségi rendezvényei. Az események célja a fenntartható életmód, a fair kereskedelem népszerűsítése, a tudatos hulladék-hasznosításra történő figyelemfelhívás és az élményszerű együttlét. A programok szinte minden alkalommal kooperációban valósulnak meg más helyi NGO-kkal. Együttműködő partnereik: H ZONE, Slow Bazar, Slow Food Youth Network.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

Az alábbiakban nem egy konkrét projekt és az abban alkalmazott módszer bemutatása következik, hanem a LaCasaRotta Egyesület egy irányba mutató, azonos megközelítést alkalmazó, de egymást kiegészítő, és különböző módszerekkel és eszközökkel operáló tevékenységeiből, kezdeményezéseiből tárgyalunk néhányat bemutatva azt az alapelvet, ami a különböző tevékenységeket összekapcsolja.

A távlati cél minden esetben, a kisközösségben való, fenntarthatóságra törekedő együttélés, a kölcsönös segítségnyújtás, és a természet közelség napi szintű tanulása és gyakorlása.

A Terület és törvényesség című tábor egy nagyobb, hosszabb távú folyamat – az Utazás a törvényesség felé című projekt részeként került megszervezésre, a programban két irányú megközelítést alkalmaztak a szervezők. Egyrészt a jogtudatossággal, az állampolgársággal kapcsolatos **nem formális tréninget**, amelyben a szimulációs és érzékenyítő gyakorlatok mellett esettanulmányokon, szakmai látogatásokon keresztül dolgoztak fel különböző, az emberi jogokhoz kapcsolódó témákat a fiatalok; másrészt egy a maffiától lefoglalt földeken zajló **részvételi hetet**, amely során a föld használatának fenntartható, környezettudatos gyakorlatát sajátították el a résztvevők reflektálva a környezet és az ember kölcsönhatására, és az ezzel kapcsolatos felelősségeinkre és lehetőségeinkre. A két fázis egyformán a törvényesség és a társadalmi igazságosság kultúrájáról szóló tanulást szolgálta szembeállítva az erőszak, a közöny és a kiváltságok világával.

Az elméleti tudást is megalapozó nem formális foglalkozások körében a fiatalok beszélgettek a maffiáról, arról, hogyan terjedt el a bűnszövetkezetek befolyása a régióban és hogy milyen lehetőségei vannak az állampolgároknak a jogszerűség és a felelős polgári részvétel választására. Olyan felfogásokkal ismerkedtek meg, mint a jogállamiság, a területek védelme, a környezetünk iránti tisztelet és a társadalmi igazságosság. Mindeközben felfedezték a környéket, annak történelmét, tanulmányozták a különböző ipari, gazdasági beavatkozások környezeti hatásait, beszélgettek a területen élő idősebb lakosokkal és a meglátogattak a jogvédő kezdeményezéseket, miközben maguk is aktívan részt vettek alkotó, termelő tevékenységekben, dolgoztak a LaCasaRotta fenntartható földművelést alkalmazó gazdaságában, főztek, házat felújítottak, tanösvényt építettek stb.

Az érzékenyítő program elemei:

- a nők elleni erőszakkal szemben fellépő szervezet előadása

- az országúti prostitúció megelőzésével kiküszöbölésével foglalkozó szervezet meglátogatása
- börtönlátogatás
- közös séta a föld kizsákmányolása ellen fellépő bizottsággal az érintett területen
- a Minotaur, a Piedmont-i maffia ellen indított vizsgálatban érintett bírónál tett látogatás
- találkozás a Saluzzo-migránsokkal foglalkozó szervezetenél, beszélgetés az illegális munkavállalásról
- műhelyfoglalkozás a tudatos táplálkozásról és élelmiszer-termelésről

A részt vevő fiatalok minden este összefoglalták és értékelték a tanultakat, leszűrték a tanulságokat, megosztották egymással érzéseiket. A program kézzelfogható eredményeként egy közös falfestményt hoztak létre, amelyen rögzítették a törvényességgel és a fenntarthatósággal kapcsolatos legfontosabb üzeneteiket.

A *“Langhe Coast to Coast”* csereprogram keretében a részt vevő nemzetközi csoport minden nap 15 kilométert gyalogolt Langhe tartományban, összesen 120 kilométert téve meg a Földközi tenger két partszakasza közötti területen

A gyalogtúra mellett a nemformális pedagógia eszközeivel dolgoztak a résztvevők a környezettudatosság témakörével. Céljuk volt a helyi vidéki életforma tipikus jegyeinek megismerése és a hagyományos termelői technikák elsajátítása. Organikus farmokat, helyi sajt- és bortermelőket látogattak meg, interjúkat készítettek a helyi lakosokkal. A személyes történelem és történetmesélés – oral history és story-telling úgy jelentek meg a programban, mint a múlt illetve a mai fiatalok és a nemzetközi csoport számára ismeretlen kultúra egyfajta közösségi élményű megismerése/feldolgozása. Emellett azonban a kézzelfogható, fizikai, gyakorlati kihívások, feladatok a testmozgás, a földművelés és az önellátás megoldása szintén a személyes erőforrások és lehetőségek feltárását és fejlesztését szolgálták.

A csoport tagjai maguk is megosztották egymással saját országaik fenntarthatósági, környezetvédelmi jó gyakorlatait, és bemutatták saját kultúrájukat a saját értelmezésükben - elsősorban az étkezési szokásokon, a felhasznált termékeken, konyhaművészeteken keresztül és általában is. A programsorozat tehát biztosította benne közvetlenül részt vevő nemzetközi csoport tagjainak személyes fejlődését a közösségi élmények, gyakorlati workshopok, fizikai kihívások, élmény és tapasztalat-megosztás révén – de lehetőséget biztosított arra is, hogy a helyi közösség tapasztalatokat szerezzen erről a sokszínű csoportról, a helyiekre is hatással volt a projekt által,

hogy konkrét kapcsolódási pontokat találtak a programban feldolgozott tématerületek és a környező települések lakosságának élete között.

A *SWAP Party*-k olyan közösségi események, amelyeken a résztvevők az általuk már nem használt használati tárgyaikat: ruhák, háztartási eszközök, művészeti és dekorációs, tárgyak, játékok, könyvek, bolhapiac-szerűen kipakolják, és cserére bocsátják. A programok alapvető célja a szemléletformálás, a fenntartható hulladék-felhasználással kapcsolatos közösségi nevelés, de nem titkolt célja továbbá a helyi kisközösség fejlesztése, az együttlét élményén keresztül. A vásáron nem csak kézzelfogható termékeket lehet cserére bocsátani, szellemi szolgáltatásokat is fel lehet ajánlani, legyen az oktatás, pszichológiai tanácsadás, előadó művészeti tevékenység stb.

Az esemény a település különböző szinterei között vándorol attól függően, milyen helyi civil szervezetekkel partnerségben valósul meg az adott alkalom, vásárhoz általában kulturális program (koncert, DJ) is társulnak. Az események kapcsolódhatnak a településen zajló nagyobb szabású rendezvényekhez, ez esetben tematizálják a termékeket, vagy fókuszba kerül egy-egy termékterület: pl. design tárgyak vagy éppen élelmiszeripari termékek, slow food életmód. A program hozzájárul továbbá a fair trade kereskedők, helyi kistermelők, iparművészek helyzetbe hozásához, a civil mozgalmak népszerűsítéséhez.

Az események kommunikációjával a szervezet képes szélesebb nyilvánosságot is megszólítani, bevonni az által képviselt értékek terjesztésébe, megőrzésébe, ezzel képes még láthatóbbá tenni és elfogadottá tenni a környezettudatosságot és a közösségi alapú gazdálkodást. A kezdeményezés 2013. október óta online közösségként is működik SWAP Party nyílt Facebook csoport formájában tarthatják a kapcsolatot az újrahasznosítás hívei.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A LaCasaRotta szervezet két legfőbb kommunikációs csatornája a szervezet által fenntartott blog és Facebook oldalak.¹³ A programok népszerűsítését, meghirdetését mindenkor az aktuálisan együttműködő partnerszervezettel közösen végzik. Természetesen a nemzetközi program esetében a nemzetközi ifjúsági munka hagyományos csatornáit is használták a felhívások közzétételére (SALTO honlap).

Az események eredményeit is a fenti két szervezeti felületen közvetítik. A Territorio projektekről, lévén ezek a települést szélesebb körben és nagyobb lélekszámban érintő kezdeményezések, a helyi önkormányzat weboldalán is beszámolót jelentetnek meg.¹⁴

¹³ <http://casarotta.blogspot.it/>, <https://www.facebook.com/LaCasaRotta>,
<https://www.facebook.com/groups/646789735361872/>

¹⁴ http://www.comune.bra.cn.it/index.php?option=com_content&view=article&id=14084:con-il-comune-di-bra-in-viaggio-per-la-legalita-una-settimana-sui-terreni-confiscati-alla-mafia&catid=302:ultime&Itemid=338

A projektek az Európai Bizottság és a helyi önkormányzat támogatásával illetve a résztvevők hozzájárulásával önköltséges alapon valósultak meg.

Az egyesület hosszú távú tervei között szerepel egy társadalmi vállalkozás üzemeltetése, a felújítás alatt álló majorság épületében nonprofit, önfenntartó gazdasági tevékenység – kávézó, teremkiadás, önköltséges kurzusok, ökoturizmus szolgáltatások bevezetésével.

5. Adaptálhatóság

A fent bemutatott kezdeményezések legfőbb értéke a globális problémák és a helyi igények és szükségletek közötti kapcsolódás feltárása, párhuzamba hozása és közösségi válaszok megtalálása rövid és hosszú-távú egyéni és társadalmi fejlesztési célokra.

A helyi közösségben történő igényfelmérést követően az azonosított problémákra adható válaszok kidolgozásába (pl. a maffia, föld kizsákmányolása, emberi jogi sértések, demokratikus értékek válsága, vagy éppen az erőforrások és nyersanyagkészletek kimerülése, fenntarthatóságra való törekvés) be kell vonni a különböző szektorok képviselőit és meg kell határozni az érintett szereplők, a potenciálisan együttműködő partnerek körét. Lehetőleg személyes példákon, forrásszemélyek közvetlen beszámolóin keresztül (esettanulmányok), illetve a tapasztalati tanulás - a learning by doing - útján, gyakorlati foglalkozásokon, saját élmények révén kell feldolgozni a kérdéses témát, és megtalálni az egyéni és közösség megoldási lehetőségeket.

Az ifjúsági célokra szolgáló közösségi terek, kertek kialakításában vagy felújításában passzív, fenntartható eljárásokat alkalmazni úgy, hogy az építési folyamat a fiatalok bevonásával, közreműködésükkel valósul meg, hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalok maguk is tulajdonosként és környezettudatosabb módon viszonyulnak az adott környezethez a jövőben. Ugyanez igaz a különböző termelési folyamatokkal kapcsolatos tájékoztatásukra, képzésükre – hagyományos ételkészítési módszerek, földművelés. Ami nagyon izgalmas és adaptálásra érdemes motívum a fenti jó gyakorlatokban, hogy a fenntarthatóságra való környezeti nevelés elméleti és gyakorlati kérdéseit más területekkel párhuzamba állítva a demokratikus állampolgárságról, az önálló életvezetésről, a kulturális különbségekről és a közelmúlt történelméről és a helyi tradíciókról is ebben a kontextusban hallhatnak a fiatalok.

Melléklet:

Territorio e legalita

Langhe Coast to Coast

**Hasonló hazai projektek,
szervezetek:**

A fenntartható technikák ifjúsági közösségek általi megismerésének, gyakorlásának már Magyarországon is vannak hagyományai, kistelepülési és városi szinten is vannak a fentiekhez hasonló kezdeményezések.

Fenntarthatóságra való nevelés:

Kiemelkedik ezek közül a helyi közösséggel való folyamatos párbeszédet folytató, a helyi erőforrásokra épülő, fenntartható társadalmi vállalkozást működtető Fenntartható Ormánság Nonprofit Kft.¹⁵ A Kémes körzetben élő fiatalok

szintén egy gazdasági épület felújításával és közösségi térként való használatával, ott a fenntartható életmódot népszerűsítő tréningekkel, és a környéken szervezett ökoturisztikai szolgáltatások (kerékpártúrák, kenutúrák) üzemeltetésével vesznek részt a helyi közösség életének fejlesztésében.

¹⁵ <http://www.ormansagzoldut.hu/>

Megosztásra épülő gazdaság (sharing economy), tudatos hulladékfelhasználás

A bolhapiac jellegű Garázs vásárok Magyarországon is elindultak – egyik legismertebb esemény a Nagy Budapesti Kultúrzsibi¹⁶.

Helyi termelők piaca – kisközösségi vásárok

Szimpla Termelői Piac a Szimpla és az AgriKulti szervezésében.

Liliomkert Piac¹⁷

¹⁶ <https://www.facebook.com/kulturzsibi>

¹⁷ <http://liliomkert.lapunk.hu/>

LETS REVÚCA - ÉLELEMSZÖVETKEZET

A projekt tevékenység megnevezése:	Fenntartható közösség: LETS Revúca - élelemszövetkezet
A szervezet neve:	AlterNativa
A szervezet címe:	Brdárka 11, 049 34 Brdárka Tel/fax: +421 587 931 056 Mob/SMS: +421 910 170 790
A szervezet honlapja (ha van a projektnek is külön, akkor az is)	www.alternativa.sk
Kontaktszemély neve:	Mr. Eduard Jendral
Kontaktszemély e-mail címe:	alternativa@alter-nativa.sk

A projekt összefoglalása:

LETS Revúca - élelem szövetkezet – közös termelésen, kölcsönösségen alapuló gazdasági szisztéma működtetése és fejlesztése, ezzel kapcsolatos oktatás.

EVS önkéntes fogadó projekt a permakultúra és a fenntartható életforma népszerűsítése és a helyi termelői tevékenységbe való bevonás és gyakorlatszerzés céljával.

1. A projektet megvalósító szervezet

Az AlterNativa szervezet 2002-ben alakult meg hivatalosan, alapvetően környezetvédelmi projektként. A szervezet az alternatív gazdálkodás és életmód elérését tűzte ki célul egy kisközösséget hozva létre, amely kölcsönös segítségnyújtáson és közösségi gazdálkodáson és szerepvállaláson alapul. A hagyományos környezetvédelmi projektek (újrahasznosítás, hulladékminimalizálás) mellett nonprofit könyvtárat működtetnek.

Projektjeik: [“Shared assistance“ \(LETS\) \(Local economic trade system\)](#) - magyarul: megosztott segítségnyújtás - helyi gazdasági és kereskedelmi rendszer: helyi cseregazdaságon és kölcsönösségen alapuló támogató struktúra. Egy kicsi, önellátó közösség, pozitív értékekkel és életszemlélettel, egymást segítő, támogató emberek csoportja. Szervezetileg közösségi döntéshozatalon alapuló társadalmi rendszer, amely minden egyéni igényt a helyi erőforrásokból igyekszik megvalósítani.

2. A projekt megvalósításának körülményei

Az AlterNativa szervezet Brdorkában, egy viszonylag elszigetelt kis faluban működik, a szlovák Roznaka régió északi részében, ahol nagyon magas a munkanélküliség. A földrajzi elszigeteltség következménye az üzemektől, urbánus kereskedelmi és gazdasági tevékenységektől, munkalehetőségektől való nagy távolság, ugyanakkor ez a körülmény egészséges, tiszta természeti környezetet biztosít az itt lakóknak. Bdarka lakói szlovák és roma emberek (kb. 50 fő), nagy részük munkanélküli.

A szervezetben 15 aktív személy tevékenykedik. A közösség társadalmi szabályai nincsenek írásba foglalva, de a mindennapi életben megjelennek: ezek a szolidaritás, a tolerancia és az egymás iránti tisztelet, ésszerű fogyasztás, egyenlőség, közösségi döntéshozatal.

2004 májusától a szervezet aktivistái elhatározták, hogy a fenti alapelveket és az együttműködést, „bajtársiasságot”, a bizalmat és a harmóniát a mindennapi élet alapjaivá teszik, és egy olyan közösséget hoznak létre, amely ugyanerre az attitűdre épül. Hisznek abban, hogy a kicsi, többé-kevésbé önellátó közösségek, amelyek közös értékeken és az egymás és a természeti erőforrások iránti tisztelten alapulnak, közelebb állnak a fenntarthatósághoz, mint napjaink urbánus társadalmi.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

LETS Revúca - élelemszövetkezet – közös termelésen, kölcsönösségen alapuló gazdasági szisztéma működtetése és fejlesztése, ezzel kapcsolatos oktatás.

EVS önkéntes fogadó projekt a permakultúra és a fenntartható életforma népszerűsítése és a helyi termelői tevékenységbe való bevonás és gyakorlatszerzés céljával.

A fenti alapelvekkel összhangban az AlterNativa szervezet és kisközösség célja egy olyan kultúra megvalósítása és elterjesztése, amely visszaállítja a természet és minden élet értékét, a túlfogyasztástól és a tömegtermeléstől az ésszerű mértékletesség felé halad, az agresszió helyett a toleranciára nevel, a materiális jólét vágyával szemben a spirituális értékeket és a fenntartható és etikus közösség iránti elkötelezettséget hirdeti. Ezért minden kezdeményezésük és projektjük a demokrácia és a decentralizált döntéshozatal gondolatát támogatja, ahol az egyének helyi igényei és lehetőségei, kapacitásai, erőforrásai alapján szerveződik egy mikrotársadalom.

Ennek az életszemléletnek volt a történelmi példája a Revúca városban a 19. században megvalósult úgynevezett „Vzájomná Pomocnica (Shared Assistance)” megosztott segítségnyújtásra épülő helyi kereskedelmi rendszer, amelyet 2001-ben hívott újra életre az alternatív gazdasággal szimpatizáló 11 fiatal.

Egy informális „élelem-szövetkezetet” hoztak létre, együtt az EDEN elnevezésű közösségi kertben végzett termelő tevékenységgel, ezzel nagy lépést téve a környék fenntartható fejlődésének irányába. Az így létrejött pénzügyi rendszer alapja a „méhek”, ahol egy méh egy órányi munkát jelent, a munkavégzés pedig lehet termelő tevékenység, de szellemi szolgáltatás is.

Azok, akik részesülnek egy szívesség-szolgáltatásban, egy megállapodást kötnek, token/jegyet adnak a szolgáltatást végző, ellátó személyek. Az adminisztrátor ezt a token/jegyet rögzíti egy nyilvántartásban, így a szolgáltató a „számláján” meghatározott „méhet” birtokol, a felhasználónak, a szolgáltatást igénybe vevőnek pedig ennyivel kevesebb „méhe” marad. Az egyenlegeket kéthetente ellenőrzik. A cserék jegyzékét mindenki megtekintheti a szervezet irodájában. Az adminisztrátor felel a szolgáltatások kínálatának rögzítéséért is, illetve az igények, kérések listájának kezeléséért is. Munkájáért ő is „méhek”-ben részesül. A közösségen belül a fizikai szolgáltatásokon túl a szellemi tevékenységek ellátása is e rendszer keretében zajlik.

A fenntartható élethez nem csak a közösségi alapú, fenntartható token rendszer működtetése, hanem a fenntartható technológiákkal történő gazdálkodás és az energiahatékony életér, lakókörnyezet kialakítása is hozzájárul. Az önellátás alapja a fenntartható mezőgazdaság, amely a

fentiekhez hasonlóan a földdel és a természettel való kölcsönös és nem kizsákmányoló, ún. permakulturális termelésen alapul.

„A permakultúra alap gondolatát az ausztrál Bill Mollison, és David Holmgren publikálták az 1970-es években. Az a meggyőződés sarkallta őket, hogy ha az emberi társadalom továbbra is ilyen mértékben folytatja a Föld tartalékainak fölélését, akkor el fogja pusztítani az élővilágot, és önmagát is. A permakultúra megoldásként a természetben zajló ökológiai folyamatok minél teljesebb érvényesítését javasolja az ember élőhelyén, és szükségletei megtermelése során. Hangsúlyozza az fogyasztás drasztikus csökkentésének, az energia megtakarításnak, és a természetből való „házi” energianyerés különféle módozatainak fontosságát. ... Egy biogazdaságban is kimondva-kimondatlanul létrejönnek hasznos ökológiai kapcsolatok természetű növényeink, szántóföldünk, és a természetes fauna tagjai között. Ezt igyekszünk elősegíteni: bűvőhelyet készítünk a sünnek, hasznos rovaroknak, virágokat ültetünk a ragadozó, és parazita rovarok számára, hogy a belőlük gyűjthető nektár és virágpór táplálja a zengőlegyeket, fürkészdarazsakat, fátyolkákat.

A permakulturális gondolkodás annyival több ennél, hogy a gazdálkodás valamennyi elemét (növényeket, állatokat, építményeket, domborzatot, táj, és vízrajzi adottságokat) egy egységes ökológiai rendszerré szerkeszti össze, amelyben az előre megtervezett módon létrejövő kapcsolathálózaton keresztül az egyes elemek produktivitása, használhatósága javul, a ráfordítás (ápolás, takarmány, gyógyszerek, elhelyezésre szolgáló épületek) csökken. A rendszernek része az ember is, tehát a permakultúra egyben emberi élőhelyeket is teremt. Célja az is, hogy pozitív közösségi kapcsolatokat teremtsen emberek, embercsoportok között. A piaci értékesítést nagyban segíti, hogy a helyi értékesítés különféle formái alakulnak ki. Ilyenek a városok, és a közelben élő biogazdák között szerveződő zöldség előfizetés, „box-rendszer”, a termelők-fogyasztók szövetkezése, a szívesség bank, a helyi „etikus befektetéseket” szolgáló pénzügyi szervezetek, stb.). Mindezek több helyen megvalósultak már a világban, az élővilág védelmét, szép természetes környezetet, pozitív közösségi kapcsolatokat, és a szükségleteket egészséges, változatos módon kielégítő gazdasági termelést hozva létre.”¹⁸

A szervezet ezt a szemléletmódot, ezeket a technológiákat és módszereket minél szélesebb körben megosztja az érdeklődő felnőttekkel és fiatalokkal, helyi és nemzetközi kurzusok szervezésével, valamint egy európai önkéntes szolgálati fogadóprojekt állandó működtetésével.

¹⁸ Baji Béla: Mi a permakultúra? Lásd: http://www.permakultura.hu/iras_bela_mi_a_p.php

Ez az önkéntes szolgálat elősegíti a részt vevő fiatalok aktív polgárrá válását. Elméleti oktatásban is részesülnek, emellett készségeikre és attitűdjükre is hatással van a program. A főbb témakörök, amelyekkel megismerkednek: a "zöld" gondolkodás, a globális környezeti kihívások és a fenntartható vidékfejlesztés, a környezetvédelem, természetvédelem, permakultúra.

A gyakorlati tevékenységek, amelyekbe a fiatalokat bevonják:

- a helyi, a regionális biológiai erőforrások megismerése, megőrzése, gondozása
- régi gyümölcs-fák megmentése, termények tudatos feldolgozása (mag-megtakarítás)
- a helyi élelmiszer-termelés
- önellátás
- hulladék-minimalizálás, újrahasznosítás stb.

Az AlterNativa önkéntes szolgálati projektjében részt vevő magyar fiatal is a „slow” életforma értékeit emeli ki tapasztalatairól beszámoló blogjában:

„Kulturális sokkhatást kívántam okozni magamnak, ezért lelki szemeim előtt egy minél távolabbi célország szerepelt. Így végül egyenesen Szlovákiában kötöttem ki. ... Határozott elképzelésem volt arról, mivel szeretnék foglalkozni: alkalmazott környezetvédelemmel. Avagy városi szemléletformálás, tanácsadás, neadjisten demonstrációk helyett falusi élet, permakultúra, fű-fa. Így kerültem az Alter Nativához. Rögtön javasolták is, hogy tegyek náluk előzetes látogatást, hogy felmérhessük, tényleg egymást akarjuk-e. ... Aztán nyáron bele is vettem magam a bokros teendők közé. Megtanultunk szénát készíteni, fát szállítani, főzni, tüzet csinálni, takarítani, vályogházat építeni, és csak egy kicsit túlozni. És ez még csak a szerda volt.

... Azóta pedig már van faiskolánk, kiskecskénk, napenergiás házunk is, Kiváló hozzáférésünk van érintetlen patakvízhez, saját termelésű mézhez, frissen facsart kecske- és tehéntejhez, almához-körtéhez, és a mindezekből származtatható egyéb termékekhez. ... Aki tehát bevállalja, hogy egy kicsit elszigeteli magát a zajtól, civilizációtól, itt megszerezheti azt az elengedhetetlen tudást, ami ahhoz kell, hogy az ember fia/lánya valaha önfenntartásra akarhassa adni a fejét. Kulturálisan inkább az ismerősség, hasonlóság érzése lesz meghatározó, ami azért eléggé kellemes – sőt Dél-Szlovákia erősen kétnyelvű, így a magyar nyelvbe is bátran lehet kapaszkodni a városi ügyek intézésekor. Arról a csodáról nem is beszélve, hogy az egyik koordinátorunk is szlovákiai magyar, gyönyörű palóc beszéddel!”¹⁹

(Török Márton - Szlovákia, Brdarka. 2013. március 21.)

¹⁹ http://messzelato.hu/Torok_Marton_Brdarka

4. Disszemináció és fenntarthatóság

Az Alter Nativa szervezet alapvető kommunikációs felületei a szervezet által fenntartott honlap és Facebook oldal.²⁰ A közösség által létrehozott helyi termékeknek egy külön oldalt tartanak fenn.²¹

A szervezet adománygyűjtésből és a saját termelésű produktumok értékesítéséből szervezi további forrásait, kurzusaik önköltségesek. Az egyesület önkéntes projektjét az Európai Bizottság támogatásával valósítja meg.

5. Adaptálhatóság

Az önfenntartó életforma kialakítása, az önfenntartó közösség létrehozásának hazai megvalósítása a fiatal felnőtt korosztály számára lehet érdekes kísérlet, gyakorlati tapasztalat. A permakultúrás gazdálkodás és közösségfejlesztés meghatározott egzisztenciális viszonyokat, teljes személyes elköteleződést, meglévő szoros emberi kapcsolatokat feltételez. A permakultúrás gondolkodás elemei azonban – pl. a szívességszolgálat, a szövetkezetek, a slow mozgalom, a változásokra történő adaptív reagálásra törekvés azonban könnyen kiemelhetők és áttehetők az ifjúsági közösségi rendszerekre is.

Melléklet:

Magyar példa a szívességen alapuló gazdasági berendezkedés ifjúsági kisközösségre történő alkalmazására a Bordányi Kör Bank: amely a helyi fiatalok önkéntes munkáját nyilvántartó és kezelő bank. Az önkéntes a munka elszámolásának alapját a Bordányi Korona jelenti. Helyi pénze csak annak lehet, aki önkéntes munkával segíti a közösséget a körön belül.²²

A szomszédsági viszonyokat támogató, a szűkebb lakókörnyezetben együtt élők erőforrásaira épülő, szervezett, kölcsönös segítségnyújtáson alapuló közösségi szolgáltatásrendszer nagyvárosi formáját kezdeményezte a közelmúltban egy csapat budapesti fiatal társadalmi vállalkozásuk beindításával.

A falvakban, kistelepüléseken adottságként van jelen a szomszédságban élők közötti párbeszéd, partnerség és pozitív értelemben vett egymásrautaltság a mindennapi élet terén, ami a bizalmon, a közös múlton és az átlátható emberi kapcsolatokon alapul.

A Miutcánk projekt célja a nagyvárosi kontextusban is megteremteni az összetartás, szolidaritás, támogató együttműködés feltételeit, olyan társadalmi változást előidézni, ami pozitívan hat a lakóközösségekre, növeli az emberek egymás iránti bizalmát.²³

²⁰ <http://www.alter-nativa.sk/> és <https://www.facebook.com/Alter.Nativa.Brdarka>

²¹ <http://ponuka.alter-nativa.sk/>

²² <http://www.bordanynet.hu/>

²³ <http://miutcank.hu/>

Ökofalu Magyarországon: Gyűrűfű²⁴

Források:

David Holgrem: Permaculture Principles & Pathways Beyond Sustainability alapján: A Permakultúra Lényege - Permaculture Principles²⁵ ford: Kovács Katalin

²⁴ <http://tunderkamra.blogspot.hu/p/gyurufu-okofalu.html>

²⁵ http://permacultureprinciples.com/wp-content/uploads/2013/02/Essence_of_Pc_HU.pdf

PANORMUS és A JÖVŐ FELTALÁLÁSA

A projekt tevékenység megnevezése:	http://www.panormus.eu/
A szervezet neve:	CESIE – Centro Studi ed Iniziative Europeo European Centre of Studies and Initiatives
A szervezet címe:	Via Roma 94 90133 Palermo, Italy Tel: +39 0916164224 Fax: +39 091 6230849
A szervezet honlapja:	www.cesie.org http://www.panormus.eu/
Kontaktszemély neve:	Luisa Ardizzone
Kontaktszemély e-mail címe:	luisa.ardizzone@cesie.org

A projekt összefoglalása:

Panormus

Komplex fejlesztési projekt Palermo hátrányos helyzet területén élő iskolás fiatalok társadalmi beilleszkedésének, oktatási eredményességének előmozdítására. A projekt a fiataloknak szóló műhelyfoglalkozásokon túl tanárképzést, szülőképzést, képzők képzést is magába foglalta.

Inventing the future – A jövő feltalálása

Nemzetközi projekt a konfliktuskezelésről a kulturális, etnikai és vallási csoportok közötti feszültségekről. A projekt célja a konfliktusok elemzésének megtanulása, és olyan stratégiák kifejlesztése - alapvetően az RMA (reciprocal maieutic approach) módszerre alapozva -, amelyekkel kezelni tudjuk őket.

1. A projektet megvalósító szervezet

A CESIE egy jelenleg 8 európai országban működő, olasz központú hálószervezet, amelyet 2001-ben hoztak létre Danilo Dolci munkásságára alapozva. (Dolci szociológus, az 50-es években nagy eredményeket ért el a szegénynegyedekben a maffia- sújtotta időszakban, Szicíliában). Dolci munkásságát az erőszakmentes módszerek (békemenetek, fordított sztrájkok stb.) jellemezték, illetve a helyi emberekkel való közös munka minden egyes tevékenység megtervezésétől a megvalósításig. Együtt dolgozott tanárokkal, és a diákokkal az oktatási rendszer kialakításán.

A CESIE létrejötte óta közel 150 eredményes projektet valósított meg, 5 fő területen: európai együttműködések, nemzetközi együttműködések, mobilitás, szociokulturális fejlesztés és szakképzés. A szervezet központja Palermóban, Olaszországban van, de működnek irádái Indiában és Szenegálban is.

A CESIE a helyi, nemzeti és nemzetközi környezethez kapcsolódva, az igények felmérésén alapulva, és a helyi civil társadalom képviselőivel egyeztetve fejti ki tevékenységét a kulturális, oktatási és gazdasági szektor fejlesztése és változása érdekében innovatív eszközök és módszerek alkalmazásával.

A szervezet céljai:

- Interkulturális párbeszéd előmozdítása
- Társadalmi befogadás és esélyegyenlőség támogatása
- A szakképzés és az egész életen át tartó tanulás, valamint a vállalkozói készségek fejlesztése
- A fenntartható fejlődés és a szolidaritás erősítése globális szinten
- Helyi, nemzeti és nemzetközi szintű hálózatok létrehozása
- Nemzetközi együttműködések kezdeményezése

A kutatást és a tudást összekötő módszerek folyamatos fejlesztése jellemzi. Megközelítésében az aktív tanulás áll a középpontban: az aktív tanulás alapelve szerint minden egyén értékes! A képességei és az igényei szerint kell alakítani a gondosan kidolgozott fejlesztését több párhuzamos együttműködéssel.

Módszerek:

- Nemformális pedagógia
- Reciprocal Maieutic Approach: ismétlődő, kérdés-válasz alapú személyiségfejlesztő módszer (lásd alább)

- Kreatív gondolkodás (Creative Thinking) innováció, problémamegoldás
- Fórumszínház (lásd alább), tánc és kreatív technikák
- Kultúrsokk: (Critical Incidents Method) stb.

2. A projekt megvalósításának körülményei

Panormus projekt:

A projekt Palermo történelmi városközpontjában valósult meg Cala Vucciria, Ballarò and Kalsa kerületekben. 2011. május és 2013. június között. A gyermekkor helyszíne mindenki számára meghatározó, a projekt ennél fogva Palermo egyik leghátrányosabb helyzetű környékét célozta meg, ahol nagymértékű a bűnözés, az iskolaelhagyás, nagy számban élnek bevándorlók, jellemző a gettósodás - a helyi fiatalok, gyerekek és szüleik problémáira próbált a projekt innovatív oktatási, képzési, kulturális és közösségi lehetőségekkel választ adni.

A projekt közvetlen célcsoportja a környékbeli általános és középiskolások (1-2. évfolyam), a szülők, a tanárok és az iskolákkal együttműködő szervezetek. Közvetett célcsoportja pedig mindazok a szereplők, akik érintettek a témában, illetve akikhez kimenetei révén elért a projekt (pl. a település közintézményeinek munkatársai, illetve a sajtót olvasó nyilvánosság).

A projektben együttműködő partner volt az "Ubuntu" Nemzetközi Központ, amelynek fő célja a nehéz körülmények között élő nem-EU állampolgár gyerekek és szüleik segítése. Együttműködtek a megvalósításban továbbá: Foundation for the South in collaboration, Center for Creative Development "Danilo Dolci," Free Association Palermo, Immaginaria Association, the Association Volta Paper, ASD Athletic Berradi 091, cooperative Palma Nana Primary School F. Ferrara, IPSSCT Einaudi, Italian Naval League.

Inventing the future projekt:

Az Inventing the future (a jövő feltalálása) elnevezésű projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg 2006. december és 2008. november között, 6 különböző ország részvételével a CESIE szervezésében. A részt vevő partnerek: Centro Sviluppo Creativo "Danilo Dolci", Olaszország; Federación COLEGAS, Spanyolország; Pistes Solidaires, Franciaország; Recreation and Development Union (RDU), Bulgária; Regional Development Center "STABILITY", Moldova; Wi'am center for conflict resolution, Palesztina; Youth Forum Ashdod (YOFI), Izrael.

A projekt célja a konfliktuskezelés, és annak feltérképezése, milyen gyökerekből erednek és milyen következményekkel járnak a kulturális, etnikai és vallási csoportok közötti feszültségek. A projekt célja a konfliktusok elemzésének megtanulása, és olyan stratégiák kifejlesztése - alapvetően az RMA (reciprocal maieutic approach) módszerre alapozva -, amelyekkel kezelni tudjuk őket.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

Panormus projekt

A Panormus fejlesztő projekt elnevezése Palermo ősi nevéből származik. Fő célcsoportja azok a gyerekek és fiatalok, akik a fent említett, kiemelten veszélyeztetett palermói városrészben élnek, és akiket erősen érint az iskolai sikertelenség, a korai iskolaelhagyás, a társadalmi kirekesztés. A projekt célja a társadalmi beavatkozás, a fenti problémák megoldására tett kísérlet innovatív nemformális nevelési program és képzés megvalósításával. A projekt résztvevői a célcsoportot képviselő fiatalokon túl a velük foglalkozó társadalmi szereplők – tanárok, szociális szakemberek, szervezetek, akik szintén hálózati képzésben vettek részt.

A projekt felépítése:

- műhelyfoglalkozások a tudatosságról, jogairól és az állampolgárságról, a kapcsolódó ismeretekről, viselkedésmintákról és cselekvési modellekről az ifjúsági célcsoportnak (korai iskolaelhagyók, fogyatékos fiatalok, migránsok) – a projekttevékenység 60%-a
- iskolai workshop fogyatékosoknak, akiket a kirekesztés veszélye fenyeget
- iskolai pedagógiai gyakorlat, szülői workshopok, képzők képzése;
- disszeminációs események

A műhelyfoglalkozások délután, az oktatást követően az Ubuntu Központban, ill. a CESIE székhelyén valósultak meg, módszertanilag a nemformális pedagógiai eszközeit alkalmazva a résztvevők kulturális és interkulturális kommunikációs készségeit, empátiáját, szolidaritását, öntudatát fejlesztették, a művészeti nevelés eszközeivel.

Az integrációs műhelyekben a fórumszínház („theatre of the oppressed”) megközelítés jelent meg kiemelten, emellett helyet kapott még a regeneráló zene, a bohóc és zsonglőr műfaj, a sport, a wellness és az integráció kapcsolata, a környezeti nevelés, a hajózás, a főzés, az infokommunikációs technológiák használata stb. Témaként a törvényesség és az állampolgárság került feldolgozásra. A Free Palermo (Szabad Palermo) műhely keretében pedig a maffia és az igazságszolgáltatás kötelékében tevékenykedő intézmények viszonyát dolgozták fel a fiatalok.

Lehetőség nyílt az iskolai munkában történő gyakornoki programra is. Fontos eleme volt a projektnek a fiatalok környezetében, velük közvetlen kapcsolatban állók megszólítása, a szülők számára szervezett képzés a közös nyelvről, a társadalmi befogadásról és a gyermekek jogairól. A folyamatot kiegészítő képzők képzésen a különböző módszerek, technikák, megközelítések alkalmazását sajátították el az ifjúságsegítők, színházpedagógiai módszertant tanultak a tanárok.

A programot nagy nyilvánosságot elérő disszeminációs események is kísérték:

- Incontriamoci per crescere insieme – Találkozunk a fejlődésért
- Il mercato delle esperienze - Tapasztalatok vására
- La giornata del dialogo – A párbeszéd napja

A projektnek hosszú és rövid távú társadalmi hatása van, mind a sokféle szereplő mozgósítása révén, mind pedig a közösségfejlesztő törekvésekhez kapcsolódva: új, közös nyelvet teremtett és a közös megértés és fellépés mintájául szolgált. Ezen kívül gazdasági vetülete is van, hiszen fenti kérdések, témák feldolgozása, a velük kapcsolatos érzékenyítés felhívja a figyelmet a fogyatékkal élők körülményeire és munkalehetőségeire, a Maffiával szembeni fellépés szükségességére, a törvényesség fontosságára, és a maffiától visszaszerzett földeken zajló szövetkezeti termelés elterjesztésére, nem beszélve mindezek közvetett hatásáról a természeti környezetre.

Módszerek

- A Fórum Színház az Elnyomottak Színháza mozgalomnak egy irányzata, mindkettő létrejötté Augusto Boal²⁶ brazil színházi szakember, rendező, politikai aktivista és népművelő nevéhez kötődik, aki a hatvanas években kezdte kifejleszteni sajátos színházesztétikai nézeteit és a hozzájuk kapcsolódó improvizatív, interaktív színházi technikákat pedagógiai, politikai célokkal. A kezdeményezés lényege, hogy egy tanulási folyamat részeként arra használjuk a színházat és annak eszközeit, lehetőségeit, hogy megszólítsuk a társadalmat, magunkat, továbbá olyan stratégiákat próbáljunk ki, melyek társadalmi változásokat hozhatnak létre a közösség javára, aktív szerepvállalásra sarkallnak, fejlesztik a személyiségünket. Olyan interaktív színházi technikáról van tehát szó, amely a nézők bevonására, aktív részvételére épít, célja pedig társadalmi változások elérése. Az Elnyomottak Színháza módszernek és mozgalomnak az elmúlt évtizedek alatt számos különféle technikára épülő válfaja, irányzata fejlődött ki, ezek kapcsolatát, összefüggéseit legjobban egy fa képében lehet ábrázolni.
- Az Állókép Színház (Image Theatre) beszéd nélkül, pusztán csak az emberi test használatával, szoborrá merevített képekben ábrázol, mutat be érzéseket, képzeteket, fogalmakat, kapcsolatokat.

²⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Augusto_Boal

- Az Újsághír Színház (Newspaper Theatre) különféle technikák összefoglaló elnevezésére szolgál, amelyek lényege, hogy a résztvevőknek egy újsághírt, vagy bármilyen más, nem dramatikus szöveget kell megjeleníteniük színpadi játékkal.
- A vágy sokszínűsége (Rainbow of desire) módszer segítségével megjeleníthetjük az elnyomásra irányuló belső vágyainkat, az azokkal kapcsolatos képzeleteinket, hozzájárulva így azok lerombolásához, megsemmisítéséhez is. A színháznak, színpadi játéknak ezen válfaja pszichoterápiai célokat is szolgál.
- A Fórum Színház (Forum Theatre) módszere arra épít, hogy a nézők a színházi előadás passzív befogadása helyett a drámai cselekményt aktívan befolyásoló, megváltoztató úgynevezett játzó-nézőkké válnak, vagyis a közönség cselekvő résztvevője lesz a színházi eseménynek. A játzó improvizációs módszerrel előadnak egy jelenetet, amely témájában kapcsolódik a közönség egy konkrét problémájához. Ez az úgynevezett anti-modell, amelyben a főhős, vagy protagonista nyomasztó helyzetbe kerül a másik főszereplő, az elnyomó agresszív viselkedése miatt. A jelenet bemutatása után a joker – egyfajta moderátor – megkéri a nézőket, segítsenek megoldani a főhős problémáját. A jelenetet elkezdik előről, ám ezúttal stop bekiabálással bárki, bármelyik pillanatban megállíthatja a játékot és átveheti a főhős helyét a darabban, hogy kipróbálja saját ötletének működőképességét a helyzet megoldására. A többi szereplőnek improvizálni kell, hogy alkalmazkodjanak az új szituációhoz, ám karakterükhöz, szerepükhöz hűnek kell maradniuk. Amennyiben egy-egy helyzetre több néző is kínál megoldási módot, a joker dönti el, melyik szolgálja leginkább adott probléma megoldását és így melyik kerül a darabba és viszi tovább – esetleg más irányba – az eredeti cselekményt.
- A Törvényalkotó Színház (Legislative Theatre) módszerének célja, hogy párbeszéd alakuljon ki az állampolgárok és az intézmények között, ami hozzájárul a hatalom megosztásához. A megvalósítás módszere sokban hasonlít a Fórum Színház gyakorlatához, ám itt az állampolgárok egy-egy törvény, rendelkezés kapcsán jelenítik meg színpadon elképzeléseiket, ötleteiket és válnak játzó-nézővé.
- Közvetlen akciók (Direct actions) Az Elnyomottak Színháza összefüggésében ez minden olyan akciót magában foglal, amelyek használják, alkalmazzák a teatralitást vagy annak elemeit. Ide sorolhatók a tiltakozó demonstrációk, tüntetések, felvonulások, munkások összejövetelei, találkozói, vagyis minden olyan akció, amelynek politikai és/vagy társadalmi változásokat előidéző szándéka van.
- A Láthatatlan színház (Invisible Theatre) váratlan és szokatlan helyeken, helyszíneken jelenik meg, ott ahol az emberek általában nem számítanak rá. Ennek a színházi módszernek a lényege, hogy a színészek mindennapi helyszíneken (utca, tér,

bevásárlóközpont, tömegközlekedési eszközök) mutatják be, játsszák el az elnyomás mindennapi helyzeteit úgy, hogy a járókelők, vagyis a közönség, nem tudják, hogy előre megtervezett színházi előadást látnak. A módszer célja, hogy az előadással cselekvésre készítsék a nézőket (járókelőket), hogy reagáljanak a látottakra, próbáljanak megoldást találni a megjelenített problémára.²⁷

*Inventing the future – a jövő feltalálása*²⁸

A nemzetközi projekt alapvető célja az volt, hogy a benne részt vevő szervezetek párhuzamosan dolgozzanak a helyi fiatalokkal a konfliktusok erőszakmentes feldolgozásán, kezelésén a *reciprocal maieutic approach (RMA)* – *maieutikus módszer*²⁹ segítségével.

A konfliktusok, amelyeket a partnerek kiválasztottak, azonosítottak, kontextusfüggőek, ugyanakkor a kezelésükre irányuló tevékenységek azonosak. Tehát a projekt 2 éve alatt párhuzamosan közös célok és célkitűzések mentén dolgoztak a szervezetek. A program a maieutikus módszer, a nemformális nevelési környezet és a nemzetközi mobilitási keret háromszögében került kialakításra.

Első fázisban az ifjúsági célcsoport kisközösségének a megteremtése és a közösségépítés feladata zajlott. Ezt követte a csoport által megvalósítandó helyi aktivitások tervezése, a helyi közösséggel való kapcsolatfelvétel, majd az összes bevont ifjúsági csoportnak megszervezett közös találkozók. Végül az eredményeket bemutató eszközök, produktumok kidolgozása és bemutatása a szélesebb közösség, más fiatalok és felnőttek számára. A projekt minden egyes elem tartalmazott csapatépítő, kompetenciafejlesztő, érzékenyítő aspektust, és hozzájárult az emberi értékek bensővé tételéhez és az erőszakmentes élet kialakításához.

A részt vevő fiatalokban kialakult konfliktusok békés megoldásának képessége saját sokszínű kulturális, etnikai és vallási környezetükben és általában. Képesé váltak arra, hogy feltárják és aktivizálják a magukban és társaikban rejlő tudást, gondolkozzanak az emberi jogokról, és fellépjenek azok érvényesüléséért. Kölcsönös tisztelet és elfogadás alakult ki bennük egymás iránt.

²⁷ Forrás: Schwarcz Gyöngyi: Fórumszínház <http://www.temittennel.hu/forumsz.html>

²⁸ <http://www.inventingthefuture.eu/>

²⁹ Maieutikus módszer: a szókratészi filozófiában az a képesség, hogy a párbeszéd folyamán, kérdések útján, a beszélőtárs felismerje, tudati szintre vigye a saját magában rejlő tapasztalatokat és igazságokat. In: Bíró András: Autonómia és jövedelem.

A projektben megvalósított tevékenységeknek volt hazai és nemzetközi dimenziója is: az első nemzetközi találkozó keretében a projektmegvalósítók találkoztak, egyeztettek, és részt vettek egy maieutikus műhelyen. Ennek révén minden csoportvezető hasonló foglalkozásokat, műhelyeket tudott szervezni saját helyi ifjúsági közösségének a helyi programok részeként.

A helyi programok a fiatalokkal történő találkozók (a különböző, konfliktusban álló felek mindkét oldalát képviselő fiatalok részvételével), a találkozások során megbeszélték a konfliktusok okát, következményeit, a fiatalokra és az egész közösségre vetítve, majd igyekeztek lebontani a sztereotípiáikat és előítéleteiket, és megteremteni a kommunikációs csatornákat a közösségen belül. Minden részt vevő szervezet szabadon választhatta meg módszereit, de mindegyik csoportnak alkalmaznia kellett a maieutikus módszert is a konfliktusok átalakítására.

A fiatalok állásfoglalásokat fogalmaztak meg számukra fontos témákban, kérdésekben, ez kiegészítette a projekt során készült segédanyagot, módszertani kézikönyvet. A projekt lezárásaként a fiataloknak alkalmuk nyílt egy nemzetközi ifjúsági csere keretében ismét találkozni és az RMA módszerről beszélgetni, megosztani egymással a maieutikus műhelyek tapasztalatait, multikulturális és interkulturális programokat szervezni. A projekt végén pedig elfogadtak egy közös Manifesztumot. A cserét és az manifesztum véglegesítését követően pedig kortárs segítő képzésen vehetnek részt a fiatalok, hogy ők maguk is a maieutikus módszer alkalmazóivá válhassanak. A tréning és a nemzetközi szeminárium jó alkalom volt arra, hogy széles nyilvánosságnak is megmutassák az elért fejlődést és eredményeket, amit a fiatalok által végrehajtott helyi akcióprojektek fognak megsokszorozni. Ez a három hónapos periódus volt az egyik legfontosabb, mivel itt derült ki, mennyit is fejlődtek az egyes fiatalok konfliktuskezelésben.

A hosszú távú projekt végül EVS szolgálatok megvalósításával zárul, amelynek során az EVS-es fiatalok a fogadó ország projektpartnerének ifjúsági közösségével dolgoztak együtt. Minden csoportnak egyedi értékelési módszert kell kitalálnia, és hatásvizsgálatot tartania.

Módszer:

RAM - reciprocal maieutic approach, maieutikus módszer:

A módszer Danilo Dolci békeharcos és szociológus munkásságához kötődik. Dolci az 50-es évek elején szervezte meg a régióban élő földművesek erőszakmentes ellenállási mozgalmát a jobb életkörülmények és a törvényesség elérése érdekében. Nagyon sikeres aktivista volt, számos eredményt ért el az általa irányított mozgalom: új iskolákat létesítettek, új utakat építettek, öntözőgátat konstruáltak a farmoknak, és a lakosság általános életkörülményei is javultak. A Dolci féle megközelítés kiemelkedő eleme, hogy elérte, a helyi lakosság megértette, saját maguk felelősek az őket érintő változásokért és jelentős szerepük lehet azok elérésében, megismertette velük a közösség erejét.

Élete során több mint 50 könyvet, írt, Nobel békedíjra háromszor is jelölték. Az emberek bevonásának és eszközeként alkalmazta az eredetileg Szókratész nevéhez kapcsolódó maieutikus módszert (bábáskodás)³⁰, amely az empátikus és a kölcsönös kommunikáción alapul, a legnagyobb hangsúlyt arra fekteti, hogy minden résztvevőt azonos mértékben bevonjon a találkozásban, egyeztetésben való részvételbe. A maieutikus módszer során egy csoport tagjai folyamatos párbeszédben vannak egymással, mindannyian alkotó részesei a csoportmunkának, miközben aktív figyelemmel viselkednek egymás iránt. A módszer az erőszakmentes kommunikáció koncepciójához, etikájához és értékeihez is köthető. Alapvető elemei az őszinteség, az együttérzés, az empátia és a becsületesség. Lévén a kölcsönösségen alapul, minimum két beszélgető társ szükséges hozzá, tehát általában csoportos keretek között zajlik.

A kölcsönös (reciprocal) maieutika Dolci féle megközelítése a szókratészi kérdezz-felelek módszer közötti alapvető különbség, hogy míg Szókratész módszere egyirányú, az egyik fél a kérdező, a másik a válaszadó, Dolci a párbeszédet a csoportos kommunikáció stratégiájává alakította, ahol minden egyes szereplő jogosult ötleteit és gondolatait megosztani, hogy aztán közösen érjenek el egy végső gondolathoz. A csoportot egy koordinátor vezeti, aki nem rendelkezik semmiféle hatalommal, pusztán a kezdő kérdések feltevése a feladata. A folyamat során ennek a szereplőnek a kiléte változhat. Ha azonos csoport többszöri alkalommal ül le, akkor javasolt minden esetben új koordinátort választani. Az alábbi elemek elengedhetetlenek a folyamathoz:

³⁰ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Sz%C3%B3krat%C3%A9sz#M.C3.B3dszerei>

Az RMA jellemzői:		Fontos alapelvek:	
felhívás	megosztás	Mindenkinek látnia	bizalom
kérés	hivatkozási pont	kell egymást	remény
tisztelet	megosztott hatalom	Körkörös elrendezés,	tudatosság
egyenlőség	közös érdek	akadályok nélkül	önreflexió
kommunikáció	kölcsönösség	Rugalmas zárási	kimenet/eredmény
játék	empátia	időpont	közös nyelv
együttműködés	változás	Pontos kezdés	kultúrák közötti
demokrácia	fejlődés	egyenlőség	megértés
erőszakmentes	kreativitás	nyitottság	
konfliktuskezelés		aktív részvétel	
részvétel		aktív figyelem	

Az ülés menete

A résztvevők körben ülnek, egy fő koordinálja az ülést. A maximum időtartam 3 óra. Az ülés során a résztvevők jelzik, ha szólni akarnak, kialakítva egy közös rendet, amit mindannyian tiszteletben tartanak. Eszközök tekintetében csak pár dologra van szükség: a koordinátor és a résztvevők által hozott releváns anyagok, szövegek vagy képek (ezekről később lesz szó), és flipchart a kimenetek rögzítéséhez.

A RMA-t sikeresen lehet alkalmazni konfliktusok megoldásához, szükségletfelméréshez, a szükségleteknek megfelelő cselekvések közös tervezéséhez és egyedi témák beszélgetős feldolgozásához.

A témát az ülést megelőzően el kell dönteni, és fontos, hogy mindenki egyetértsen a témaválasztást illetően. A folytonosság is lényeges, tehát, hogy ülések sorozatában azonos résztvevők legyenek jelen, ezáltal fejlődnek csak a megfelelő kompetenciáik. Illetve ez biztosítja, hogy a csoport fenntarthassa az adott témában megkezdett párbeszédet, továbbfejlessze az elhangzott ötletekhez, egymásra építse az eredményeket, kimeneteket. Békés helyszínt kell keresni és megfelelő légkört kell teremteni ahhoz, hogy mindenki egyformán kifejezhesse magát. Nagyon fontos, hogy mindenki pontos legyen, mindannyian együtt kezdjék el a beszélgetést, ami megszakítások nélkül halad. A koordinátor rögzíti az elhangzottakat, hogy az ülés végén a jegyzete alapján röviden össze tudja foglalni a találkozó tanulságait. Ez egy fontos eszköz arra, hogy a csoportban is tudatosodjon, mit mondtak és tanultak a folyamat során.

A beszélgetés/foglalkozás végén közös értékelés következik, amely során mindenki elmondja, milyen élmény volt számára a beszélgetés, és hogy mit tanult. Fontos arra is kitérni, mi történik a csoporttal, mit tesznek a soron következő alkalom alatt.

A koordinátor szerepe a téma bevezetése, vagy egy kérdés feltevése (a jó kérdés feltevése), ami elősegíti, hogy meginduljon a kommunikáció és a gondolatcsere. Ha az ülés célja egy konfliktus megoldása, nagyon óvatosnak kell lenni az indításkor.

A felütés lehet egy saját élmény megosztása a tárgyalandó témához kapcsolódóan. Danilo, például amikor a közösség volt a beszélgetés tárgyal, megkérte a résztvevőket, hogy hozzanak leveleket, emléktárgyakat, dokumentumokat, amelyeket felolvastak. Ha mélyebben akarunk egy-egy kérdéshez nyúlni, az előkészítést, kutatómunkát is igényelhet, releváns újságcikkek, könyvek keresését.

A beszélgetés során facilitálja a kommunikációt, szót ad mindenkinek, figyel az időkeretekre, reflektál az érzelmekre és tisztázza a megszólalásokat. A koordinátornak folyamatosan visszajelzést kell adnia, hozzá kell járulnia a beszélgetéshez az ismétlés révén, mert ez teremti meg az igazi reciprocitást.

A zárás az időkeretek lejárta vagy a résztvevők koncentrációja függvényében érkezik el, a zárás része az összefoglalás és az értékelés, valamint a következő alkalom egyeztetése.

A facilitátorral kapcsolatban fontos elvárások: Legyen empátikus, legyen gyakorlata a konfliktuskezelésben, -átalakításban. Legyen képes a figyelemre, az összegzésre és a visszajelzésre (alapvetően tisztázó, értelmező formában, ami segít jobban megérteni a másik megszólalását). Összegző képessége révén tudjon általános képet adni a beszélgetés folyamatáról és eredményeiről. A facilitátor nem a saját ötleteit helyezi előtérbe, és nyitott mindenki megnyilvánulásával szemben. Ismeretekkel rendelkezik a javasolt témában

Az RMA módszer eredményei

A maieutikus folyamat aktiválja és fejleszti a résztvevők alapvető kompetenciáit és értékeit: a társas érintkezés, a társadalomban élés és a közös építkezés alapvető képességét, az együttműködési képességét, a másik iránti tisztelet és elismerés képességét, és a közösségben való aktív részvétel képességét. Emellett elősegíti az önbizalom, az önérzet, az öntudat és a kreativitás növekedését. Az eredmények természetesen a céloktól is függnak, amennyiben konfliktuskezelés a cél, akkor az eredmény is ehhez kapcsolódik. A fenti kimenetek azonban alapvetően a folyamat természetéből következnek. Ennek értelmében az aktív polgári részvétel

mindenképpen velejárója, hozzávéka a folyamatnak, mivel a csoportban való aktív közreműködés ráébreszti a résztvevőket és a közös gondolkodás és alkotás érzésére, és ezt a tapasztalatukat a való életükre is transzferálják majd különböző szinteken – akár direkt módon, a csoport közösen megtervezett cselekvéseket végrehajtja, vagy az egyén a saját életében tesz meg új lépéseket.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

Mindkét projektnek saját projekthonlapot állított fel a szervezet, a projektcélok, partnerek, program és az eredmények bemutatására. Emellett mivel mindkét projekt sokszereplős, a partnerszervezetek és támogatók felületein is megjelent a projekt-összefoglaló.

A Panormus projektnek saját Facebook oldalt is létrehozta. Valamint a Panormus projekt sátorral is megjelent Palermo Villaggio della Legalità című rendezvényén, ahol tájékoztatást adtak a folyamatról az érdeklődőknek.³¹ A projekt részét képezték a nagyközönségnek szóló, széles nyilvánosságot megmozgató disszeminációs események is. (Lásd fent)

Az Inventing the Future nemzetközi projekt projekthonlapján elérhető a projekt kimeneteként készült, ifjúsági munkásoknak szóló kézikönyv³², amely végigvezet a projekt folyamaton és bemutatja a módszereket és az eredményeket. A projekt zárásaként egy DVD-t is megjelentettek a projektösszefoglalóval, a folyamat eredményit bemutató dokumentációval, ez a DVD tartalmazza a résztvevők által megfogalmazott Manifesztum szövegét is.

A Panormus projekt a Fondazione con il Sud támogatásával valósult meg. A projekt révén a város oktatási és ifjúsági szakemberei különböző készségeket és technikákat sajátítottak el a veszélyeztetett fiatalokkal történő nemformális tanuláshoz, amelyeket sikerrel tudnak alkalmazni a jövőben is. A CESIE a továbbiakban is együttműködik a városi hatóságokkal és partner civil szervezetekkel.

Az Inventing the future projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg. A projekt nagyon sokrétű hatást fejtett ki – a benne részt vevő ifjúsági szakemberek tapasztalatai beépülnek, a bevont, és kortárssegítőnek kiképzett fiatalok pedig a továbbiakban is képesek lesznek hasonló módszertannal, csoportokkal dolgozni. Az ifjúságsegítők támogatni fogják a fiatalokat saját projektjeik és pályázataik megtervezésében és megvalósításában. A partnerségek is élők. A projekt egyik kimenete egy eszköztár csoportvezetőknek és projektvezetőknek, ami a honlapon elérhető.³³

³¹ <http://www.panormus.eu/progetto/> és <https://www.facebook.com/progettopanormus>

³² [http://www.inventingthefuture.eu/files/manual\(2\).pdf](http://www.inventingthefuture.eu/files/manual(2).pdf)

³³ <http://www.inventingthefuture.eu/?q=en/node/54>

5. Adaptálhatóság

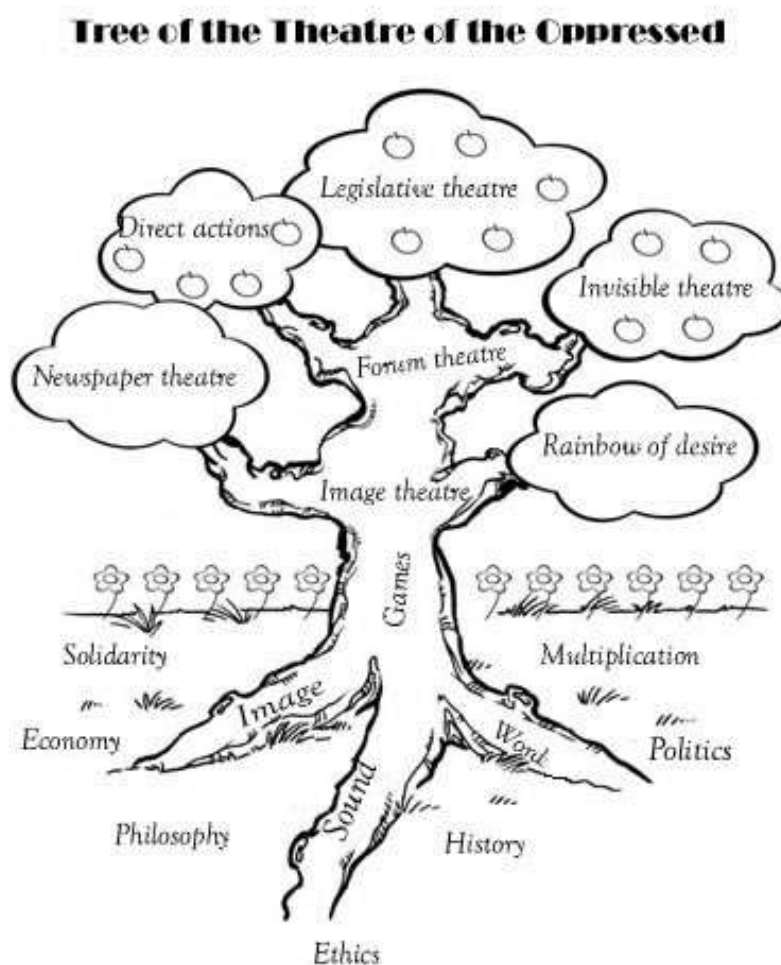
Mindkét projekt széleskörű partnerségen alapul, és a célcsoporttal foglalkozó szereplőknek megfelelő irányú és tartalmú felkészítéséből indul ki. Mindkét esetben strukturált fejlesztési folyamatról van szó, ahol a képzési folyamat során először az ifjúságsegítők, ill. pedagógusok részesülnek megfelelő tréningben, aztán maguk a fiatalok is, akik ezáltal képessé válnak saját kortársaiknak támogatást nyújtani a maieutikus módszer és az egyéb nemformális technikák alkalmazásával, így erősödik a multiplikáló hatás.

A fórumszínház módszere nem ismeretlen hazánkban, több drámapedagógiával foglalkozó civil szervezet dolgozik ifjúsági csoporttal ennek a módszernek a mentén.³⁴

Az ismétlésen alapuló maieutikus módszer első pillantásra kicsit idegenül hangzik, de nem bonyolultabb eszköztől van szó, mint egy folyton visszakanyarodó és folyamatos kérdésekkel fenntartott irányított beszélgetés. A módszer alkalmas lehet konfliktuskezelésre, problémák megoldására, kritikus közösségi helyzetek feldolgozására, jövőtervezésre stb.

Melléklet:

A Fórumszínház különböző válfajai:

³⁴ <http://www.kavaszhaz.hu/> és <http://www.artemisszio.hu/>

Csoportmunka az Inventing the Future nemzetközi szemináriumán

Palesztin fiatalok fórumszínházis előadása

Hasonló kezdeményezések Magyarországon: Artemisszió Alapítvány FOTEL projektje

Az Artemisszió Alapítvány FOTEL projektje egy ötoldalú európai együttműködés keretében, az Európai Unió támogatásával valósul meg. A korai iskolaelhagyás problémájára kíván választ adni két módszer – a kritikus incidens és a fórum színház – segítségével. A módszerek a korai iskolaelhagyás kockázatának megelőzését, illetve csökkentését célozzák. A kritikus incidens módszer olyan eseteket tár fel és elemez egy útmutató segítségével, melyekben a különböző háttérű és értékrendű szereplők egymással konfliktusba kerülnek, jelen esetben a korai iskolaelhagyással kapcsolatban. A fórum színház egy szereplő történetét mutatja be röviden, s ezt követően a nézőkkel közösen lehetőség nyílik a beavatkozásra és a szereplő helyzetének megváltoztatására. A Fotel projektben iskolás gyerekekkel közösen hoznak létre egy előadást, melyet 2014 januárjában mutatnak be. Együttműködő partnereik a csepeli Burattino Általános és Szakképző Iskola kilencedikes és tizedikes osztályai.³⁵

³⁵ <http://fotel-project.eu/>

MITWIRKUNG!

A projekt tevékenység megnevezése:	mitWirkung! Fiatalok helyi részvétele
A szervezet neve:	Bertelsmann Alapítvány
A szervezet címe:	Bertelsmann Stiftung Carl-Bertelsmann-Str. 256 33311 Gütersloh Deutschland Tel.: +49(5241)81-0
A szervezet honlapja:	http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xchg/bst http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xchg/SID-DE971B8D-684BC123/bst_engl/hs.xsl/87578.htm
Kontaktszemély neve:	Sigrid Meinhold-Henschel projektvezető
Kontaktszemély e-mail címe:	s.meinhold-henschel@bertelsmann-stiftung.de

A projekt összefoglalása:

A „mitWirkung” program egy kezdeményezés arra, hogy a fiatalok és gyerekek beleszólhassanak és beleavatkozhatnak a társadalom mindennapjaiba. Az Alapítvány partnereivel egy hároméves modellprogram során résztvevő ösztönző gyakorlati módszereket próbált ki német városokban és községekben.

1. A projektet megvalósító szervezet

A Bertelsmann Alapítvány hisz abban, hogy a társadalmi fejlődéshez elengedhetetlen a verseny és a civil felelősségvállalás. Az Alapítvány célja a társadalmi problémák és kihívások korai stádiumukban történő felismerése, és adekvát válaszok kidolgozása a megoldásukra. Fő értékei a szabadság, a verseny, a szolidaritás és a jótékonyosság.

Az Alapítvány koordinálásában jelenleg 60 különböző projekt fut, a fő tevékenységi területei: a politika, a kultúra, az oktatás, az egészségügy stb. Az oktatásfejlesztés részeként foglalkozik a részvétellel és az alapvető polgári értékekkel.

Annak érdekében, hogy a fiatalok megtalálják helyüket a társadalomban, kognitív és társas képességekre is szert kell, hogy tegyenek, valamint szükségük van a megfelelő információkra is, hogy megalapozott döntéseket hozhassanak az életükre nézve. A Bertelsmann Alapítvány oktatási célú projektjei, azáltal, hogy holisztikusan közelítik meg ezt a területet, és egyszerre fókuszálnak a civil, a szociális és az interkulturális készségekre, minden részt vevő fiatal az aktív állampolgár szerepére készítik fel, bátorítják.

A fentiekén túl az alábbi kiemelt célterületeken valósulnak meg projektek

- Integráció
- Vallás és társadalom
- Interkulturális kompetenciák
- A civil részvétel és elköteleződés előmozdítása a fiatalok körében:

Az alábbiakban tárgyalt projekt az állampolgári részvétel és elkötelezőség előmozdításához kapcsolódik. Ha a fiatalok lehetőséget kapnak, hogy megmutassák a társadalom iránti felelősségüket és elköteleződésüket, az más szempontból is a javukra szolgál, a cselekvés által tanulnak, fejlesztik szociális készségeiket, és személyiségük is fejlődik. A társadalom is gazdagodik, hiszen a társadalmi elköteleződés integráló hatású, és hozzájárul a drogfogyasztás, a bűnözés és az erőszak megelőzéséhez. Ezen túl pedig azok a fiatalok, akik korán megtapasztalták a közösségért való ténykedés örömét, felnőttkorukra is hajlandóbbak felelősséget vállalni a társadalomért.

jungbewegt – Fiatalok mozgásban. Használd ki!

A projekt célja, hogy a fiatalok megtapasztalják, milyen haszonnal, elismeréssel jár, ha felelősséget vállalnak valamiért. Származástól és végzettségtől függetlenül mindenkinek meg kell tapasztalnia a társadalmi felelősségvállalást, ami aztán életük minden állomásán motiválttá teszi őket a közösségben való aktív részvételre. A projekt összeköti a helyi társadalom szereplőit: a

közösségeket, az iskolákat és óvodákat, a főr-profit szabadidős lehetőségeket biztosító intézményeket, a civil szervezeteket és kormányzati szereplőket. A projekt során oktatási anyagok fejlesztésére, pedagógus és ifjúságsegítő képzésre, fiataloknak szóló vetélkedőkre, közösségi finanszírozási ajánlásokra, helyi hálózatok fejlesztésére és információs platformok létrehozására került sor.

2. A projekt megvalósításának körülményei

A mitWirkung” projekt 2004. január és 2008. szeptember között valósult meg, fő célja pedig a fiatalok aktivizálása és tájékoztatása volt az ifjúságpolitika tervezésével kapcsolatban, a folyamat kapcsán erős helyi partnerségek alakultak ki. A projektet egy összehasonlító ifjúságkutatás előzte meg, amelyben 42 német város és település vett részt, a kutatás azt vizsgálta, hogy a helyi hatóságok hogyan erősíthetik meg a fiatalok és gyerekek bevonását, hogy aztán az igényeikre szabottabb szolgáltatásokat fejleszthessenek. A tanulmány tapasztalatai alapján Saafeld és Essen városok önkormányzataival valósult meg a kísérleti projekt. Számos különböző ifjúsági részvételi megközelítést és módszert teszteltek és fejlesztettek tovább gyakorlati felhasználásra. 100 facilitátort képeztek ki, hogy támogassák a fiatalok helyi részvételi projektjeit, segítsék őket megérteni saját tanulási és gyakorlati fejlődési folyamatukat.

Továbbá több mint 120 ifjúsági korosztályi segítőt is kiképeztek a Technology of Participation (ToP ®) módszerével.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A két város (Essen és Saafeld) és a Bertelsmann Alapítvány közös projektjének alapvető célkitűzése az volt, hogy két kísérleti közösségben hozzanak létre hatékony rendszereket a fiatalok részvételének biztosítására. A kutatási eredmények alapján határozták meg a városspecifikus célokat, célcsoportokat, partnereket és szereplőket, feltárták a helyi erőforrásokat és támogatási lehetőségeket.

A részvétel különböző lehetséges módjainak és a fiatalok részvételi hajlandóságának ismeretén túl a kutatás adott világosabb képet arról, mik a gyermekek és fiatalok részvételének feltételei és lehetőségei helyi viszonylatban. A felmérés rámutatott, hogy összefüggés van az iskolai, az otthoni és a közösségi részvételi lehetőségek, valamint a fiatalok szórakozási kedve, szabadidős érdeklődése között.

Az alábbi kérdéseknek volt kiemelt jelentősége: Milyen hatása van a szülőknek és az iskolának és a helyi közösségnek a fiatalok társadalmi felelősségvállalására és részvételére? Mi a szerepe a barátoknak és a szabadidős lehetőségeknek? Milyen kapcsolat van a fiatalok egyéni elégedetlensége, a tapasztalatai, attitűdjei és a társadalmi felelősségvállalásuk között.

A kérdőívben a Roger Hart részvételi modellje szerint 5 részvételi szint jelent meg:

A fiatalok és a gyerekek:

- tájékozottak
- hangot adhatnak a véleményüknek
- együtt dönthetnek a felnőttekkel
- önállóan dönthetnek
- megvalósíthatnak saját projekteket.

Mindkét város esetében kiemelten megjelent szükségletként az információk terjesztése, a helyi lehetőségek és szolgáltatások hálózatosodása és kommunikációja, és a preventív megoldások, intézkedések. Átfogó célként határozták meg azt, hogy vonzóvá kell tenni a fiatal célcsoport számára a nekik nyújtott szolgáltatásokat, amit egy részvételi spirál volt hivatott biztosítani, ami garantálta a folyamatos visszacsatolást a fiatalok és a projektmegvalósítók között.

A projekt révén együttműködés alakult ki a formális oktatási és a nemformális ifjúsági szektor között, projekteserék és közös fejlesztések valósultak meg a közösségi terek megtervezése és kialakítása kapcsán.

A kutatások egyik elsődleges tapasztalata volt, hogy a hatékony média és PR elengedhetetlen a projekt sikeréhez. A fiatalok csak akkor csatlakoznak kezdeményezésekhez, ha tudomásuk van róla, maguktól kevésbé járnak utána lehetőségeknek, a lehetőségeket láthatóvá kell tenni a számukra. Ehhez pedig egy integrált kommunikációs megközelítéssel járult hozzá a Bertlesmann Alapítvány. Minden fejlesztésnek és kezdeményezésnek a fiatalok számára felismerhető branddel kellett rendelkezni. Ezt támogatta egy ifjúsági média ügynökség egy útmutatóval a részvételi projektek PR-jéhez.

Az is kezdetektől világos volt, hogy a siker feltétele a megfelelő célcsoport-konfiguráció és a felkészült felnőtt segítők szervezett csoportvezetői munkája. A Bertlesmann Alapítvány ezért kidolgozott egy képzési programot a folyamat-facilitátoroknak: akik között pedagógusok, ifjúságsegítők, várostervezési szakemberek és a helyi önkormányzat képviselői egyaránt megjelentek.

Az eredmények vizsgálatához különböző mérési rendszereket is fejlesztettek, és az értékeléseket, teszteket el is végezték. Emellett a folyamatfacilitátoroknak is jogosultsága volt megtervezni és értékelni, kontrollálni a fejlesztéseket.

Az aktivitási folyamat moderátorai fiatal, a közösség életében, egyesületekben, iskolákban, ifjúsági közösségi tereken vezető pozícióban lévő felnőttek voltak. A

multiplikátorokat a „ToP” Technology of Participation módszer³⁶ szerint képezték. A város a későbbiekben a fiatalok számára is képzéseket indított a Bertelsmann Alapítvány által biztosított módszertan alapján. Ez egy az USA-ban kidolgozott és sikeresen működtetett speciális moderátor képzés. A fiatalok megkapják azt tudást és háttérrel, aminek segítségével beszélgetéseket, kerekasztalokat vezethetnek, valamint megtanulják a beszélgetések eredményeit egy demokratikus választás folyamat során értékelni, rangsorolni, feldolgozni.

A facilitátorok által alkalmazott csoportsegítői módszer: Technology of Participation³⁷

A Technology of Participation (ToP)™ facilitációs módszert az Institute of Cultural Affairs (ICA) fejlesztette ki az utóbbi 30 év során a csoportmunkában való részvétel növelésére.

Fő elemei: **irányított beszélgetések, ötletelés (alapvető workshop módszer), cselekvési terv készítése és stratégiai tervezés.**

A ToP alapértékei³⁸

1. Inkluzív részvétel

A csoport minden egyes tagjának részvételét elvárja és fenntartja. A TOP felismeri, hogy a csoport mindent tagja egyformán fontos. Minden résztvevő a kirakós egy fontos darabkájának birtokosa, és minden egyes ember véleménye hozzájárul a teljes képhez.

2. Csoportmunka és együttműködés

A csapatmunka és az együttműködés elengedhetetlen, hogy egy feladatot a leghatékonyabban, hatásosabban és gazdaságosabban hajtsunk végre. Emellett a csoporttagok közötti partneri, kollegiális kapcsolatot mélyíti.

3. Egyéni és csoportos kreativitás

Minden résztvevőből a legjobb racionális és intuitív képességeket hozza elő. A „fej és a szív” közötti párbeszéd ösztönzésével a résztvevők megtapasztalják a csoport kreativitásának szárnyalását.

³⁶ A ToP módszerről bővebben lásd: <http://www.ica-uk.org.uk> (angol nyelvű)

³⁷ <http://www.amauta-international.com/iaf99/Thread2/spee1.html>

³⁸ <https://icausa.memberclicks.net/assets/docs/top%20brochure.pdf>

4. Cselekvés és tulajdonosság

A csoportot olyan döntésekre és cselekvésre készíti, amelyet minden csoporttag egyaránt támogat, és amelyért egyként felelősséget vállal mindenki. A döntés az egész csoport általi támogatottsága a cselekvés felé mozdítja a csoportot.

5. Reflexió és tanulás

Megerősíti az egyéni és csoportok megoldást, és lehetővé teszi a konszenzus és a kollektív fellépés értékének és fontosságának elismerését.

Hogyan épül fel?³⁹

Irányított beszélgetések, ötletelés (alapvető workshop módszer), cselekvési terv készítése és stratégiai tervezés

1. Az irányított beszélgetés

A hatékony kommunikáció rendszere, amely biztosítja az értelmes párbeszédet, kiszélesíti a nézőpontokat, világos gondolatokhoz és konklúziókhoz ér el, és a csoport egészének lehetőséget teremt a részvételre.

Hogyan működik?

A beszélgetés gerince kérdések sorozata

A csoport kifejezetten törekszik a döntéshozásra

Minden alkalommal meghatározott kérdéssort alkalmaz.

Bármely szituációra és csoportra adaptálható

A résztvevőket a tudatosság négy szintjén vezeti végig. (Objektív, reflektív, értelmező és döntéshozó kérdések)

Példa:

	Objektív	Reflektív	Értelmező	Döntéshozó
A kérdések fókuszja	Adatok, tények a témáról, külső	A tényekhez fűződő belső viszonyok	A téma értelme	Következtetések, megoldások, új

³⁹ http://www.icab.be/top/top_1.html

	valóság			irányok
	Objektív	Reflektív	Értelmező	Döntéshőkészítő
Mire szolgál a csoportban	Biztosítja, hogy mindenki ugyanannyi információval rendelkezik	Feltárja a kezdeti reakciókat	A tények jeletését a csoport számára láthatóvá teszi	A beszélgetést relevánssá teszi a jövőre nézve.
	Objektív	Reflektív	Értelmező	Döntéshőkészítő
A kérdések kapcsolódnak	Az érzésekhez – mit láttunk, hallottunk, érintettünk stb.	Az érzésekhez, hangulatokhoz, emlékekhez, asszociációkhoz	A jelentésrétegekhez, a célokhoz, a jelentőségükhöz, a következményekhez, az értékekhez. Az alternatívák, opciók mérlegeléséhez	A konszenzushoz, a cselekvéshez és a megvalósításhoz
	Objektív	Reflektív	Értelmező	Döntéshőkészítő
Kulcskérdések	Mit látsz? Milyen szavakat, kifejezéseket emelnél ki? Mi történt?	Mire emlékeztet? Hogy érzed magad tőle? Mikor lepódtél meg? Mikor örültél? Mikor szenvedtél?	Mi történik itt? Miről szól ez az egész? Mit jelent ez nekünk? Hogyan hat ez a munkára? Mit tanultunk ebből? Mi a benyomásunk?	Mi a válaszuk? Milyen döntést kíván ez meg? Mik a következő lépések?
	Objektív	Reflektív	Értelmező	Döntéshőkészítő
Veszélyek, csapdák	Zárt kérdések, vagy nem elég specifikus kérdések. Nem világos a fókusz. Elhagyni az objektív kérdéseket, mert túl triviális.	A beszélgetést tetszik/nem tetszik közvéleménykutatásra szűkíteni le.	Megerőszakolni a tényeket előre kiötlött jelentésértelmezésekkel, túlértelmezni, túlzottan elvonatkoztatni, ítélni, helyes/helytelen válaszokban gondolkodni.	Erőltetni a döntést, amikor a csoport még nem kész rá, vagy épp elkerülni, hogy a csoportot döntésre ösztönözzük

	Objektív	Reflektív	Értelmező	Döntéshőkészítő
Ha ez a szint kimarad	Nincs közös kép arról, mi a beszélgetés tárgya. A megjegyzések nem kapcsolódnak egymáshoz megfelelően.	Az intuíciók, emlékek, érzelmek világa nem lesz figyelembe véve.	Nincs alkalma a csoportnak értelmet adni az előző két szintnek. A döntések nélkülözik a magasabb-szintű mérlegelést.	Az előző három szinten elért válaszok nem érvényesülnek a valóságban, nem kerülnek kipróbálásra.

2. *Az ötletelés (alapvető workshop módszer)*

Az ötletelést, a workshop módszert akkor alkalmazzuk, ha rövid idő alatt szeretnénk kreativitást és új energiát generálni a csoportban, a csoportot felelősségérzettel akarjuk felruházni, integrált (racionális és intuitív) gondolkodást akarunk elindítani, és gyakorlati konszenzust akarunk elérni a csoportban.

5 lépésben strukturált élmény

1. Kontextus: megteremti a keretet
2. Ötletelés: új gondolatokat generál
3. Rendezés/rendszerezés: új kapcsolódások megtalálása
4. Megnevezés: a konszenzus kialakítása/megjelölése
5. Reflexió: a megoldás megerősítése

3. *A cselekvési terv készítése*

A projekt elindításához szükséges cselekvések megtervezéséhez meg kell határozni a sikerfaktorokat, ki kell jelölni a kulcstevékenységeket, világosan meg kell fogalmazni az ötleteket és konklúziókat, delegálni és ütemezni kell a feladatokat és felelőségeket.

A cselekvési terv azzal járul hozzá egy projekt sikeres elindításához, hogy

- tisztázza az irányokat
- felsorakoztatja az erőforrásokat
- kijelöli az irányítást, a szerepeket és felelőségeket
- építi a kölcsönös bizalmat és a támogatást a csoporton belül

4. *A stratégiai tervezés*

Négy lépcsős folyamat egy közép- ill. hosszútávú jövőkép megtervezéséhez.

1. Gyakorlati jövőkép: konkrét elképzelés az elérni kívánt jövőről
2. A háttérben lévő akadályok: a háttérben meghúzódó nehézségek, problémák, amelyek meggátolják, hogy megvalósuljon a jövőkép
3. Stratégiai irányok: az akadályok feloldására, kiküszöbölésére irányuló akciók, intézkedések, amelyek továbblendítenek a jövőkép irányába
4. Megvalósítás: azoknak a lépéseknek a meghatározása, amelyek szükségesek az új irányok eléréséhez

Essen város, we:too projekt

2006. novemberben a projekt keretében Pimp your StadtTeijl címmel ifjúsági fórumot szerveztek Essenben, ahol 20 ifjúsági munkatárs és 80 fiatal vett részt. A fórumon megvitatták a városrész fiataljainak problémáit, a városrendezési kérdéseket. A fórumon sok elvárás és kívánság elhangzott arra vonatkozólag, hogyan lehetne a városrészt újraálmodni, -szervezni a fiatalok igényeihez mérten. A jelen levő felnőttek ígéretet tettek a kérések megvalósítására. A fórum eredményeként a fiatalok elérték, hogy ne zárják be az uszodát, outdoor közösségi tereket tarthattak meg, diák-önkormányzati klubhelyiséghez jutottak, beleszólhattak a közösségi terek, sportpályák kialakításba és részt vettek a felújítási munkálatokban.

A fórumon részt vevők közül 9 fiatal úgy gondolta, hogy tovább szeretnének dolgozni a fiatalok részvételének témakörben Borbeck kerületben, ezért megalakították a we:too csoportot. Nevük szójátékon alapul, a we:too egyszerre jelenti a mi:is kifejezést, és utal a vétó szóra is, arra utalva, hogy nekik is van beleszólásuk a kerületet érintő kérdésekbe. Lehetőségük van a véleménynyilvánításra és a figyelem felkeltésére, mind személyes, mind közösségi ügyekben. Céljuk lehetőséget adni minden fiatal számára, hogy kifejthessék kívánságaikat és javítási javaslataikat a városrészrel kapcsolatban, valamint segíteni őket ezek megvalósításban. A csoport tagjai minden évben megrendezik a Schools Out elnevezésű évváró partit, amelyet közösen terveznek meg és készítenek elő a diák-önkormányzati képviselőkkel a kerület fiataljai számára. A csoport időközben civil szervezetté nőtte ki magát, és saját klubhelyiség létrehozását tűzte ki célul. Az essen Jugendhilf támogatásával sikerült is megvalósítaniuk tervüket, egy szociális

iroda helyiségében. Az iroda napközben hagyományosan működik, de 16.00 óra után a fiatalos külsővel felújított helyiség ifjúsági projektek, kulturális események és a célcsoporttól érkező kezdeményezések befogadására alkalmas térként üzemel. Az állandó programok között egy fiúcsoport foglalkozásai, ifjúsághoz kapcsolódó információs alkalmak, slam poetry estek, akusztikus koncertek szerepelnek. A fiatalok „tulajdonosaivá” váltak a kezdeményezésükre létrejött közösségi térnek, és a programok szervezésével saját korosztályuknak szolgálnak közvetlenül közösségi alapon.

"Nagyon fontos, hogy a mobil ifjúsági munka mellett ismét van egy vonatkozási pont a városrészben (Arndt Wrona, ifjúsági referens) ⁴⁰

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A Bertelsmann Alapítvány honlapján átfogó projektdokumentáció található a teljes projektidőszakról, módszertani anyagokkal, bemutatókkal, sajtóhírekkel.⁴¹ A projektről több ifjúságsegítőknél szóló kiadvány, kézikönyv is készült. A projektben résztvevő feleknek a projektidőszak során hírlevelet is kiküldött a megvalósító. A projekt kezdetén és a zárásakor sajtóközleményt adtak ki. A projekt kísérleti szakasza után több másik városban a helyi viszonyokra adaptálva megvalósították a gyakorlatot.

Maguk a helyi ifjúsági projektek is nagyobb PR aktivitással bírtak a szélesebb körű elérés érdekében saját projekthonlapokkal.⁴²

A projektek a helyi önkormányzatokkal szoros együttműködésben valósultak meg, így a források tekintetében a kísérleti szakaszt követően helyi támogatással tudtak folytatódni a programok, megszületni a fejlesztések és a fiatalok kezdeményezései is infrastrukturális politikai és pénzügyi segítséget kaptak.

A projekt során létrejött informális ifjúsági csoportok a projekt lezárulta után is folytatták kezdeményezéseiket.

5. Adaptálhatóság

A projekt komplex megközelítésének hazai környezetben történő alkalmazásához megfelelő ifjúsági támogatási struktúra szükséges helyi szinten – fontos, hogy a helyi hatóság, az ifjúsági ellátó rendszer, a civil szervezetek és az oktatási szektor együttműködjenek, és nyitottak legyenek a fiatalok döntéshozatali folyamatokba való bevonására. Nem elkerülhető egy helyi szintű, ifjúsági témájú adatfelvétel, felmérés, amely a fiatalok közösségi részvételét, szabadidős

40 <http://www.lokalcompass.de/essen-borbeck/leute/neuer-jugendraum-im-sozialen-buergerservice-d147864.html>

41 http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xchg/SID-814A9788-AA48D3D5/bst/hs.xsl/29854_29870.htm

42 <http://we-too-borbeck.de/>

szokásait, legfőbb problémáit és szükségleteit vizsgálja. A kutatás eredményeit a fiatalokkal is meg kell osztani, és különböző eszközökkel, plenárisan fórumokon vagy kerekasztalokban, illetve kiscsoportos projektmunkában: tervező műhelyeken velük együtt kell megoldási lehetőségeken gondolkodni.

Az utóbbi, kisebb létszámú közösségekre adaptálható csoportsegítési és csoportvezetési módszer, a fent bemutatott Technology of Participation sikerrel alkalmazható a fiataloknak a közösség életében való részvételének elősegítéséhez, de mint keret mindenféle, a fiatalokat érintő fejlesztés előkészítésében is helye lehet. A csoportmoderációs technikát maguk a fiatalok is elsajátíthatják, hogy saját kisközösségükön belül használni tudják akciók, projektek tervezéséhez problémáik, konfliktusok feldolgozására, saját intézkedést, cselekvést feltételező témák feldolgozására.

Melléklet:

Sigrid Meinhold-Henschel: Kinder- und Jugendpartizipation in Kommunen – **Ausgangssituation und Zielsetzungen der Initiative „mitWirkung!“** Lásd: http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-870B3406-DE545E73/bst/Kapitel_Meinhold-Henschel.pdf

Sigrid Meinhold-Henschel, Martin Biebricher: Participation Creates the Future – Children and Youth Get Involved in Shaping Their Communities. Lásd: <http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-870B3406-DE545E73/bst/Participation%20creates%20future.pdf>

Bertelsmann Stiftung (Hrsg.): **Mitwirkung (er)leben. Handbuch zur Durchführung von Beteiligungsprojekten mit Kindern und Jugendlichen.** Lásd: http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xchg/SID-870B3406-DE545E73/bst/hs.xsl/publikationen_88485.htm

Stärken stärken - Junge Menschen beteiligen. Video: [youtube.com/watch?v=85NArIgwa0w](https://www.youtube.com/watch?v=85NArIgwa0w)

Foglalkoztatási Hivatal Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat: **Receptek a részvételhez**, szerk.: Széplaki Réka, Karvalits Ivett

A fiatalok és a folyamatfacilitátorok az essen-i mitWirkung projektben

Hasonló kezdeményezések Magyarországon: a Homokháti Kistérség Ifjúsági Modellprogramja⁴³

A Homokháti Kistérségben működő ifjúsági szervezetek, ifjúsági önkormányzatok kitartó munkája eredményeként 2003 óta működik a Homokháti Kistérség Gyermek és Ifjúsági Önkormányzata. Az összefogást olyan nemformális programok egészítik ki, mint a Homokháti Ifjúsági Találkozó, Homokháti DÖK Találkozó, térségi táborok, képzések, hálózatépítő műhelyek, jó példák átvételét segítő közösségi tér látogatások.

Mórahalom Város Önkormányzata sikeresen pályázott a Nemzeti Erőforrás Minisztérium kiírására, amely olyan példaértékű, a kistérségi szintű ifjúsági folyamatok bemutatást támogatja, mely tekintettel van a helyi sajátosságokra, megfelelő helyismerettel ad választ a fiatalokat érintő kérdésekre. Bordány szerepe kiemelkedő a települési ifjúsági munka fejlesztésében, nemcsak a térségben, de országos szinten is, így a projektben kiemelkedő szakmai vezető szerepe.

Az ifjúsági szakemberek szakmai műhelyeken közösen határozzák meg azokat az elengedhetetlen pilléreket, amely térségi munka alapjait adják. Külön cél, hogy a kidolgozott módszertan adaptálható, más térségek számára is felhasználható formában képezze le a homokháti folyamatokat. A fiatalok tréningjei a jövőtervezésre, a hosszútávú fenntartásra fókuszálnak.

A Homokháti Ifjúsági Találkozó

A Homokháti Ifjúsági Találkozó olyan nemformális részvételi formája a Homokhát (Mórahalom város és a térségében lévő összesen 9 település) fiataljainak, amely nyitott a térség valamennyi fiatalja, a szervezetekhez nem kötődő fiatalok számára is. Emellett lehetőséget ad a térség ifjúsági szervezeteinek és ifjúsági önkormányzatainak elért eredményeik, jó példáik bemutatására, tevékenységük népszerűsítésére, ezáltal a fiatalok bevonására a szervezetek által végzett munkába. További információ: <http://www.ifjusag.homokhat.hu>

⁴³ http://www.ifjusag.homokhat.hu/images/stories/Kistersegi_ifjusag/modellprogram.pdf

I. 3. Kemény Réka: A nevelési programhoz igazított részcélok és a nevelési program változásmenedzsmentjének vizsgálata (Európai jó gyakorlatok)

Bevezetés

Az alábbi tanulmányban két-két olyan külföldi civil szervezetet bemutatására kerül sor, amelyek valamilyen specifikusság miatt élen járnak a kisközösségi nevelés területén hazájukban, és amelyek jó gyakorlatait különböző okok miatt Magyarországon is hasznosítani lehetne. Választásunk azért erre a két szervezetre esett, mert úgy véljük, jelenleg ezek kínálják a legjobb megoldásokat a hazai kisközösségi neveléssel foglalkozók által tapasztalt leggyakoribb problémák egy részére: a korosztályokhoz igazított nevelési részcélok tervezésére és megvalósítására, továbbá a nevelési program változásmenedzsmentjének implementációja. A tanulmányban elemezett mindkét szervezet tagja a Magyar Cserkészszövetséget is tömörítő World Organisation of the Scout Movement-nek (WOSM).

A tanulmány első részében a brit cserkészszövetség (The Scout Association) jó gyakorlatát vizsgálom, a nemzetközi cserkészmozgalom legrégebb és egyik legnagyobb szervezet ugyanis mindig is példaként volt számon tartva a mozgalmon belül. A brit cserkészmozgalom, habár több mint száz éves múltra tekint vissza, mindig is igyekezett kurrens és vonzó maradni a mindenkori fiatalság számára, ezáltal folyamatosan alkalmazkodva a változó társadalmi körülményekhez és ezek fényében újratervezve az egyes korosztályaihoz igazított nevelési rész céljait a kisközösségi nevelés területén. A nevelési rész célok kidolgozottsága és az ahhoz tartozó ajánlások lehetővé teszik a vezetők számára a magas fokú végrehajtást, hiszen az, hogy már kész program „ötlettárból” gazdálkodhatnak, hatalmas terhet vesz le a vállukról, csökkentve az ilyenkor általánosan előforduló motiválatlanságot.

A tanulmány második részében az írországi cserkészszövetség (Scouting Ireland) nevelési program megújítására vonatkozó jó gyakorlatát elemzem az implementáció változásmenedzsmentjével együtt. Az ír cserkészszövetség a 2000-es évek elején döntött a nevelési program megújításáról, amikor az addigi két szövetség egyesült és így szükségessé vált egy új, egységes program kidolgozása. Az előkészületek és a tervezés 2004-ben indult meg egy speciálisan erre a feladatra létrehozott szövetségi szintű munkacsoporttal, ami együtt dolgozott a tagsággal, a leendő tagsággal, hazai és nemzetközi nevelési szakértőkkel és ifjúságsegítőkkel a Renewed Approach to Programme (Új megközelítése a programnak) nevű módszer alapján, melyet a WOSM Európai irodája dolgozott ki. Az ír szövetség nagy hangsúlyt fektetett a szövetségi és a helyi vezetők együttműködésére: az átalakulás során a csapatok koordinátorai a szövetség megyei szintű mentoraival tartották a kapcsolatot, akik folyamatos visszajelzést adtak a

program bevezetésének szakaszairól a szükséges korrekció érdekében. Az elemzés részletezem az ír cserkészszövetség dokumentumait mind az előkészítő és tervezési fázisokkal, mind a program bevezetésének segítségével kapcsolatban, tovább egy interjúval egészítem ki, mely Colm Kavanagh-val, az átalakulás menedzselésével megbízott munkacsoport vezetőjével készült, és amiben speciális javaslatok találhatóak a Magyar Cserkészszövetség részére.

THE SCOUT ASSOCIATION

A projekt tevékenység megnevezése:	Az angol cserkészszövetség (The Scout Association) kisközösségi nevelésre vonatkozó - jó gyakorlata a különböző korosztályokhoz igazított nevelési részcélok és az ezekhez köthető tevékenységek tervezését és megvalósítását illetően.
A szervezet neve:	The Scout Association (TSA)
A szervezet címe:	Gilwell Park, Chingford, London, England E4 7QW Egyesült Királyság
A szervezet honlapja:	http://scouts.org.uk/home/
Kontaktszemély neve:	Chris Foster
Kontaktszemély e-mail címe:	chris.foster@scouts.org.uk

A projekt összefoglalása:

A TSA magas szinten műveli az egyes korosztályokhoz igazított nevelési részcélok tervezését és megvalósítását – a tanulmány pedig ezt a témát kívánja körbejárni: miért tervez jól a szervezet, milyen nevelési rész céljai vannak és azokat hogyan lehet jól megvalósítani.

1. A jó gyakorlatot megvalósító szervezet

A The Scout Association (A Cserkészszövetség, továbbiakban TSA) a Cserkészmozgalom Világszervezetének (World Organisation of the Scout Movement, továbbiakban WOSM) hivatalosan elismert egyesült királyságbeli tagja. 1912-ben alapították The Boy Scout Association (A Fiú Cserkészszövetség) néven, 1967 óta folytatja munkáját mai elnevezésével, először 1976-tól kínálva programjait koedukált formában.⁴⁴ A szervezet célja, hogy a fiatalok fejlődése által segítse elérni azok teljes fizikai, intellektuális, szociális és spirituális potenciálját, mint felelősségteljes állampolgár, és mint tagja a helyi, nemzeti és nemzetközi közösségének. Mindezt az ún. Programon keresztül éri el, melynek megújítása a tagok és az önkéntesek bevonásával 1995-2001 között történt.⁴⁵

A TSA a legnagyobb taglétszámmal rendelkező önkéntesek által vezetett, koedukált ifjúsági mozgalom az Egyesült Királyságon belül⁴⁶, társadalmi elfogadottságát pedig mi sem mutatja jobban, mint az, hogy főcserkésze (fő önkéntese) egy olyan prominens személy, mint Bear Grylls, a Discovery Chanelen vetített Túlélés törvényei c. sorozat főszereplője⁴⁷, támogatója pedig 2012 óta az angol Katalin hercegnő, aki gyermekkorában maga is cserkészlány volt⁴⁸.

Az angol cserkészszövetség azonban nem csak hazájában, hanem kiterjedt nemzetközi kapcsolathálóval a nemzetközi cserkész életben is fontos szerepet játszik, amit a 2007-ben Chelmsfordban (Anglia) megrendezett centenáriumi 21. Cserkész Világtalálkozó (ún. Világdzsembori) majdnem 40.000 résztvevője, valamint a szövetség tagjaként John C.C. May Cserkész Világbizottságában betöltött jelenlegi helyettes-elnöki posztja is bizonyít. Ahogy azt a 2013 augusztusában Berlinben megrendezett 14. Cserkész és Cserkészlány Konferencián a 2011-es 22. Cserkész Világtalálkozó svéd főszervezője is elmondta: „Amit az angolok tesznek, az mai napig sztenderd az egész cserkészmozgalom számára” – utalva ezzel arra, hogy a TSA akkor fontolgatta az azóta már életbe lépett változtatást a tagság kérdésében, méghozzá azt, hogy 2013 ősze óta ateista cserkészek is letehetik a külön rájuk szabott fogadalmat.⁴⁹

⁴⁴ James, Colin: Scouting Essentials: The file for all adults in scouting. The Scout Association, 2002. 18-19. p.

⁴⁵ Uő, uott. 21. p.

⁴⁶ A TSA honlapjáról. URL: <http://scouts.org.uk/about-us/>. Utolsó letöltés: 2013.12.18.

⁴⁷ Bear Grylls honlapjáról. URL: <http://www.beargrylls.com/index.php/philanthropy/scouts/>. Utolsó letöltés: 2013.12.18.

⁴⁸ English, Rebecca: Kate joins the Scouts: Ex-Brownie to help with cooking and campfires as package of royal patronages is unveiled. IN: Daily Mail Online. 2012. január 05. URL: <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2082382/Kate-Middleton-joins-Scouts-Ex-Brownie-help-cooking-campfires.html>. Utolsó letöltés: 2013.02.18.

⁴⁹ Burns, Judith: Scouts announce alternative promise for atheists. In: BBC News, 2013. október 08. URL: <http://www.bbc.co.uk/news/education-24434510>. Utolsó letöltés: 2013. 12.02.

2. A jó gyakorlat megvalósításának körülményei

A Programra több fontos tényező hatott és hat az az utóbbi 10-20 évben: az egyre inkább lényegessé váló multikulturális környezet, a felgyorsult világ által a gyermekek igényeinek változása a nekik kínált programokra, valamint a taglétszám növekedésének célként való kitűzése a szövetségben belül.

Az Egyesült Királyság a 21. század elején az egyik legmultikulturálisabb hely az egész világon, olyan, a bevándorlókat kibocsátó tradicionális küldő országokkal, mint Pakisztán, India, Bangladesh, ill. Szubszaharai Afrika egyes területei. Az ezekből az országokból érkező bevándorlók, még akkor is, hogyha már több generáció óta az országban élnek, alapvetően különböző világgéppel, nézetrendszerekkel, vallási és szociokulturális háttérrel rendelkeznek – és ezeket a problémákat, a magát alapvetően befogadóként és nyitottként, a társadalmi változásokra való gyors reagálására mindig büszke Egyesült Királyságbeli cserkészszövetségnek kezelnie kell.

A több mint 100.000 önkéntessel és 400.000 ifjúsági taggal rendelkező TSA-nek, ami népszerűbb, mint eddig egész története során és ahol várólisták vannak fenntartva azoknak, akik a kielégítő vezetői létszám híján nem tudnak részt venni a cserkésztevékenységekben, úgy tűnik, ez kétségkívül sikerül is.⁵⁰ Az első és legfontosabb kérdést, mely a cserkészfogalmat érinti (ennek szövegében szerepel ugyanis az „Istennek való engedelmesség”, ami sokáig jelentette az angol társadalom pl. pakisztáni gyökerű és vallását gyakorló lehetséges tagjai számára a kizárást) a TSA már 40 éve szabályozza, méghozzá alternatív szövegrész felkínálásával - így pl. a⁵¹ hinduk és a buddhisták a dharmájukra, míg a muszlim cserkészek Allahra tesznek fogadalmat. Szintén a más vallásúak felé való nyitást jelzi az az intézkedés, amelynek értelmében 2012-ben kifejezetten a muszlim cserkész lányoknak szóló cserkész ruházatot dobtak a piacra.⁵²

A másik lényeges folyamat, mely a Programra hatott, ill. hat az, hogy a gyermekek igényei megváltoztak, ahogy az őket körülvevő világ változott. A TSA leírja, hogy a gyermekek nem azért válnak cserkészzé, mert a világot jobb helyként szeretnék hagyni maguk után (ahogy azt az alapító, Bi-Pi megfogalmazta), vagy azért, hogy fogadalmat tehessenek és törvényeket tartsanak be, hanem azért, „mert jól akarják érezni magukat és mindazon érdekes dolgokat csinálni, amiket a cserkészek csinálnak”.⁵³ A TSA szerint a cserkészlet akkor válik sikeressé, ha „jó móka, vonzó a fiataloknak, kielégítő a felnőtt tagoknak, megbíznak benne a szülők és megbecsüli a társadalom.”⁵⁴

⁵⁰ Bear Grylls, saját honlapján.

⁵¹ Burns, 2013.

⁵² Press Association: Scouts launch outfits for Muslim girls. 2012. március 30. In: The Guardian Online. URL: <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2012/mar/30/scouts-outfits-muslim-girls>. 2013.12. 18

⁵³ James, 2002. 7. p.

⁵⁴ James, 2002. 17. p.

A multikulturális háttér, az eltérő értékrendszerek, valamint a világ felgyorsulása és a gyermekkor új kihívásai azt is jelentik, hogy a Program, mely a cserkészek életét és tevékenységeit alapvetően meghatározza, a 20. század küszöbén újraszabásra szorult, ami meg is történt 1995-2001 között.⁵⁵ A TSA a tagság visszajelzései alapján a modern kor kihívásaihoz igazította nevelési céljait és tevékenységét, ezzel vonzóvá téve azt a nagyközönség számára.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A jó gyakorlat bemutatása a Scouting Essentials: The file for all adults in Scouting c. dokumentum alapján, valamint a TSA honlapján közzétett információkon alapszik, így ezeket külön nem hivatkozom.

A TSA pedagógiai programja az ún. Program a fiataloknak adott cselekedve tanulás (Learn by Doing) lehetőségét jelenti. A Program egy képzésből, tevékenységekből (activities) és kitüntetésekből álló töretlen folyamat, amely lefed mindent, amit a fiatalok a cserkészletben csinálnak 6 és 25 éves kor között. A Programot öt korosztályban - amit szekciónak hívnak - bocsátanak rendelkezésre, mindezt azért, hogy meggyőződjenek róla, hogy illeszkedik a fiatalokhoz, ahogy növekednek és tanulnak.

A Program hat egyéni/személyes fejlesztési területen (Personal Development Areas) segíti a fiatalok növekedését, ami biztosítja, hogy a fiatalok valóban cselekedve tanuljanak.

a) *A hat egyéni/személyes fejlesztési terület*

A Program lehetőséget biztosít a fiataloknak, hogy fejlesszék tudásukat, képességeiket és attitűdjüket az alábbi hat egyéni/személyes fejlesztési területen:

- test: olyan egészségesen élni, ahogy csak lehet, és erre másokat is képessé tenni, bátorítani.
- szellem: folytatni a problémák megoldását, növekedni az élet során, kreatívan kifejezni magukat, és kiteljesíteni a tehetségüket.
- hit: növekedjenek a kapcsolatukban Istenükkel, kifejezzék hitüket, megélik a cserkészlet értékeit, és tiszteljék mások hitét.
- kapcsolatok: kapcsolódni és együtt dolgozni sok másik emberrel, mindegyikhez a saját érzései, társadalmi neme (gender) és kultúrája által, és létrehozni érett barátságokat.
- közösség: másokat szolgálva élni a közösségben és értékelni mindenki hozzájárulását.
- környezet (surroundings): tisztelni a környezetet (természet) és felelősséggel élni benne.

b) *Korosztályok bemutatása*

Beaver Scouts (6-8 éves kor között)

⁵⁵ James, 2002.

A Beaver Scouts (a beaver angolul hódot jelent, Magyarországon nincs ennek a korosztálynak megfelelő nevelési korosztály a cserkészletben) a cserkészlet legfiatalabb korosztályának tagjai. Tevékenységeik kültéri cselekvéseken, éneklésen, játékokon, külső látogatásokon, a természet felfedezésén, mesehallgatáson alapszanak, valamint azon, hogy megtanulják, hogyan legyenek biztonságban, és ami a legfontosabb, hogy új barátokat szerezzenek maguknak. Általában 6-8 évesek, de 5 év, 9 hónapos korban is megkezdhetik a cserkészletet. Ha valaki 6 éves kor alatt szeretne csatlakozni, az a korosztályi vezető (Beaver Scout Leader) döntésén múlik, hogy elég érettnek találja-e az illetőt.

Struktúra: A Beaver Scouts csoportját kolóniának (Colony) hívják és mindegyik kolóniát fel lehet osztani kisebb csoportokra, amiket kunyhónak (Lodge) hívnak.

A Beavereknek van ígéretük (Promise) és mottójuk (Motto), de nincsen ún. Beaver Scout Law-juk („Beaver Scout Törvény”). A cserkészlet törvényt játékokon, meséken és egyéb informális eszközökön keresztül kell közelebb vinni a Beavers Scoutshoz.

A Beaver Scout ígéret (The Beaver Scout Promise):

Ígérem, hogy minden lehetőet megteszek, hogy kedves és segítőkész legyek. És szeressem Istent.

A Beaver Scout mottó (The Beaver Scout Motto): Légy résen! (Be prepared.)

Cub Scouts (kiscserkészek, farkaskölykök – 8-10 és fél éves kor között)

A kiscserkészek a cserkészlet második korosztályi közössége. Általában 8 éves kortól csatlakoznak, de ha ezt bármi indokolja (pl. barátok ebben a korosztályi közösségben, a Beaver korosztály kinövése stb.), akkor már 7 és fél éves kortól is lehet kérni a csatlakozást, melynek eldöntése a Beaver és a kiscserkész korosztályi vezetőn múlik.

Struktúra: a kiscserkészek közösségnek a neve farka (Pack), melynek maximum 36 tagja lehet. Egy farka hat darab hatos csoportra van osztva.

A kiscserkészeknek a farkában töltött idő alatt sok lehetőségük van különböző tevékenységek kipróbálására, mint pl. az úszás, zenélés, számítógép kezelés vagy gyűjtögetés. Sok felvarró áll rendelkezésre, melyeket az egyenruhájukon viselve a kiscserkészek megmutathatják egymásnak, hogy milyen jól teljesítenek az adott területen (pl. zenélés). Ez a korosztály már elmegy kisebb kirándulásokra is, mint pl. állatkertbe, farmra vagy tematikus parkokba. Néha táborozni is mehetnek az egész farkával. A kiscserkészek egyszer találkoznak egy héten, másfél órára.

A kiscserkész ígéret (The Cub Scout Promise):

Ígérem, hogy minden lehetőet megteszek, hogy teljesítem feladatomat Istennek és a Királynőnek, hogy másoknak segítsek, és hogy a kiscserkész törvényt megtartsam.

A kiscserkész törvény (The Cub Scout Law):

A kiscserkész mindig minden tőle telhetőt megtesz.

Azelőtt gondolkodik, hogy mások tennék.

És mindennap véghezvisz egy jótettet.

A kiscserkész mottó (The Cub Scout Motto): Légy résen!

Korosztályi jellemzők:

- élvezik a variált tevékenységeket, ahol az érdeklődésük fent van tartva, és lehetőségük van új dolgok kipróbálására.
- élvezik a kötődést, a valahová tartozás érzését, és esetleg van más olyan hobbijuk is, pl. sport, ahol egy csoporthoz tartoznak.
- most fejlesztik ki a jó és a rossz megkülönböztetésére való képességet.
- természetes kíváncsisággal vannak megáldva.
- óriási a képzelőerejük és a humorérzékük.
- felnéznek a felnőttekre és a vezetőkre, mint példákra tekintenek.
- szeretik a dicséretet, és ha az eredményeik el vannak ismerve.

A program zónák (Programme Zones)

A cserkész korosztályhoz hét programzóna tartozik és mindegyiknek megvan a maga célja.

- Szabadtéri cserkész zóna (Outdoor Scout Zone) – célok
 - szabadtéri élet élvezete
 - ízelítő kalandos tevékenységekből
 - új cserkész képességek megtanulása
- Fitness zóna - célok
 - megértetni velük, hogyan működik a testük
 - megmutatni, hogyan maradjanak fittekek és egészségesek
 - részt venni különböző fitness programokban
- Felfedezni a világot magad körül zóna – célok
 - felfedezni, hogyan működnek a dolgok
 - felfedezni a természeti világot
- Kreatív zóna - célok
 - fejleszteni a kreatív képességeiket és önkifejezésüket
 - valami újat kipróbálni

- Hitek és attitűdök zóna –célok
 - növekedni a hitükben
 - kifejleszteni a megértést más emberek hite iránt
 - a kiscserkész fogadalmat és törvényeket a gyakorlatba átültetni
- Gondoskodás és közösségi zóna – célok
 - vigyázni magukra
 - segíteni másoknak
 - felfedezni a saját közösségüket
- Globális zóna – célok
 - növelni bennük a tudatosságot a világ és a környezet iránt
 - megismerni más országokat és embereket
 - megérteni a problémákat, amikkel az emberek küzdenek a világ körül

Módszerek a kiscserkész korosztálynak:

- játékok
- tárgyak készítése
- éneklés, színjátás, mesélés
- látogatások és látogatók fogadása
- szabadtéri programok
- másokkal közös tevékenységek
- mások segítése
- témák
- imádság, dicsőítés és reflektió
- csapatversenyek
- új dolgok kipróbálása

A kiscserkész vezető (Cub Scout Leader): felnőtt vezetői képzést végzett, megbízható személy.

Scouts (cserkészek – 10 és fél éves kortól 14 éves korig)

A cserekészek a cserekészlet harmadik korosztályi közössége. Adott esetben már 10 éves kortól lehet csatlakozni és 14 és fél éves korig maradni. A cserekészeknek programok széles skálája áll rendelkezésre, amiben kipróbálhatják magukat. A hangsúly a részvételen (participation) van a találkozás helyett, és annak a cserekésznek, aki szeretne elismerést kapni az eredményeiért, különböző kitüntetések (Challenge awards) közül válogathat.

Struktúra: A cserkészek cserkészcsapatot (Scout Troop) alkotnak, amelyek kisebb egységekre, ún. őrökre (Patrols) vannak felosztva, melyeket egy idősebb cserkész, az ún. őrvezető (Patrol Leader) vezet, sokszor kiegészülve egy segédőrvezetővel (Assistant Patrol Leader).

A cserkészek az ún. „Balanced Program”-ban (kiegyensúlyozott program) vesznek részt, melynek célja, hogy segítse őket megismertetni a világgal, amelyben élnek, megismerteti őket a saját képességeikkel, a fittség fontosságával és segít fejleszteni a tehetségüket. Ezen kívül a saját érkeik és személyes attitűdjeik felfedezésében is segít. A szabadban töltött idő fontos, és több mint a program felét képezi az ún. hagyományos cserkész képességekhez (Scouting skills) kötődő tevékenységek pl. a sátrazás, főzés, valamint kalandos dolgok is, mint pl. a sziklamászás vagy a gömbözés (zorbing). A nemzetközi cserkészlet ad különleges szint ennek a korosztálynak, sokan utaznak el külföldre vagy vesznek részt hazai földön nemzetközi táborokban.

A cserkész fogadalomtétel (The Scout Promise):

Becsületemre fogadom, hogy minden lehetőet megteszek, hogy feladatomat Istennek és a Királynőnek teljesítem, hogy másoknak segítek és a cserkész törvényt megtartsam.

A cserkész törvények (The Scout Law):

1. A cserkész megbízható.
2. A cserkész lojális.
3. A cserkész barátságos és figyelmes.
4. A cserkész a cserkészek világméretű családjához tartozik.
5. A cserkész nehéz körülmények között is bátor.
6. A cserkész jól bánik az idővel és vigyáz a javakra.
7. A cserkész tiszteli magát és másokat.

A cserkész mottó (The Scout Motto): Légy résen!

A cserkész korosztályhoz hat programzóna tartozik és mindegyiknek megvan a maga célja. A Program kidolgozói azt javasolják, hogy a programok lehetőleg 50%-a az ún. Szabadtéri cserkész zónában történjen. A zónák a következők:

- Szabadtér és kaland (Outdoor and Adventure): sok fiatal a cserkészlet által találkozik először fizikai tevékenységgel, amiből azután néhány felnőtt korára is elkísérheti– célok: szabadtéri:
 - magabiztosság, valamint a saját képességekben való hit biztosítása
 - hagyományos cserkész tevékenységekkel (Scoutcraft) kapcsolatos képességek biztosítása
 - kifejleszteni azt a tudást, amire vészhelyzetekben szükség lehet

kaland:

- lehetőséget biztosít arra, hogy a cserkész sokféle kalandot kipróbáljon
 - képességfejlesztést biztosít
 - fejleszti a saját képességeikben való hitet
 - bátorítja a csapatmunkát és a részvételt.
- Fitten az életre zóna: fejleszteni a fittségük, promotálni az egészséges életmódot és felhívni a figyelmet a személyes biztonságra - célok
 - bátorítani a fiatalokat egészséges életmódra
 - bemutatni nekik rengeteg lehetséges játékot és sportot
 - bátorítani őket arra, hogy felfedezzük ők maguk, hogy mit jelentenek számukra az egészségi ügyek.
 - Kreatív zóna: ez a zóna lehetőséget kínál arra, hogy a fiatalok megmutathassák kreativitásukat a művészetben, drámában, dizájnban, dicsőítésben és vezetésben keresztül. A cserkészek szeretnek kreatívak lenni, a projektek pedig túlmutathatnak egy őrsgyűlés időtartamán - célok
 - elősegíteni, hogy kifejleszthessenek magukban egy hasznos képességet (useful skill)
 - elősegíteni, hogy egy csapat részeként dolgozhassanak, ezzel fejlesztve a csapatban végzett munka iránti képességüket
 - segíteni nekik kifejleszteni az önbecsülésüket.
 - Hitek és attitűdök zóna: mikor a cserkészek csatlakoznak ehhez a korosztályhoz, akkor teszik le a cserkészfogadalmat és ígérik meg, hogy betartják a cserkész törvényeket –célok
 - megengedni nekik, hogy megvitassák ötleteiket, és felhívni a figyelmüket rá, hogy más emberek véleménye eltérhet a sajátjuktól
 - kifejleszteni bennük saját hitüket és értékeiket
 - kifejleszteni bennük a cserkész fogadalmat és törvények megértését
 - kifejleszteni bennük a kapcsolatot Istennel.
 - Gondoskodás és közösségi zóna: a cserkészek mindig is részt vettek közösségi projekteken, valamint biztatni kéne őket, hogy használják ki a helyi lehetőségeket pl. az uszodákat, iskolákat, művelődési házakat stb. – célok
 - értékes segítséget adni a közösségüknek
 - felhívni a figyelmet a helyi lehetőségekre
 - csapatmunka bátorítása
 - cserkészek bátorítása arra, hogy aktív állampolgárokká váljanak.

- Globális zóna: a fiatalok egyre fogékonyabbá válnak a bolygónkkal kapcsolatos problémákra (valószínűleg az egyre könnyebben hozzáférhető információk miatt) – célok
 - növelni bennük a tudatosságot a világ és a környezet iránt
 - átéreztetni bennük azt, hogy egy világméretű szervezethez tartoznak
 - megengedni, hogy részt vegyenek értékes projektekből, mint egy csoport tagjai.

Módszerek:

- szabadtéri tevékenységek
- játékok
- dizájn és kreativitás
- látogatások és látogatók
- szolgálat
- technológia és új képességek
- csapatépítő alkalmak
- másokkal való tevékenységek
- témák
- ima, dicsőítés és reflexió.

Explorers (kószák – 14-18 éves kor között)

A kószák a cserkészlet negyedik korosztályi közösségét képviselik. A kószák csoportját egységnek (Unit) hívják. Nem mindegyik egység találkozik hetente a tinédzser élet sajátos viszonyaiból kifolyólag (vizsgák, szünetek, egyéb elfoglaltságok), valamint azért, mert ez a korosztály szeret egyre inkább a hétvégén összejárni. Gyakran előfordul, hogy nem csak egy, hanem több egység találkozik egy körzetből (District), így még szélesebbé téve azt a palettát, ahonnan a programokat válogathatják. Számukra is kitüntetések és felvarrók széles tárháza áll nyitva, hogy elmélyítsék érdeklődésük egy adott témában, netán még professzionálisabb szintre fejlesszék tudásukat ezzel kapcsolatban.

A kósza fogadalom, törvények és mottó megegyezik a cserkész korosztályéval. A kósza korosztályhoz hat programzóna tartozik és mindegyiknek megvan a maga célja.

Szabadtér és kaland (Outdoor and Adventure): olyan szabadtéri tevékenységek biztosítása a kószáknak, amivel máshol nehezen találkozhatnak– célok:

- felfedezni a szabadtér által teremtett izgatottságot
- új környezeteket fedezni fel biztonságban
- magabiztosságot fejleszteni a kószákban
- vezetői képességet és képesítéseket gyűjteni

- hagyományos cserkész tevékenységekkel (Scoutcraft) kapcsolatos képességek biztosítása
- megtervezni és véghezvinni felfedezéseket (portyákat)
- bátorítani a csapatmunkát és a részvételt.
- Fizikai rekreáció zóna: fejleszteni a fittségük, promotálni az egészséges életmódot és felhívni a figyelmet a személyes biztonságra. Szükséges, hogy képesek legyenek megvédeni és fejleszteni a saját egészségük és elfogadják a fizikai adottságaikat – célok:
 - kitalálni azokat a módokat, amik segítenek fitten maradni
 - fejleszteni a személyes fittségüket
 - átérezni az eredményesség érzését a fizikai tevékenységek által
 - fokozott figyelmet szentelni az egészséggel kapcsolatos ügyeknek.
- Értékek és kapcsolatok zóna: megtanulni harmóniában élni más emberekkel - nem csak a csapaton belül, hanem kifejleszteni azokat a képességeket, amikre szükség lehet a jövőbeni együttéléshez más emberekkel. Mint fiatalok, gyakran lesz szükségük a toleranciára, más embereke nézőpontjának megértésére, másokkal való együttműködésre - célok
 - megtanulni más és más csoportokban dolgozni
 - azonosítani és megtanulni azokat a képességeket, amik a másokkal való szoros együttműködéshez szükségesek
 - megtalálni, hogy a kapcsolatok és a kommunikáció különböző csoportosulásokon belül hogyan fejleszthetőek a saját és a mások értékeinek jobb megértése által
 - jobban megérteni a saját értékeiket és biztosabbá válni a saját meggyőződéseikben
 - megérteni a saját szerepüket és azt aktívan vállalni a saját helyi közösségükben és a tágabb társadalomban
 - megtanulni harmóniában élni másokkal.
- Képességek zóna: megtanulni és kifejleszteni praktikus és szociális képességeket és személyes érdeklődési területeket, felelősséget vállalni, kifejleszteni az önbizalmat és közben jól érezni magunkat –célok
 - kifejleszteni praktikus és szociális képességeket és személyes érdeklődési területeket
 - együtt dolgozni másokkal és csapatmunkára képessé tevő képességeket kifejleszteni
 - többet felfedezni a saját személyiségükről, erősségeikről és karakterükről
 - felelősséget vállalni a tanulmányaikért és beosztani az idejüket

- célokat kitűzni a számukra, nyomon követni a fejlődésüket és értékelni az eredményeiket
- megtanulni csapatjátékosként működni
- összeszedettebbé és felelősségteljesebbé válni
- vezetői képességeket szerezni.
- Közösségi szolgálat zóna: arról szól, hogy a fiatalok hozzájáruljanak valamilyükkel, képességeikkel, idejükkel ahhoz, hogy másokon segítsenek, mely történhet egyéni vagy csoportos módon is – célok
 - új képességek megszerzése
 - más háttérrel rendelkező emberek jobb megértése
 - ráébreszteni őket, hogy segítettek változást elérni egyének vagy a közösség életében
 - növelni az önbecsülést
 - konfrontálódni a félelmeikkel és legyőzni azokat
 - felismerni, hogy valójában értékes tagjai a közösségnek (olyanok, akik hozzájárultak valamivel)
- Globális zóna: felhívni a kószák figyelmét lokális és globális folyamatok közötti kapcsolatra, valamint kifejleszteni bennük a megértését más országok, azok környezete, személyei, szokásai és kultúrái iránt. A tevékenységeknek segíteni kell abban, hogy a kószák kifejlesszék saját helyi és nemzeti identitásukat, valamint azt, hogy aktív állampolgárokká váljanak a nemzetközi közösségen belül – célok
 - növelni bennük a tudatosságot a világ és a környezet iránt
 - átéreztetni bennük azt, hogy egy világméretű szervezethez tartoznak
 - megengedni, hogy részt vegyenek értékes projektekből, mint egy csoport tagjai
 - felhívni a figyelmüket a helyi, a nemzeti és nemzetközi globális ügyekre
 - segíteni őket abban, hogy jobban értékeljék a világot maguk körül
 - segíteni őket abban, hogy a globális ügyekkel helyi szinten birkózzanak meg.

Módszerek:

- látogatásokra menni
- játékokat játszani
- szabadtéri programokban való részvétel
- lakóhelyi élményeket szerezni
- bevonni a modern technológiát a csapat életébe
- kapcsolatépítő tevékenységekben való részvétel
- vitákban való részvétel.

Scout Network (vándorok – 18-25 éves kor között)

A vándorok a cserkészzet ötödik korosztályi közössége. Ők maguknak szervezik a programokat egy vándor korosztályi vezető (Scout Network Leader) segítségével. Olyan tevékenységeket láthatunk az adott korosztályban, mint pl.: falmászás, főzés, zsonglörködés, táborozás, vízi sportok, tájékozódás stb.

Fiatalkorú felnőttek 18-25 év között csatlakozhatnak a vándor korosztályhoz, tiszta erkölcsi bizonyítvány esetén.

Amennyiben valaki elköltözik otthonról, pl. egyetemi tanulmányai miatt, akkor sem kell az aktív cserkészélet feladásával számolnia, csak megkérnie a megyei megbízottat (County Commissioner) a saját körzetében, hogy lépjen kapcsolatba a másik körzet megyei megbízottjával, és adja át az elérhetőségeit. Másik opció a SSAGO a Student Scout and Guide Organisation (Cserkész és Cserkészlány Diákszervezet), melynek sok egyetemen vannak tagjai és minden egyetemi és főiskolai hallgató számára nyitott.

A vándor fogadalom, törvények és mottó megegyezik a cserkész korosztályéval.

A vándorok számára három önfejlesztési terület áll rendelkezésre, melyek a következők:

- **Közösségi önfejlesztési terület – célok:**
 - jobban megérteni a saját értékeiket és sokkal biztosabbnak lenni a saját hiteik felfedezésében
 - megérteni és aktív szerepet vállalni a saját helyi közösségükben és a tágabb társadalomban
 - megtanulni értékelni mások értékeit
 - megtanulni együtt dolgozni különböző csoportosulásokban, azonosítva azokat a képességeket és attitűdöket, amik ezekhez szükségesek
 - rájönni, hogy a hatékony kommunikációnak és az interperszonális képességeknek mekkora szerepe van a csoportosulások létrehozásában
 - számba venni és reflektálni a haszonra, amit a tevékenységük kifejtett saját maguk és a közösségük számára.

Példák arra, hogy milyen tevékenységek végezhetőek ezen az önfejlesztési területen belül:

- megtervezni és felépíteni egy kertet egy helyi idősek otthonában vagy kórházban.
- szorosán együttműködni egy helyi jótékonyági szervezettel és segíteni nekik a támogatásszerzésben.
- a karácsonyi ünnepek alatt megszervezni egy drámacsoportot a helyi közösségnek, vagy eseményeket szervezni hátrányos helyzetű gyermekeknek.
- karácsonyi dalokat énekelni a helyi idősek otthonában, kórházban stb.

- meglátogatni egy helyi bíróságot és megfigyelni a munkájukat, esetleg azt, hogy előnyben vagy hátrányban részesítenek bizonyos társadalmi csoportokat. Egy műtárgyalás akár el is játszható utána.
- hívni egy helyi környezetvédelmi szakembert, aki el tudja magyarázni, hogy mit jelentenek azok a fogalmak, hogy ökológia, újrahasznosítás, természeti környezet stb. Ezeket az információkat megfontolva felkeresni olyan helyi példákat, ahol látszik az emberi közbeavatkozás.
- Nemzetközi önfelnevelési terület:
 - fokozott figyelmet szentelni a helyi, nemzeti és nemzetközi környezetvédelmi ügyeknek.
 - kifejleszteni a sokszínű világ iránti tiszteletet
 - megtanulni más kultúrák elfogadását és tiszteletét
 - megérteni a saját helyük elfogadását a helyi, nemzeti és nemzetközi kontextusban
 - megérteni a globális ügyeket és azt, hogy a helyi tevékenységük hogy játszhat szerepet ezekben.

Példák arra, hogy milyen tevékenységek végezhetőek ezen az önfelnevelési területen belül:

- részt venni egy JOTA/JOTI-n (Jamboree on the Air/Jamboree on the Internet)
- csatlakozni a svájci Kanderstegi Cserkészközpont nemzetközi személyzet programjához
- egy európai ország meglátogatása és annak az ún. vándor korosztályának megismerése
- egy nemzetközi táborban vagy dzsemborin csatlakozni a nemzetközi személyzethez (International Service Team, IST) vagy részt venni egy ún. Roverwayen (európai vándorcserkész találkozó) vagy Rover Mooton (vándorcserkész világtalálkozó).
- megismerni az Amnesty International vagy más szervezetek tevékenységét, amelyek az emberi jogok területén aktívak.
- értékelni az összes helyi nemzetközi éttermet és azt megosztani más Networkökkel.
- Képességek és fejlesztési önfelnevelési terület – célok:
 - fokozott figyelmet szentelni az egészségügyi és jóléti problémáknak
 - tudatában lenni a fittségben maradás fontosságának
 - folyamatosan egyre több felelősséget vállalni
 - praktikus ismeretek megszerzése, amelyek a vezetői képességekhez szükségesek
 - megérteni, hogy milyen haszna van a szabadidős tevékenységeknek

- kialakítani a tudásukat, hogy vállalják a kockázatértékelést
- kifejleszteni az interperszonális képességeiket, amennyire az adott tevékenység megköveteli
- lehetőséget kapni arra, hogy részt vegyenek a TSA felnőtt képzési tervében (Adult Training Scheme).

Példák arra, hogy milyen tevékenységek végezhetőek ezen az önfejlesztési területen belül:

- megtanulni játszani egy hangszeren és utána részt venni egy zenei eseményen más helyi cserkészekkel.
- fejleszteni a fotós képességeidet, és felhasználni arra, hogy bemutatkozó anyagokat készíts a Networködnék vagy a Network honlapjának.
- készíts saját bort vagy sört. Hívj meg egy borászt, aki kifejti a véleményét róla és/vagy használd fel a borodat a következő Network bálon.
- szerezz vezetési engedélyt autóra vagy motorra.
- vegyél részt egy főzőtanfolyamon és a végén főzz egy háromfogásos ebédet a Networködnék.
- vegyél részt egy gyógytornász/masszázs kurzuson.
- hívj el egy párkapcsolati tanácsadót és folytassatok vitát a házasság helyéről napjaink társadalmába.
- készüljtek fel a Networködnékkel a London Marathonra vagy az Eredeti Skót Hegyi Marathonra (Original Mountain Marathon in Scotland).

4. Adaptálhatóság

Mint az a korábbi fejezetekből kiderül, a brit cserkészsövetség, a TSA azért képes magas szinten megvalósítani az egyes korosztályokhoz igazított nevelési részcélok tervezését, mert folyamatosan monitorozza a változó társadalmi környezetet, amiben a nevelési programját kívánja megvalósítani, továbbá a szervezet mindig kapcsolatban marad a tagsággal, így visszajelzést kap arra vonatkozólag, hogy a tagok (a fiatalok) mit is szeretnének, mitől vonzódnak a cserkészetet. A TSA ennek fényében rendszeresen végez online közvéleménykutatást a tagjai körében, melyben a tervezett változtatásokat véleményezteteti. Ez a Magyar Cserkészsövetség (továbbiakban MCSSZ) esetében akkor működne, hogyha a szervezet ugyanolyan rugalmasan tudná kezelni a társadalmi és tagsági változásokat (pl. vonzóbb és élménydúsabb program a gyerekek és fiatalok számára nagy hangsúlyt fektetve az extrém sportokra, közösségben való aktív állampolgári részvételre stb, valamint a tagság egyre „sokszínűbbé” válásával további tevékenységi körök bevonása), mint ahogy azt a TSA teszi. Kiemelendő a tervezés során a tervezett változtatások tagsággal való véleményeztetése, melyet az MCSSZ is teljesíteni tudna

online formában a honlapján. Ez a már meglévő infrastrukturális hátterek ismeretében nem okozna nehézséget a szövetség számára és egyelőre a leghatékonyabb módszer lenne. Egy új nevelési program (és az ehhez igazított nevelési részcélok kialakítása esetén) azonban érdemes elgondolkodni a TSA gyakorlatán kívül eső módszerek használatán is, tekintve, hogy az MCSSZ jelenleg olyan tagok bevonását is tervezi stratégiájának keretén belül, akik, tekintve, hogy elmaradott, hátrányos helyzetű településeken élnek, nagy valószínűség szerint nem rendelkeznek internettel. A részcélok tervezésénél tehát érdemes lehet megfontolni a későbbiekben ismertetett ír cserkészszövetség változásmenedzsmentjénél alkalmazott módszereket.

A korosztályokhoz igazított nevelési részcélok TSA-n belül való megvalósításánál az látható, hogy a nevelési program egészen konkrét célokat (pl. kifejleszteni az interperszonális képességeiket, amennyire az adott tevékenység megköveteli) és ajánlásokat (pl. megtanulni játszani egy hangszeren és utána részt venni egy zenei eseményen más helyi cserkészekkel) fogalmaz meg az egyes korosztályoknak, ami nagyban megkönnyíti a vezetők munkáját a program végrehajtásánál. A vezetőknek ugyanis nagy könnyebbséget okoz, hogyha a részcélokhoz konkrét programötletek társulnak, és nem neki kell folyamatosan újakon töprengenie, ugyanis az egyik leggyakoribb vezetői probléma a magyar cserkészek körében éppen a programötleteken való „agyalás” miatti motivációvesztés.⁵⁶

A konkrét nevelési részcélok továbbá segítik azt, hogy a nevelési program valóban az adott korosztályoknak szóljon, ne legyenek a cserkészek se éretlenek, se túlértek hozzá (a célok természetesen a bio-pszicho-szociális jellemzőket figyelembe véve kerülnek kialakításra). Látható továbbá, hogy a TSA nagy hangsúlyt fektet a nevelési részcélok megvalósítása során arra, hogy a cserkészek ne csak úgymond a cserkészetben (cserkészcsapaton) belül teljesítsék ki magukat, hanem az aktív állampolgárság eszméje által a tágabb környezetük, falujuk, városrészük, iskolájuk, közösségi házuk, majd országos és nemzetközi civil szervezeteken keresztül a hazai és nemzetközi civil élet, valamint a nemzetközi cserkész mozgalom aktív tagjaivá váljanak.

Véleményem szerint ez az eszme a magyarországi cserkészmozgalmon belül vagy nem elég hangsúlyos, vagy a megvalósítása „döcögős”, vagy csak kevésbé jól körülhatárolt és promotált, mint a TSA esetében. Így az egyes korosztályi nevelési részcélok tervezésénél és megvalósításánál érdemes lenne bevonni külső, cserkészetben kívüli aktorokat is, továbbá nagyobb hangsúlyt helyezni a lokalitás és az azzal való együttműködésre (pl. növényültetés a cserkészcsapat falujában), valamint hazai és nemzetközi civil szervezetekkel való szövetségi kooperációra, hogy az nevelési részcélok teljes mértékben teljesülhessenek.

⁵⁶ A 2014-es MCSSZ Nevelési Konferenciájának egyik szekció ülése alatt elhangzottak alapján.

SCOUTING IRELAND

A projekt tevékenység megnevezése:	Az ír cserkészszövetség (Scouting Ireland) központi nevelési programjának megújítása.
A szervezet neve:	Scouting Ireland (SI)
A szervezet címe:	National Office Larch Hill Tibradden Dublin 16 Írország
A szervezet honlapja:	http://www.scouts.ie/
Kontaktszemély neve:	Colm Kavanagh
Kontaktszemély e-mail címe:	colliescout@yahoo.com

A projekt összefoglalása:

A Scouting Ireland az elmúlt 2009-2010-ben újította meg nevelési programját, mely a ONE (EGY) névre hallgat. A tanulmány vizsgálja az új nevelési program nevelési technikáit és a program implementációjának változásmenedzmentjét. A program bevezetését hosszas konzultáció előzte meg mind a tagsággal, mind szakemberekkel a nevelés területéről.

1. A jó gyakorlatot megvalósító szervezet

A Scouting Ireland (Írországi Cserkészlet, továbbiakban SI) Írország nemzeti cserkészszövetsége, mely tagja a WOSM-nek. A szövetségnek több mint 40.000 tagja van Írországon és Észak-Írországon, ahol a Scout Association Northern Irelanddel (Észak-írországi Cserkész Szövetséggel) működik együtt, amely tagja a TSA-nek.⁵⁷ Írország, mint akkoriban az Egyesült Királyság részében, a világon az egyik elsőként működött cserkészlet, az első feljegyzett gyűlés 1908-ban volt. Az 1921-es Angol-ír Megállapodással létrejött Ír Szabadállamban 26 megyéjében (Counties) működő cserkészcsapatok még a UK Boy Scout Associationhoz (Egyesült Királyságbeli Fiú Cserkészszövetséghez) voltak becsatornázva az ún. Éire Scout Council (Éire Cserkésztanács) részeként, és a tagság már ekkor nyitott volt a különböző vallású egyének számára. Az Ír Köztársaság 1949-es megalapításával egy új cserkészszövetség jött létre Boy Scouts of Ireland (Írországi Fiúcserekészek) néven, melyből az új, koedukált szövetség 1968-ban formálódott Scout Association of Ireland (Írországi Cserkészszövetség, továbbiakban SAI) néven.⁵⁸ Az 1927-ben alapított, majd magát gyorsan a legnagyobb nemzeti cserkészszövetséggé kinövő és végül 1977-től tagként lányokat is elfogadó Catholic Boy Scouts of Ireland (Írországi Katolikus Fiúcserekészek) jogutódja és a SAI egyesülésével jött létre az SI egy 1998-as döntést követő folyamat lezárásaként.⁵⁹ Az SI Írország legnagyobb non-formális ifjúsági nevelési mozgalma, kb. 36.000 ifjúsági taggal és 10.000 felnőtt önkéntessel, ami azt jelenti, hogy 1 felnőtt önkéntesre 4 fiatal jut, mindezt 500 cserkészcsapatban az egész ország városaiban és falvaiban.⁶⁰ Az SI küldetése, hogy bátorítsa és nevelje a fiatalokat, hogy felismerjék teljes potenciáljukat és előmozdítsa az aktív állampolgárságot köztük, ezzel segítve a jövő vezetőinek létrehozását, fókuszban a kortárs közegben való tanulással (peer-to-peer learning), a saját-személy által irányított tanulással, valamint a vezetési képességekkel.⁶¹ A strukturált programmal, csapatmunkával és figyelmet lekötő programokkal a 6-18 éves korosztályban az SI olyan

⁵⁷ A Scouting Ireland honlapjáról. URL: http://www.scouts.ie/more/about_scouting_ireland-48.html. Utolsó letöltés: 2014. 01. 10.

⁵⁸ Az SI honlapjáról. URL: http://www.scouts.ie/more/about_scouting_ireland/history_of_scouting_ireland-177.html. Utolsó letöltés: 2014. 01. 14.

⁵⁹ Az SI honlapjáról. URL: http://www.scouts.ie/more/about_scouting_ireland/history_of_scouting_ireland-177.html és http://www.scouts.ie/more/about_scouting_ireland-48.html. Utolsó letöltés: 2014. 01. 14.

⁶⁰ Az SI honlapjáról. URL: http://www.scouts.ie/news/article/scouting_ireland_launches_development_strategy_vision_2020-873.html. Utolsó letöltés: 2014. 01.10.

⁶¹ Uott.

témákban kínál navigációt a kritikus tinédzserkor előtt és alatt, mint az önértékelés, önbizalom vagy a bullying.⁶²

2. A jó gyakorlat megvalósításának körülményei

Az alábbi két fejezetben a 2007-ben az SI kérésére felállított Program Development Team (Programfejlesztő munkacsoport) által közreadott Proposed New Youth Programme: Reserach and Consultation (Javasolt új ifjúsági program: kutatás és tanácskozás) c. jelentését, valamint az ír cserkészszövetség ide vonatkozó, saját honlapján (About ONE Programme⁶³) található információkat használom forrásként, így azokat külön nem hivatkozom.

Az SI a 2000-es évek elején döntötte el, hogy megújítja nevelési programját, méghozzá azért, mert a két cserkészszövetség egyesítésével és a világban végbemenő változásokkal párhuzamosan szükségessé vált egy új, egységes kisközösségi program bevezetése: ez lett a ONE (EGY). Felismerték, hogy az új nevelési programmal együtt szükséges nemcsak az addigi kettő összevonása és egy új kialakítása, de a tartalmi megújítás is, hiszen a hagyományos különpróba-rendszer már nem minden esetben volt vonzó a fiatalok számára, és ezt internalizálva szeretne volna kialakítani a szövetség azt a programot, ami a hagyományos cserkész értékek, valamint képességek fejlesztése mellett valóban izgalmas tagjai számára. Az SI keretein belül működő Programfejlesztő munkacsoport így 2004-ben kezdte meg munkáját és különböző szempontok is felmerültek a munka megközelítése során, végül a Renewed Approach to Programme (Új megközelítése a programnak, továbbiakban RAP) győzött. A RAP a WOSM Európai Irodája által kifejlesztett módszer a program átlátására és megújítására, melyet 2000-ben publikáltak a WOSM honlapján. A WOSM ezt a módszert javasolta a nemzeti cserkészszövetségeknek ifjúsági programjuk megújítására és fejlesztésére. A RAP a World Programme Policy-n (Világ programirányvonal) alapul, amely kimondja, hogy az ifjúsági programot nem lehet egyszer és mindenkorra definiálni, hanem folyamatosan újjá kell alakítani a különböző országokban a változó generációk változó igényeinek megfelelően. A World Programme Policy három területet hivatott lefedni:

- Mit csinál a fiatal a mozgalomban? (tevékenységek és események)
- Hogyan csinálja? (módszerek)
- **Miért** csinálja? (tanulási célok)

A munka legelején a munkacsoport rengeteg cikket, munkaanyagot és könyvet nézett át, majd ezek után 17 reprezentatív cserkészcsapatot választott ki az egész országból: városit és vidékit,

⁶² Uott.

⁶³ Az SI honlapjáról. URL: http://www.scouts.ie/more/about_one_programme-199.html. Utolsó letöltés: 2014.01.10.

kicsit és nagyot, régit és újat egyaránt. A munkacsoport tagjai számos technikát bevetettek továbbá annak érdekében, hogy szempontokat gyűjtsenek számos kurrens témában: a problémákról, amikkel a fiatalok küszködnek Észak-és Dél-Írországban; hogyan gondolják az emberek, a cserkészlet mit tesz hozzá (a társadalomhoz); miért csatlakoznak az emberek a cserkészethez és hogyan maradnak benne; a fiatalok hozzáállásáról a szabadidőhöz. 2004 utolsó negyedében három kérdőív alapú vizsgálatot végeztek: az akkori vezetőkkel és ifjúsági tagokkal; más érdeklődőkkel pl. szülők, ifjúsági szervezetek, közösségi munkások (community workers) stb; a fiatalokkal a közösségen belül általában. A munkacsoport találkozót szervezett iskolákba, hogy egyből az érintett célközönséget tudja megkérdezni annak nézeteiről, valamint készítettek pár „utcai” (on-street) interjút is. A következő 16 hónapban kéthavonta egy egész hétvégét átdolgozva a munkacsoport és a programcsoportok különböző tagjai kifejlesztették az előzetes tervét a „Miért a cserkészlet?” („Why Scouting?”) koncepciónak, mely a következő elemekből állt:

- Nevelési javaslat (Educational Proposal),
- A személyes fejlődés területei (Areas of Personal Growth),
- Nevelési „csapásirányok” (Educational Trails),
- Tanulási célok (Learning Objectives).

Ezeket az anyagokat a Nemzeti Ifjúsági Program Bizottság (National Youth Programme Committee) ellenőrizte le és hagyta jóvá, majd ugyanezt tette a Nemzeti Vezetői Bizottság (National Management Committee), ami jóváhagyta az anyagok használatát a kísérleti csoportok számára. Ezek a bizottságok cserkészletekből állnak, akiknek nagy tapasztalat volt már az addigi programmal kapcsolatban, valamint a munkacsoport biztos lehetett abban, hogy a bővebb tagság nézeteit, véleményét és szakértelmét (know-how-ját) képviselik. Ezek után A fiatalok fejlődési fázisai (The Stages of Development of Young People) nevű dokumentumot megvizsgálták és dokumentálták, hogy minden fiatalnak releváns anyagot állíthassanak össze a saját fejlődési szakaszában. Ifjúságnevelési és ifjúságsegítői (youth worker) szakemberekkel is történt konzultáció ebben a szakaszban, hogy a munkacsoport a kutatás és ötletelés utolsó részében segítsenek. Majd kifejlesztették a program kereteit minden egyes korosztálynak az SI további munkacsoportjainak és néhány fiatal európai vezető segítségével ki Anyagokat fejlesztettek ki a Cserkészlet hogyanjával kapcsolatban a korosztályokat és a korosztályi nevelési célokat érintve. Csapatok jelentkeztek önkéntesen kipróbálni az új anyagokat országszerte, ezek lettek az ún. kísérleti csoportok (Pilot Groups). A csapatok visszajelzést nyújtottak az anyagokra nézve. Ezekre a visszajelzésekre, valamint a tagsággal való további konzultációra alapozva az anyagokat felülvizsgálták és módosították.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

Jelen fejezetben az SI által kiadott Changeover Resource Pack (Átalakítás készletcsomag, továbbiakban *resource pack*) nevű kiadványt használom fel elemzésre, melyet Colm Kavanagh-val, a Program fejlesztő munkacsoport menedzserével készült interjúval egészítetek ki. Az interjút korábban Rudi Alexandra „kolleganóm”, a Magyar Cserkészszövetség Országos Külügyi Bizottságának tagja készítette online.

3.1 A nevelési program megújításának kezdete

Az új nevelési program a cserkészlet értékeit, ideálját és tradíciót egy új, ún. praktikus cserkészetté formálja, ami vonzó és izgalmas a fiatalok számára – így az új fókuszban a személyes fejlődésre (Personal Development) és egy tiszta és haladószellemű kaland képességi (Adventure Skills) struktúra állnak a hagyományos különpróba-rendszer helyett. Ez a folyamat egy olyan megújított nevelési programmal szolgált, ami a 6 éves ún. beaver cserkészektől egészen a 20 éves vándorokig egységet alkot. A megújítás keretében olyan dokumentumok születtek, amelyek teljesen újszerűek, az adott korra jellemzőek, ill. vonzóak az irányadóak egyes korosztályok számára a kisközösségekben. A ONE program minden korosztálynak ugyanazt a programot kínálja, de a saját nyelvén, nyelvezetén, az adott korosztálynak szóló ábrákon keresztül.

A nevelési program megújítása 2009-ben kezdődött a minden provinciából (Province, az SI szervezeti egysége) összegyűlt trénerok képzésével, akik az új program szempontjait voltak hivatottak megismerni, hogy azt az általuk jövőben tartott tréningen közvetíteni tudják a saját csapatuk felé – vagyis, hogy ugyanazt a tréninget megtartsák, amit ők kaptak. Képzési és tervezési napokat tartottak 2010 januárjában és februárjában, amelyek célcsoportja a tartományi csapat (Provincial Team) és a megyei csapatok (County teams) egyes személyei voltak. Februárban és márciusban végül megyei összefoglalókat (County Briefings) és tervezési találkozókat (Planning Meetings) tartottak a megyei csapatoknak és bizonyos személyeknek mindegyik cserkészcsapatból. Az átalakító csomagot minden megbeszélésen kiosztották.

Az új program bevezetéséhez kapcsolódó képzéseket minden egyes tartományban erre kiképzett vezetők tartották egy panelben, melyet a tartományi program koordinátorok (Provincial Programme Coordinators) és az országos vezetőbiztos (Training Commissioner) felügyelt. A megyei program koordinátorok (County Programme Coordinators) egy-egy mentort (Mentor) neveztek ki, akik direkt segítséget nyújtottak a csapatoknak az átalakítás során. Ezeket a mentorokat kinevezőik és a Megyei Tanács (County Board) felügyelte. Minden csoportnak ki kellett neveznie továbbá egy átalakulásért felelős koordinátort (Changeover Coordinator, továbbiakban

koordinátor), aki a vezetői kart (Group Council) és a csapatparancsnokot (Group Leader) volt hivatott segíteni az átalakulás során. A csapatok vezetőjének ezek után részt kellett vennie egy megyei összegző és tervezői találkozón, ahol megkapta az átalakuláshoz szükséges dokumentumokat, majd meg kellett szerveznie egy képzési és tervezési napot a csapatának (Group Training and Planning Day), valamint kijelölnie a koordinátort (aki lehetőség szerint már részt vesz a fenti találkozón). A koordinátor lehetőség szerint minden vezetővel (a csapatban) találkozott és megismertette velük a resource pack tartalmát, továbbá kapcsolatba lépett a csapat mentorával.

3.2. A nevelési program implementációja csapatszinten

2010. január-február:

- Meghívás a megyei összegzői és tervezői találkozóra (a csapatvezető itt kap információkat az új nevelési programról)
- A megyei összegzői és tervezői találkozót megelőzően, a csapatvezetőségnek el kell döntenie, hogy a csapat hogyan fogja menedzselni az átalakítást és ki lesz a folyamat koordinátora, továbbá meg kell beszélniük az ehhez kapcsolódó időbeosztást is.

2010. február-március:

- megyei összegzői és tervezői találkozó az alábbiak részvételével:
 - a csapatvezetők és/vagy koordinátorok
 - szakmai team: program támogató tisztek (Programme Support Officer, PSO) és a csapat segítő facilitátor (Group Support Facilitator, GSF)
 - kiképzők (a tartományi panelből azok, akik segítik a program átadását megyei szintre)
 - mentorok. (A szakmai team, a kiképzők és a mentorok természetesen már ki vannak képezve a feladataik ellátására.)

Ezen a megbeszélésen a jelenlevők tudomást szereznek a program összetevőiről és főbb körvonalairól, továbbá megkapják az átalakításhoz szükséges anyagokat, többek között egy ún. Group Resource Packet (Csapat készletcsomag – a csapatokban az átalakítást segítő anyag).

2010 márciusától 6-8 hetes csúszásokkal:

- egy este: megbeszélés a csapatvezető szinten a találkozón hallottakról, továbbá a resource pack bemutatása és a változások ütemezése.
- két este vagy egy félnap: az átalakítási terv (Changeover Plan) elkészítése, amiben olyan kérdésekre is választ kell adni, mint pl. kell-e segítség az ún. kaland képességek (Adventure Skills) oktatásához? mikor legyen a csapat képzési és tervezési napja? mikor

működne a program implementációja? kik lesznek a kijelölt őrsvezetők az egyes korosztályokban? stb.

- egy egész nap: csapat képzési és tervezési nap: minden vezetőnek a csapatban. Fél napos ismerkedés az új nevelési programmal, majd fél nap alatt átnézni és véglegesíteni az átalakítási tervet.
- egy este vagy egy félnap: lehetőség szerint a mentor jelenléte mellett a csapatvezetőség véglegesíti az átalakítási ütemtervet.
- 1-2 hét: az átalakítási terv kommunikációja: a szülők és a csapattagok informálása az átalakítási tervről és annak ütemezéséről. Minél idősebbek a cserkészek (csapattagok), annál inkább legyen informálva a változásról a szüleiknek szóló eligazítás előtt.
- 4-6 hét: első programciklus a fő komponensek bemutatására (úgy, ahogy az a csapat képzési és tervezési napon meg lett határozva): a Plan-Do-Review (tervezés-cselekvés-vizsgálat), valamint a fiatalok részvételének minden korosztályban való megalapozása/megerősítése. A tanulási célok felé való elmozdulás első fázisa: a fiatalok vegyék tekintetbe a személyes kihívásokat (Personal Challenges). A csapatvezetőség kiértékeli, majd megünnepeli az első programciklus végét.
- 3-4 hónap: második programciklus, segíteni hozzászokni az összes új komponenshez: hasonlóan az első programciklushoz, csak nagyobb ünnepséggel a végén (mely lehet akár családi nap és/vagy különleges felvarró bevonása is).
- egy nap: a program vizsgálata, input a cserkészeketől: a mentor találkozik azokkal, akik a tervezési napon részt vettek és identifikálják az eddig a pontig esetlegesen felmerülő problémákat. Vizsgálandó területek: a cserkészmódszer használata az őrökben, korosztályokban; a programciklus használata; fejlődés a tanulási célok terén, a kiértékelés és a személyes visszatekintés hatékonysága stb. Ennek a számbavételnek az eredménye egy akcióterv a csapat számára, továbbá visszajelzés a Program fejlesztő munkacsoportnak a mentor által (és így a segédanyagok átnézése, fejlesztése).
- 7-8 hónappal a kezdés után: segítség más csapatoknak: a csapat eddigre olyan fázisba kell, hogy jusson az átalakítás terén, hogy képes legyen segítséget nyújtani más csapatok számára.

További lépések, amiket érdemes lehet megfontolni:

- 3-4 hónap: harmadik programciklus az összes komponens további kipróbálására
- 3-4 hónap: negyedik programciklus az összes komponens mindennapi használatának megalapozására
- egy nap: a folyamat revíziója egy évre az új nevelési program bevezetésétől.

3.3 Korosztályi változások a ONE programmal

A One program elsősorban a korosztályok átalakítását érinti, méghozzá a következő formában (az előzőekhez képest):

- a Hódok (Beaver Scouts): 6, 7, 8 éves korúakra,
- a Kiscserkészek (Cub Scouts): 9, 10, 11 éves korúak,
- a Cserkészek (Scouts): 12, 13, 14, 15 éves korúak,
- a Kószák (Venture Scouts) 15, 16, 17 éves korúak,
- a Vándorok (Rover Scouts): 18, 19, 20 éves korúak lesznek.

Míg a hódoknál és a kiscserkészeknél a korosztály egy évvel tovább nőtt, addig a cserkészek a korábbi 17 éves kortól már 15 évesen is kószákká válhatnak. Kialakításra került továbbra a vándor korosztály, mely a korábbiakban nem szerepelt a programban: a ONE programig 20 éves korig egységes korosztályt képviselt a kószákkal. 18 éves korban a fiatal eldöntheti, hogy vezető lesz és/vagy a vándor korosztályának a része.

Fontos, hogy a gyermekek és fiatalok tudjanak a változásokról, hogy ne érje őket meglepetésként és csalódásként, ha esetleg a korábbinál többet, pl. plusz egy évet várniuk kell, hogy korosztályt lépjenek.

3.4 Vezetési változások a ONE programmal

Az SI nagy hangsúlyt fektet a fiatalok vezetői szerepének (youth leadership) erősítésére, így az új nevelési programban kiemelt figyelmet kapott ez a kérdéskör. A cserkészletben a cserkész módszer által a felnőtt vezető feladata az, hogy a fiataalt ösztönözze a nagyobb felelősség és vezetési szerep vállalására. Az alábbiakban ezt az egyes korosztályokon keresztül mutatom be.

Hódok: a hódoknak bele szólásuk kellene, hogy legyen abba, hogy mi történik a programban. Ez az áttekintő játékok alapján és az ún. kunyhó (Lodge) gyűlésekkel történik. Ezeket a gyűléseket a felnőtt vezető (Scouter) vezeti, de ő főleg azért van, hogy a hódok véleményét felszínre hozza és ezeket a véleményeket figyelembe vegye a jövőbeni döntéseinél. Egy hód kunyhónak nincsen állandó vezetője. Minden tagnak lehetőséget kell kapnia a kunyhó vezetésére. Minden hódnak lehetőséget kell kapnia az egyéni felelősségvállalásra pl. egy gyűlés megtervezésével és az utána való eltakarítással, továbbá mindenkinek kell legyen egy állandó feladatköre a kunyhón belül pl. fejben tartani a felszerelést, jegyzetelni a táblára stb.

Kiscserkészek: nekik már több felelősség adható (should be given) és nagyobb beleszólásuk lehet a program alakulásába. Több időt tölthetnek kiscsoportban dolgozva és csoportként való döntéseket hozva. Minden ún. *Six*nek (magyarul nem találtam erre megfelelő kifejezést azon kívül, hogy hatot jelent, itt egyértelműen a kiscserkészek kiscsoportját jelöli) egy hosszú távú vezetője és egy segédőrsvezetője van. Minden kiscserkésznek feladatot kell vállalnia a Sixben és további lehetőséget kapnia a felelősségvállalásra, ahogy növekszik. A Six Tanácsának (Sixer's

Council) időre időre találkoznia kell, hogy megbeszélje a fontosabb ügyeket és irányt szabjon a programnak. A vezetőknek biztosítania kell, hogy minden kiscserkész vezetői szerepet vállalhasson kisebb csoportokon belül huzamosabb ideig.ú

Cserkészek: a cserkészcsapatban az őrnek kell lennie az alapvető csoportosulásnak a legtöbb cselekvésre (activities), találkozóra és eseményre. Egyre több és több dolgoknak kell történnie őrsi szinten és az őröket bátorítani kell, hogy saját programokat, találkozókat és eseményeket szervezzenek időről időre. Minden cserkész megosztja a saját szükségleteit, igényeit és javaslatait az őrsvezetővel és az őrsvezető képviseli azok nézeteit a csapat őrsvezetői tanácsában (Patrol Leaders Council). Az őrsvezető tanács vezeti a cserkészcsapatot és segít fenntartani a programok magas színvonalát és a rendet a csapaton belül. A legtöbb program őrsi szinten zajlik és minden őr maga hoz döntéseket, felülvizsgálja a saját fejlődését és dönt a jövőbeni terveiről.

Kószák: a kószáknak maguknak kell dönteniük a programról és saját maguknak kell irányítani is azt. A kószáknak teljes beleszólásuk van a programjukba. A vezető feladata az, hogy segítse és bátorítsa a kószákat a nevelési program implementációjában, vagyis csak akkor kell beavatkozniuk a döntéshozatalba, amikor a jólét, biztonsági okok vagy a cserkészlet alapértékei ezt indokolják. A kószarájban több kiscsoport létezik egymás mellett, akik megterveznek és végrehajtanak specifikus programokat (activities). Ahogy fejlődnek a kószák egyre nagyobb felelősség vállalására kell bátorítani őket. Mindegyik kószának meg kell adni a lehetőséget a vezető szerep vállalására időről időre.

Vándorok: a vándorok egyenlő felek a vándorrajban, így kollektív döntéshozatali folyamat van. Minden, a vándorokat érintő kérdésben saját maguknak kell dönteni (kivéve, ha az a döntés ellentmondana a csapat vagy a szövetség irányvonalainak vagy értékeinek).

3.5 Interjú Colm Kvanagh-val

Mi a legfontosabb a változásmenedzsmentnél, ha meg szeretnénk újítani a programot?

Első és legfontosabb, hogy az egész szövetség mögöttes kell, hogy álljon, már a legelejétől. Nem elég, ha csak néhány lelkes (inspired – a szerző) ember van mögöttes, akkor inkább megéri várni még egy kicsit. Úgy látom, hogy nektek már van egy stratégiátok szövetségi szinten: ez az első lépés. Kell, hogy legyen egy szövetségi stratégia és azon belül egy rész, ami a programváltozásra utal és mindez a vezetőképesséssel és minőségbiztosítással karöltve.

Mi történik olyankor, ha még nincs ilyen?

Ha még nem rendelkezik ilyennel a szövetség, akkor ez legyen az első prioritás az Országos Küldöttgyűlés (National Assembly) által is megerősítve. Ez a „jegy” ahhoz, hogy a dolgok megtörténjenek. A következő lépés a nevelési ajánlás (educational proposal) [...]. Erről szintén az Országos Küldöttgyűlés kell, hogy döntsön (az összes megbeszéléssel és vitával, ami ehhez

szükséges). A két lépés közötti folyamat a párbeszéd, megbeszélés és bevonódás – mi ezeket regionális konferenciákon való megbeszélések által tettük. A kulcs itt a kizárólagosság és a tulajdon. Amikor bemutatod a nevelési javaslatot és talán a korosztályokat, akkor azt várod, hogy egyetértsenek vele, hiszen elvégezték az összes megalapozó munkát, vitatkoztatok és meghallgattatok a legalsóbb szinteket. Ezek után megalakíthatjátok az összes szükséges bizottságot, hogy elvégezzék a munkát. Amennyiben ezt nem teszik (és mi az SI-ben követtünk el ilyen hibákat és visszavonulót kellett fűjnünk), akkor ellenállással fogjátok magatokat szembe találni. Ez egy utazás és kaland, amiben mindenkinek (minden egyes tagotoknak) részt kell vennie. Ha az elején ott vannak, ott lesznek a végén is és sokkal gyorsabban valósággá válik az egész.

Mit gondolsz, nekünk sikerülne véghezvinni egy ilyen változást?

Mint már említettem, mi segíthetünk a saját tapasztalataink ismertetésével, de minden szövetség saját maga kell, hogy megtalálja megoldásait.

Tudsz esetleg másokról is, akik hasonló utat jártak be?

A kanadaiak ugyanezt az utat követték. Azt hiszem, nekik két Országos Küldöttgyűlésük volt egy év alatt, hogy felgyorsítsák a folyamatot. Továbbá nagy felfordulások voltak náluk és átalakították a Nemzeti Irodájuk egy évvel korábban, így a tagság is akarta már a változásokat.

Mi következik tehát azután, hogy a tagság egyetért a változtatások szükségességében?

Az utolsó megfontolnivaló ebben a fázisban a változásmenedzsment és mindent az úton tartani („keeping everything on the road”), vagyis a napról napra való menedzsment...ez alatt azt értem, hogy a szövetséget ma olyan programmal kell irányítanod, ami létezik. Majd jön a változtatásért felelős munkacsoport, aminek szüksége van egy menedzsment folyamatra és olyan csapatokra, akik kísérleti alanyként fognak szolgálni az új program anyagokhoz/megközelítéshez. Ennek a kettőnek (régis és új program- a szerző) pedig együtt kell működni, hogy gördülékeny legyen a változás, amikor megállapodás születik az új programról.

4. Adaptálhatóság

Véleményem szerint az ír cserkészszövetség által nyújtott példa a nevelési program megújítására: annak előkészítése, tervezése és végrehajtása is példaértékű. Látható, hogy nem egy egyszerű, hanem egy komplex. nagy munkát és sok aktort igénylő több éves folyamatról van szó, ahol a tagság (a fiatalok) és a szakemberek véleménye ugyanúgy számít, mi több, az új program által megcélzott jövőbeli tagok véleményét is kikérték az előkészítési folyamat során. Létrehoztak tovább egy speciális munkacsoportot a szövetségen belül, aminek az volt a feladata, hogy az új nevelési program elemeit meghatározza, majd annak bevezetését előkészítse és menedzselje. Mivel maga a tervezés és előkészítés 2004-ben kezdődött, a program bevezetésére pedig (több

tesztfázis után) 2009-2010-ben került sor, ezért látható, hogy a tervezés igen nagy időt ölel át, ahol a különböző módszerekkel végzett közvéleménykutatás és tesztelés kapja a legnagyobb hangsúlyt az új tartalom és alkalmazandó módszerek kidolgozása mellett. Colm Kavanagh, a munkacsoport vezetője kiemelte a szövetségi stratégia meglétének és általános támogatottságának fontosságát az új nevelési program kidolgozásánál és bevezetésénél, valamint azt, hogy mennyire lényeges, hogy a nevelési program megújítása a stratégia része legyen. A tagság támogatottsága ebben a kérdésben tehát mindenképp lényeges.

A mozgalom irányítói és az önkéntes vezetők közötti kommunikáció a tartományi és megyei kiképzők által valósult meg, akik a program elemeit közvetítették a csapatparancsnokoknak és a koordinátoroknak, akik ezt tovább adták a csapat vezetőinek. A 3. fejezet 1. és 2. alfejezetében ez a folyamat jól látszik.

Úgy gondolom, az ír példa mindenképpen jól adaptálható lenne hazai körülmények között, amennyiben tanulunk az írek hibáiból és megfogadjuk tanácsaikat. Nem szabad elfelejteni, hogy nem csak az előkészítés és a tervezés ölel fel több évet, hanem az új nevelési program bevezetése is egy min. egy éves folyamat, ahol a fiatalokat és a szülőket egyaránt informálni kell a folyamatban levő változásokról, míg az átalakítást folyamatosan nyomon követni és korrigálni, ahol kell, a részeredményeket pedig megünnepelni. Nem szabad elfelejtenni továbbá a koordinátorok és mentorok speciális szerepéről, akik képviselik a tagságot a szövetség felé ebben a folyamatban, hogy az folyamatos visszajelzéseket kapjon és javítást eszközöljön a programon és a változást segítő anyagokon ott, ahol szükséges.

I. 4 Kemény Réka: Az aprófalvas településrendszer és az önkéntes munka népszerűsítése, a család, iskola, egyház, és a kortárs csoportok kapcsolódása (Európai jó gyakorlatok)

Bevezetés

Az alábbi tanulmányban három olyan külföldi civil szervezetet fogok bemutatni, amelyek valamilyen specifikusság miatt élen járnak a kisközösségi nevelés területén hazájukban, és amelyek jó gyakorlatait különböző okok miatt Magyarországon is hasznosítani lehetne. Választásunk azért erre a két szervezetre esett, mert úgy véljük, jelenleg ezek kínálják a legjobb megoldásokat a hazai kisközösségi neveléssel foglalkozók által tapasztalt leggyakoribb problémákra: aprófalvas településeken a közösségek működőképessége és fenntarthatósága, az önkéntes munka népszerűsítése, valamint a többi szocializációs környezet kapcsolódása az adott szervezethez, mozgalomhoz.

Elsőként a svájci cserkészszövetség (Pfadfinderbewegung Schweiz, továbbiakban) jó gyakorlatát elemzem, Svájcban ugyanis igen sok aprófalvas település található, ahol szintén problémát jelent a vezetőhiány, vagyis egyrészt az, hogy a kevés cserkészként tevékenykedő gyerekből a későbbiekben még kevesebb vezető lesz, valamint, hogy később az életkori sajátosságok miatt (dolgozni kezdenek) a vezetők kénytelenek abbahagyni az aktív vezetői munkát (Magyarországon ez főleg a továbbtanulásnak köszönhető). Hazánkban jelenleg az Magyar Cserkészszövetség (továbbiakban MCSSZ) stratégiai céljai között szerepel a taglétszámnövelés, amit részben olyan települések bevonásával kíván elérni, ahol eddig nem hallottak a cserkészetéről – ám előzetes ismereteink alapján ezeken a településeken problémát jelenthet a cserkészet fenntarthatósága, amennyiben nincsen kellő számú gyermek az egyes kisközösségek, ún. őrsök korosztályában. Ezért is döntöttünk a svájci cserkészszövetség nevelési modelljének elemzése mellett, itt ugyanis előzetes információink szerint az őrsi rendszer nem horizontális, hanem vertikális, azaz egy-egy kisközösség életkorilag vegyes, így nem (vagy kevésbé) jelent problémát, hogy a gyereklétszám kisebb a megszokottnál, ami a nevelési program megvalósításának nehézségeihez vezetne. A későbbiekben majd látni fogjuk, hogy ez az információ csak részben bizonyult helytállónak, azonban több, az aprófalvas településszerkezeten működőképes kisközösségi nevelésre vonatkoztatható információval is gazdagodtunk a kutatás során.

A második nagy téma önkéntes munka népszerűsítésére, valamint a család, iskola, egyház, és kortárs csoportok kapcsolódására a kisközösségek és az egyén életében vonatkozó nemzetközi jó gyakorlat felmérése volt. Úgy véltük, erre egy nemzetközileg is elismert és nagy hagyományokkal rendelkező ifjúsági szervezet, a Német Cserkészszövetségek Gyűrűje (Ring

Deutscher Pfadfinderinnen-und Pfadfinderverbände) két legnagyobb szövetségének a tevékenysége lesz a legalkalmasabb. A tanulmányból kitűnik, hogy a németországi cserkészmozgalomban az önkéntes munka népszerűsítése elsősorban informális módon a nagyobb egyházi és nemzetközi rendezvényeken történik, mely formális módon a sajtóban való kommunikáció útján jelenik meg. Az iskola, a család és a kortárs csoportok kapcsolódása nagyjából hasonló a hazai helyzethez (az egyetemi cserkész kontaktszemélyek hálózatát leszámítva), ám a különböző felekezeti egyházakkal egészen más viszony áll fenn, hiszen azok nem csak financiálisan nyújtanak nagyobb támogatást a szövetségeknek, hanem a lelki neveléshez szükséges anyagok kidolgozásában is segítenek. A kapcsolat az egyházak és a szövetségek, csapatok és kisközösségek között előbb, mint Magyarországon, ám problémát jelent, hogy fenntartóként és mecénásként az egyház gyakorlatilag mintegy ellenszolgáltatásként elvárja a fiatalok formális hitéletben való részvételét, ami jelenleg nagy feszültségeket szül szövetségi szinten köztük és a cserkészvezetők között.

PFADIBEWEGUNG SCHWEIZ

A projekt tevékenység megnevezése:	A svájci cserkészszövetség (Pfadibewegung Schweiz) kisközösségi nevelésre vonatkozó jó gyakorlata, amelyben sikeresen igazították a központi nevelési programokat aprófalvas településrendszerhez.
A szervezet neve:	Pfadibewegung Schweiz (PBS)
A szervezet címe:	Pfadibewegung Schweiz (PBS) Speichergasse 31, Postfach 529, CH-3000 Bern 7 (Svájc)
A szervezet honlapja:	http://www.pbs.ch/de/verband/
Kontaktszemély neve:	Claudia Jucker
Kontaktszemély e-mail címe:	schlingel_cj@hotmail.com

A projekt összefoglalása:

A Pfadibewegung Schweiz földrajzi viszonyaiból kifolyólag nem csak nagyvárosokban (pl. Zürich), hanem bizonyos esetekben aprófalvas településeken működik, ahol problémát okoz a vezetőhiány, így a szervezet központi nevelési programját ehhez a településszerkezethez igazította. A tanulmányból kiderül, hogy ez csak részben történik meg.

1. A jó gyakorlatot megvalósító szervezet

Elsőként a Pfadibewegung Schweiz (PBS - Cserkészmozgalom Svájc) tevékenységét mutatom be. A PBS Svájc legnagyobb ifjúsági szervezete több mint 42.000 taggal 22 ún. kantonális (vagyis az adott kantonhoz tartozó) szövetségben és 6.000 helyi csapatban.⁶⁴ A PBS tagja Cserkészmozgalom Világszervezetének (angolul World Organisation of the Scout Movement, a továbbiakban WOSM), valamint a Cserkészlányok Világszövetségének (World Association of Girl Guides and Girl Scouts, továbbiakban WAGGGS). A cserkészmunka a szövetségen belül a helyi csapatokban folyik, öt korosztályban.

Svájcban már 1910-ben megjelentek az első fiúcserkészcsapatok és nem sokkal később a lányok is csatlakoztak.⁶⁵ A leginkább lelkes gyermekek, akik a cserkészetet, mint kisközösségi életformát leginkább élvezték, főként a városiak voltak, ugyanis számukra jelentett igazi örömet a természet közelség, az, hogy végre nem csak az iskolapadot koptathatják, hogy a saját korosztályukkal kalandokban és sportos megmérettetésekben vehetnek részt, valamint a szülőktől távol töltött táborozási idő is.⁶⁶ 1913-ban Bernben gyűltek össze a különböző kantonális szövetségek képviselői, hogy közösen megalapítsák a *Schweizerischer Pfadfinderverbund* (Svájci Cserkészszövetség, továbbiakban SPB), majd rá pár évre a cserkészlányok is követték példájukat, létrehozva a *Bund Schweizerische Pfadfinderinnen* (Svájci Cserkészlányok Szövetsége, továbbiakban BSP).⁶⁷ Mint többnyelvű és politikailag semleges állam, Svájc a nemzetközi cserkészmozgalom fontos találkozási pontjává vált és 1923-ban Kanderstegben, majd 1932-ben Adelbodenben megalakultak a nemzetközi cserkészközpontok⁶⁸, amelyekből az első a mai napig a világmozgalom legnagyobbjának számít, évi több mint 12.000 látogatót fogad több mint 40 országból⁶⁹ - ezek bár erősen kötődnek a svájci cserkészmozgalomhoz, fenntartójuk nem a PBS. A törekvés a közös munkára már az SPB és a BSP között már az 1930-as években elkezdődött, ám végül 1987-ben egyesültek és jött létre belőlük a mai PBS, mely „a kalandot, barátságokat és a természetben szerzett közös élményeket” szimbolizálja.

A szövetség kiáll a nemzetközi együttműködésekért, felelősséget vállal és a fiataloknak értelmes és változatos szabadidős tevékenységeket kínál.⁷⁰

⁶⁴ A Pfadfinder Bewegung Schweiz honlapjáról. URL: <http://www.pbs.ch/de/verband/>. Utolsó letöltés: 2013.12.18.

⁶⁵ A PBS honlapjáról. URL: <http://www.scout.ch/de/das-ist-pfadi/geschichte/pfadi-in-der-schweiz>. Utolsó letöltés: 2013.12.18.

⁶⁶ Uott.

⁶⁷ Uott.

⁶⁸ Uott.

⁶⁹ A Kandersteg International Scout Centre honlapjáról. URL: <http://www.kisc.ch/about-us/>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

⁷⁰ A PSB honlapjáról. URL: <http://www.scout.ch/de/das-ist-pfadi/geschichte/pfadi-in-der-schweiz>. Utolsó letöltés: 2013.12.18.

2. A jó gyakorlat megvalósításának körülményei

A PBS, mint Svájc legnagyobb ifjúsági mozgalmá több mint 42.000 fős taglétszámmal a kb. 7,7 millió⁷¹ főt számláló országban társadalmilag elfogadottnak számít, a „Pfadi” (cserkész) szó hallatán az emberek tudják, mire (ill. kire) gondoljanak. Az ország lakosságának színessége és többnyelvűsége (négy hivatalos nyelv létezik Svájcban: német, francia, olasz és rétoromán, emellett pedig köznapi beszédben az ún. svájci németet használják) természetesen a cserszmozgalmon belül is megmutatkozik, a különböző kantonális szövetségben más és más a köznapi nyelv, így amíg pl. Argau kantonban német nyelvű a szervezet honlapja⁷², addig Genfben francia⁷³, de találkozni olyan cserszszel is, aki a rétorománt beszéli anyanyelveként. Elmondható az, hogy az ország keleti felén inkább a német, a nyugati felén pedig a francia a lakosság anyanyelve. Az ország azonban nem csak nyelvében, lakosságában is tagolt, hiszen a népesség ötöde él az öt nagyvárosban (Zürich, Genf, Basel, Bern, Lausanne) és azok agglomerációjában, míg a maradék egyharmad fele további városi, másik fele pedig vidéki régiókban.⁷⁴ Itt is megfigyelhető az a globális méretű tendencia, hogy sokan, főként családok a városok központjából az elővárosokba költöznek.⁷⁵

Svájcban (a magyarországi Vas, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén megyékhez hasonlóan⁷⁶) biz. kantonokban elterjedt az aprófalvas településszerkezet pl. Glarus és Uri. Ezekben a falvakban, ahol a lélekszám igen alacsony, ezért a mozgalmi vezetőköl hiány adódik, ugyanúgy kisközösségi nevelés folyik a PBS keretein belül, mint a nagyvárosokban. A PBS ezt olyan módon tudja biztosítani, hogy a központi nevelési programot ezeken a helyeken az aprófalvas településszerkezethez igazítják, ezáltal feloldva a kellő számú vezető problémáját – ám ez valójában nagyon kevés helyen történik meg, inkább a vezetők hétvégén is hazajárnak (ld. 3.3).

A svájci cserszszövetség igen kiterjedt partnerhálózattal rendelkezik. Munkáját csersz és nem csersz civil, ill. kormánysservezetek is segítik. Sok olyan, a mozgalomhoz tartozó alapítvány van, amihez a cserszszek anyagi támogatásért fordulhatnak, ha pl. problémát jelentene a tagoknak a felszerelés vagy a tábordíj kifizetése. Ilyen alapítvány pl. a Schweizerische Pfadistiftung (Svájci Cserkész Alapítvány), a Stiftung Pfadfinderinnen Calancatal (Calancatal

⁷¹ Az Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten honlapjáról. URL: <http://www.swissworld.org/de/geografie/ueberblick/>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

⁷² URL: <http://www.pfadiaargau.ch/>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

⁷³ URL: <http://www.les-scouts.ch/>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

⁷⁴ Az Eidgenössisches Department für auswärtige Angelegenheiten honlapjáról: Lebensraum. URL: <http://www.swissworld.org/de/geografie/raumplanung/>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

⁷⁵ Uott.

⁷⁶ A TérPort honlapjáról. URL: <http://www.terport.hu/telepulesek/telepulestipusok>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

Cserkészlányok Alapítványa) vagy a Stiftung Scout-Base (Scout-Base Alapítvány).⁷⁷ További segítség a csapatok életében, hogy azok csapatotthonainak (ahol a kisközösségi nevelést végzik) felújítását, ill. átépítését egy külön alapítvány, a PBS-hez tartozó Stiftung Pfadiheime Schweiz (Svájci Cserkészotthonok Alapítványa) támogatja.⁷⁸ A hajk Scout & Sport AG a PBS cége, amely a ruházat és egyéb anyagok forgalmazásáért felelős és nem profit orientált tevékenységet folytat, így bármilyen esetleges haszon a PBS javára íródok⁷⁹ – sokszor vannak olyan akciói is, amikor egy adott termék megvásárlásával kifejezetten a szövetség munkáját lehet támogatni. A nem cserkész kötődésű szervezetek elsősorban a nevelési program kidolgozásánál, ill. az évközi munka és program-, valamint tábor szervezés során jelentenek nagy segítséget a mozgalom életében, ezek a következők: Bundesamt für Sozialversicherungen (Társadalombiztosítási Szövetségi Hatóság), Bundesamt für Sport (Sportügyi Szövetségi Hatóság), Eidgenössische Kommission für Kinder- und Jugendfragen (Gyermek-és Ifjúságügyi Szövetségi Bizottság), Fachstelle zur Prävention sexueller Ausbeutung (Szakmai Hivatala a Szexuális Kihasználás Megelőzésére), Netzwerk Kinderrechte Schweiz (Svájci Gyermekjogi Hálózata), Parlamentarische Gruppe Pfadibewegung Schweiz (a PBS Parlamenti Csoportja - *vagyis a Parlamentben képviselőként dolgozó cserkészek csoportja*), Schweizerische Arbeitsgemeinschaft für Jugendverbände (Svájci Ifjúsági Szervezetek Munkaközössége), Swiss Olympic Association (Svájci Olimpiai Szövetség).⁸⁰

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

Az alábbi fejezet alapvetően a PBS két, a cserkész munkát segítő anyagára támaszkodik (ezek fordítása):

- Betreuen in der Pfadi. Hilfsmittel zur Unterstützung von Pfadiabteilungen (Nevelés a cserkészeknél. Segítség a cserkészcsapatok megtámogatásához)⁸¹,
- Pfadiprofil. Die pädagogischen Grundlagen der Pfadibewegung Schweiz (Cserkészprofil. A svájci cserkészmozgalom pedagógiai alapjai)⁸²,

így ezeket a továbbiakban nem hivatkozom. Először bemutatom a PBS vezetőket segítő „segítői” modelljét, majd a korosztályokat, végül egy svájci cserkész vezetővel készített interjú keretében rátérek a nevelési programra és annak az aprófalvas településszerkezethez igazított változatára. A

⁷⁷ A PBS honlapjáról: Pfadfinderorganisationen und Stiftungen. URL:

<http://www.scout.ch/de/verband/partner/pfadiorganisationen>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

⁷⁸ A Stiftung Pfadiheime Schweiz honlapjáról: Unterstützung für Pfadiheimen. URL:

<http://www5.scout.ch/de/3/pfadiheimstiftung/ueber-die-stiftung/unterstuetzung>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

⁷⁹ A PBS honlapjáról: hajk Scout & Sport AG. URL: <http://www.scout.ch/de/verband/partner/hajk>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

⁸⁰ A PBS honlapjáról: Weitere Partner. URL: <http://www.scout.ch/de/verband/partner/weitere-partner>. Utolsó letöltés: 2014.01.14.

⁸¹ Pfadibewegung Schweiz: Betreuen in der Pfadi. Hilfsmittel zur Unterstützung von Pfadiabteilungen. 2012.

⁸² Pfadibewegung Schweiz: Pfadiprofil. Die pädagogischen Grundlagen der Pfadibewegung Schweiz. Brunner, 2010.

korosztályok bemutatása azért szükséges a nevelési program adaptációjához, mert a svájci cserkészszövetségben az ún. „őrsi” rendszer (vagyis a kisközösségi rendszer) horizontális vetületet mutat, azaz egy kisközösségben egy korosztály található meg: a nevelési program pedig alapvetően illeszkedik az egyes korosztályokhoz, így ez is egy feloldandó probléma.

Szerkezetét tekintve a svájci cserkészmozgalomban a legkisebb közösség az ún. órs (Gruppe), egy csapat (Abteilung) pedig több őrsből áll. A csapat kapcsolódik a kantonális szövetségekhez és ezáltal a PBS-hez.

3.1 A PBS segítői modellje

A PBS segítői modellje (Betreuungsmodell – *a Betreuung németül gondozást, kísérést jelent, ám jelen értelemben arról van szó, hogy a vezetőket valaki segíti, „kíséri” a munkájuk során*) alapvetően három alappilléren nyugszik: a programon (Programm), a „gondozás” (Betreuung) és képzésén (Ausbildung). A programon keresztül határozzák meg a cserkészmunka standardjait és dolgozzák ki a segédeszközöket, a képzésen keresztül kapják meg a vezetők a feladatuk ellátásához szükséges központi kompetenciákat és a gondozáson keresztül segíti őket valaki útjukon.

A cserkészcsapat körül sok olyan személy van, akik valamilyen módon egy „segítő” szerepét (Betreuungsrolle) töltik be. Ők közösen alkotják a csapat „segítői hálóját” (Betreuungsnetzwerk), amelyben minden segítő más és más szerepet tölt be és mást helyez a fókuszba. A cserkészcsapattól és a helyi sajátosságoktól függ, hogy ezeken a szerepkörökön kívüli további segítőket is bevonnak-e – ill. természetesen az is lehetséges, hogy nem minden szerep fordul elő egy-egy csapat segítői hálójában. A PBS által meghatározott segítői szerepek a következők:

- csapatparancsnok (Abteilungsleiter, továbbiakban AL): ő viseli a felelősséget a csapatért, ezért ő a legfontosabb nevelő a csapaton belül. Ő segíti az őrsvezetőit (Leiter) a csapatában egész évben.
- coach (Coach): a coach a fő segítőszemélye a csapatnak. Ő segíti az egész csapatvezetőséget (tehát a parancsnokot is) az ún. cserkészévben (vagyis ősztől tavaszig), kapcsolatot tart a legfontosabb személyekkel a csapatban és fontos szerepet tölt be a külső szervekhez és szervezetekhez való csatlakozásban, mint amilyen a régió vagy a kantonális szövetség.
- szülői tanács (Elternrat): sok csapatnak van szülői tanácsa, amely lehetőség szerint a különböző korosztályokban jelen levő gyermekek szüleiből kerül ki. A szülői tanács képviseli a szülők nézőpontjait és igényeit és szükség esetén közvetítő szerepet tölt be a csapatvezetőség és a szülők között. Sok esetben a vezetőség tehermentesítését is szolgálhatja.

- öregcserkész egyesület (Altpfadiverein, továbbiakban APV): azokon a környékeken, ahol a régi cserkészek egyesületet formálnak, ők is a segítői háló részévé tehetőek. Az APV-t olyan személyek alkotják, akik rége(bbe)n maguk is aktív cserkészek voltak. A vezetők profitálhatnak az APV tagjainak cserkész-és élettapasztalataiból, akárcsak a szociális és szakmai ismeretségi körükből. Az APV meghúzódik a háttérben, és akkor bukkan elő, ha szükség van rá.
- pap (Präses): azoknál a csaptoknál, amik egy katolikus plébánia mellett működnek, gyakran működik egy tiszteletes is, aki egy olyan nem cserkész személy, aki a plébánián keresztül áll rendelkezésre a segítői hálóban. Ő a híd a cserkészek és a plébánia ifjúságpasztorációs munkája között. Tekintve, hogy a pap gyakran lelki gondozói és/vagy szociális végzettséggel rendelkezik, ezért akár kényes témáknál is segítséget nyújthat.
- régió (Region): amennyiben a kantonális szövetségben regionális struktúrák pl. testületek vagy kerületek vannak, akkor ezek felelnek az egyes csapatok és összekötéséért és együttműködéséért. A régiók egyaránt átveszik a csapatok bizonyos feladatait, valamint segítenek a csapatvezetőknek.

1. *ábra* A svájci csapat gondozási hálózat áttekintése (*Betreuungsmodell der PBS*)⁸³

Übersicht über das Betreuungsnetzwerk

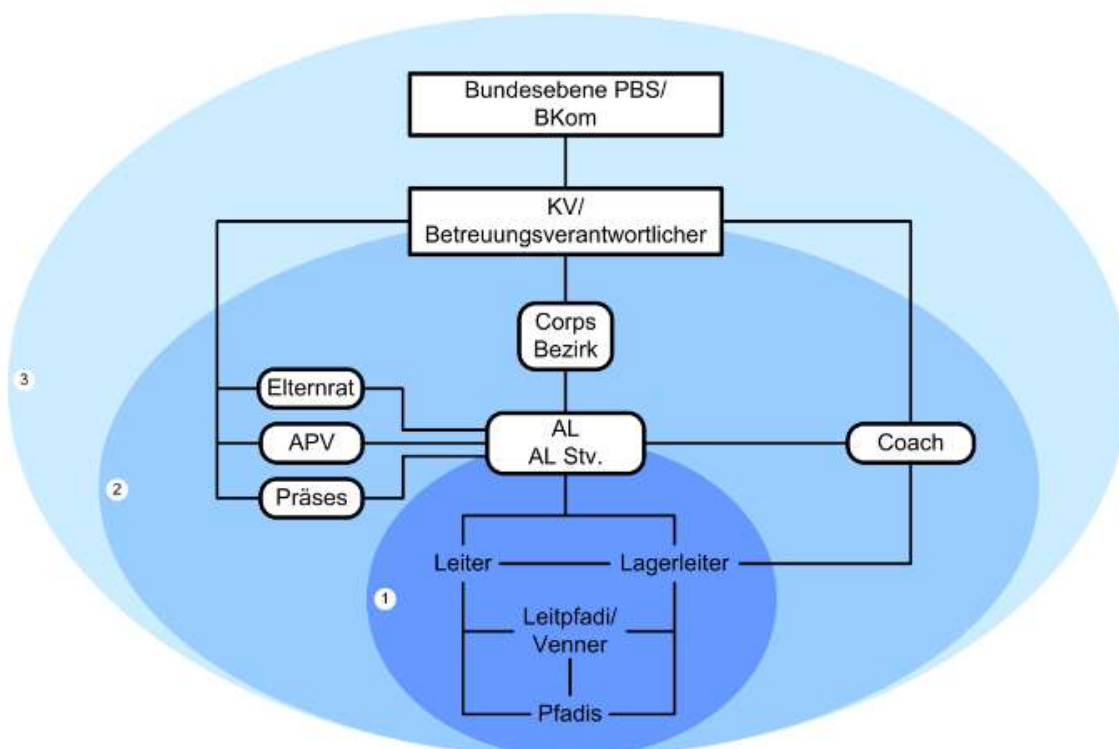

Abbildung 5: Betreuungsnetzwerk

83 Forrás: PBS (2010): Betreuungsmodell der Pfadibewegung Schweiz. URL: <http://www.vkp.ch/uploads/media/Betreuungsmodell.pdf>. Utolsó letöltés: 2014. január 19.

3.2. Korosztályok a PBS-en belül

A PBS öt korosztályba osztja tagjait azzal a céllal, hogy így biztosítsa megfelelően azok igényeinek kielégítését.

Biberstufe (ún. hódok, nincs magyar megfelelője, 5-7 éves kor)

A gyerekek először az 5. születésnapjukat betöltve csatlakozhatnak a cserkészethez és maradnak ebben a korosztályban két évig a 7. születésnapjuk, ill. a 2. iskolai évfolyam elkezdéséig. Ekkor átlépnek a kiscserkész korosztályba. (Amennyiben nincsen ilyen korosztály a csapatban, akkor legkorábban a 6. életévüket betöltve lehetnek a gyerekek kiscserkész korosztály tagjai.) Hagyományosan ez a korosztály vezeti be a gyerekeket a cserkészetbe.

A hódok ún. őrsgyűlései (vagyis a kisközösségi találkozók) az ún. hódkolóniában (Biberkolonie) történnek, ami egy 15-20 fős nagy csoport. Az egyes programpontokhoz további 3-5 gyermekre lehet bontani ezt a létszámot. Mivel az összetétel gyakran változik, ezért ezek a kiscsoportok még semmiféle kötődést nem hordoznak magukkal.

Az őrsi (kisközösségi) programok 2-4 hetente vannak, és általában nem tartanak 2,5 óránál tovább tematikailag pedig egységet alkotnak. Az egyes programpontok a gyermekek korlátozott figyelemképességei miatt nem tartanak 30-45 percnél tovább.

Mivel a vezetők felelősek a programért és a gyermekek egészségéért, ezért kellő cserkész- és élettapasztalattal kell rendelkezniük, továbbá be kell tölteniük a 20. életévüket. Egy vezető 4-5 gyermekért felelős a hódkolóniában. Biztonsági okokból még a kisebb hódkolóniáknál is három felnőttnek lennie kell. A gyermekek életkorából adódó különleges igények miatt ezen korosztály vezetői korosztályspecifikus képzéseken vesznek részt.

Wolfstufe (kiscserkész korosztály, 7-11 éves kor)

A kiscserkész korosztály vagy a 6 éves kori csapatba való belépéssel, vagy 7 éves korban a hód korosztályból való váltással történik és 10 vagy 11 éves korig, ill. az 5. vagy 6. osztályba való lépésig tart. (Az új korosztályba lépés időpontjáról a csapat dönt, ám lényeges, hogy 4 évnél ne töltsön több időt az adott a gyermek a kiscserkészeknél.)

A kiscserkészek (vagy ahogy más néven nevezik őket, farkaskölykök) közössége az ún. farka (Meute), ami egy 15-20 fős csoport, azonban minden gyermek egy csapathoz (Rudel) is tartozik továbbá. Ezek a csapatok már fix. kisközösségek (őrsök) 5-7 fővel, és fontos eszközei az őrsgyűlések (kisközösségi találkozók) véghezviteléhez. A kiscserkészek ezekben a csapatokban próbálják ki az együttműködést velük egykorúakkal, ill. mint farkavezér (Leitwolf) szűk keretek között felelősséget is vállalhatnak.

Heti egyszer vannak őrsgyűlések, amik 3-4 órán át tartanak. A gyűléshez egy negyedéves téma rendelhető, ami a tevékenységeknek egy keretet ad. A kiscserkész év tetőpontja a tábor, ami a pünkösdi, nyári vagy őszi szünetben van, szabály szerint házban és egy hétig tart.

A vezetői közösségnek min. 3 személyből kell állnia és minden megjelent hat gyermeknél egy vezetőnek jelen kell lennie. A vegyes falkáknál ajánlott, hogy férfi és női vezetők is legyenek, hogy a gyermekeknek egy azonos nemű előképük és bizalmasuk is legyen. A vezetőkre nagy felelősség hárul, éppen ezért is mennek el a megfelelő képzésekre.

Pfadistufe (Cserkész korosztály, 11-15 éves kor)

A kiscserkész korosztályból 10-11 éves korban lépnek át a gyermekek a cserkész korosztályba, ami egészen 14-15 éves korig, ill. a 9. osztály vagy a gimnázium, szakiskola megkezdéséig tart. (Az új korosztályba lépés időpontjáról a csapat dönt, ám lényeges, hogy 4 évnél ne töltsön több időt az adott a gyermek a cserkészeknél.)

Ebben a korosztályban a legfontosabb egység az őr (Fähnli/Gruppe). Az előírás szerint 6-8 cserkész alkot egy őröt. 2-4 őr alkot egy rajt (Stamm/Trupp), amit a rajvezető vezet. Az őrvezetők és segédőrvezetők tagjai az őrnek. Habár a programok többsége raji keretben zajlik, mégis az őr a magja a cserkészkorosztálynak.

A cserkészkorosztályi gyűlések heti egyszer vannak és megtervezésükért a rajvezetőség a felelős. A negyedév témája, mint vörös szalag vezet végig az egyes programokon az adott időszakban. A csapatok lehetőség szerint két táborot szerveznek: egyet a tavaszi, egyet a nyári szünetben. A cserkész év fénypontja a nyári tábor, ahol a cserkészek sátorban alszanak, és két hétig tart. Az őrvezetők szervezhetnek programot az őröknek, ám mindig a rajvezető irányítása alatt.

Az őrvezetők szerepe azért lényeges, mert ők közvetítik a gyerekek és fiatalok kívánságait és ötleteit a programok szervezésében. A vezetők szoros csapatmunkát végeznek, lényeges továbbá a példamutatásuk és felelősségük, amit vállalnak. Mivel nincs nagy életkori különbség az őr és őrse között, fontos, hogy a példamutatásukkal tisztában legyenek, továbbá egy egészséges egyensúlyt találjanak a baráti szerep és a példaadás között. Az őrvezetőknek szükségük van egy vezetői csapatra, ami segíti őket és kiképzzi a feladataikra. Speciális alkalmakat szervezhetnek az őrvezetőknek a vezetők – szükség és hagyomány szerint. A vezetők részt vesznek a megfelelő képzéseken.

Piostufe (kósza korosztály, 15-17 éves kor)

A cserkészekből 14-15 éves korban válnak kószák, és ez a korosztály egészen a 17. életév betöltéséig és vándor korosztályba való átlépéséig tart, innentől lehet valaki vezető.

A kósza egy vagy több ún. legénységet (Equipe) formálnak. Egy legénység ideális esetben 5-8 kószából áll és a kósza korosztályi vezetők gondnoksága alá tartozik. A legénységek életkortól, csapattól vagy régiótól függően lehetnek koedukáltak vagy egyneműek. Alapvetően háromféle változatuk létezik:

- Egy-egy egységes legénység (Einheitsequipe) életkorilag kevert: minden évben a cserkészekből kószákká váló fiatalok csatlakoznak, míg a vándorokká válók elhagyják. (Vertikális modell.)
- Az évfolyamlegénység (Jahrgangsequipe) azonban a belépő cserkészekből képződik és az egész kósza korosztály során megőrzi összetételét. (Horizontális modell.)
- A regionális legénység (Regioequipe) különböző csapatok kószáiból áll és lehet egységes vagy évfolyamlegénység is. (Regionális modell.)

Az egyes legénységek cél-és projektorientált munkát folytatnak és legfőképp saját maguk, épp ezért gyakran találkoznak. Hasznos, ha a legénység min. havi kétszer találkozik és évente legalább négyszer valamiféle projektet (Unternehmung) szervez. Eközben spontán és villámszerveződések is szerveződhetnek. A projektek, csapatesemények és fontos dátumok előre meghatározottak és betartottak, így a legénységek tevékenységének van egy struktúrája, ami mindenki számára ismert. A kósza korosztály utolsó harmadában a kósza a cserkészként betöltött jövőbeni szerepükkel foglalkoznak. Lehetőség szerint, mint segédvezetők beleszimatolhatnak más korosztályok munkájában.

A vezetőknek 19 évesnél idősebbnek kell lenniük és lehetőség szerint vezetési tapasztalattal rendelkezni. Az az igénybevevő feladatuk van, hogy a fiatalokból egy lehetőség szerint önálló közösség alakuljon. A vezetők feladata sokat változhat, mert meg kell saccolniuk, hogy mekkora befolyásra, ill. szabadságra van szüksége a közösségnek. A kósza korosztály vezetői korosztály-specifikus képzéseken képzik tovább magukat.

Roverstufe (vándor korosztály, 17 éves kortól)

A vándor korosztály a 17. életév betöltésével kezdődhet, és inentől válhat valaki vezetővé. A vándor korosztálynak nincs végpontja. Minden 17 évesnél idősebb cserkész vándor tehát, nem számít az, ha más korosztályban vezetői szerepet tölt be.

A vándorok rajokba (Rotte) szervezik magukat, ezek formája és összetétele, csapattól és hagyományoktól függően változhat:

- vándor raj (Roverrotte): ez a szerveződés kizárólag azokból a cserkészekből áll, akik nem töltenek be más korosztályban vezetői funkciót (már).

- kevert raj (gemische Rotte): ebben a rajban a vezetők is és a vezetői funkció nélküli vándorok is jelen vannak.
- projektraj (Projektrotte): ez a raj speciális projektek elvégzésére jön létre. A projektraj más és más cserkészcsapatok vándoraiból szerveződik és a projekt végeztével feloszlik.

A raj támogatja a cserkészcsapat munkáját és külső szervezetekkel és szakértőkkel is együtt dolgozhat biz. projektek megvalósításán. A vándor korosztályban végezhető tevékenységek skálája igen széles és rengeteg lehetőséget kínál a szórakozásra és kalandra.

A rajok általában véve önállóan, vezető nélkül szerveződnek. A feladatok úgy vannak elosztva, hogy az adott személy az elvégzésére alkalmas legyen. Ha egyes rajoknak vezetőségük van, akkor annak az a szerepe, hogy biztosítsa, hogy a raj csapatként együttműködik és a kommunikáció a rajon belül, valamint a csapatvezetőséggel és másokkal jól működik. A cserkész korosztály rajvezetői, a csapatvezetőség és a regionális, kantonális vagy szövetségi vezetőségek is a vándor korosztály metodikája szerint dolgoznak.

3.3 Interjú egy svájci cserkészvezetővel

Az alábbi interjú Sarina Meierrel készült, aki 2008-2011 között volt a Zürichhez közeli Thalwil nevű falu helyi cserkészcsapatának vezetője. Az interjú során megkértem, hogy magyarázza el, hogyan működik náluk a PBS gondozói modellje és hogyan igazították a központi nevelési modellt a kis létszámú csapathoz a faluban, amelyben lakik. Az interjú 2014. január 25-én készült online.

Hogyan működik nálatok egy cserkészcsapat egy olyan településen, ahol kevesen laknak? Általában több településnek van egy cserkészcsapata, pl. mi is Langnauval működünk együtt, így a cserkészcsapatunk is a Thalwil-Langnau Cserkészcsapat nevet viseli.

Hány fős a csapat?

Thalwilből és Langnauból összesen kb. 100 fő jött össze, ám leginkább csak elméletileg. Van egy hód őrünk, ami 4-6 éves lányokból és fiukból áll és kb. 10 főt számlál. De ez a szám még mindig elég változékony. Utána jönnek a kiscserkészek, akik 7-9 évesek és náluk külön fiú és külön lány őr van kb. 10 lánnyal és 10 fiúval. Ők együtt mennek táborozni, de szombat délutánonként külön vannak az őrsgyűléseik. Életkorban utánuk következnek a cserkészek, akik 10-13 évesek, két őrben mindegyikben kb. 15 fővel. Majd a kószák, akik 14-15 évesek, szintén két őrben. Ők már részben maguknak szervezik az őrsgyűléseiket, és időnként már részt vesznek a kisebb őrök életében mint segédőrvezetők. Mivel ez a korosztály csak 2 évet ölel magába, a létszám évről évre nagyon változékony, ahogy az őrsgyűlések formája is (*vagyis az, hogy mivel foglalkoznak az egyes alkalmakon- a szerző*). Kb. 15 őrvezetőnk van összesen és egy korosztályi

vezető korosztályonként (a hódoknál nincs, kettő a kiscserkészeknél és a cserkészeknél és egy valaki a kószáknál. Ehhez jön még a két cserkészcsapat-vezető, vagyis kb. 23 „felnőtt” összesen, de ebből talán hat 18 éven felüli (*vagyis jogi értelemben is felnőtt – a szerző*). Egy táborban min. egy valakinek kötelező, hogy jogi értelemben is felnőtt legyen. A cserkészcsapat-vezetők általában 18-23 évesek, a kószák vezetője pedig többnyire 20, a hódoké pedig 18 éven felüli.

Ezen kívül még vannak azok, akik valaha cserkészek voltak, és akik bizonyos eseményeknél segédkeznek, átvesznek bizonyos tisztségeket pl. a gazdasági vezetőjét (Kassier), vagy megszerveznek különböző eseményeket, esetleg segítenek a csapat újság kiadásában stb. Ők ált. 20-30 év közöttiek, utána öregcserkészekké válnak és onnantól kezdve nem aktívak.

Hogyan jutnak el hozzátok a másik faluból a cserkészprogramokra?

Amíg kisebbek, addig a szülők hozzák át őket kocsival, kb. 16 éves kortól azonban a legtöbben megtanulnak vezetni és olyankor már egyedül jönnek autóval.

Milyen nehézségekkel küzdötök mostanában?

Tekintve, hogy a mi őrsgyűléseink szombat délutánonként vannak, és nagy szerepet kap a közösségi játék és az erdőben való építkezés, meg kellett állapítanunk, hogy bár mostanában egyre kevesebb gyerek jön minden szombaton, mégis, nyolc fő alatt nagyon nehéz kivitelezni a programokat. A fiúknál még hagyján, hiszen ők még tudnak építkezni kevesebben is, ám főleg a lányok tekintetében igen fontos a létszám. Jelenleg épp abban az ördögi körben vagyunk, hogy mivel egyre kevesebb gyerek van az egyes korosztályokban, egyre kevésbé érzik jól magukat az őrsgyűléseken, ezért egyre kevésbé jönnek el és így egyre többen morzsolódnak le. Nyilván, így a többi gyerek is azt hallja, hogy cserkészkedni nem olyan jó dolog, és így még kevesebben jönnek, ami aztán ahhoz vezet, hogy akik vannak, azok sem érzik jól magukat, elmennek stb. Ugyanez működik természetesen visszafelé is: ha jól érzik magukat, akkor a gyerekek hozzák a barátaikat az őrsgyűlésekre, amitől még jobban érzik magukat, aztán a barátok hozzák az ő barátaikat is stb. Vagyis tökéletesen megértem, hogy ez kis községekben milyen nehéz lehet. Nálunk éppen ezért játszásk pl. többször az erdőben a szabadtéri játékokat több őr együtt és van, hogy más csapatot is meghívunk erre.

Hogyan oldjátok meg azt a problémát, amikor a vezetők más városba költöznek tanulni és ezért abbahagyják a cserkészkedést?

Nos, nálunk a legnagyobb probléma nem is a továbbtanulókkal van, hanem azzal, hogy sokan egyszerűen nem jönnek többször már szombatonként vagy abbahagyják a cserkészkedést, amikor elkezdenek dolgozni – ami itt Svájcban 16 éves kortól már nagyon gyakori. Az egyetemisták inkább maradnak, még akkor is, hogyha egy másik városban tanulnak tovább, hiszen az őrsgyűlések szombat délutánonként vannak. Valamint gyakran átveszik legfiatalabbak vagy a legidősebbek vezetését, hiszen ők csak kéthetente találkoznak.

Hogyan toboroztok tagokat?

Minden évben csinálunk egy ún. „reklám őrsgyűlést”, amire az összes óvodásnak és 1-2. osztályosnak egy levelet küldünk, amiben tudatjuk, hogy mikor és hol lesz az esemény. Ez mindig nagyon sikeres, hiszen mindig új és új gyerekek jönnek. Ezenkívül vannak még olyan események, amiket a településen belül szervezünk és ahol a gyerekek megismerhetik a cserkészeket.

Mekkorák az életkorbeli különbségek az őrökön belül?

Felismertük, hogy az életkorbeli különbségek az egyes őrökön belül nem lehetnek túl nagyok, továbbá főként általános iskolában az alsó tagozatosak (7-11 évesek) nem szívesen járnak koedukált őrökbe. Én úgy gondolom, hogy min. 10 gyerek/ őrre és min. két őr/korosztálya lenne szükség, amennyiben a kis településeken a konkurencia pl. a focicsapat stb. nem játszik akkora szerepet. Ehhez két vezető őrönként szintén elég kell, hogy legyen. Bár tudom, hogy nálunk az őrsgyűlések elég mások, mint nálunk, szóval nem tudom, hogy mennyire másolható a mi modellünk.

Van olyan, hogy vezetőhiány miatt az őrstagok vezetik az egyes őröket?

Nem. Az őrstagok fiatalabbak, korosztálytól függően 4-6, 7-9 vagy 10-13 évesek. A legtöbb vezető 15 éves vagy a fölötti. A 14 évesek a kósza korosztályban vannak és segíthetnek a fiatalabb őröknél, mint segédőrsvezető. Általában az életkorbeli különbség vezető és vezetett között 2 év, épp ezért a kószaknál a különbség még nagyobb lehet, mivel ők utolsó évben ezt az őröt átveszik. De nálunk mindenestre már inkább baráti a viszony...

Hogyan működik nálunk a PBS segítői modellje?

Nos, az ún. coach az Ifjúság és Sportügyi Minisztériumtól jön és kötelező vele együttműködni, máskülönben nem kapjuk meg az állami támogatást a táborainkhoz. Ő nem közvetlen a csapathoz kapcsolódik, hanem a kantonális szövetséghez, ő az, aki átnézi a tábori programjainkat és neki kell úgymond az egészet engedélyeztetnie. A szülői tanács kb. 5 szülőből áll, akiknek a gyerekei cserkészek. Az, hogy ők mennyit segítenek, nagyon függ attól, hogy ők mennyire kezdeményezőek. Sajnos van olyan is, hogy ez plusz megterhelést jelent a csapat-és korosztályi vezetőknek, hiszen ez éveként plusz négy ülést jelent, és mindig meg kell indokolniuk, hogy valami miért nem működött jól, ha esetleg ez előfordulna.

Jelenleg azonban nagyon jó szülők vannak a tanácsban, segítenek pl. a csapatotthon bérlésében, felügyelik a gazdasági vezetőnket és visszajelzést adnak arról, hogy milyen a hangulata a szülőknél/gyerekek és az őrökön belül és segítenek biz. eseményeknél. (Pl. régi papír gyűjtése, amivel a csapat a befizetések egy részét szerzi.) Rajtuk kívül ott van még a vándor raj, ami a fiatalabb ex tagokból (25-35 évesek) szerveződik. Ők szerveznek minden eseményt a vezetőknek és találkoznak párszor egy évben, de szintén csak kevés támogatást (*nem materiális* –

a szerző) adnak. Rájuk személyes megkeresés útján lehet a leginkább számítani – vagyis, ha valaki megkér valakit, hogy csináljon meg valamit. Ezen kívül ott van még az öregcserkész egyesület, aminek mindenki a tagja (pl. az én szüleim is), aki valaha cserkész volt a csapatunkban. Ők együtt utaznak vagy kirándulnak, de nem arra szolgálnak, hogy a csapatot támogassák. Részben persze adnak egy kevés pénzt bizonyos eseményekre.

4. Adaptálhatóság

A Magyar Cserkészszövetségnek azért van szüksége a fentiekben bemutatott jó gyakorlatra, mert stratégiai célja a taglétszámnövelés az aprófalvas településeken, mely a jelenlegi, főleg nagyvárosokban működő horizontális őrsi rendszerrel nehezen megvalósítható, hiszen azt a gyermeklétszám nem teszi lehetővé. A svájci őrsi rendszer mélyebb elemzésével azonban az látható, hogy a központi nevelési modellben mindössze két helyen, a kósza és a vándor korosztálynál jelenik meg a vertikális modell, vagyis több korosztály együttes jelenléte egy őrson belül.

Az aprófalvas településeken így főként ezekre a korosztályokra koncentrálni célszerű lehet a nevelési program olyan meghatározása, ahol a kósza és a vándor korosztályt már nem egy idősebb vezető vezeti, hanem a tagok maguk választanak koordinátort és így projekteken együttműködve vesznek részt a cserkész munkában.

A Sarina Meirrel való interjúból az derül ki, hogy a hód és cserkész korosztályok között nem is valósítható meg a vertikális rendszer, ugyanis egyrészt a gyerekeknek sem jó a túl nagy életkorkülönbség, másrészt az életkori sajátosságok miatt nemileg sem keverhető ez a korosztály, harmadrészt szükség van egy olyan vezetőre, aki életkorban és élettapasztalatban is jóval előttük jár – valamint nem utolsó sorban a vezető felel jogi értelemben a gyermekekért. Továbbá az interjúból az is kitűnik, hogy kistelepülésekről lévén szó, a helyi csapat két falu fiataljaiból tevődik össze, valamint minden őrsebe min. 8 főt javasol, ami arra enged következtetni, hogy hazai viszonyok között is érdemes lehet elgondolkodni egy olyan modell létrehozásán, ahol a szomszédos kistelepülések kooperációjaként jöhet létre a cserkészcsapat. Ez azonban nyilvánvalóan nehézségekbe ütközhet a hazai viszonyok ismeretében, hiszen míg Svájcban a kistelepüléseken is rendelkeznek autóval a családok, így a gyerekek és a vezetők is mobilisek az egyes települések között, addig Magyarországon az autó hiánya igen gyakran a mobilitás hiányát is jelenti – ami a kisközösségek működését akadályozhatja. Éppen ezért célszerű lenne egy, a PBS-hez hasonló segítői modell kidolgozása, ahol az egyik ágens a helyi polgármesteri hivatal lenne, ami biztosítaná az aprófalvakban sokszor EU-s pályázati pénzből nyert kisbuszok használatát az őrsgyűlések és csapatprogramok idejére, továbbá fix. kerettel támogatná a csapatokat, hogy a gyermekek kirándulni, táborozni mehessenek. Egy segítői háló létrehozása

azért is előnyös lenne továbbá, mert egy coach (akit pl. a Szövetség delegálna) igen hasznos lenne kezdetben a csapat és a kisközösségi élet beindításánál, majd később a felmerülő problémák megoldásánál.

Sarina elmondása alapján nem lehetetlen továbbá a továbbtanulók vezetőként való megmaradása, amennyiben az őrsgyűlések és csapatprogramok a hétvégén vannak, ezen kívül érdemes lehet egyeztetni a településeken működő egyéb ifjúsági szervezetekkel, hogy ne szervezzék egy napra a programjaikat, így időt hagyva a gyerekeknek arra, hogy a legtöbb általuk választani kívánt tevékenységekben részt vehessenek.

DEUTSCHE PFADFINDERSCHAFT SANKT GEORG; VERBAND CHRISTLICHER PFADFINDER

A projekt tevékenység megnevezése:	A Német Cserkészlány-és Cserkészszövetségek Gyűrűje (Ring deutscher Pfadfinderinnen-und Pfadfinderverbände) nevű szervezet két legnagyobb szövetségének a jó gyakorlata
A szervezet neve:	Ring Deutscher Pfadfinderinnen-und Pfadfinderverbände
A szervezet címe:	Mühlendamm 3 10178 Berlin, Németország
A szervezet honlapja:	http://www.pfadfinden-in-deutschland.de/64.html
Kontaktszemély neve:	Jan Behrendt (Verband Christlicher Pfadfinder nevű szervezettől)
Kontaktszemély e-mail címe:	jan.behrendt@vcp.de

A projekt összefoglalása:

A Deutsche Pfadfinderschaft Sankt Georg és a Verband Christlicher Pfadfinder nevű szervezetek mind nagy múltra tekintenek vissza a kisközösségi ifjúságnevelés területén Németországban, ezáltal nagy gyakorlatuk van az önkéntes munka informális úton való népszerűsítésében, továbbá bizonyos esetekben egyedi megoldásokat kínálnak az iskola, a család és az egyház kapcsolódására a kisközösség és az egyén életében.

1. A jó gyakorlatot megvalósító szervezet

A Ringe deutscher Pfadfinderinnen- und Pfadfinderverbände (Német Cserkészlány-és Cserkészszövetségek Gyűrűje, továbbiakban RdP) négy német cserkészszövetség ernyőszervezete, melynek tagjai a következők: Bund der Pfadfinderinnen und Pfadfinder (Cserkészlányok és Cserkészek Szövetsége, a továbbiakban BdP), Deutsche Pfadfinderschaft Sankt Georg (Szent György Német Cserkészlet, továbbiakban DPSG), Pfadfinderinnenschaft Sankt Georg (Szent György Cserkészlányok, továbbiakban PSG), valamint a Verband Christlicher Pfadfinderinnen und Pfadfinder (Keresztény Cserkészlányok és Cserkészek Szövetsége, továbbiakban VCP, ejtsd *faucépé*).⁸⁴ A BdP, a DPSG és a VCP tagjai a WOSM-nek, míg a WAGGGS-nek a BdP, PSG és VCP. Az ernyőszervezet kb. 200.000 tagot számlál, amely számmal a legnagyobb ifjúsági szervezetet képviseli a 80 milliós Németországon belül.⁸⁵ Tanulmányomban az RdP két legnagyobb tagja, a DPSG és a VCP vonatkozó tevékenységét elemzem.

A DPSG a legnagyobb szövetség az RdP-n belül. 1929-ben alapították, jelenleg kb. 95.000 tagjával a legnagyobb katolikus cserkészszövetség és az egyik legnagyobb gyermek-és ifjúsági szervezet Németországban. A DPSG-n belül 25.000 farkaskölyök (Wölflinge -7-10 évesek), 21.500 kiscserkész (Jungpfadfinder/Jungpfadfinderin – 10-13 éves), 14.000 cserkész (Pfadfinder/Pfadfinderin – 13-16 éves) és 14.500 vándor cserkész (Rover/Roverin – 16-20 éves) aktív tag van. A különböző korosztályú cserkészeket kb. 20.000 vezető (Leiter/Leiterin – 18 éves kortól felfelé) vezeti. A DPSG 25 egyházmegyében képviselteti magát 1400 cserkészcsapattal és 137 ún. kerülettel (Bezirk).⁸⁶

A VCP az evangélikus cserkészeket tömörítő szervezet kb. 47.000 tagot számlál, ezzel a második legnagyobb szövetség az RdP-n belül. A tagokat kb. 5.000 önkéntes fiatal és felnőtt segíti. Különböző programkínálatával a VCP aktív tagja az evangélikus ifjúsági munkának. Más vallású és hitű fiatalok és felnőttek természetesen szintén szívesen látottak a szövetségben.⁸⁷ A VCP-ben a korosztályok megegyeznek a DPSG-vel.

⁸⁴ A Ring deutscher Pfadfinderinnen-und Pfadfinderverbände honlapjáról URL:<http://www.pfadfinden-in-deutschland.de/65.html>. Utolsó letöltés: 2013.01.18.

⁸⁵ Uott.

⁸⁶ A Deutsche Pfadfinderinnenn und Pfadfinder Sankt Georg honlapjáról: Die Deutsche Pfadfinderschaft Sankt Georg (DPSG). URL:<http://dpsg.de/de/ueber-uns/wer-wir-sind.html>. Utolsó letöltés: 2014.01.25.

⁸⁷ A Verband Christlicher Pfadfinderinnen und Pfadfinder honlapjáról: Unser Verband. URL:<http://www.vcp.de/wer-wir-sind/unser-verband/>. Utolsó letöltés: 2014. 01. 25.

2. A jó gyakorlat megvalósításának körülményei

Németországban a cserkészzet hagyományosan nagy múltra tekint vissza, 1909-ben fordították le németre a Cserkészzet fiúknak c. alaplírást. A szabadságot és a saját magáért felelősséget vállalni tudó emberképet hangsúlyozó nevelési stratégia hamar széles támogatottságot talált a porosz rendszerhez szoktatott fiatalság körében (hiszen a cserkészzet módszerei újdonságként hatottak akkoriban), olyannyira, hogy az első világháború kitörésékor már 110.000 tagot számlált a mozgalom az országban.

A világháború után újjászerveződött a mozgalom, megalapították az első csapatokat és szövetségeket (pl. a DPSG-t 1929-ben), ám az 1930-as években a nemzeti szocializmus előretörésével a cserkészzet megtűrt elem lett a Harmadik Birodalomban. A Gestapo vezetőket börtönözött be, betiltották az egyenruha viselését, súlyos konfliktusok jelentek meg a Hitlerjugend miatt (ami igyekezett beolvasztani a cserkészeket), a szövetségek megszűntek, míg végül 1938-ban betiltották a DPSG-t is. Sok vezető ekkor épít ki nemzetközi kapcsolatokat más cserkészvezetőkkel, amik későbbi partnerségek alapjául szolgálnak.

A II. világháború után ismét életre kel a mozgalom, ám csak a három nyugati zónában (amerikai, brit francia), a szovjetben (ahogy később a többi szocialista államban is), azonban betiltják a cserkészzetet és helyére az úttörő lép.⁸⁸ Ebből a helyzetből következik az, hogy a cserkészmozgalom a mai napig az ex Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) területén erős és az ún. keleti tagköztársaságokban (östliche Bundesländer) pl. Thüringiában vagy Brandenburgban a mai napig taglétszámnöveléssel küzdenek a szövetségek – a VCP 2003-ban külön alapítványt hozott létre az ottani cserkészmunka beindítására.⁸⁹ Ebben szerepet játszik az, hogy a rendszerváltás után a kelet-németek szkepticizmussal fogadták a cserkészzetet, amiben olyan banális dolgok is jelen voltak, mint pl. az, hogy a német cserkésznyakkendő színe, a vörös megegyezett az úttörők által használttal, ami a legtöbb szülőben negatív érzelmeket váltott ki, ezért nem szívesen látták gyermekeiket ebben a számukra új mozgalomban.

Jelenleg ennél jóval nagyobb problémát jelent az, hogy az egyre erősödő szélsőjobboldali, sokszor neonáci csoportosulások által a cserkészcsapatok vezetői fenyegetve érzik magukat a kelet-német területeken, ezért fel kell hagyniuk a csapatalapítással és/vagy működtetéssel.⁹⁰

⁸⁸ A VCP honlapjáról: Pfadfinden in Deutschland. URL:<http://www.vcp.de/scouting100/geschichte/pfadfinden-in-deutschland/> és a DPSG-Münster honlapjáról: Pfadfindergeschichte. URL:<http://www.dpsg-muenster.de/pfadfinder/pfadfindergeschichte>. Utolsó letöltés: 2014.01.25.

⁸⁹ Az Evangelische Stiftung Pfadfinden honlapjáról: Evangelische Stiftung Pfadfinden unterstützt Pfadfinden im Osten Deutschlands. URL: [http://www.vcp-stiftung.de/nachrichten/?tx_ttnews\[tt_news\]=13&cHash=26bea11ed8d90e13fbd7245a8b5570a5](http://www.vcp-stiftung.de/nachrichten/?tx_ttnews[tt_news]=13&cHash=26bea11ed8d90e13fbd7245a8b5570a5). Utolsó letöltés: 2014.01.27.

⁹⁰ A VCP és DPSG szövetségi vezetői által a 2013-as 42. Német nyelvű cserkészkonferencián elbeszélve.

Németország cserkészeinek jelentős része tehát a történelmi okokból kifolyólag főként a volt NSZK-ra koncentrálódik. A ma kb. 80 millió főt számláló német társadalomnak főként ez a része az elmúlt 60 évben a beáramló nagyszámú vendégmunkásnak köszönhetően igen sokszínűvé vált. Először a dél-európaiak, majd a némettől teljesen eltérő kultúrájú török nemzetiségű vendégmunkások érkeztek és telepedtek le, ami ahhoz vezetett, hogy a német társadalomnak legnagyobb része multikulturálissá vált.

Tekintve, hogy a német cserkészszövetségek általában szorosan egy-egy felekezethez kapcsolódnak (a DPSG a katolikushoz, a VCP az evangélikushoz) és egyedül a BdP nem kötődik semmilyen egyházhoz, a németországi muszlimok úgy döntöttek, hogy saját szövetséget alapítanak: így alakult meg 2010-ben a Németországi Cserkészek és Cserkészlányok Szövetsége (Bund Moslemischer Pfadfinder und Pfadfinderinnen Deutschlands, továbbiakban BMPPD), ami etikáját a Koránra és a Szunnára helyezi.⁹¹ A BMPPD felállítását a DPSG segítette, a szövetség ma kb. 100 taggal rendelkezik 5 csapatban Észak-Rajna-Vesztfáliában és Hessenben. A szövetség minden muszlim fiatal számára nyitott származástól függetlenül és koedukáltan működik.⁹²

Hagyományosan azonban, mint már említettem, a német cserkészszövetségek egy-egy történelmi egyházhoz kapcsolódnak. Míg a DPSG a Német Katolikus Egyház, addig a VCP az Evangélikus Egyház támogatását élvezi és így az ifjúságért végzett munkájuk egyben az adott egyház ifjúságpasztorációs munkájának a részét is képezi. Jelenleg azonban az európai trendeknek megfelelően Németországban is teret hódított a szekularizáció az utóbbi időben és egyre kevesebb gyermek és fiatal gyakorolja a vallását az egyháza által előírt módon, ami feszültségekhez vezetett az utóbbi időben a szövetségek és az azok intézményeit (pl. cserkésztthonok) fenntartó egyházak között.⁹³

További problémát jelent, hogy a családok szerepe egyre kevésbé jelentős az elsődleges szocializáció folyamán, így a cserkészlet kénytelen olyan szerepeket is átvállalni, ami eredetileg nem tartozna a feladatait közé, ill. Németország listavezető Európában a születésszámok csökkenését tekintve, jelenleg itt születik a legkevesebb gyermek (a lakosság számához viszonyítva) az egész kontinensen.⁹⁴ Jan Behrendt, a VCP főtitkára szerint további problémát jelent jelenleg az a nagyfokú individualizáció, ami az Y és Z generációt jellemzi, ugyanis az egyéni életutak alakulása során sokkal többször választják a fiatalok a közösség otthagytását annak építése helyett, ezáltal pedig tagokat és potenciális vezetőket is veszít a mozgalom.

⁹¹ A Bund Moslemischer Pfadfinder und Pfadfinderinnen Deutschlands honlapjáról: Wer wir sind.

URL:<http://www.moslemische-pfadfinder.de/verband/wer-wir-sind/>. Utolsó letöltés: 2014.01.25.

⁹² A DPSG honlapjáról: Moslemisches Pfadfinden in Deutschland. URL:<http://dpsg.de/de/aktionen/moslemisches-pfadfinden.html>. Utolsó letöltés: 2014.01.25.

⁹³ Telefonos interjú Jan Behrendtrel, a VCP főtitkárával 2014. január 30-án.

⁹⁴ MTI (2011):

Németországban van a legkevesebb gyerek. In: HVG Online. URL:
http://hvg.hu/vilag/20110803_nemetorszag_gyerekek. 2014.01.30.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

Az alábbiakban vázolt jó gyakorlatok a VCP és a DPSG hivatalos honlapján elérhető információk, egy Jan Behrendt-tel (VCP szövetségi főtitkára) készült interjú (melyet a nem megfelelő számú és tartalmú online anyag tett indokolttá), és a 2013-as 42. Német nyelvű Cserkészkonferencián (Deutschsprachigen Konferenz – DSK) készült, az ottani műhelyekben elhangzott és a német cserkészvezetőkkel történt beszélgetések jegyzetei alapján született, a továbbiakban a forrásokat nem hivatkozom.

3.1 Az önkéntes munka népszerűsítése a DPSG-ben és a VCP-ben

Az önkéntes munka népszerűsítése a VCP-ben és a DPG-ben is elsősorban nem a médiában (tv, rádió stb.) zajlik, hanem olyan rendezvényeken, amelyeken a szövetségek is megjelennek, így már rögtön élő kapcsolatot kialakítva a potenciális résztvevőkkel. Ez azért is alakult így, mert eddig nem kellett úgymond népszerűsíteni az önkéntes munkát, hiszen pl. az angolszász gyakorlattól eltérően, a felnövekvő cserkész generációk kellő számú vezetői utánpótlást jelentettek - ám azzal, hogy (a 2. fejezetben tárgyalt okok miatt) egyre kevesebb fiatal marad meg cserkésznek a középiskola alatt és így egyre kevesebb válik vezetővé, a szövetségek újabban a felnőtt önkéntesek bevonásán gondolkodnak. Mindezt direkt módon, a hagyományos médiumok bevonásán keresztül szeretnék a jövőben elérni – egyelőre azonban az ún. „felkereséses módszert” használják, vagyis személyesen adnak hírt magukról és reklámozzák az önkéntes munkát. Ilyen alkalom a DPSG részéről a *Katholikentag* (katolikusok napja), ami a Német Katolikus Egyház évente szervezett több napos rendezvénye, ahová idén kb. 80.000 főt várnak.

Itt a cserkészek elsősorban önkénteseként vannak jelen, ám ez egyben remek alkalmat kínál arra is, hogy egyenruhában megmutathassák magukat és információs standdal, valamint az rendezvényen részt vevő emberekkel szóba elegyedve a szervezet önkéntes munkáját népszerűsítsék. A *Katholikentagon* a cserkészek főként amúgy is a profiljukhoz illő tevékenységeket végeznek, pl. sátrakat építenek és bontanak le és mivel a részvétel 16 éves kor felett lehetséges, ezért a nagyközönség főként a vezetőkkel, vagyis a szervezetben önkéntes munkát végzőkkel találkozik. Nagyon hasonló a VCP *Kirchentagjához* (Deutscher Evangelischer Kirchenertag – Német Evangélikus Egyház Napja), amely szintén évente kerül megrendezésre csak éppen a Német Evangélikus Egyház által. A cserkészek itt is segítőként vannak jelen (tavaly kb. 1400 fővel), az egyéb tevékenységek mellett programot kínálnak a gyermekeknek és fiataloknak, miközben hírt adnak magukról és az önkéntes munkát népszerűsítik.

Szintén egy rendezvényhez kapcsolódik az önkéntes munka népszerűsítése, amikor 2013 nyarán a 14. Európai Cserkészlány és Cserkész Konferencia (A WOSM Európai Régiójának konferenciája kb. 500 résztvevővel) Berlinben került megrendezésre és a RdP ezzel az

eseménnyel szerepelt több különböző német médiumban is, remek alkalmat teremtve arra, hogy vezetőket toborozzanak. A BdP további közös éves eseménye a Betlehemi Békeláng (Friedenslicht aud Betlehem) fogadása adventkor Bécsben, majd annak szétosztása nem csak cserkészcsapatoknak és plébániáknak, hanem minisztériumoknak is – ennek az akciónak a során pedig szintúgy sokat lehet hallani a cserkészek önkéntes munkájáról.

Az önkéntes munka terjesztése tehát jelenleg főként implicit módon, a szövetségek különböző rendezvényeken való részvételével történik.

3.2 A család kapcsolódása a kisközösségek és az egyén életében

A DPSG-n és a VCP-n belül is különleges helyet foglal el a család, van azonban, ahol hangsúlyos szerep jut neki a csapat és az őr életében és van, ahol nem. Jan elmondása szerint csapatról csapatra és régióról régióra változik, hogy a szülők mennyire aktívak a cserkész munkában, tendenciákról azonban nem tud beszélni (tehát nem tudja ő sem megmagyarázni, hogy ez minek köszönhető). Mind két szervezet egyértelmű kommunikációt folytat tagjainak családjával (így pl. a szövetségek honlapján le van írva, hogy mit várnak el a szülőktől, mit kell finanszíroznia a családoknak, amennyiben a gyermek cserkészzé válik pl. az egyenruhát és nyakkendőt, a nyári tábort és a hétvégi kirándulásokat), a német cserkészmozgalmat általában a kapcsolódó felek közötti egyértelmű párbeszéd jelzi.

A család szerepe a fiatalabb korosztályoknál (életkori sajátosságukból kifolyólag) hangsúlyosabb, majd a pubertással ez a szerep lecsökken – már nem a szülők viszik őrsgyűlésre a gyermeküket, ezáltal is kevesebb szállal kapcsolódva a cserkészcsapathoz. Németországban jellemző, hogy legtöbbször a cserkészek szülei maguk is cserkészek voltak, így a szülőknek pontos elképzelése van arról, hogy gyermekük mit csinál a cserkészcsapatban, így a volt NSZK részét képező tagköztársaságokban a család és a cserkészmozgalom kapcsolatát a nagyfokú bizalom jellemzi. (Ezzel ellentétben a 2. fejezetben bemutatott kelet-német régió, ahol éppen ellenkező tendencia figyelhető meg – és amely nehezíti is az ottani cserkész munkát.) A 42. Német nyelvű Cserkészkonferencián több őrsvezetővel beszélgetve kiderült az, hogy a gyermekek egyre inkább ún. problémás családokból (elvált szülők, olyan szülők, akik nem érnek rá foglalkozni a gyermekükkel) érkeznek, ami hatalmas kihívást állít a fiatal vezetők felé és a mozgalom sokszor még nem készült fel ezeknek a kihívásoknak a kezelésére. Amit kiemeltek, az az őszinte kommunikáció a családokkal – a szülők tudjanak róla, hogy a gyermek/fiatal milyen viselkedést mutat a cserkészeten belül, hogy szükség esetén a mozgalom és a család együtt léphessen fel probléma (pl. viselkedési zavar, deviáns életmód) esetén.

Jellemző továbbá a család és a kisközösségek szoros együttműködése az év közbeni programok során, ahol a szülők segítenek pl. a csapat farsangok megszervezésében, a táborok

anyagi költségeinek fedezésére szolgáló akciók (pl. karácsonyfa vásár) során, ill. minden szülő úgy kapcsolódik a cserkészcsapat életébe, ahogyan tud, pl. ha egy szülő nagyobb gépjárművel rendelkezik, akkor segít a csapathalmik táborhelyre való leszállításában a nyári programok során stb. Ezek az informális kötődések biztosítják a hivatalos kommunikáción túl azt, hogy a mozgalom tagjainak családjai mindig releváns információt kapjanak a mozgalomról és arról, hogy a fiatalok mit is csinálnak, amikor ún. cserkészkednek.

3.3 Az iskola kapcsolódása a kisközösségek és az egyén életében

Az iskola és a cserkészlet kapcsolata igen speciális a német szövetségek életében. Jan elmondta, hogy mivel a cserkészlet jellegéből adódóan a non-formális nevelésre épít, ezért a VCP sokáig kerülte azt, hogy kapcsolatba kerüljön iskolákkal (Németországban a csapatok pedig hagyományosan plébániák köré szerveződnek), ám jelenleg a csökkenő gyermeklétszám miatt igyekeznek bejutni a formális oktatás színhelyeire is, az iskolák azonban egyelőre ellenállnak. A DPSG-nél más a helyzet, a katolikus szövetség már huzamosabb ideje jelen van különböző iskolákban, ahol az őrvezetők a szervezeten keresztül diákmunkaként napközis szolgáltatást nyújtanak az adott intézménybe járó gyerekeknek – így pl. a kölni kerületi központ szervezésében, ami közvetlenül egy iskola mellett van.

A VCP-nek van továbbá egy szintén formális intézményekhez kötődő kezdeményezése, méghozzá felismerve azt a problémát, hogy sok vezető és/vagy vándor abbahagyja a cserkész munkát, amikor a továbbtanulás miatt egy másik városba költözik, az evangélikus szövetség létrehozott egy felsőoktatási hálózatot (VCP-Arbeit an Hochschulstandorten), aminek a keretében rá lehet keresni a szövetség honlapján, hogy van-e az adott felsőoktatási intézményben VCP-összekötő, aki (idejétől függően) mozizást, kórust stb. szervez a cserkészeknek, vagy egyszerűen csak tippet ad a frissen városba érkezőknek. Továbbá ő segíthet a vezetőket összekötni helyi csapatokkal és ezáltal vezetőket toborozni – ami jelenleg egy kulcskérdésnek tűnik nem csak a jelen tanulmányban elemzett két szövetségen, hanem az egész RdP-n belül.

3.4 Az egyház kapcsolódása a kisközösségek és az egyén életében

Az egyház mind két szövetség esetén szorosan jelen van a kisközösségek életében, hiszen míg a DPSG-nek a Német Katolikus, addig a VCP-nek a Német Evangélikus Egyház a fenntartója, ezáltal a cserkész munka a különböző egyházak köré összpontosul, a csapatotthonok (ahol az őrsgyűlések is vannak) a plébániákon/ plébániák mellett vannak. Mindkét szövetség esetében az egyház ifjúsági pasztorációs munkájának egy részét az adott cserkészszövetség végzi, és mivel azok az egyház ifjúsági szervezeteinek tagjai, ezért egy (az adott egyház által meghatározott) törvényileg előírt kerettel rendelkeznek a finanszírozásukat tekintve. Az egyház tehát nem csak

ingatlant biztosít a csapatok és a szövetség működéséhez, hanem további pénzüsszegeket kell juttatnia a szövetségek, ezáltal a csapatok és a kisközösségek támogatásához. Ez tehát a finansziális oldala a kapcsolatnak. A finansziális segítségen túl lelki anyagok kidolgozásában is segítséget nyújtanak és nagyon sok a német cserkészek között a pap/lelkipásztor, aki a helyi nevelési munkát segíti, részt vesz a csapatok programjain.

A cserkészmozgalom egy alapértékeit tekintve a keresztény valláson nyugvó mozgalom, melyet még a mozgalom korai évtizedeiben az eltérő kultúrájú és vallású országok a saját képükre formáltak és így a fogadalmat is az adott ország hegemon vallásához illeszkedően alakították. A II. világháborút követő globalizmus évtizedeiben Nyugat-Európa egyre multikulturálisabbá és szekularizáltabbá vált, így több szövetségben (pl. The Scout Association – A Cserkészsövetség, Egyesült Királyság) lehetővé tették alternatív fogadalmiszövegek használatát a nem keresztény vallású (pl. muszlim, hindu), cserkészek számára. Azzal tehát, ha valaki más vallású, ám hisz valamilyen transzcendens létezésében, még tudott mit kezdeni a cserkészmozgalom (pl. a 2- fejezetben említett muszlim szövetség megalapítása), ám Németországban a legnagyobb problémát jelenleg az egyre kevesebb hívő számaránya okozza. Így pl. előfordul, hogy míg valaki a cserkész program keretében elmegy a misére/istentiszteletre, imádkozik az őrseivel, addig a „cserkészeten kívül” egyáltalán nem gyakorolja vallását.

A problémát tehát elsősorban az jelenti, hogy a cserkészeten kívül nincs hitélete az adott gyermeknek, fiatalnak (vagyis csak a cserkészprogramokon van), ám Jan elmondása szerint azonban az elmúlt időszakban már az is gyakran előfordul, hogy a fiatalok pl. a tábori istentiszteleten sem akarnak részt venni – nehéz perceket okozva ezzel vezetőiknek, akik ilyenkor választás elé kerülnek a cserkészek hitéletét illetően. Az egyháznak pedig olyan pragmatikus szempontjai vannak, hogy azzal, hogy helyszínt és pénzt biztosítanak a kisközösségi neveléshez, szeretnének egyúttal hívőket is nyerni, ám nem mutatkozik növekvő tendencia a fiatalok vallásgyakorlását illetően, sőt. Ez jelenleg hatalmas feszültségeket szül szövetségi szinten a cserkészvezetők és az egyház között – és éppen ezért a VCP jelenleg új partnerségek kialakításán dolgozik, hogy függése az eklézsiától a jövőben csökkenjen. Ez a lépés azonban azért érdekes, mert mind a VCP-nek, mind a DPSG-nek egy-egy felekezethez tartozó szövetségként kiemelten fontos részét képezi nevelési programjának (a WOSM nevelési programjával koherensen) a vallási/vallásos nevelés, az ehhez készült segédanyagok tekintetében élen járnak egész Európában.

Mind két szövetségnél minden csapat mellett működik továbbá egy-egy lelkes, aki a táborban misét celebrál/beszél az istentiszteleten, ill. aki segít a hitélettel kapcsolatban felmerült kérdések megválaszolásában az ifjúsági munka során. Jelenleg azonban Németországban a taglétszámnövelés és a fenntartók közötti csatározás határozza meg azt, hogy a jövőben a

kisközösségek milyen irányba fejlődnek tovább, honnan lesz pénz az ifjúsági neveléshez szükséges infrastruktúra biztosítására, ill. kérdéses az is, hogy milyen irányba mutat majd a nevelési program a köv. évtizedekben – mely eddig teljesen koherens és a vallásos nevelésre építő volt és ettől egyik szövetség sem kívánt eltérni.

3.5 A kortárs csoportok kapcsolódása a kisközösségek és az egyén életében

A kortárs csoportokat a cserkészek esetében elsősorban az iskola, a különböző klubok és szakkörök, valamint később az egyetem jelentik. Németországban az iskola nem gyakorol különösebb befolyást az egyén életére a kisközösségi nevelés során, sokkal inkább a szakkörök, hiszen a cserkészlet ezekkel a non-formális tanulási színterekkel együtt délután, a formális oktatás után lép be a gyermekek életére. Ez azt jelenti, hogy a cserkészletnek sokszor versenyeznie kell a különböző sport szakkörökkel és egyesületekkel, pl. amennyiben a gyermek szeretne focizni járni és a fociedzés az örgyűlés időpontjára esik, esetleg a hétvégi versenyek ütköznek a cserkészcsapat és/vagy az őr programjaival, vagy ami még rosszabb, amikor a nyári tábort kénytelen feláldozni valaki egy edzőtábor miatt.

Az őrsgyűlések és a csapat életének a szervezése tehát folyamatos kompromisszumkötést igényel a vezetők részéről, figyelembe véve a gyermekek egyéb kortárs csoportjainak szervezett programjait. A kószák korosztálynál már az informális társulások, a bandázás jelentheti az őrsi élet szervezésének nehézségeit, hiszen ez általuk létrejött informális programok spontán szerveződnek, vagyis a vezető nem tud előre számolni velük. A német vezetők elmondása szerint ilyenkor kifejezetten fontos a kószák baráti társulásainak ismerete, hogy a fiatalok biztonságban érezzék magukat, amikor az egyéb programjaikról beszélnek, és esetleg emiatt tervezik kihagyni az őrsgyűlést, csapatprogramot - már aznap, amikor az van. Ilyenkor a leglényegesebb a fiatalok megtartása a kisközösségben, mert ilyenkor a legvalószínűbb, hogy az egyéb informális korosztályi társulások miatt a kószák „lemorzsolódnak”, elhagyják saját kisközösségüket.

A legtöbb vezető egyetértett abban, hogy nagy segítség lehet ilyenkor a nemzetközi programok jelenléte, ahol a fiatalok más országok cserkészeivel találkozáva egy olyan kortárs közösséget alakíthatnak ki, amely bár az online világban létezik, mindannyian (megközelítőleg) ugyanazokat az alapértékeket vallják.

Németországban hagyományosan nagyon mobil (földrajzi értelemben) a társadalom és a továbbtanulással a legtöbb diák nem csak egyetemet, hanem másik várost is választ – azzal a nem titkolt szándékkal, hogy így távol kerüljön családjától (és jellemzően furcsán néznek arra, aki szülővárosában marad). A cserkész így kikerül addigi közösségeiből és amennyiben nem tud/nem akar hétvége hazajárni a településre, ahol lakott, teljesen új kortárs közösségek kialakítására kell törekednie új környezetében. A VCP ebben segít azoknak, akik az új városban más

csapatokból érkező cserkészekkel ismerkednének azzal, hogy több nagy egyetemen kontaktszemélyeket kínál, akik közös programokat szerveznek, bevezetik az újonnan érkezőket a helyi életbe. (Lásd 2. fejezet.) Ilyenkor azonban már az egyén felelőssége, hogyan alakítja kortárs közösségeit, mire kíván időt szakítani. A cserkészcsapatban a vezetői közösség szintén kortárs közösséggé válik, a vezetők sok időt töltenek el egymással csapaton kívül is, pusztán rekreációs céllal, mely a közösség erősítését is szolgálja, ezzel visszahatva a vezetői munkára.

4. Adaptálhatóság

Ahogy az a fenti jó gyakorlat elemzéséből kitűnik, Németország nyugati felében a cserkésznek nagy hagyományai vannak, a szövetségek pedig leginkább a különböző keresztény felekezetek egyházaihoz kötődnek. Az önkéntes munka népszerűsítésére eddig nem kellett különösebb figyelmet fordítaniuk, a felnövekvő generációk ugyanis biztosították a vezetői utánpótlást – ám a szövetségek mindig képviseltették magukat annak az egyháznak a központi rendezvényein, amelyhez tartoznak, ezáltal hírt adva magukról.

Úgy gondolom, ez egy olyan gyakorlat, mely hazai viszonyok között is megvalósítható lenne, vagyis az MCSSZ kórsa és vándor korosztályának tagjai, valamint a vezetők részt vennének a különböző egyházi szervezésű több napos programokon, mint pl. a református Csillagpont vagy a katolikus Nagymarosi Ifjúsági Találkozó vagy az ökumenikus szervezésben megvalósuló Taizéi találkozók. Itt a cserkészek egyenruhában önkénteskedve adhatnának tanúbizonyságot az önkéntesség hasznosságáról, ezáltal népszerűsítve a cserkész mozgalmat és elősegítve annak társadalmi beágyazottságát. Ehhez természetesen további jó példaként szolgál a nemzetközi cserkész konferenciák (mint amilyen a 14. Európai Cserkészlány-és Cserkészkonferencia volt Berlinben) és találkozók, a sajtó ugyanis szereti ezeket a témákat, ezáltal a mozgalom az országos médiában is nagyobb nyilvánosságot kapna. Ezekkel a híradásokkal összefüggésben lehetne beszélni az önkéntesség fontosságáról, így nyerve vezetőket a mozgalom számára – ezáltal megkönnyítve a taglétszámnövekedést olyan településeken, ahol korábban nem is hallottak még a cserkészetről.

A család és az iskola és a kortárs közösségek kapcsolatát tekintve nagyon sok hasonlóság mutatkozik a hazai környezettel, mondhatni, hasonlóak a problémák és az arra adott válaszok. Ami viszont eltérő a németországi gyakorlatban az az a trend, aminek a keretében a VCP igyekszik megtartani a más városban tanuló vándorait/vezetőit, cserkészekből szerveződő kortárs közösséget kínálva a számukra. Mindezt egy olyan hálózaton keresztül éri el, ami vándor cserkészekből szerveződik, akik a különböző egyetemeken kontaktszemélyként összekötik az egyes cserkészeket egymással. A hálózatot egy online rendszer támogatja, aminek a keretében városra és egyetemre bontva lehet kontaktszemélyt keresni a VCP honlapjának megfelelő részén.

Úgy gondolom, ez a hálózat magyar viszonyok között is alkalmazható és hasznos lenne: a nagyobb (vagy akár kisebb) magyar egyetemeken is működne egy-egy kontaktember, aki összeköti a más-más településekről érkező cserkészeket, programot szervez nekik, ill. amennyiben igénylik az aktív cserkész munkát, akkor egy helyi csapatot keres nekik. Érdemes azon is elgondolkodni (mivel egyre több nemzetközi megkeresés érkezik hazánkban tanuló külföldi cserkészektől), hogy bizonyos nemzetközi diákszervezetekbe, mint amilyen az Erasmus Student Network vagy az AEGEE European Students' Forum egy-egy kontaktszemélyt kinevezni, aki az ezekben a szervezetekben tagként jelen levő cserkészeknek segít a hazai életben való eligazodás és igény szerinti cserkész munka keresésében. (Többször kéri ugyanis, hogy amíg itt vannak, szeretnének részt venni egy magyar cserkészcsapat életében.) Ehhez ismételtén szükséges lenne egy hálózat és egy elsősorban angol nyelvű adatbázis létrehozására.

Ami az egyházakat illeti, nagyon jól látszik, hogy németországi szinten sokkal nagyobb az együttműködés, mint itthon, hiszen a Német Római Katolikus és Német Evangélikus Egyházaknak is kötelességük a cserkészcsapatok és ezáltal a kisközösségi nevelés támogatása. A financiális oldalon túl pedig az egyházak hatalmas segítséget nyújtanak a lelki anyagok kidolgozásában. Ismereteim szerint az MCSSZ-nek nem célja, hogy a jövőben függő viszonyt alakítson ki a magyarországi egyházakkal (vagyis, hogy a cserkészcsapatok fenntartóivá tegye őket), viszont a lelki nevelést segítő anyagok terén érdemes lehet elgondolkodni a magasabb fokú együttműködésen (vagyis, hogy az egyházak segítsenek ebben). Továbbá el lehet gondolkodni egy olyan hálózat kialakításán, amiben a magyarországi cserkész egyházi személyek (papok, lelkészek, apácák, diakónusok stb.) szerepelnek, így utat engedve nekik a lelki nevelésben nyújtott közös munkára, valamint a lelki neveléshez szükséges anyagok kidolgozására.

II. HAZAI JÓGYAKORLATOK

II. 1. Kovács Edit: A kisközösségi ifjúságnevelés elgondolkodtató kérdései és alkalmazott munkamódjai

1. BEVEZETÉS

„A világot történetek építik fel, nem atomok”
Muriel Rukeyser

Bonyolult világban élünk. Egyre bonyolultabb és gyorsabb. Életünk állandó eleme a változás, az új és új kihívásokkal való találkozás. A változás iránya és természete sokféle lehet, egy biztos, a régi viszonyulásunk változni fog, változtatnunk kell rajta. S, hogy honnan merítünk a válaszainkhoz? Az útkeresésben, a tanácstalanságban éppúgy, mint a társadalmi-gazdasági krízisek esetén felértékelődnek az emberi kapcsolatok, az emberi tettek, az emberi képességek és hitek. Megnő a példák ereje és a hozzájuk való viszonyulás iránya. Ezzel meg is érkeztünk az emberei közösségekhez, ahol az egyének, mint társas lények születnek újjá. (Csányi, 2005).

Kötődés és választás

Az embereknek kötődésre és választási lehetőségekre van szükségük ahhoz, hogy életlehetőségeiket a maguk teljességében élvezhessék (Dahrendorf, 1997). A *kötődés* jelenti esetünkben a gyökereket, a hagyományokat melyek, mint láthatatlan gyűrűk fonnak körül bennünket és vannak jelen életünk meghatározó pillanataiban, melyek segítenek viszonyulni, és visszatalálni. A *választás* önkéntes szándék, elköteleződés, mely alkalomról-alkalomra megerősíti a kapcsolatot és az utat, új lehetőségeket és perspektívákat nyit, ez a kísérletezés játszótere. Ez a kettősség segítheti hozzá az embereket, hogy kockázattűrő, a változásokra nyitott, de ne ellensúly nélküli egyén legyen egy ingerekkel és kockázatokkal telített világban.

Gyökerek és szárnyak - a legtöbb, amit gyermekeinknek adhatunk

Ha elfogadjuk ezt a gondolatmenetet, akkor ezzel azt az utat is kijelöljük, hogy a fiatalokkal való kisközösségi munka legfontosabb feladata e kettő együttes megerősítése, melyek egyszerre merülnek fel a fiatalok segítése esetében is. A gyermekkor meghatározó ereje mellett igazán 12-22 év között dől el lesz-e a világnak egy kitüntetett pontja, ahol számon tartanak és a szárnypróbálgatások, vagy a szárnyalások után hazavárnak bennünket. Valamint ekkor erősödik meg, hogy kapunk-e elég képességet, bátorságot ahhoz, hogy magunkat más közegben merjük és tudjuk kipróbálni. Emellett létezik-e az a kötődés, hogy tudjuk mindezekre attól is képesek

vagyunk, hogy volt egy hely, amely erre felkészített bennünket, amely helynek – részben, vagy egészben - szüksége van ránk most is.

2. A KISKÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTELEN ALAPULÓ FEJLESZTÉS

„A közösségfejlesztés az adott településen élő emberek aktív közreműködésével, a rendelkezésre álló humán, természeti- és gazdasági erőforrásokból alulról építkező folyamat” (Királd, 2003). A fejlesztő munka során a közösség tagjai **megtanulják** megfogalmazni problémáikat, szükségleteiket, **képesek** lesznek feltárni erőforrásaikat és meglátni a kínálkozó, vagy kibontható lehetőségeket. A folyamat során fokozatosan erősödik a részvétel, a lakosság kezdeményezővé válik és partnerségben a helyi önkormányzatokkal első sorban helyi válaszokat keres a megfogalmazott problémák megoldására, a szükségletek kielégítésére. A közös munka arra ad lehetőséget, hogy az egyéni célok a közösen kitűzött célokkal összhangban valósuljanak meg. A települési lakosság körében alkalmazott közösségfejlesztő módszerek lényege az egymás mellett élő emberek kapcsolatainak erősítése, szükség esetén megszervezése.

Egy közösség akkor tud hatékonyan működni, ha van közös célja, ha felismeri abban a saját feladatait és azokat meg is tudja valósítani. Fontos megérteni – és persze elfogadni – minden generációnak, hogy nem csak egymás mellett kell élni, hanem kapcsolatokkal is kell rendelkezni. A közösséghez való érzelmi viszony, a tudatosság és a helyi tudás, a szervezethez és az arra épülő **közösségi cselekvés fejleszthető**, éppen ez a közösségfejlesztő munka legfőbb feladata. Amikor egy közösség azonosítja a problémáit, fontos, hogy mindjárt az elején azt is megvizsgálja, hogy azok hol keletkezhetnek. Nyilvánvalóvá kell tenni a közösség tagjai számára, hogy **valamennyi helyben megjelenő problémát nem lehet kizárólag helyben orvosolni**. De a **helyben keletkező problémák megoldásához a közösség tagjain keresztül vezet az út**.

Három eldöntendő kérdést ajánlunk megfontolásra egy tervezett közösségi szintű **beavatkozás előtt**:

- (1) Hiszünk-e eléggé abban, hogy a közösség tagjai segítségünkkel képesek lesznek azonosítani valós szükségleteiket, megfogalmazni céljaikat és kiállni azokért?
- (2) Képesek vagyunk-e elfogadni majd a közösség akaratát, akkor is, ha az nem fog egyezni az általunk látott szakmai kihívásokkal, törekvésekkel?
- (3) Képesek leszünk-e támogatni a közösség akaratát a helyi döntéshozókkal, szakmai munkacsoportokkal, vagy akár a fenntartónkkal szemben is?

Különösen fontos ezt a kérdést feltennünk, ha fiatalokkal akarunk dolgozni, pláne, ha közösségi, részvételi alapon. S azt a többletfeladatot is meg kell tennünk, hogy a bevonnai,

aktivizálni tervezett fiatalokra gondolva, tehát konkrét arcokat magunk elé képzelve tudunk-e igazán hinni a képességekben és a közös munkában. Ha igen, akkor már csak bele kell vágni.

Probléma vagy lehetőség?!

Látszólag szemléleti kérdés, de valójában nagyon konkrét tettekben mérhető, hogy egy település/intézmény/közösség hogyan tekint fiataljaira: problémaként, vagy lehetőségként. *Mi a felnőtt társadalom célja: helyrehozni, kisimítani, beolvasztani, vagy megérteni, kibontani, általuk és velük megújulni.* A településfejlesztő munkában (legyen az vidékfejlesztés, vagy város-rehabilitáció), ahol problémaként jelennek meg a fiatalok első sorban a szabadidejük és a plusz energiájuk lekötése a fő célkitűzés. Ezt lehetőleg szervezett, átlátható, szolgáltató jellegű programelemek kidolgozásával szeretnék elérni, melyekben erőteljesen érvényesülnek az azokat kidolgozó felnőtt (szülői) szempontok, melyek iránya jellemzően a „mivel kellene foglalkoznia egy ilyen korú fiatalnak”. Ezekről a tevékenységtől viszonylag nagy az értelmes nevű és tartalmú választható elvárás, azaz olyan programok preferálása, mint a hasznos szabadidő, a társasjáték, pályaválasztó, életmódnevelő, stb. klubok, a tanuló-, korrepetáló, valamint a művészeti, szakkörös jellegű programok. Ezeket aztán meghirdetik és várják a közösségi és művelődési terekbe érkező érdeklődőket.

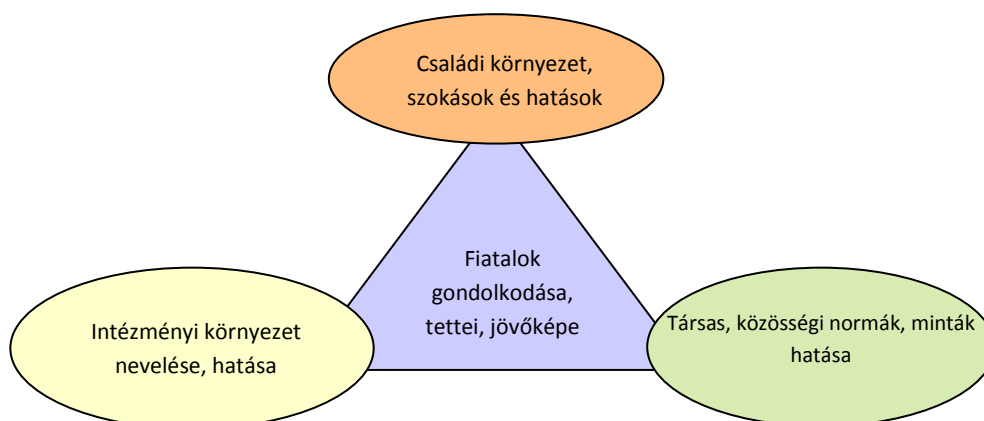
Azokon a helyeken ahol a fiatalokban lehetőséget látnak a jövőt tervező felnőttek, ahol nem félnek attól, hogy „másmilyenek”, mint ők voltak akár csak néhány éve, ahol bizalmat szavaznak nekik és kihívások, közös tanulás elé állítják őket, ott már a gondolkodás, a tervezés szakaszába bekapcsolják őket, ha erre nincs mód, akkor a megvalósítás lépései között terveztek be nyitott tereket (open space).

	Ha velük tervezünk...	Ha róluk tervezünk...
Problémadefiniálás	Az érintetteket a tervezési folyamat legelején, a problémák azonosításánál, az igények feltárásánál bevonjuk.	Az elkészült terveket (terv-vázlatokat) véleményezésre bemutatjuk az érintetteknek.
Módszerek	tudatosan felépített tervezési folyamat változatos közösségi tervezési technikák folyamatos visszacsatolás.	„bekiabálós”, „beírós” (válasz nélkül) Kérdőíves
A terv	A terv az érintettek fejében jön létre.	A terv a tervező fejében jön létre.
Eredmény	Az összegyűjtött információ a közösség kezében marad.	Az érintettek egymástól elszigetelten kerülnek kapcsolatba a tervvel.
Hatás	Az érintettek kapcsolatba kerülnek egymással, egyetértésre jutnak.	Az összegyűjtött információk a tervező kezében vannak/maradnak.

(Sain, 2013 alapján)

2.1 Kinek a dolga? – kinek mi a dolga a fiatalokkal?

Tinédzsert nevelni egyetlen családnak se egyszerű szakasz az életében. Manapság ez az idő (tinédzser – fiatal felnőtt kor) sokszor összecúszik. Elnyújtottabbá vált „leválás”, mint akár csak egy generációval ezt megelőzően. Sok múlik a szülői-családi háttéren, de legalább ennyi a közösségi és intézményi környezet hatásain és viszonyulásán. Ennek értelmében a felnőtté válás nem magánügy, hiszen a családnak és a közösségnek is egyre határozottabb, véleményformáló, önálló tagjai lesznek ebben az életkorban a fiatalok. Ekkor már **nem problémákkal nézünk szembe, hanem egy eredménnyel**, amit mi kollektíven – felnőtt nevelő környezet – idéztünk elő az ezt megelőző egy-két évtizedben, a születéstől az ifjúkorig. S ha saját tetteink – viselkedésünk, értékünkörződésünk, viszonyrendszerünk – eredményeképpen nézünk rájuk és nem égből pottyant ufókra, talán könnyebben el tudjuk képzelni mi a szerepünk az életükben – mit kínálunk, és mit kérünk cserébe.

A közös normák hiánya rávilágít a szocializációban kulcsszerepet játszó intézmények, a család, az iskola, a kortárs csoportok és a helyi közösségek érték és normaképző szerepére. Egy, a pedagógusok értékválasztására vonatkozó kutatás például nem tudott latens struktúrát, vezérlőelvet találni a pedagógustársadalom értékválasztásai mögött. Ez azt jelenti, hogy az egyes nevelési elvek atomizáltak, s nem a pedagógustársadalom által képviselt orientációk mentén összekapcsolódva jelennek meg a tanárok gondolkodásában.

A kutatás ezt összecsengőnek véli a népesség orientációhiányával, vagyis azzal, hogy az emberek alig tudnak manapság eligazodni az élet dolgaiban. (Paksi and Schmidt, 2006. Idézi: Vercseg, 2011)

Közösségfejlesztői szempontból a legnagyobb gondot a túlhajszolt individualizmus, a köz ügyeinek mindinkább háttérbe szorulása jelenti, melyet a magyar társadalmi tőke (Vercseg,

2004) és az emberi erőforrás minősége terén végzett kistérségi vizsgálatai (Mészáros és Vercseg 2006) is megerősítenek. Az egyéni érdek érvényesítése dominál, s a társadalmi tőke inkább magánvagyonként, mint közvagyonként van jelen a társadalmi és közösségi életben. (Matějů 2004) Hasonlóan viselkednek az intézmények is, melyek inkább saját érdekeik érvényesítésére törekednek, mint az együttműködésre és a rugalmas szerepfelfogások kialakítására.

Közösségfejlesztés fiatalokkal

A lokális fejlesztőmunkák fókuszában általában a települési, szomszédsági közösségek állnak. A közösségfejlesztők a lakosság minden szegmensét igyekeznek megszólítani, a munkába bevonni, hogy egyfelől ismerői, támogatói, másfelől aktív résztvevői legyenek a folyamatnak.

Az eddigi tapasztalatok szerint a települési közösségi munkába egyik legnehezebben az ifjúsági korosztály vonható be, melyek gyakran közügyek, értékek, jövőképek, tervezés vagy változások elindulása köré szerveződnek. Ennek okait keresve vizsgáltuk meg most több irányból az alábbi kérdéseket, keresve a kritikus pontokat a kisközösségi ifjúsági munkához:

- Miért szükséges bevonni a fiatalokat egy a helyi társadalmat érintő közösségfejlesztési munkába?
- Miben más a fiatalokkal való közösségi fejlesztő munka?
- Szükségesek-e új módszerek kidolgozása az ifjúsági közösségi fejlesztő munkában?
- Vannak-e speciális tényezők, amiket figyelembe kell venni a fejlesztő munka során, ha fiatalokkal akarunk dolgozni?

A III. fejezetben részletesen tárgyalt példák elemzése előtt fontos szembenézni azzal, hogy társadalmunk jelenleg nem képes arra, hogy a felnövekvő generáció közösségi életre nevelés (szocializációja) folyamatának részeként ismerjék meg, sajátítsák el a társadalmi részvétel formáit, az állampolgári tudatosság mintáit, a demokrácia eszközeit, a civil társadalom lehetőségeit és a másokkal való együttműködés és a párbeszéd – előadás, vita, vagy firtatás - formáit. Az állampolgári szerep-, és felelősségvállalás (újra) kialakítása nem tekinthető ifjúsági természetű feladatnak, hiszen ennek élő gyakorlata hiányzik a felnőtt társadalomból is. Éppen ezért ez egy közös tanulási folyamat, mely egyidejű feladat a helyi munkában, de fejlesztői tapasztalataink alapján, mégsem közös.

Speciálisan az ifjúsági közösségi munka célja lehet:

- Megadni a cselekvőképesség megélésének élményét;
- Megadni a másokkal való interakciók sokféleségének megismerését;

- Megadni önmaguk kipróbálásának lehetőségét közösségi (csoport) szerepekben;
- Megadni a felelősségtudat kialakításának lehetőségét a magát és környezetét érintő kérdésekben;

Támogatni abban, hogy összetartó, szolidáris és aktív tagjai legyenek közösségüknek, lokális társadalmuknak;

2.2 Sarc vagy hitel? - avagy kulturálisan mire nevelünk

A közbizalom alapja az önbizalom. A társadalom tagjai csak akkor vállalnak közösséget, csak akkor köti össze őket az összetartozás, az egymásért érzett felelősségérzet, ha mindenki elhiszi, hogy számít, hogy fontos a jelenléte, a véleménye, az érzése, a tette. A *hitel alapja a remény*. Aki hite(l)t kér, vagy ad bizakodó, önmagában bízó ember, együttműködést vár és kínál egyfajta közös sorsot. A hitel mentális attitűd is: képesnek, erősnek, sikeresnek, együttműködőnek kell érte tűnni. Ezzel szemben *a sarc alapja a félelem*, melyben előny a megbújás, az észrevétlenség, a megúszáshoz pedig sikertelennek, elesettnek kell tűnni, hogy sajnálatot, szánalmat váltsunk ki az erősekből és hagyjanak túlélni. (Csepeli, 2009)

Látszólag elméleti a fenti okfejtés, s tán kissé eltérni látszik a tárgytól, de ez az érzelem a látszani és megmérettetni, vagy elbújni és elurranni táplálja a kezdeményezőkedvet egy közösségben. Persze nem csak tudatos döntéseink eredménye, hogy saját tetteket eredményének tekintjük-e a saját életünket, vagy csupán elszenvedjük azt?! De e kérdés során tanúsított hozzáállásunk nemcsak a magunk, hanem az általunk nevelt generációkra is kihat, örököljük és örökítjük. Kiszakadni belőle csak tudatosan és közösségben (kollektíven) lehet.

2.3 A közösségfejlesztés alapelveinek érvényesülése az ifjúsági munkában

Ha alapelvekről beszélünk, kezdjük az alapoknál, azaz, hogy mikor beszélhetünk közösségi megoldásról. Például, ha az

- érintettek aktívan részt vesznek az életminőségüket jobbra tevő tevékenységekben;
- cselekvőképességük és felelősségérzetük nő, tanult tehetetlenségük csökken;
- a településen élő emberek összessége erőforrásként jelenik meg a folyamatban és nem „célcsoport”-ként.

A közösségi részvételen alapuló tervezési módszereket értelmezhetjük a fejlesztés hatékony *eszközeként*. Ugyanakkor a helyi érintettek bevonása, helyzetbe hozása az adott fejlesztésen túlmutató, a közösség jövője szempontjából is jelentős hozadékokkal jár, értéket teremt, ezért tekinthetjük (akár) *önálló célnak* is. Ezért fontos átgondolni minden tervezett kisközösségi

beavatkozás előtt, hogy mi a konkrét célunk és annak eredményeképpen milyen hatást kívánunk kiváltani. Fontos ez azért is, hogy el tudjuk helyezni a beavatkozás (kezdeményezés) megközelítését legalább a közösségi beavatkozások három alapmodellje (Rothman, 2002) szintjén:

Helyi fejlesztés	döntően helyi szereplőkkel, helyi erőforrásokra támaszkova	MAGUK
Társadalmi tervezés	helyi szereplők és szakemberekkel együttműködésében	VELÜK
Társadalmi akció	kiállni értük, helyzetbe hozni őket, a külső környezet felelősség érzetéből vezérelve	ÉRTÜK

S nem mellékesen egyértelműen el tudjuk dönteni mi a célunk s melyek az eszközeink hozzá. Kisközösségi szinten ez jelenthet középtávon megvalósítható célokat a fiatalok kezdeményezőkedvének és a településhez való kötődésének erősítésében, ami fejlődhet több kisebb, de egymásra épülő projekteken keresztül, mely kisebb projekteknél nyilván lesznek konkrét „rész céljai”, de a munka során sose tévesztjük szem elől, hogy végtére is miért dolgozunk: a fiatalok kezdeményező és cselekvő kedvének fokozása, valamint kötődésük erősítése érdekében.

A közösségi alapú beavatkozás folyamatát legegyszerűbben az alábbi lépésekben lehetne összefoglalni, de miután nincs két egyforma település, két egyforma közösség, a munkamenet meghatározásakor is rugalmasnak, helyhez igazodónak kell lenni – így ez inkább csak alapnak tekintendő a konkrét lépések tervezéséhez:

Kiindulási pont azonosítása: **ÜGY** és/vagy **LOKALITÁS**;

- **Társak**, érintettek azonosítása, felkérése;
- Megismerés, **tények**, vélemények gyűjtése;
- **Ötletek, javaslatok** gyűjtésének, generálása;
- **Mérlegelés**: közösségi szűrők (döntési szempontok, prioritások) kialakítása;
- **Döntés, cselekvési terv(ek)** közös kialakítása;
- **Megvalósítás**, folyamatos **visszajelzések** a folyamatról (reflektív értékelés).

A közösség általi fejlesztő munka csak az egy köz(ös)ségben élők partnerségével, azaz egy befogadó környezetben lehetséges, ezért a munkából egyetlen szereplő se hagyható ki, képzésük, felkészítésük párhuzamosan kell, hogy megvalósuljon, hogy később közösen tudjanak cselekedni. Ha a széleskörű együttműködésnek akadályai vannak, akkor a tervezés előtt ezeket el kell

hárítani, de legalábbis határozott és egyértelmű lépéseket kell tenni a csökkentésükre, azok destruktív hatásának mérséklésére. Olyan esetekben, ahol a lakosok nagyon megosztottak, vagy a konfliktusok kiélezettek, esetleg lappangó, de erős pólusként érzékelhetőek, ahol az emberek kirekesztik az idegeneket, vagy épp egy helyi kisebb csoportot, ahol kritikusan alacsony a közbizalom szintje, vagy ahol erős a fenyegetettség, vagy bármilyen jellegű hatalmi erő, amely kiszolgáltatottá teszi az embereket, vagy ott ahol a közösségi-, önkéntes értékek morálisan nem elismertek, biztos, hogy a konkrét kisközösségi munka megkezdése előtt szükséges megelőző, alapozó projekteket kezdeményezni. Ezek felkészítik az érintetteket a részvételre. Sajnos mindez nem spórolható meg még akkor sem, ha láthatóan el lehet indulni e nélkül, de ahogy E. F. Schumacher (Schumacher,1966) a fenntartható fejlődés gondolatmenetében is kifejtette a „A fejlődés nem a javakkal kezdődik, hanem az emberekkel, az emberek tanultságával, szervezettségével és fegyelmével.

E három nélkül minden erőforrás rejtett, kiaknázatlan, pusztán lehetőség marad.”. Marad minden sivatag, hiába hullott egy kis eső. A megelőző lépések mértéke és iránya nyilván, de leginkább szükségessége csak a helyi viszonyokban ragadható meg és nem pótolhatatlan, de a ráfordított időt kiköveteli magának a folyamat során.

A közösségfejlesztő munkában gyakran alkalmazott módszereket megragadhatjuk céljaik mentén is, miszerint:

TÁRSÁK ◊ aktivizáló módszerek;

TÉNYEK ◊ adat és véleménygyűjtő módszerek;

TETTEK ◊ közös(ségi) tervezés és cselekvés (akciók) megvalósításának módszerei.

2.4 Milyen speciális kihívásokat jelent a fiatalokkal való közösségfejlesztés?

A közösségi részvétel mentén gondolkodó szakemberek és támogató felnőttek számára a fontosabb kérdés e téren annak megválaszolása: más-e a közösségi fejlesztő munkára való felkészülés és a munka folyamata felnőttekkel, mint fiatalokkal?

Tapasztalatunk szerint...

...amiben igen:

- kevésbé lehet alkalmazni a tapasztalatokra építő tanulási módszereket;
- nem lehet figyelmen kívül hagyni a háttérrel (iskolai, lakókörnyezeti, családi, korosztályi);
- több a kötöttség/kötelezettség, korlátozott a cselekvőképesség;
- a függő viszonyok erősítik a tekintélyelvűséget, vagy az ellenállást;
- kevés a jó tapasztalat a felnőttekkel való együttműködésekben;
- ritka, vagy hiányzik az életükből a kezdeményező szerep;

...amiben nem:

- a közösségfejlesztői módszerek alkalmasak a bevonásra és az aktivizálásra, ezért nem szükséges speciális módszereket kidolgozni, csak figyelembe kell venni a korosztályi specifikumokat a módszerek alkalmazása során;
- azonos a fejlesztési folyamat metódusa, a munka logikája;
- hasonló konfliktus helyzetekkel találkozunk, szinte azonosak az intézményesülés nehézségei;

2.4.1 Néhány gyakran, vagy hangsúlyosan tapasztalt általános jellemző:

- A munkánk során tapasztalt általános jellemző, hogy *nyitottak*, *lelkesek* és *odaadóak*, ha látják, hogy a *munkájuk kézzel fogható*, vagy egyértelműen érzékelhető eredményeket hordoz. *Szeretik a kihívásokat*, szeretnék „megmutatni” mennyit érnek, mit tudnak, mire képesek, de a *kockázatviselési hajlandóságuk* nagyon *alacsony*, így a félsz gyakran erősebb a tettvágnál.
- **Biztonság és a bizalom.**
Biztonság: tudják, hogy mikor mi lesz, mi fog történni, mikor mit kell csinálni, ki fogja csinálni, ha baj van, akkor kihez lehet fordulni, ha valami rosszul sült el, ki segít nekik, ki védi meg őket, stb.
Bizalom: kevés a jó felnőtt kapcsolat, sok a rossz példa a bizalommal való visszaélésre, erős a szelekció a bevonáskor (kit kérjenek meg segítségre, kinek mondják el az ötletüket, tervüket először, kit kérjenek szövetségeseiknek, stb.);
- Fontos *az ismeretátadás módja:* hamar riaszt, ha túl iskolás, kioktató, esetleg szájbarágó, ugyanakkor szükségük van konkrétan, érthetően megfogalmazott mondatokra arra vonatkozóan: mi a cél, mit csinálunk így együtt, miért csináljuk, hogyan, kinek mi ebben a dolga, stb.;
- *Játékosság a felkészüléskor:* a kipróbálás erősíti a biztonságérzetet, ezt segítik a szituációs játékok, ahol védett környezetben ki lehet próbálni szerepeket, viselkedési módokat, érvelési technikákat, ahol más bőrébe lehet bújni talán jobban meg lehet érteni mások gondolkodásmódját (empátia).
- *Sok a rossz példa* az igazságtalanságra, a kiszolgáltatottságra. Ezek gyakran szolgálnak a lelkesedés csillapítására, lehűtésére, ugyanakkor a cselekvés alóli felmentésre. („Nem kockáztathatok, mi van akkor, ha engem is... velem/velünk is az fog történni?!”). A passzivitás sokkal kevésbé ciki és kockázatos, mint a cselekvés és a megmérettetés. Ez nagy visszatartó erő, éppen ezért nem véletlen, hogy sokan hisznek a kritikus tömeg elvében, azaz ha kellő számú embert/gyereket sikerül

mozgósítani, akkor támogató a tömeghatás, minden más esetben a legnehezebb ellenfél az aktivizálás során.

- **Problémaorientáltság és pesszimizmus.** („A dolgok meg nem változtathatóak”, de legalábbis általuk semmiképpen, ők nem tehetnek semmit.). Ez a szemlélet uralkodó és bénító, az áttörés nemcsak racionális és módszertani feladat, hanem a fiatalok személyiségével is dolgozó összetett munka.
- Kritika köntösébe bújtatva egyfajta **kényelmesség** és az ehhez kapcsolódó szemléletmód, a „csinálja az, akinek a dolga” (pl. az iskola, az önkormányzat, a művelődési ház munkatársa, a szüleim, az idősebbek, stb.) és „mi majd eldöntjük, hogy jól csinálta-e”. Tipikus, a szolgáltatásokhoz hospitalizálódott gondolkodás, nagyon kényelmes és nagyon könnyen állít csapdát a figyelmet felkelteni akaró felnőtteknek, mert szeretnénk azt hinni, hogy csak a példa hiányzik, nem is tudják, mit is akarhatnak, de majd ha már megmutattuk és kedvük lett rá, akkor majd. A közösségfejlesztői tapasztalat az inkább azt mutatja, hogy ami nem jön belülről és mindjárt az elején azért később se tesznek erőfeszítést, inkább elvárások, megrendelések, vagy épp kifogások születnek.
- Az „akkor most mit csináljunk” kérdésre gyakran sablonokban kezdenek gondolkodni, olyan példákat előhozva, melyeket barátaik, vagy barátaik már kipróbáltak és náluk működött. Ez is inkább kockázatmentes, biztonságos játéknak tűnik, de csak tűnik, hiszen a módszer ugyan adott, de a közeg, amelyre rá akarja illeszteni már korántsem az. Így gyakran végződnek az efféle „másoló” munkák meglepő eredménnyel, s nem ritkán ugyanazt az eredményt hozzák, mint bármely más felülről, kívülről hozott próbálkozás. Gyakran ezekért az ötletekért még maguk se lelkesednek igazán, s a beletett munka is gyakran kevesebb, mint a szükséges, mert van az a biztonságos tapasztalat, hogy”.. ami ott jó volt, az itt is az lesz; ha nekik működött, nekünk is fog”. Csak azt nem mindig lehet pontosan tudni, hogy ott mit tettek azért, hogy olyan sikeres legyen, hogy példát is jelentsen. Éppen ezért ha olyan ötletet támogatunk, melynek máshol már tapasztalat van érdemes azt alaposan megismerni.

2.4.2 A munkánk során tapasztalt speciális jellemzők:

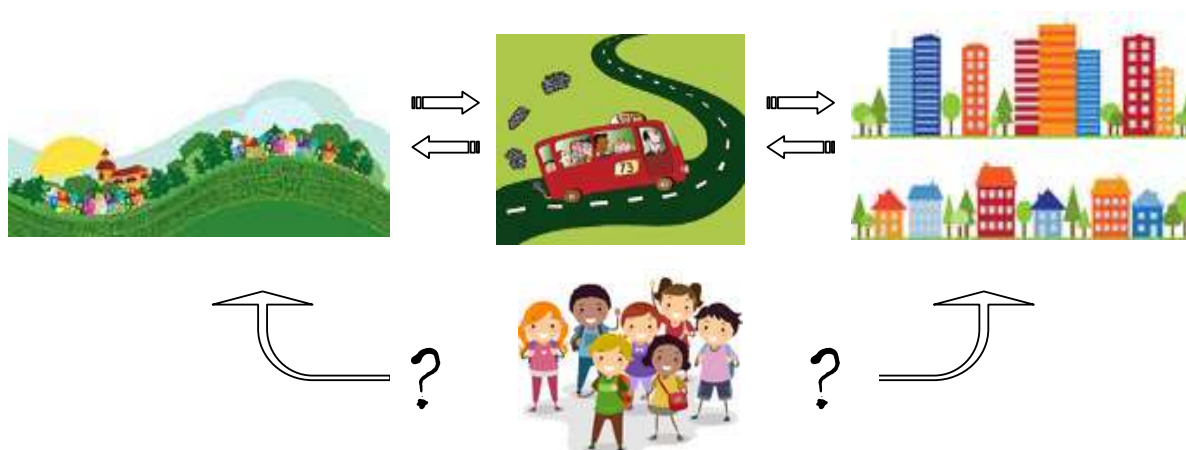
Jelentősen eltér a közösségi fejlesztő munka **falusi és városi környezetben**. Falusi munka esetében meghatározóbb a helyi társadalmi/közösségi környezet, a családhoz és a lakóhelyhez való kötődés, sőt kitapintható és elérhető a települési önkormányzat kezdeményező, engedő,

gyakran támogató jelenléte. Ezzel szemben városi környezetben erősebb az intézményekben való gondolkodás (pl. iskola, valamilyen formalizálódott szervezet).

Munkánk eredményessége szempontjából fel kell mérnünk, hogy a fiatalok bevonása mely irányból történhet:

- intézményi környezetből, vagy
- lakókörnyezet felől.

E kérdés főként a települési adottságok (felismerése tekintetében) fontos. Kistelepülések esetén egyre több helyen nem építhetünk az iskolai környezetre, vagy csak az alsóbb évfolyamok esetében és van ahol már az óvodai szint is hiányzik. Ezzel együtt a városi – körzeti – iskolák esetében pedig bejáró gyerekekkel kell számolni, azaz olyanokkal, akik időben a menetrendbe épített iskolabuszhoz kötöttek. Ez komolyan rétegzí és árnyalja az érintett korosztály elérhetőségét. Ez a dilemma nem csak kisebb településeken és az ott élő családokban jelentkezik, s nem pusztán arról szól elengedjük-e a gyerekeinket a városokba, más országrészekbe, idővel külföldre, hanem arról visznek-e magukkal valamit innen, s van-e amiért visszajöjjenek.

Mit nyújtanak – nyújthatnak – a városok a fiataloknak?

- iskolákat: általánost, középfokút és felsőfokút;
- tágabb korosztályi társaságot, több laza kapcsolatot;
- szabadidős-, kulturális programokat intézményi és nem formális szervezésben;
- városi életmód lehetőségét, munka-, megélhetés szélesebb választási körét;

Mit nyújtanak – nyújthatnak – a kisebb települések a fiataloknak?

- közösségi teret, speciális saját teret;
- szoros korosztályi és közösségi kapcsolatot;

- teret és támogatást az egyedi kezdeményezésekhez;
- hagyományt, gyökeret a fiatalok kötődésének erősítésére;
- falusias életmód lehetőségét, atipikus munkaformákba való bekapcsolódást;
- gazdálkodó és kiegészítő kerti tevékenységeket;

A fiatalok bevonásával megvalósított programból nem hagyhatók ki a szülők. Az ő pontos tájékoztatásuk a tervezett program felől alapvetően fontos, de ha sikerül őket bevonni és velük közösen gondolkodni, az hosszú távú együttműködést képes megalapozni.

3. HAZAI PÉLDÁK A KISKÖZÖSSÉGI IFJÚSÁGNEVELÉS TERÉN

Animálni annyit tesz, mint lelket, szellemet tölteni egy közösségbe, mozgást, aktivitást idézve elő. Életet adni egy csoportnak, lehetővé téve, hogy értékelje, fejlessze és kiteljesítse önmagát. Az animáció megkönnyíti az egyének, illetve csoportok közötti kölcsönös megértést, segíti az önkifejezést, cselekvési szándékot hoz, fejleszti a kreativitást. Olyan támogató magatartás, amely úgy segít, hogy a cselekvők észre se veszik. A tetteket saját eredményeiknek tekintik és bizonyosak abban, hogy ezt szándékaik szerint meg tudják ismételni, tovább tudják fejleszteni. Olyan hazai kezdeményezéseket, példákat kerestünk és keresünk, amelyek

példák arra, amikor a fiatalokra úgy gondolunk, mint

- **Lehetőség** Amikor bennük a rejlő lehetőségek kibontása a cél, azaz nem problémaként gondolunk rájuk.
- **Kreatív, ötletgazda** Amikor gondolkodni hívjuk őket a probléma/témafelvetés időszakában, s az általuk hozott változatok formálódnak a közös munkában, tehát amikor nem a kész programhoz hívjuk őket.
- **Aktív cselekvő** Amikor megvalósítóként vesznek részt a programban, nem közönségként.
- **Felelős résztvevő** Amikor valódi felelősség terheli vállalásaikat, amikor igazán megmérettetnek nem csak személyes tét nélkül asszisztálnak.

3.1 Szerveződés – párbeszéd – képviselet

- *Települési-, Gyermek- és ifjúsági önkormányzatok*

A demokrácia és a településfejlesztés spontán tanulási tere ez egy fogékony korszakban. Kamaszkorban igen látványosan fejlődik a kritikai érzékünk, s e képesség fejlesztésére és hasznosítására jó terep a

települési önkormányzat mellett létre jövő: gyermek-, és ifjúsági önkormányzatok, melyek működésükben és funkcióikban nem térnek el a felnőttek intézményeitől.

Választhatók lesznek és választanak maguk közül testületet (polgármestert, képviselőket, stb.), végig gondolják kötelező és vállalható feladataikat, mérlegelik a rá számítható források elosztását, s kiegészítésének lehetőségeit. Konzultálnak társaikkal, prioritásokat állítanak fel, döntéseket hoznak, és ezeket nyilvánossá teszik választóik – azaz a településen élő gyerekek, fiatalok- körében. Igazán jól működő településeken, a GYIÖK-ös polgármester és testület rendszeresen konzultál a felnőtt „kollégákkal”, a települési testület időről-időre bevonja őket, a gyerekeket, fiatalokat érintő döntések előkészítésébe, adott esetben terveikhez, ötleteikhez forrásokat rendelnek.

- ***Iskolai és városi diák önkormányzatok***

Küldetésük sok tekintetben hasonló települési társaikéhoz. A különbséget leginkább a felvállalt területben ragadható meg, azaz az iskolai diákönkormányzatok esetében természetesen ez a közös terület az adott iskola annak programjai, szabályai, a benne rejlő lehetőségek, együttműködések minél sokszínűbb alakítása. A városi diák tanácsok esetében ez a terület a városban élő diákok ügyeit, programjait és érdekeinek egyeztetését, városi szintű jelenlétének megteremtését jelenti.

Jó példák a témában:

- [Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzatok Társasága](#)
- [Komáromi Városi Diák Tanács](#)
- [Hatvani Diákönkormányzat](#)

- ***Kamaszparlament***

Ifjúsági szabadidő- és érdekérvényesítő csoport, mely kistérségi alapon működik. Felépülése megegyezik a „nagy” parlament kialakulásával: jelöltek állítása, kopogtatócédula gyűjtés, választás, intézményesülés. Célja a települési kötődés erősítése, a demokratikus érdekképviselet gyakorlatának természetes módon történő elsajátítása. Erősíti a kistérségi tudatot, az összetartozást, az egymásra utaltságot a munkában aktív és a programokon keresztül elért gyerekekben. Szakmai háttérét az Őrhegy Egyesület adja, feladatuknak a Kamaszparlament működési háttérének megteremtését és szakmai fejlesztését tartják.

Jó példák a témában:

- [Kamaszparlament](#)
 - ***Állampolgári Tanácsok***, közösségi-, szomszédsági bizottságok

Közösségi konfliktusok, közösségi jövőtervezés és egy terület fölötti ellenőrzés biztosítása estén is eredményesen alkalmazható módszer a különféle bizottságok, az ügy iránt elkötelezetteket és/vagy érintetteket képviselő csoportok felállítása. Fontos, hogy a döntéshozatali folyamatnak részesei legyenek, azok, akiket a leginkább érint majd. Ez elősegíti a jó és körültekintő döntést, megszemélyesíti a problémát, állampolgárrá nevel.

Jó példák a témában:

- www.cromo.hu
- [Állampolgári tanács gyakorlatok](#)
- [Szomszédsági tanács](#)
- [Szomszédsági tanács gyakorlatok](#)

Disputa **konferenciák:**

A disputa az angolszász nyelvterületről származó, vitakultúrát fejlesztő játék, amelynek versenyformája is létezik. Eredete az ókori görögöknél kereshető, már ott is a demokrácia velejárója volt, a görög polgárok azt vitatták meg, milyenek legyenek a törvények. A közösségi életben való részvétel megkönnyítésére a vita művészetét a diákoknak is tanították. A középkori európai oktatásnak is része volt a nyilvános beszéd, a disputa. Az angol nyelvterületek egész történelmét végigkísérte az ott "debate"-nek nevezett mozgalom. Különösen az egyetemeken alakult ki nagy hagyománya.

A disputázás mára már az egész világon elterjedt, különösen a középiskolákban és a felsőoktatási intézményekben. A sokféle vitaforma közül a volt szocialista országokban a Karl Popper Debate Programnak nevezett változat terjedt el. A közép-kelet európai régióban a disputa szorosan összekapcsolódott a rendszerváltással és a demokratizálódással. Segíti a vélemények ütköztetését, kritikus gondolkodásra ösztönöz. Ugyanakkor alkalmas arra, hogy fokozza a közéleti érdeklődést, valamint a közösséghez tartozás igényét.

A disputa nem csupán vitatkozás, hanem legalább annyira felkészülés is azoknak a technikáknak a módszeres elsajátítása, amelyek segítségével a vita sikeresen folytatható, s amelyek egyben életre szóló technikák is. Sikeresebb vizsgázó, pályázó, tárgyalópartner és talán sikeresebb magánember is lehet az, aki ebben a játékos formában megtanulja, hogyan gyűjtse, rendszerezze és adja elő a szükséges ismereteket és érveket. Megtanít arra, hogy versenyhelyzetben sikeresen érvényesítsük álláspontunkat. Ugyanakkor kritikai gondolkodásra nevel. Aki disputázott, már nem fogad el azonnal egy hangzatosnak tűnő állítást, hanem minden oldalról megvizsgálja azt.

Jó példák a témában:

- [Disputa alapok](#)
- [Disputa programok](#)

Önkéntes szerepvállalás, **karitatív jelenlét**

Az olyan tevékenységek, ahol magunkból adhatunk olyanoknak, akiknek erre szükségük van, és ezért tisztelnek, megbecsülnek minket, önbizalmat ad és megemel. Az önkéntes munka olyan tevékenység, melyet egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön a közös jó érdekében személyes akaratunkból végezhetünk, közvetlen anyagi ellenszolgáltatás nélkül.

Azokban az országokban, ahol a demokráciának nagy a hagyománya, magas az önkéntes munkát végzők aránya. Magyarországon készült felmérések szerint legalább három fontos tényező motiválja az embereket önkéntes munkára. Az első az értékrend, abból következően, vagy azt építve szeretünk segíteni másoknak, gyakran másokon. Másik szempontunk az elismerés, azaz olyan dolgot tegyünk, melyről közvetlen és rövid időn belül jelentkező visszajelzést kapunk. A visszajelzés azért is fontos, mert megerősítheti az első – értékalapú – szempontunkat, emeli önbecsülésünket, feltölt szellemileg, energiákkal és tettvágygal.

A harmadik legtöbbször említett szempont az önkéntes tevékenység mellett a közösségi élmény, a másokkal való találkozás lehetősége, az új ismeretségek, kapcsolatok, barátságok, lehetősége. Tehát az olyan tevékenység melyet a fiatalok saját érdeklődésük mentén, az önépülésüket szolgálva választanak egyfelől hasznosak nekik, másoknak és nem utolsó sorban közös örömforrás a benne résztvevőknek.

Az önkéntes tevékenység nem összetévesztendő a középiskolák 9-13 évfolyamaiban bevezetésre került „[Iskolai Közösségi Szolgálattal](#)”, mely az érettségi feltételeként szán 50 óra a köz hasznára váló munkát a fiataloktól, hogy az iskola falain túl is szerezzon némi társadalmi tapasztalatot. Ez is fontos, csak más a célja és a hatása.

Jó példák a témában:

- [Fiatalok Lendületben Program](#) (FLP)
- [Önkéntes Központ](#) és [Önkéntes Központok Hálózata](#)
- [Európai Önkéntes Szolgálat](#) (EVS)
- [Távolabbi példák](#)

- **Resztoratív** – helyreállító – **igazságszolgáltatás szemléletű csoportok**, akciók, család-, csoport-konferenciák, alternatív vitarendezés

A kifejezés a „restore”, újjáépítés szóból ered. Bizonyos esetekben azért van szükség újjáépítésre, mert amikor konfliktushelyzet alakul ki, az egy egyensúlyi állapot megbillenését jelenti. A resztoratív szemlélet és módszer középpontjában a két fél közötti az egyensúly visszaállítása – újjáépítése – áll. Fontos, hogy ebben a megközelítésben a szabálykövetés nem egy elvont

normarendszer egyedi betartását jelenti, hanem a szabályokat alkotó és ahhoz igazodó közösséget. Így a normaszegés nem magánügy, hiszen érinti a teljes normaalkotó közösséget. Ebben a reakcióban nem az „öncélú” büntetésre kerül a hangsúly, hanem a közösség jól körülhatárolt érdekei mentén a kár helyreállítását tűzi ki célul. A normaszegő és „bűn, valamint ha van konkrét „áldozat” nem maradnak magukra az eset súlyával. Teret és formát – közösségi konferencia, kupaktanács – kapnak, ahol a résztvevők feladata az eset minél alaposabb, többoldalú és nézőpontú megismerése, a helyreállítás feltételeinek és alternatíváinak kialakítása. S aktív szerepvállalás abban, ha az érintett felekben megfogalmazódott mely lépcsőfokokon keresztül viszik végbe tervük. Fontos, hogy minél több szempont felszínre, majd a idővel nyugvópontra kerüljön. Ezzel a folyamattal egy megújuló és megújítható eszközt kap a közösség a kezébe a szabályok időről-időre való felülvizsgálatához, azok megerősítéséhez, vagy a szükséges módosítások elvégzéséhez.

Jó példák a témában:

- [Iskolai konfliktusok közösségi kezelése](#)
- [Alkalmazott iskolai módszertan](#)

3.2 Kortárssegítő szisztémák, önismereti csoportok

- **Kortárs-, sorstárs segítő csoportok**

A kortárssegítés, nem feltételez magasan képzett segítőt, a *természetes segítségnyújtás* fogalmából indul ki, azaz abból az alapelvből indul ki, hogy az emberek képesek a mindennapi életben előforduló legtöbb problémájukat megoldani, ha arra esélyt kapnak. E megközelítés értelmében a kortárs segítő nem a társa problémáját oldja meg, hanem segíti társát, hogy megtalálja a saját megoldását. A kortárs segítő tehát gondolatai és érzései tisztázásában segíti társát, és abban, hogy különböző lehetőségeket és megoldásokat lásson és mérlegeljen, esetleg próbálgasson közöttük. (Rácz, 2008)

Mit kínálnak a kortárs/sorstárs csoportok?

- Találkozást;
- Segítő találkozást;
- Önkéntességet;
- Alternatívát;
- Önkifejezési lehetőséget

A kortárssegítés (tanácsadás, konzultáció, támogatás, stb.) azonos vagy hasonló korcsoportba tartozó személyek (általában fiatalok) között megvalósuló segítség- és támogatásnyújtás, illetve a másik személyre irányuló aktív figyelem, (D'Andrea és Salovey, 1983) melynek során a serdülők megtanulják, hogyan tudják korrigálni és pozitívan támogatni egymást. Ezzel együtt – éppen ezért, nagyon komolyan kell venni a kortárs/sorstárs segítők felkészítését, képzését, s az együttműködés ideje alatt folyamatosan biztosítani kell számukra a felkészítő, a segítő és a szupervíziós, eseteket megbeszélő találkozásokat.

A velük való együttműködés előnyei mindenképpen és legalább két területen jelentkeznek. Az egyik, hogy a fiatalok hatékonyabbak lehetnek bizonyos kockázati csoportok elérésében és a velük történő kontaktusteremtésben, a segítő intézmények és e csoportok közötti hídszerű kapcsolatban. A másik terület a kortárssegítő személyének megerősödése a képzések, felkészítések, önismereti foglalkozások alkalmával, s a mások útkeresésibe való betekintéssel, belegondolással.

Jó példák a témában:

- [Kapocs Ifjúsági Önsegítő Szolgálat](#)
- [ELTE Kortárssegítő csoport](#)
- [PASSSZ Kortárssegítő csoport](#)
- [Kortárssegítő Műhely](#)

- **Önismereti csoportok**

A tizenéves életkorra leginkább jellemző – kereső – állapotot segítik az önismeret fejlesztésére, önmaguk és társaik, szüleik, tanáraik megismerésének szakszerű támogatására alakuló csoportok. A keresés a tizenéves korban még sokkal inkább önmagukra fókuszál, ami idővel egyre inkább a társak és a társas környezetre, majd persze a személyes jövőképek felé vált.

Az önismereti csoportok világa szabott és kötött, mindenféleképpen szakember közreműködését igényli, mert amennyi hasznot – megerősödést, felismerést, alternatív megoldási mintákat, különböző utakat, stb. – hoz, épp annyit el is vehet, ha nem megfelelő irányítással, vagy nem szakértelemmel és odaadó figyelemmel végzi valaki. A csoportokat szervezhetjük életkor, érdeklődés, ismerős – pl. osztály – vagy ismeretlen résztvevőkkel, szerveződhetnek különböző módszerek köré – pszichodráma, playback színház, a lényeg a közös és kölcsönös tanulás lehetősége.

Jó példák a témában:

- [Nagyító Alapítvány](#)

- [Pszichodráma](#)

3.3 Helyi cselekvés modellek a felelőssé válás támogatására

HCSP (helyi cselekvési programok) kialakítás, támogatása

A Közösségfejlesztők Egyesülete több évig működtette azt a programját, melyben olyan támogatási rendszert alakított ki helyi szakemberekkel, amelynek célcsoport a „cselekvésre elszánt helyi emberek csoportja” volt. Ötletekkel lehetett pályázni (Kik? Mit? Hogyan? Kikkel? Kiknek? Mennyiből?), az ötletgazdák kaptak egy személyes segítőt, akivel helyben lehetett átgondolni a tervet, és egy bentlakásos többnapos képzést, melyben már a többiekkel együtt lehetett kidolgozni a terv részleteit. A végén persze az alaposan átgondolt és kidolgozott tervvel egy kis pénzt is lehetett pályázni, ami elindította a munkát. A pályázó csoportok nem voltak formális szervezetek, és sok esetben nem is lettek azzá. Egyszerűen „csak” volt egy ügyük és meg volt bennük a tettvágy is.

A programnak az egyesület szervezésében vége ugyan, de a modellt kiejánlotta, és ajánlja most is települési-, kistérségi-, sőt regionális és országos szervezeteknek, intézményeknek, önkormányzatoknak, térségi társulásoknak. Ez esetben nem is annyira a megvalósítani kívánt cél a lényeg, hanem az út, ami odáig vezet. Ami közben megtanulnak együttműködni, közösen tervezni, közösen dönteni, szervezkedni, rábeszélni, átgondolni, vitatkozni. Meglátanak más problémákat, feladatokat, felismernek összefüggéseket, megértenek helyzeteket és elhiszik érdemes alternatívákon gondolkodni, érdemes összefogni.

Polgár az európai demokráciában – a jó ötletek és tervek versenye

Vedd észre, hol élsz és kikkel! A Civitas Akadémia programja abból az alapgondolatból indul ki, hogy a mindennapi élet során az emberek gyakran szembesülnek olyan problémákkal, amelyek a tágabb és szűkebb lakóhelyükön okoznak gondokat. Ilyen helyzetben az emberek gyakran várják a kormánytól vagy a helyi önkormányzatoktól, hogy hozzanak intézkedéseket, és azokat próbálják érvényesíteni is. Állampolgárként és magánemberként mindenkinek joga van a szabad véleményalkotásra, azaz az egyén szabadon elmondhatja, hogy szerinte mit kellene tenni. De a cselekvéshez is joga van.

E társadalmi ismereteket és készségeket fejlesztő vetélkedő során a diákok megtanulják felismerni a problémákat, adatokat-, információkat gyűjteni róla, hozzá, valamint megtanulnak eljárásokat a megoldásokhoz: alternatívákat kidolgozni, tárgyalni, együttműködni, véleményt nyilvánítani, nyomást gyakorolni, stb.

Vannak más példák is arra amikor a felnőtt – szülői, települési, intézményi – környezet nem megoldásokat, hanem kérdéseket és lehetőségeket kínál a fiataloknak arra, hogy gondolkodjanak, hogy válasszanak, hogy döntsenek és cselekedjenek, s mindeközben nem direkt és példázott módon, hanem természetesen és kitörölhetetlenül új világlátás és felelősségérzet születik bennük.

- **Helyi tantervek**

A közösségi szocializáció folyamatát a nemzeti alaptantervet kiegészítő, helyi, közösségi módon kidolgozott, közösségi legitimációval rendelkező *helyi tantervek* tehetik eredményesebbé. A helyi tanterv fő elemei lehetnek

- a közösségismeret, a helyi fejlesztési terv szocializációs vonzatai, a közösségi alapú gazdasági kultúra fejlesztése a korai szocializációban,
- a demokráciatanulás az életben és az iskolában,

s mindezek adekvát gyakorlatba ültetése az iskolarendszeren belül és magában a közösségben is. A helyi tantervek kivitelezése nem pusztán az iskola feladata, hanem az egész közösségé. A megvalósítás katalizátora lehet maga az iskola, vagy az általa bevont közösségfejlesztők, de a szülők, a helyi intézmények és a lakosság együttműködése, vagyis a szocializáció tudatossá és társadalmivá tétele nélkül e folyamat nem lehet eredményes. Hiába szocializál az iskola közösségi és demokratikus létre, ha a való élet mindezeknek rendre ellentmond. Az új EU-tagállamokban EU-kompatibilis tantervek alapján tanulnak a diákok, a jogszabályi szint tehát adott ahhoz, hogy helyben jó iskolát szervezzenek az érintettek, ám ebből vajmi kevés valósul meg az elidegenedett, nem közösségi és nem demokratikus gondolkodású helyi társadalmakban. Szinte minden lokalitásban szükség lenne ezért a helyi önkormányzat és iskolák által felhatalmazott közösségfejlesztőkre, akik segítenének összeépíteni és harmonizálni az intézményen belüli és kívüli szocializációs folyamatot.

A helyi közösség ismerete egy olyan élet-tantárgy, amelynek megismerését befejezni nem, csak folytonosan gazdagítani, mélyíteni lehet. Tartalmazza a helyi történelem, hagyományok, tudás és tapasztalás legfontosabb vonatkozásait, de a helyi táj és a természet, az épített környezet, a termelési és értékesítési, szolgáltatási rendszerek, a közélet ismeretét és az e rendszerekkel való aktív viszony kialakítását is. A közösségismeret lényege az lenne, hogy az érintettek megismerjék azt a kontinuitást, ami az adott lokalitásban érvényesül – megismerjék és továbbgondolják, mintegy jövőbe vetítsék azt, saját cselekvő szerepükkel együtt. Ne csak a múlttal és a természeti környezettel foglalkozzon az iskola és a közösség, hanem a ma élő emberrel is. A felnövekvő generációknak meg kellene ismerni és érteni az alapvető determinációkat és életlehetőségeket – a jórészt a külvilág által meghatározott életszervezéstől a belső erők által irányított helyi

fejlesztésig; a munkanélküliségtől a karrierlehetőségekig; a helyi kisebbségi és emberi jogi problémáktól az állampolgári kötelezettségekig, stb. (Kovács-Vercseg, 2010 alapján)

Jó példák a témában:

- [Helyi Cselekvés Program](#)
- [Civitas Akadémia](#)
- [Közösségi Alapítványok, Youth Bank](#)
- [Add tovább! Fiatalokkal a települési közösségekért](#)
- [Factory Sportaréna, Tudásgyár](#)
- [Junior Achievement](#)

3.4 Az önkifejezés eszközei és módszerei

- **Kommunikációserkentő és információcsere modellek**

Erről talán nem is lenne érdemes hosszabba írni elég, ha körülnézünk, vagy felidézzük Molnár Szilárd „[Kihalt táncteremek, pezsgő életű chat-szobák](#)” c. cikkét, vagy beleolvassunk az „[Magyar Ifjúság 2012](#)” tanulmánykötetbe, akkor hamar láthatjuk, hogy a nyugati világtendenciákat szorosan, időnként licitálva azokat hozzuk, a média és az internetalapú kommunikációs felhasználások terén. S míg az egyre fiatalabb korosztályok készségszintű felhasználása nő e területen, addigi a felnőtt – szülői, nevelői – köré ezt nem követi, sőt nem ritkán kritikai állásponton van, aggódik és elhatárolódik tőle. Lássuk be ez nagyon ellentéte magatartás, s közelítés e téren csak radikális és tömeges jelenségekkel várható.

A negatív jóslatok taglalásába most nem mennénk bele, azaz nem elemezzük mire és milyen hatással lehet e terület hipersebességű fejlődése a generációkra, de azt mindenképpen ajánlatos átgondolni, hogy a fiatalok döntően:

- Honnan gyűjtenek információt bármely kérdésben?
- Hol szervezkednek?
- Hol ismerkednek?
- Hol játszanak?
- Hol osztják meg életük nagy és apró eseményeit, titkait?
- Hol keresnek állást?
- Hol vásárolnak?
- stb.

S mindjárt értjük, hogy ez egy olyan univerzum, amit nem csak ismerni, de befolyásolnunk is kell, ha üzeneteket akarunk eljuttatni tizenéves címzettjeinkhez. Még ha ezt azért is tesszük, hogy mozduljanak ki és jöjjenek közénk. Példát mindenki maga is sokat talál felhasználói felületekre, a

„jó példa” megítélése esetükben sokkal nehezebb, így mindenki saját szempontjai szerint mérlegeljen és gondoljon a PC mellett a táblagépekre, az okostelefonokra és karórákra. Az önkifejezésnek persze más formái is vannak, melyek legalább – s mi offline módban is üzemelők hisszük is – olyan hatásosak, mint a fent említett online élményvilág.

- **Közösségi művészeti eszközök**

E tekintetben is igen színes a paletta. Csoportosíthatunk hatásuk: élményszerzés, érzéskifejezés, gondolat kifejezés, élménycsere, önfeltárás, kapcsolatépítés, elengedés, leválás, stb. szerint. De nézhetjük társadalmi „megrendeléseként”: normakiterjesztés, szocializáció, érték közvetítés, stb. szerint. Jöhetnek az egyedi igények, amikor a személyes visszahatását nézzük: megelőzés, kezelés, visszasegítés, stb. Szóval a művészet s a benne rejlő lehetőségek társadalmi hasznosulása önálló könyvet érne, így alább csak érintőleg néhány megközelítés, melyekre érvényesek a fejezet elején a kisközösségek fejlesztésének vizsgálatához kialakított szempontjaink, azaz lehetőségként jelennek meg a fiatalok, kreatív ötletgazdák, aktív cselekvő résztvevők, s valódi (rész)felelősséget visznek a munka során.

- **Kép-hang módszerek**

Aki nem képes hallatni a hangját, annak legyen fényképezőgépe – szól a módszer elkötelezettjeinek alaptézise. Cél az önkifejezésen túl társadalmi változások előidézése a fényképezés és a fényképek vizuális erejével. A fényképeken és az ahhoz kapcsolódó történeteken keresztül hívja fel a figyelmet számos fontos közösségi problémára és veszélyre, valamint a változások szükségességére. A módszer nagyban segíti egymás megértését, a párbeszédet és az együttgondolkodás kialakulását.

Közösség- és identitáserősítő az a folyamat, amelynek során fotók és filmek készülnek, hiszen az egy-egy településen, településrészben élők számára külön jelentőséggel bír, ha alkotásaikat és a hozzá fűzött gondolataikat más számára is láthatóvá, olvashatóvá, kiegészíthetővé és bővíthetővé teszik. Továbbá a forrásértékű anyagok megörökítése helytörténészek és az utókor számára is hasznos információkkal szolgálnak a jelenről, a múlttól, a környezetről, a kulturális örökségről, azaz róluk. A "külvilág" egy kisközösség számára a település más részein lakókat és az azon kívülieket egyaránt jelentheti. A tervezett folyamat a település közösségei közötti és azon túli megértést, az előítéletek mérséklődését, a kommunikáció kialakulását is elősegítheti. Üzeneteket fogalmaz meg és juttat el a "külvilág számára", így a település lakóinak és közösségeinek mindennapjait, vágyait, gondjait bemutató filmek, fotók és írások száma nagymértékben növekszik a világhálón. Ezzel valós és hiteles kép alakul ki a

hétköznapiokról, a családokról, a munkáról, a szabadidőről, az emberi kapcsolatokról, a természeti környezetről és kulturális örökségről, úgy, ahogyan ők látják, és ahogy ők mutatják be.

- **Közösségi színház**

A kezdeményezés lényege, hogy egy tanulási folyamat részeként arra használjuk a színházat és annak eszközeit, lehetőségeit, hogy megszólítsuk a társadalmat, magunkat. Olyan stratégia ez melynek célja társadalmi változásokat indítani kritikus, kényes kérdésekben a közösség javára. Aktív szerepvállalásra sarkall, fejleszti a személyiségünket és az előadásra készül, vagy a játszás során olyan interaktív színházi technikát alkalmaz mely az előadást mélyen saját élménnyé teszi. A módszer gyökereit az Elnyomottak Színháza módszert tekintik, mely az elmúlt évtizedek alatt számos különféle technikára épülő válfaja, irányzata fejlődött ki, mint például a playback, a fórum, a láthatatlan, vagy épp a törvényhozó. A lényeg azonban nagyjából mindegyik megragadható az azonosítás – szembenézés – játszás – újra és újragondolás – játszás metodikában.

- **Közösségi képzőművészet**

A mural painting (közösségi falfestés) egy komplex közösségfejlesztő módszer, melyet a Murál Morál Mező nicaraguai mintára 2007 óta alkalmaz Magyarországon elsősorban hátrányos helyzetű gyerekek és fiatalok közösségeivel. A módszer alapja a nagy felületen, nagy méretben való közös festés, melynek célja a résztvevők gátlásuktól való felszabadítása, kreativitásuk felélesztése és önkifejezési készségük fejlesztése színek és formák egyénre jellemző sajátos használatával, ami által önmagukat is jobban megismerhetik. Az egyéni rajzolás és festés, a szabad önkifejezéstől páros és kiscsoportos festésen és rajzoláson keresztül vezet el egy nagyméretű, közösen tervezett csoportos alkotás létrehozásáig, melyet az összes résztvevő közösen készít el, s ami tükrözi gondolataikat, érzéseiket a csoportmunka során feldolgozott témákról. Az alkotás során az egyéni képességeket tiszteletben tartva, azokat folyamatos visszajelzéssel megerősítve sajátíthatják el a résztvevők a lényegkiemelő, szimbolikus képi nyelvet, mellyel nemcsak manuális önkifejezési készségük, hanem képzeletük, vizuális belső látásuk is fejlődik. A rajzok és festmények különböző fajta papírokra, lepedővászorra készülnek, majd a csapatépítéssel, nem-formális elemekkel történő témafeldolgozás és a festési technika elsajátításának folyamatát egy hatalmas falfestmény mint nyilvános közösségi műalkotás megalkotása zárja.

A közösségi falfestés ezen formája a közösség tagjainak teljes bevonására, a közös alkotáson keresztül való sikerélmény nyújtására helyezi a hangsúlyt, mely által a résztvevő gyerekek és fiatalok felismerhetik és megerősödhetnek saját értékeikben. Az alkotás során nagy

hangsúlyt fektetünk az érzelmi alapú szabad festésre, önkifejezésre és a lényeglátást, az együttműködést, a kreatív, figurális képi kifejezést fejlesztő közös tervezésre és festésre. A foglalkozások a nagyképfestés technikai kívánalmainak és az egyének önkifejezési képessége fejlesztési folyamatának megfelelően épülnek egymásra.

Jó példák a témában:

- [Kép-hang a 8. kerületben](#)
- [Közösségi falfestés, Murál Moral Csoport](#)
- [Közösségi színház, közösségi színház kiadványok, a fórum színház](#)

4. AJÁNLÁSOK A MEGOSZTÁSHOZ ÉS AZ ADAPTÁLÁSHOZ

Mint ahogy nincs két egyforma tojás, alma, gyerek... így két egyforma közösséget se találunk. A föld-, és társadalomrajz mellett időben és térben is eltérnek egymástól a közösségben felmerülő egyes helyzetek, így a hasonlóság felismerése jó, de nem elégséges a beavatkozáshoz, vagy az akcióba lendüléshez.

Minden esetben kihagyhatatlanul fontos saját magunkra, csoportunkra, közösségünkre értelmezni mindazt, ami megérintett minket. Jó szívvel ajánljuk kötetünk példáit, hiszen azért gyűjtöttük össze őket, hogy megismerhetők legyenek, mert úgy gondoltuk fontos lenne, hogy ne csak a maguk nagyszerűségében létezzenek, hanem, hogy gondolkodásra, párbeszédre, s legfőképpen cselekvésre inspiráljanak másokat is. Ezzel együtt különös figyelmet ajánlunk kötetünk minden példája mögé illesztett adaptálási lehetőségek, javaslatok résznek, itt a szerzők próbálták elképzelni más-más helyszínen és körülmények között az adott közösségi gyakorlatot. De ennél Önnek/Önöknek tovább kell menni és egészen konkrétan a saját helyzetre kell illeszteni. S ezt legjobb nem egyedül tenni, hanem barátokkal, kollégákkal, esetleg azokkal, akikre épp gondol a tervezés közben.

Van még egy szereplő, akiről nem ejtettünk még szót, a bevezető és a példák is utalnak a személyére és ez pedig az ún. „felnőtt segítő”. Nemcsak a módszerek igényelnek szakembereket, de legalább felkészült laikusokat, de maga a közösségi változásokra, a kisközösségek fejlesztésre irányuló folyamat is.

A közösségi munkás szerepe lehet...

- Feltáró: embereket, adatokat, ismereteket, tárgyi emlékeket, történeteket, legendákat, helyi hősöket, helyi értékeket, stb.
- Szervező: találkozókat, témafelvetéseket, beszélgetéseket, stb. ◇ azért, hogy mások kezdeményezzenek
- Kezdeményező: saját „hatókörében”, azaz adott településen és/vagy saját érdeklődés mentén cselekvést tervez és megvalósítja azt.

Irodalom:

Csányi Vilmos: Az egyén és a közösség. in. Dürr J. (szerk.) Egy új, más világot teremteni. Bolyai Díj és díjazottak 2000-2004. Bolyai Díj Alapítvány, 2005. Bp. 57-67

Sain Mátyás (szerk.): Segédlet a közösségi tervezéshez. Településfejlesztési füzetek (1). Váti Nonprofit Kft., Bp. 2010 [itt](#)

Rothman, Jack: A közösségi beavatkozás megközelítései. Közösségfejlesztők Egyesülete, Bp., 2002 [itt](#)

Varga A. Tamás – Vercseg Ilona: Közösségfejlesztés. Magyar Művelődési Intézet, Budapest, 2001. II. rész: A közösségfejlesztés módszerei. 89-203.p. [itt](#)

Vercseg Ilona: Közösségfejlesztő leckék kezdőknek és haladóknak. Parola füzetek, Közösségfejlesztők Egyesülete, Bp. 2004. [itt](#)

Vercseg Ilona: Közösség és részvétel. A szociális szakképzés könyvtára. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Bp., 2011. 147.p. [itt](#)

Vercseg Ilona: Kötődések és választási lehetőségek? In: Civil Szemle 2010/25 [itt](#)

Vercseg Ilona, Kovács Edit : Ifjúsági közösségfejlesztés: animáció. elektronikus könyv. Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kara, 2012 [itt](#)

II. 2. Tölcsér Tímea: Lépéshátrányban, de nem lemaradva. Hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok kisközösségi nevelése

Bevezetés

Hátrányos helyzetű fiatalok közösségi neveléséről szól a fejezet... de miből is adódik az ő hátrányuk?! A legkézenfekvőbb a nehéz anyagi helyzetben élőkre gondolni, esetleg a fogyatékkal élőkre, a tanulási nehézségekkel küzdőkre, azokra, akiknek nem megfelelőek a családi, lakhatási körülményeik. (A fiatalok életükben már a szórakozási lehetőségek hiányát is hátránynak élik meg, ha egy kis faluban élve nem találnak a szabadidő eltöltésére alkalmas helyet és hozzá társaságot.)

Az alábbi példák mindegyike azt mutatja meg, hogy ha a fiatalokkal beszélgetve, a véleményükre, érdeklődésükre kíváncsian és nyitottan állunk, találunk közös pontokat, motivációs tényezőket, ami által az egyéni hobbinak induló időtöltésből csoportos szórakozási, közösségi élmény varázsolható, még ha ezek a fiatalok veszélyesnek/unottnak/érdektelennek is tűnnek és kívülálló számára.

A közösségek kialakításának gyökere a hátrányos helyzetű fiatalok esetében is az együvé tartozás élményének megteremtése. Persze ez nem megy varázsütésre, rengeteg időt, türelmet és figyelmet igényel, hiszen ezek a fiatalok sok esetben védőhálót vontak maguk köré, nehezen fogadnak be új embert a környezetükbe, még nehezebben fogadják el az ő tanácsait, irányításukat.

Fontos a nyitottság kihangsúlyozása, az őszinteség és egyenlő erőviszonyok megteremtése. Az alapozás mindig egymás megismerésével történik, még ha ez a közösség akár csak rövid időre szól is. Meg kell próbálni megtalálni a közös időtöltéshez az érdeklődések metszetét, s a figyelem, a közösség megtartásához szerencsés a közös-, együttalkotás lehetőségének megteremtése. (Jó, ha van egy hely, amihez a közösség kötődni tud, de ez nem feltétlen szükséges.) Egymás megismerése után fontos egy cél megfogalmazása, ami akár a közös érdeklődésre is alapozódhat (mint például egy gördeszkás rámpaépítés), de lehet ez a szórakozási lehetőségek megteremtése, vagy egy romatelep fürdőházának felújítása, hátrányos helyzetű fiatalok önkéntessége által.

A hátrányos helyzetű fiatalok esetében kifejezetten szerencsés egy olyan cél megfogalmazása, mely rávetíti a figyelmüket arra, hogy bár ők is komoly nehézségekkel küzdenek az életben, mégis van esélyük és lehetőségük másoknak segíteni, tehát ők is tudnak adni, ők is értékes tagjai a település közösségének.

EGÉSZSÉGED A KINCSED

A projekt tevékenység megnevezése:	Egészséged a kincsed
A szervezet neve:	Életművész Ifjúsági Egyesület
A szervezet címe:	2483 Gárdony, Erkel F. u. 1
A szervezet honlapja:	http://artistoflife.gportal.hu
Kontaktszemély neve:	Sztráda Eszter
Kontaktszemély e-mail címe:	esztrada@gmail.com

A projekt összefoglalása:

A „Health is your wealth” egy nemzetközi tábor, témája az egészséges életmód. A projekt célja az egészséget újszerű, játékos módszerekkel közelebb hozni a fiatalokhoz, illetve kiutakat keresni a hátrányos helyzetük miatt fokozott egészségügyi problémának kitett fiataloknak.

1. A projektet megvalósító szervezet

Az Egyesület létrejöttében és munkájában a Fiatalok Lendületben Program pályázatai nagy szerepet játszanak, ennek támogatásával több projekt is megvalósult 2007-2013 között, az idei évtől pedig az Erasmus Plus rendszerében szeretnének pályázni. Az ilyen módon szervezett nemzetközi táborok és ifjúsági kezdeményezések (FLP 1.1 és 1.2 alprogramok) úgy jöttek létre, hogy fiatalok egy csoportjának az érdeklődési körére, általuk kitalált programrészekre építettek a pályázatot, majd a megvalósuló projektet. Pl. a közösségi médiáról szóló nemzetközi tábor (Face to Facebook, 2012.) vagy a sportos témájú helyi kezdeményezés (Sodródj mozgásba, 2012.). A projektek nagy része ezért is az Életművésszel, mint befogadó egyesülettel valósultak meg: a szervezők fiatalok, akik az egyesülettől tapasztalati, anyagi, kapcsolati és mentori segítséget kapnak, az egyesület a hivatalos befogadója a programnak és az azt megvalósító informális baráti körnek.

Az egyesület megpróbálja kihozni a fiatalokból vagy a kortárs segítők közül azokat az ötleteket, amikre nagyobb projektek, nem csupán egyszeri programok építhetők. Az Életművész az így születő ötleteket a pályázatok írásától, a megvalósításon keresztül a beszámoló írásáig támogatja, és segíti a fiatalok csoportját a munkában. A Szabad Tér Egyesület (A két egyesület munkája sokszor lefedi egymást, az önkéntesek nagyrészt ugyanazok.) a helyi kezdeményezésekben gazdagabb inkább, több program van, ami a Velencei Gyereketthonban valósul meg, az ott élő fiatalok integrációjára, az otthonon kívüli életre való felkészítésre épül.

A fiatalok programötleteit többször az Életművészes projektek kiindulópontjaként használják, így az itteni fiatalok érdeklődési körében szerveznek tábort vagy egyéb eseménysorozatot, amibe a helyi közösség és az otthonban élők is bevonhatók. A Szabad Tér emellett felnőttek számára nyújt életmódképzéseket, helyi fiataloknak bűnmegelőzési programokat, képzéseket szociális munkásoknak és ifjúságsegítőknél.

2. A projekt megvalósításának körülményei

Az egyesületek (Életművész Ifjúsági Egyesület és Szabad Tér Egyesület) célja, hogy a Velencei-tó környékén élő fiataloknak segítsen saját projekteket, programokat kitalálni, létrehozni és megvalósítani; hogy a hátrányos helyzetű fiatalokat bevonja a közösségi programokba és segítse beilleszkedésüket a nagyobb közösségekbe; valamint hogy fejlessze a szociális munkásokat, ifjúságsegítőket és kortárssegítőket, és képzéseket szervezzen számukra.

Ennek a három fő egységnek a vonalán helyezkednek el a projektjeik, az Életművész inkább a fiatalok és a nemzetközi irányba hajlik, míg a Szabad Tér a felnőttképzés és a környéki

gyerekotthonok fiataljainak programjai adják főbb részét. A programok megvalósítói nagy részben fiatalok és önkéntesek.

Mindkét egyesület számára fontos emellett a generációk összehozása, tehát olyan programok létrehozása, amiken idősebbek és fiatalabbak is részt vehetnek. Ezek a projektek (az FLP helyi kezdeményezései mellett, ahol mindig a helyi közösség bevonásával valósulnak meg a programok) az Egész életen át tartó tanulás program támogatásával is létrejöttek. Az elmúlt 3 évben több, felnőtteket is utaztató nemzetközi projekteket is megvalósítottak, amik egyrészt a tapasztalatcserére épültek, másrészt az idősebbek számára a nem-formális tanulást mutatták be.

Projektjeik céljai:

- a nemzetközi tanulás és együttműködés elősegítése
- ifjúságsegítés
- hátrányos helyzetűek segítése
- nem-formális oktatás
- helyi közösségépítés
- generációk és kultúrák összehozása

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A tíz napos program helyszíne Gárdony és Velence, a résztvevők Cseh-, Olasz-, Lett- és Magyarországról, valamint Romániából és Ausztriából érkeztek. A projekt egy helyi kezdeményezés eredményeire épített, melyben az egészséges személyiség hat (fizikai, mentális, spirituális, közösségi, természeti és életvezetési) szempontját fejlesztették. A csapatok e hat témából tartottak egymásnak workshopokat, tanultak rendszeres egészségmegőrző módszereket (jóga, masszázs, stresszkezelés) és készítettek egymásnak helyi ételekből „ökovacsorákat”. Dolgoztak egy napot állatokkal és növényekkel egy természetvédelmi területen, valamint megvalósítottak egy életmód-vetélkedőt a gyerekotthonban, ahonnan a magyar csapat egy része is érkezett. Kreáld az egészséget címmel folyamatosan dolgoztak változatos módszertanú műhelyekben, hogy a helyi lakosságot is bevonva kifejezzék az egészségről alkotott véleményüket.

A programelemek magyarázata

Orientáció: A program felvezetése, felvázolása után közös szabályalkotás zajlik le.

Kialakításra kerül a felelősségi rotációs rendszer a takarításra, időgazdaságra és reggeli készítésére

Érdekes a várakozásokat és félelmeket is felmérni (pl. narancs-citrom rajzokra írva) és közösen megbeszélve azokat.

Ismerkedés: Cél, hogy mindenki mindenkivel kerüljön kisebb interakciókba, jegyezzék meg egymás nevét, s kezdődjön el a csoport kohéziójának kialakulása.

Néhány példa a gyakorlatokból:

„Portré”: A társaság 10 fős csoportokra oszlik és körbe állnak/ülnek a résztvevők. Mindenki kap egy A4-es lapot, amire ráírja a nevét, majd a papírt mindenki eggyel jobbra továbbítja. A következő résztvevő azonosítja a papíron szereplő személyt, és egy fület rajzol a meglévő rajzhoz. A papír ismét egy állomással tovább megy jobbra. A papír addig megy körbe, amíg a portré teljessé válik. (Fül, haj, szem, száj, bajusz, szemüveg, egyebek). A végén mindenki megtekinti saját magát. A képekből kiállítás készül.

„Human Bingó”: Minden résztvevő kap egy feladatlapot, amelyen állítások szerepelnek a résztvevőkről. A feladat az, hogy meg kell találni, kire/kikre igaz az állítás.

Serkentők: A csoportvezetők tapasztalt kortárssegítők vagy ifjúsági munkások. Ők felkészítik otthon résztvevőiket, hogy le tudjanak vezetni serkentőket. Minden csoport legalább tíz serkentővel készül, amiket más-más vezet le és a csere bármelyik fáradtabb pontján be lehet vetni.

Nehézségek erdeje – életmód-akadálypálya

Cél: egy csoportépítésre is alkalmas kinti akadálypálya segítségével indirekten, szórakoztatva bemutatni az egészség útjában álló legyőzendő akadályokat. A gyakorlat a csoportkohézió megteremtését és a témáról való játékos gondolkodást is szolgálja.

A tevékenység: a résztvevők négy kisebb, vegyes nemzetiségű csoportban teljesítenek egy, a csoportvezetők által összeállított akadálypályát az agárdi parkerdőben. A megoldandó feladatok a csoportok együttműködésére építenek, zömében mozgásosak. A gyakorlatokat két szempontból is értékelésre kerülnek: az itt és most helyzetet és a csoportműködést az egyes feladatok után egyenként, a felvetett témákat érintően pedig a legvégén hosszabban.

Akadálypontok:

1. Az alkohol mocsara: a csoportoknak egy kijelölt területen, az alkohol mocsarán kell keresztüljutniuk. A területre nem tehetik le a lábukat, hanem csak kartonlapokon állva közlekedhetnek (ezek az alkoholbontó enzimek). Megadott időkorlát alatt a területről össze kell gyűjteniük (megmenteniük) egy darabokra vágott májkép mozaikjait. A gyakorlatot egy vodkás üvegnek öltözött csoportvezető nehezíti a mozaikok arrébb rakásával, ha a csoport nem működik

együtt. A gyakorlat végén mindenki egy arckifejezéssel és egy mozdulattal mutatja meg, hogy érezte magát, s egy-egy mondatot is mondhat hozzá mindenki.

2. A narkó hálójában: a csoportoknak egy két fa között kialakított kötélnél kell átjutnia, úgy, hogy a kötelet nem érintik meg a résztvevők. A három sorban elhelyezkedő lyukak közül az alsókon könnyű drogok, a felsőkön kemény drogok, a középsőn pedig legális drogok (kávé, tea, alkohol, cigaretta) feliratai lesznek kirakva. Az egyes tagok eldönthetik, számukra melyik jelenti a mindennapi veszélyt, s azon kell átjutnia. A feladatot nehezíti, vagy könnyíti az egyik csoportvezető, aki cigarettának öltözve az egyes csapattagok „fejére hamuzik” (beköti a szemét), ha a csoport nem működik együtt.

Az értékelés során a résztvevők három fős csoportokban állóképeket emelnek ki a gyakorlat egy-egy kritikus vagy emlékezetes pontját bemutatva.

Reggeli csikung, esti jóga és masszáz

Bár a táborban dominánsan az interaktív, újszerű módszertanok a jellemzők, nem lehet kihagyni a rendszer-szerűséget biztosító elemeket sem. Ezek segítik ugyanis, hogy egy-egy cseretáborban tanult módszer készség szintjévé váljon. (Így minden reggel csikung-gyakorlatokat vezet le a magyar csoportvezető, minden este pedig jógát tanít a cseh, masszázst pedig a román vezető.)

Kreáld az egészséget!

Cél: a több napon át húzódó műhelymunka során vegyes nemzetiségű csoportokban dolgozni az egészséggel kapcsolatos gondolataink megjelenítésén. A cél az, hogy minden résztvevő bele tudja adni kételyét, véleményét a témákba, és e viták eredményeit egy-egy tapasztaltabb segítő (a vezetők) facilitálásával képesek legyenek csoportos alkotómunkában megmutatni.

Tevékenység: négy kiscsoport kialakítása, négy tapasztalt csoportvezető készségeire építve.

A pantomim csoport az olasz csoportvezető drámapedagógiai ismereteire alapozva hoz létre egy színdarabot;

A képzőművészek különböző festészeti, rajzolás, grafikai módszereket használva készítenek alkotásokat;

A fotós csapat részben a környéken készített, részben kreált fotókiállítást valósít meg;

Az újságírók pedig egy tábori lapot készítenek Health is your wealth címmel.

Az egyes kiscsoportok maguk szabják meg haladási sebességüket. Mindenki keres olyan témá(ka)t az egészségen belül, ami jobban érdekli, s az erről való beszélgetés során alakítja ki a végső koncepciót a csoportja munkájáról.

A munka nemesít

A természettel való kapcsolat, az állatokkal, növényekkel való együttműködés része az egészséges személyiség kialakulásának, hiánya nagyban oka sok civilizációs problémának (alacsony stressztűrés, allergia, depresszió, kitartás hiánya stb.).

A csapat a Dinnyési Fertő területén élményszerűen megtapasztalta egy természetvédelmi őr és egy erdei iskola-vezető vezetésével, ahol egy napot önkénteskedtek a védett terület különböző munkáiban.

Ökovacsora

Cél: ötleteket adni egymásnak egészséges és ökológiailag is megfelelő ételek készítésére. Tevékenység: minden nemzeti csoport egy alkalommal elkészíti a tábori vacsorát. A csapatok készülnek erre, a két fő szempont a helyi (tehát a csere helyszínének térségében található) alapanyagok használata és a teljes értékű táplálkozás piramisának figyelembe vétele. A helyi, azaz térségükben megtalálható alapanyagok használata a fenntarthatóságot hirdeti. A magyar csapat egyik tagjának feladata e-mailben megbeszélni egyes csoportokkal, hogy olyan ételt készítsenek, amihez megtalálják az összes alapanyagot Magyarországon. (A teljes értékű táplálkozás piramisa a résztvevők közös megegyezése a tábori étkezéssel kapcsolatban. Ennek lényege, hogy arányaiban folyamatosan csökkenő arányban tartalmazzon az étrend: zöldséget és gyümölcsöt; gabonafélékből sokfélét és olajos magvakat; főleg savanyított tejterméket, tojást; húsfélét.)

Minden vacsora előtt a készítői elmondják, hogy az ételnek mi a háttere: miből van, mi a hagyománya náluk, hogyan lehet elkészíteni.

Reflexből

Minden programelem végén gondot fordítanak arra, hogy a tanulási élmények tudatosuljanak, e mellett minden nap az egyéni-és csoportos tanulási folyamatokat tudatosító értékeléseket is tartottak. A módszer strukturált és szabad beszélgetés, kiegészítve rajzos, nonverbális elemekkel a nyelvi különbségek áthidalására.

Egyszer volt... az egészség

A program fontos eleme volt, hogy a velencei gyermekotthonban, ahonnan a résztvevők egy része is jön, az egészséggel kapcsolatos maradandó élményt adjanak az ott lakóknak. Sajnos a nagy létszámú intézményben a bentlakók között destruktív életvezetési minták terjedtek el (láncdohányzás, szipuzás, szexuális problémák, junk food-típusú étkezés, stb.). Ezeket – a nevelőktől és saját próbálkozásaikból is tudják – semmilyen formájú oktatási módszer nem

csökkentette. (Az önkéntesek próbáltak közben egy személyes mentoráláshoz kötött, kiscsoportos életmódnappal tagolt FLP 1.2 projektet végigvinni az otthon lakói között)

A projektben egy látványos, kreatív- és játékos feladatokból álló vetélkedővel támogatták meg ezt a mentori folyamatot, ami a bentlakók által is ismert „Egyszer volt... az ember” című rajzfilm mintájára élményszerűen érzékeltette a gyerekekkel és fiatalokkal a testükben zajló káros folyamatokat.

Mivel a bentlakók nagy része hiperaktív, nehezen koncentráló, sajátos nevelési igényű, a feladatok mozgásra épültek és játékosak voltak, mint például az alábbiak:

Vírusfogó: a gyenge immunrendszerű bentlakók védekező rendszerének megerősítését célozták.

A játék egy fogócska; a résztvevők egy része a szervezetbe hatoló vírust játszott, mások különböző szöveti sejtek voltak, a többiek pedig az immunrendszer falósejtjei. A vírusoknak el kellett érniük a sejteket. Ezt a fehérvérsejtek akadályozhatták meg azok elkapásával. A játék a sejtek vagy a vírusok teljes kiirtásáig zajlott. A játékok feldolgozták az alkohol, a szexualitás, a dohányzás és a drogozás hatásait is.

Egészségcsomag

Cél: minden nemzeti csapat az egészség általa fontosnak tartott aspektusát mutatta be, interaktívan dolgozva a résztvevőkkel.

Tevékenység: az összes nemzeti csapat felkészült egy-egy témából, amit ki akart emelni az egészségből. Ez otthoni felkészülést, kutatást, háttérmunkát jelent.

Románok: mentális egészség, pozitív gondolkodás.

Magyarok: mozgásterápiák, mozgás-immunrendszer-érzelmek összefüggései.

Csehek: kapcsolat a természettel, élet természeti környezetben.

Lettek: civilizációs betegségek megelőzése.

Osztrákok: méregtelenítési eljárások.

Olaszok: teljes értékű táplálkozás, az olívaolaj használata az egészségmegőrzésben.

Szakértői mozaik

Cél: az egészség valamely ágában tapasztalatokkal bíró szakértők bevonásával néhány területen elmélyíteni tudásunkat.

Tevékenység: négy meghívott szakértő tartott workshopokat szakterületéből.

Egyéb esti programok

Az estét úgy tervezték, hogy legyen köztük a kikapcsolódást, ellazulást, kellemes közérzetet biztosító három est is a többi aktív est mellett.

Kettőn helyi barátait vonták be, akik dobokkal, gitárokkal és énekléssel a résztvevőket bevonó örömmelést valósítottak meg. Egy este pedig relaxációs zenével, gyertyával, matracokkal, teával alakítottak ki ellazulást biztosító teret.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A Kreáld az egészséget műhelyeinek eredményeit egy a helyi emberek, partnerek, gyerekközhonosok számára is nyitott fórumon mutatták be, ezen kívül kisfilmmel és motiváció napokkal terjesztették tovább a projekteredményeit.

A projekt ideje alatt egy Harapd az almát!-flashmobot is tartottak a helyi közösséggel való kapcsolat megteremtésére és az egészséges életmód népszerűsítésére. A település központjába minden résztvevőnek valamilyen gyümölcs alakú, saját készítésű fejfedőben kellett érkeznie. Ebben tartottak egy kongaszóval kísért felvonulást a település sűrűn lakott részein. A menet a helyi művelődési házban ért véget, ahol alma várta a résztvevőket.

Projekt nyilvánossága ezenkívül a Velencei-tó körül futó újságokban megjelenő cikkeken keresztül valósult meg, valamint az online felületeken (Facebook, YouTube) mindemellett megjelentek a közösségi rendezvényeken és oktatásuknak köszönhetően a velük kapcsolatban álló intézmények és egyesületek munkatársai is megismerték munkájukat és továbbvizik módszereiket, tapasztalataikat.

5. Adaptálhatóság

A projekt bárhol, bármilyen témában adaptálható, csak az ötletesség és a kreativitás szab határt a megvalósításnak. Bármilyen csoport a számára komfortos területen (egészség, környezetvédelem, sport, tolerancia, demokrácia stb.) készíthet ilyen bentlakásos vagy napközis jellegű tábor, vetélkedőt, programsorozatot, mely lehet néhány órás vagy akár több napos is. Már a téma kiválasztása is lehet a közösség motorja, hiszen egy helyi problémára reagálva is lehet indítani a hasonló programot. pl. sok a szemét a településen, nem környezettudatosak a lakosok – el lehet kezdeni szemétszobrok készítésével, újrahasznosítási vetélkedővel s a közösséget bevonva egy szemétszedési nappal a hozzáállás megváltoztatását.

MINI IFJÚSÁGI SZOLGÁLAT

A projekt tevékenység megnevezése:	MINI Ifjúsági Szolgálat
A szervezet neve:	Fiatalkok Fiatalokért Egyesület
A szervezet címe:	3434 Mályi, Botond u. 8/a
A szervezet honlapja:	www.ifjusagiszolgalat.hu
Kontaktszemély neve:	Gergely Miklós
Kontaktszemély e-mail címe:	fiatalokfiatalokert@gmail.com

A projekt összefoglalása:

Mobil közösségi tér működtetése az Észak-magyarországi régióban. A szolgáltatás fontossága, a folyamatosan változó igényekhez való alkalmazkodás.

1. A projektet megvalósító szervezet

A szervezet 2003-ban alakult, s az elmúlt 11 évben folyamatosan igyekezett megismerkedni azon szervezetekkel, melyek a fiatalok érdekében végeznek hatékony munkát, legyen az drog prevenció, feladatellátás, információszolgáltatás, érdekképviselési feladatok. Olyan szervezetekkel sikerült együttműködési felületeket találniuk, akik jelentős eredményeket tudnak felmutatni az említett területeken akár civil, akár intézményi oldalon, s a jó partnerségekben megvalósuló kezdeményezések a szervezetet is folyamatosan erősítették. Az egyesület kezdetek óta úgy működik, hogy minden kezdeményezés elsődlegesen a fiatalok érdekeit tartja szem előtt.

Fontosabb projektjeik:

Omni-Bus 2007-2008 Az Észak Magyarországi Regionális Átképző Központtal közösen valósították meg. A szolgáltatás keretében álláskereső, frissen végzett valamint továbbtanulni szándékozó fiataloknak nyújtottak információt képzésekről és pályaválasztási lehetőségekről. A program keretében az Észak-magyarországi régió szinte összes településére eljutottak. Több mint 200 kitelepülésük volt, a regisztrált érdeklődők száma pedig több mint 4000 volt. A szolgáltatás eredményeként több képzés is elindult a régióban.

Képzések: Több alkalommal szerveztek képzéseket civil szervezeteknek a megye területén (Edelény, Kazincbarcika, Miskolc, Mályi). Ezeknek a témája főként a civil szervezetek napi életének segítésére irányultak.

Ifjúsági fesztiválokon való aktív részvétel: Fontosnak tartják megjeleníteni a fiatalokat érintő programokon. Ezekben az alkalmakon animált keretek között információkat adnak az érdeklődőknek.

Önkéntes programok: A szervezet önkéntes bázisa évről-évre növekszik. Fontos hogy nekik is hasznos programokat biztosítsanak. Aktívan bevonják őket programjaikba.

Nagyobb *karitatív rendezvényeken* is szívesen segítenek. Ide tartoznak:

- Mikulás-napi rendezvény és ajándékosztás
- Pizsama és ruhagyűjtés, ajándékgyűjtés
- Tartós élelmiszergyűjtés
- Gyermeknap rendezvények
- Tábork lebonyolítása
- Kortárssegítők képzése

MINI Ifjúsági Szolgálat és kitelepülések: Mobil felkereső szolgáltatás 2006 óta melynek keretében mozgó közösségi teret működtetnek az ország területén.

2. A projekt megvalósításának körülményei

A MINI Ifjúsági Szolgálat projekt elindításához az egyesület tagjai több nagyobb impulzust is kaptak. 2005-ben ismerkedtek meg a Szombathelyen működő Vasi LOGO-Mobil Ifjúsági Szolgálattal. Vas megye és Szombathely városának működtetésében egy mikrobusz segítségével alakítottak ki mozgó közösségi teret osztrák minták alapján.

A Fiatalok Fiatalokért Egyesület tagjai a szolgáltatás működésében jobban elmélyültek és adaptálási lehetőségeket vázoltak fel, mely módon lehetne ezt a jól működő programot megvalósítani Borsod-Abaúj-Zemplén megyében valamint a régióban. Ekkor nyílt egy megyei lehetőség melynek keretében pályázati forrást tudtak szerezni egy hasonló mikrobusz beszerzésére. A pályázaton sikeresen szerepeltek, de az elnyert összeg kevesebb volt, mint amennyiért ők szerettek volna gépjárművet vásárolni. Így a tervezett 9 személyes mikrobusz helyett egy 3 személyes kisteherautó beszerzését tudták megvalósítani. A projekt kezdeti kialakításakor több ifjúsági intézmény, civil szervezet a segítségükre volt.

A szolgálat elsődleges tevékenysége az információs szolgáltatás. Az alaptevékenység keretében biztosított szolgáltatásaikat ingyenesen, mindenki számára, mindennemű megkülönböztetés nélkül nyújtják. A szolgálat célcsoportja a gyermek és ifjúsági korosztály 3-29 éves korig. Szolgáltatásaik megbízhatóak és professzionálisak.

A szolgálat célja:

- Aktívan szerepet vállalnak az ifjúságot érintő problémák feltárásában, nyilvánosságra hozatalában, a problémák megelőzésében és kezelésében.
- Segítséget nyújtanak a mindennapi életük során felmerülő problémáik megoldásában, információs igényeik kielégítésében
- Információs és tanácsadó tevékenységen keresztül segíti a fiatalok autonómiájának kialakulását, azt hogy felelősséget vállalhassanak önmagukért.
- Segítik az egyének és a (szolgáltató) intézmények együttműködését, lehetővé teszik a fiatalok és az intézmények szükséges találkozását.
- Segítik a fiatalokat abban, hogy megtalálják a nekik megfelelő helyet a társadalomban, az életkorukból és élethelyzeteikből adódó esetleges hátrányokat csökkentsék
- Segítik a társadalmi folyamatok megértését és az azokba való aktív bekapcsolódást
- Biztosítják, hogy a fiatalok személyes fejlődésük, szociális, kulturális és mentális szükségleteik kielégítésének lehetőségeiről tájékozottak legyenek.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A mobil felkereső munkában több tényezőt kell egyszerre alkalmazni:

- személyes kapcsolati munka
- fiatalok problémáinak és helyzetének naprakész ismerete
- drog prevenciós munka és könnyen elérhető tanácsadás
- a mobil szolgáltatás közösségi térként való hasznosítása

A felkereső munka során az kerül a fókuszba, hogy a fiatalok nem kerülnek be az ellátó rendszerek körébe, miközben nekik lenne a legnagyobb szükségük erre.

Az évek alatt sikerült kialakítaniuk egy jól működő rendszert, amely segítségével sikeres programokat tudhatnak magunk mögött. Ennek főbb állomásai:

Előkészítés -> Megvalósítás -> Kiértékelés -> Visszacsatolás

Főbb információs témakörök:

- Oktatásra vonatkozó információk
- Szabadidő hasznos eltöltésének lehetőségei
- Kulturális-, szabadidős-, sport programok és rendezvényekről tájékoztatás
- Szociális ellátások, munkaügyi kérdések, hivatali ügyintézők kapcsán a megfelelő helyre irányítani a fiatalokat a településen
- Diákmunkák, tanulási és üdülési lehetőségek, olcsó szálláshelyek, pályázati lehetőségek
- Civil kezdeményezések, civil szolgáltatások, egyéb szolgáltató intézmények, képzések, stb.
- Ezen kívül, ha speciális téma merül fel (pl.: rákos betegségek, anyagi gondok), akkor kutatómunka után abban is tudnak segíteni.

A fiatalok megszólításához animált keretrendszert használnak, a lebonyolításban kortárs segítők és egy programvezető vesz részt.

- Kitelepülésekkor hangosítást szoktak használni, mellyel fel tudják kelteni az érdeklődést és magukra terelni a figyelmet (legyen szó halk zenéről vagy egy interaktív beszélgetésről)
- Bemelegítő ismerkedési és jégtörő játékokat használnak. Ezáltal kialakul egy közeli kapcsolat, a fiatalok hamarabb megnyílnak és el tudják mondani mindennapi problémáikat, gondjaikat.
- Az előzetesen leadott létszámot figyelembe véve használnak különböző gyakorlatokat:

Kategória	Létszám <15	15 < Létszám
Sportos foglalkozások (rendszerint kültéren)	Futballkapu, kosárlabdapalánk, különböző tollas és ütős játékok, óriás társasjátékok (Ki nevet a végén?, Twister, stb.)	
	Slackline – egyensúlyozó heveder 2 fa vagy oszlop között	
Szabadidős foglalkozások	Akadálypálya kialakítása alpintechikai és sporteszközök segítségével.	Sorversenyek, váltóversenyek, több állomásos versenyek egyénileg vagy csapatban.
	Készségfejlesztő játékok és társasjátékok.	Csoportos társasjátékok az adott témára adoptálva. (Activity, Tabu, stb.)
Műszaki eszközök	Hordozható számítógépek, projektor, vetítővászon, televíziók, konzolok, melyekkel meg tudjuk mozgatni a fiatalokat.	
Információátadás	Laptop, tablet, szórólap	Projektor, televízió, szórólap
	elektronikus levél, közösségi oldalak használata	

Eszközparkjukat folyamatosan fejlesztik, próbálnak naprakészek lenni a technikai újdonságokkal. Lehetőséget adnak a fiataloknak, hogy kipróbáljanak olyan eszközöket, amelyet még nem ismernek.

Az animált foglalkozások keretében a fiatalok szemében a szolgálat önkéntesei nem idegenek, hanem segítő személyek, akik az ő boldogulásukat hivatottak előrébb vinni.

A kitelepülések után a szolgálat résztvevői közösen kiértékelik a történeteket, a megvalósult programot és megvitatják az esetleges problémákat.

Amennyiben lehetőség és mód van rá, visszajelzést adnak a program szervezőjének, lebonyolítójának.

A megkeresések során az alábbi alapinformációk szerint tervezik meg a tevékenységeket:

- létszám
- résztvevők életkora
- van-e előzetes információ az adott témáról, milyen mértékben
- helyben segíti-e valaki a munkájukat, ha igen, ott lesz-e a foglalkozásokon
- foglalkozásra fordított időtartam
- nyílt vagy zárt tér
- voltak-e már az adott közösségben, van-e átfedés a régi és új szereplők között

Partnereik között az ország minden részéből megtalálhatóak intézmények, civil szervezetek, vállalkozások.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

Mivel az alapszolgáltatásaink alacsonyküszöbűek, nem vezetnek névsort az érintett személyekről. Statisztikákat szoktak vezetni az egyes igénybe vehető szolgáltatásokról. A helyi on-line és off-line médiákkal ugyan jó a kapcsolat, és ugyan a nagyobb programokon megjelennek, de mivel a szolgálat főleg kiegészítő programként van jelen, így minimális a jelenlétük a médiában. A szolgáltatás ismertsége inkább a „szájhagyomány” útján terjed. Saját levelezési listával rendelkeznek, melyre az érdeklődők feliratkozhatnak e mellett közösségi oldalakon is jelen vannak.

A szolgáltatást már nyolcadik éve üzemeltetik, s büszkék rá hogy az alaptevékenységüket azóta is térítésmentesen tudják biztosítani. Az amortizálódó eszközeiket illetve a működésüket pályázati forrásokból valósítják meg. Több partnerüktől is szoktak adományokat kapni, melyet a munkájuk során felhasználnak.

Nagyobb rendezvényeken gyakran a „meghívóik” megtérítik az utazásra fordított költségeiket, így az erre tervezett költségeket eszközfejlesztésre tudják fordítani. Az évek alatt kialakult kapcsolati hálónak köszönhetően a szolgáltatás működése hosszú távon biztosítottnak tűnik.

5. Adaptálhatóság

A szolgáltatás attól innovatív, hogy nem egy állandó helyen működik. Ezáltal a szolgáltatásnak helyet biztosíthatnak akár egy lakótelepen, akár egy párszáz fős elhagyatott településen is. Naprakésznek kell lenniük a fiatalok szokásairól, milyen dolgok fontosak számukra. A modern kori eszközöket is használniuk kell tudni munkájuk során. (A kezdetekben több doboznyi szórólapot vittek magukkal és azokat mindig kipakolták. A fiatalok elvitték a szórólapokat, majd a kitelepülés végén egy pár méterrel odébb mindig megtalálták az elvitt és eldobott papírok javát.) A mai világban hordozható számítógépeket használnak valamint táblagépeket.

Amennyiben egy fiatal érdekel az adott téma, akkor át tudják neki küldeni elektronikus úton vagy pedig ki tudják nyomtatni helyben.

A szolgáltatás könnyen adaptálható, a legfontosabb dolog az, hogy naprakésznek kell lenni a fiatalokat érintő témákban, ha pedig új téma merül fel, akkor arról minél gyorsabban be kell szerezni a szükséges információkat. Fontos tanácsuk, hogy a legtöbb esetben a kevesebb több, azaz ha elmennek egy programra, akkor inkább kevesebb témára koncentrálnak, de abból jól felkészülnek, mindig az adott célcsoport igényeit szem előtt tartva.

„MUNKAMÁGIA” ÖSSZEFOGÁS A MUNKÁÉRT

A projekt tevékenység megnevezése:	„Munkamágia” összefogás a munkáért
A szervezet neve:	Fatima Ház Alapítvány
A szervezet címe:	6724 Szeged, Kossuth Lajos sgt. 103
A szervezet honlapja:	www.fatimahaz.shp.hu www.facebook.com/munkamagia.osszefogasamunkaert http://videooneletrajz.netoldala.hu/ http://munkamagia.ning.com/
Kontaktszemély neve:	Kiss Erzsébet (kuratóriumi elnök)
Kontaktszemély e-mail címe:	kisserzsebet3@gmail.com

A projekt összefoglalása:

A projekt a hátrányos helyzetű fiatalok elhelyezkedésének, munkavállalásának elősegítését célozta ifjúsági csere keretében, amelynek fő témája a munkanélküliségből való kitörés támogatása volt egy jobb élet reményében. A fiatalok a csere során a nemformális oktatás, egymástól való tanulás keretei között sajátították el és gyakorolták be a munkavállaláshoz szükséges kompetenciákat, technikákat.

1. A projektet megvalósító szervezet

A projekt megvalósítója a 2009-ben bejegyzett Fatima Ház Alapítvány a hátrányos helyzetű gyermekekért, amelyet nagycsaládos egyesületek vezetői hozták létre azzal a céllal, hogy lelki és anyagi támogatást nyújtson a nagycsaládos és hátrányos helyzetű gyermekeknek és fiataloknak, táboroztatásokat szervezzen, tanulmányi ösztöndíj alap hozzon létre.

Az alapítvány 700 fiatallal áll kapcsolatban, főként nagycsaládosokkal. Elsősorban olyan fiatal önkéntesekkel dolgoznak, akik az alapító nagycsaládos egyesületekben nevelkedtek. Ők jól ismerik kortársaik problémáit, ugyanakkor felkészültek, és jól alkalmazzák a kortárssegítés eszközeit, megértéssel és türelemmel bánnak a kisebbekkel. Tevékenységük során azt tapasztalták, hogy a nyári táborokra és a délutáni foglalkozásokra a nagycsaládosoknak és a hátrányos helyzetű fiataloknak még nagyobb szükségük van, mint a jobb anyagi körülmények között élőknek, hiszen az ő szüleik nem tudnak finanszírozni más kikapcsolódási lehetőséget, például sportolást, zenei oktatást, klub foglalkozást. Az alapítvány tagsághoz nem kötött, így olyan gyerekeket és fiatalokat is tud támogatni, akik nem kötődnek egyesületekhez.

Az alapítvány programjai:

- *Alkotóház működtetése Szegeden:* fiatal alkotók támogatása, műveik népszerűsítése (kiállítások, zenedélutánok szervezése), kézműves játszóház, tanulássegítő program, fórumok szervezése.
- *Bűnmegelőzési táborok szervezése:* 6– 25 éves korcsoportonkénti megosztásban.
- *Családi programok szervezése:* a család apraja - nagyja együtt sportolhat, vetélkedhet, kirándulhat. Ezek a programok erősítik a családi összetartozást, elősegítik egymás megbecsülését, javítják a közösségi szellemet és erősítik a toleranciát.
- *Adománygyűjtés és osztás*
- *Fórumok és kerekasztal beszélgetések szervezése:* olyan témákban - szakemberek bevonásával -, amelyek közvetlenül érintik a családokat vagy a fiatalokat. A tájékozódás és a véleménynyilvánítás színtere, ahol szintén gyakorolhatók a társadalmi elvárások.
- *Határon túli kapcsolatok ápolása és a kapcsolatok bővítése:* táborok, képzések, fórumok szervezése országhatáron innen és túl, amelyek erősítik a társadalmi értékrendet, a családi, baráti összetartozást, a megbecsülést, javítják a közösségi szellemet és a toleranciát, a nemzettudatot.
- *Interaktív baleset- és bűnmegelőzési játszóházak szervezése.*

2. A projekt megvalósításának körülményei

A „Munkamágia” Összefogás a munkáért című projekt az Európai Unió Fiatalok Lendületben Programjának támogatásával valósult meg 2012. augusztus 1-jétől december 20-ig. Ezen belül a magyar, szerb és román hátrányos helyzetű fiatalok részvételével zajló ifjúsági csere programja 10 napos volt, helyszíne: Békés-Dánfok ifjúsági tábor. A cserét három hasonló profilú partnerszervezet valósította meg: a szegedi Fatima Ház Alapítvány, az adai Vajdasági Nagycsaládos Egyesületek Szövetsége, valamint a kézdivásárhelyi Karitasz Humanitárius Megsegítő Alapítvány.

A projekt célcsoportját a hátrányos helyzetű fiatalok alkották, mindhárom partnerszervezet a saját szervezeti köréből (nagy családos), valamint külső meghirdetéseken keresztül is toborzott résztvevőket. Fő szempont volt a kiválasztás során, hogy olyan fiatalok vegyenek részt a cserében, akik magukénak vallották a projekt céljait: épülni és fejlődni akartak annak érdekében, hogy biztosabban találjanak munkát – így saját érdekük volt, hogy minél többet tanuljanak. Mivel a projekt módszertanában hangsúlyosan alapozott a résztvevők egymástól való tanulásának ösztönzésére, ezért kiemelt figyelmet kapott annak a felmérése is, hogy ki milyen tapasztalatokat tud és akar megosztani milyen területen. A 37 fő résztvevő fiatal a 18-25 éves korosztályból került ki, 80%-uk volt nagy családos (7-8 gyerekes családból származó is) és hátrányos helyzetű (társadalmi, gazdasági nehézségekkel küzdő; földrajzi szempontból hátrányos helyzetű, tanulási nehézségekkel, kulturális különbségekkel, egészségi problémákkal küzdő) fiatal.

A projekt társadalmi célja a fiatalok munkanélküliségének, munkahely keresési lehetőségeinek vizsgálata, feltérképezése volt – kiemelten a hátrányos helyzetű fiatalokra vonatkoztatva, akik esetében fokozottan igaz, hogy nagy részük nem rendelkezik a munkakereséshez szükséges kompetenciákkal, készségekkel és információkkal. Nem tudják, hogyan keressenek munkát, bizonytalanok és félnek az elutasítástól.

A projekt csoportos és egyéni céljai a fiatalok egyéni és csoportos kompetenciáinak fejlesztéséhez, témával kapcsolatos ismereteik bővítéséhez kapcsolódtak:

Munkába állást segítő ismeretek és készségek elsajátítása, begyakorlása:

- videó önéletrajz, motivációs levél készítése,
- állásinterjúhoz kapcsolódó szituációk modellezése (öltözködés, nonverbális kommunikáció/testhelyzetek felismerése),
- munka definiálása, munkaformák feltérképezése, megismerése (önkéntes munka, diákmunka, fizetett munka, MLM és piramisjáték közötti különbség),
- vállalkozási ismeretek, vállalkozói formák megismerése a három országban, pénzügyi és üzleti terv készítése,

Önismeret, önbizalom fejlesztése

Együttműködési készségek fejlesztése: kiscsoportos workshopok, outdoor tevékenységek

Egymás kultúrájának megismerése, közös európai gyökerek felismerése a zene által

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

Módszertani alapok: nemformális tanulás - tapasztalati tanulás (learning by doing), kortárssegítés.

A projekt innovatív eleme: a „kitűnni a tömegből”- szemlélet átadása a hátrányokkal küzdő fiataloknak, amely a projekt egyik jelszavává is vált: a fiatalok egy új álláskeresési technikát ismertek meg ennek alkalmazására, a videó önéletrajz készítését. Ezt a szemléletet erősíti az alapítvány az Alkotóház létrehozásával és működtetésével is, ahol fiatal művészek kapnak teret a bemutatkozásra.

A jó gyakorlat működésének részletes bemutatása:

A jó gyakorlat „kulcseleme”, hogy az alapítvány a projektben és egyéb tevékenységei megvalósítása során is olyan saját élménnyel, tapasztalatokkal rendelkező fiatal önkéntesekkel dolgozik, akik jól ismerik kortársaik problémáit, ugyanakkor felkészültek, és jól alkalmazzák a kortárssegítés eszközeit, megértéssel és türelemmel bánnak a kisebbekkel.

Az alapítvány által rendszeresen szervezett, hátrányos helyzetű fiatalok részvételével zajló táborok, délutáni foglalkozások, szabadidős programok esetében is az aktív fiatalok tervezik meg a tevékenységeket – a helyi viszonyoknak, fiatalok igényeinek megfelelően – mindazonáltal a „tanulás” érvényesítése mindig fő szempontként jelenik meg. Például a táborokban minden délelőtt korcsoporttól függően tanulnak valami érdekeset, amit más közösségekben nem oktatnak (környezetvédelem otthon, hulladékhasznosítás, stressz-kezelés, önbecsülés, közösségi terek használata, tisztálkodás- higiénia, szexualitás). Délutáni foglalkozások általában a játék és a sport körül forognak. Olyan játékokat tanulnak, amelyek csapatban játszhatók, kihozzák a versenyszellemet, és nem kerülnek pénzbe (gombfoci, golyózás, kötélabda). Kézműves foglalkozásokon dekorációs és használati eszközöket is készítenek (esztétika fejlesztése). Zenei képzéseik során a hangszereket maguk állítják elő. Megtanulnak tájékozódni a szabadban, kiértékelik a természet szépségeit. Évközben délutáni foglalkozásokon adják át ismereteiket a fiataloknak - elsősorban parkokban, játszótereken tengődődő fiatalokkal foglalkoznak.

A projektben hogyan jelent meg a jó gyakorlat:

A fiatalok munkanélküliségével foglalkozó ifjúsági csere során a résztvevőket tudásuk, tapasztalatuk és részvételi szándékuk alapján választották ki – tehát fontos szempont volt, hogy a fiatalok akarják megosztani a tapasztalataikat és motiváltak legyenek, akarjanak tenni magukért. Az ifjúsági csere programját (tartalmát) a fiatalok alakították ki – az ifjúsági munkanélküliséggel, munkahely keresési lehetőségekkel kapcsolatos előzetesen összegyűjtött információk, valamint érdeklődési körük alapján, ennek köszönhetően új elemek is kerültek a programba (pl. MLM és piramis játék közötti különbség, amelyet egy kijevei szakértő mutatott be web-konferencián keresztül).

A témát gyakorlati oldalról dolgozták fel, mivel meglátásuk szerint így tudnak legtöbbet segíteni. Olyan feladatokat oldottak meg, amelyek ténylegesen segítik a munkába állást: kiscsoportban közös tudással gyakorolták az önéletrajz-, motivációs levél írását, majd helyzetgyakorlatokon, szituációs játékokon keresztül alkalmazták a gyakorlatban - kitalálták a „munkáltatót”, és például állásinterjúkat játszottak. A tanulási szempont itt is érvényesült: előre megállapodtak abban, hogy a program során csak építő jellegű kritikát fogadnak el. Ennek szem előtt tartásával értékelték a helyzetgyakorlatokat, a munkakereső viselkedését -, így egy-egy szituációból mindenki tanult, illetve önbizalmat kaptak a fiatalok az „éles” megkeresésekhez. Beiktattak néhány nonverbális kommunikációval kapcsolatos némajátékot is. Ennek szerepe, hogy a testhelyzetek felismerése javítja a megértést a partnerek között, a testkontrol fejleszti az önbizalmat. Sok fiatal nem mer bekopogtatni a munkáltatóhoz, nincs hozzá önbizalma. Egymás között könnyebb volt felvállalni a botlásokat.

Csoportfoglalkozásokon definiálták a munkát, beszéltek a fiatalok lehetőségeiről: önkéntes és diákmunkáról, majd feldolgozták ezek előnyeit, tapasztalatait a munkába állás során.

A csere során megtanulták a videó önéletrajz készítését. Gyakorlás után minden személy videó e-mailben elküldte az általa választott munkáltatónak. A módszert nagyon hatékonynak érezték, mert egyrészt új technika - így különleges és figyelemfelkeltő. Másrészt azért, mert a munkáltató egyből látja a pályázó arcát, és ez bizalmat kölcsönöz. *„Ami a legjobb benne, hogy az első megjelenést addig lehet gyakorolni, amíg tökéletesnek nem találjuk, így a botlások elkerülhetők, marad a tökéletes megjelenés”.*

Az önbizalom erősítést és az együttműködési készséget segítő outdoor csapatépítő játékokon vettek részt (sárkányhajózás, kenuzás, drótkötélpálya), ezek a feladatok erősítették a kitartást, csapatmunkát, információ-átadást, tervezést, ötletelést, kreativitást, helyzetfelismerést, stratégia-alkotást, csoportos döntéshozatalt, problémamegoldást, irányítást, alkalmazkodó képességet.

A fiatalok elköteleződését a projektben „ifjúsági szerződés” elkészítésével, aláírásával erősítették – az értékelés alapján ez sokban segítette a fiatalok aktív részvételét a programban.

A csere végén összegzésként web konferencián keresztül értékelték partnereikkel a cserét, erről egy prezentációt és egy összegző kisfilmet is készítettek. A program eredményeként elkészült az „Így keress munkát 10 lépésben” című kiadvány.

A projekt a résztvevő fiatalok és a partnerszervezetek együttműködésén túl számtalan szereplő bevonását tette lehetővé (és szükségessé): ifjúsági cserének helyszínt adó település lakossága, helyi vállalkozók, helyi ifjúsági szervezetek.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A „Munkamágia” összefogás a munkáért programot az együttműködő partnerek a csere kezdete előtt több csatornán népszerűsítették: honlapokon, Facebook-on, szólólapokon (szórakozóhelyeken kihelyezve). A projektkommunikációt számos tevékenység támogatta:

- az ifjúsági csere ideje alatt: szórólapozás (idegen emberek megszólítása a csere helyszínén, beszélgetés kezdeményezése velük), flashmob a város különböző részein, transzparens felvonulás.
- az ifjúsági cserét követően: projektfilm készítése (youtube), újságcikkek, interjúk, TV műsor, facebook és honlap közlemények. Ezen túlmenően az eredmények népszerűsítésére készítettek egy kiadványt, amelyet személyesen átadva tudnak terjeszteni a fiatalok körében – a kiadvány gyakorlati tanácsokat ad, illetve az olvasót a projekt honlapjára irányítja. Készült egy, a projektet népszerűsítő DVD is, amelyet a civil szervezetek körében terjesztenek.

Fenntarthatóság: a kezdeményezést mindhárom szervezet tovább szándékozik vinni, a projekt eredményeit felhasználva szerveznek nemformális képzéseket Szegeden az Alkotóházban, Adán és Kézdivásárhelyen. Referenciaként megjelenítik a népszerűsítő kiadványban is, hogy a cserén résztvevő, ténylegesen munkát kereső fiatalok 80%-a el tudott helyezkedni a projektben megtanult álláskeresési technikák alkalmazásával.

A Fiatalok Lendületben program keretein belül is tervezik a folytatást egy képzéssorozat elindításával. Olyan ifjúsági vezetőket szeretnének kinevelni, akik kortárssegítőként a fiatalok kommunikációs képességeit tanácsadással, képzésekkel fejlesztenék, folyamatosan tájékozódni a munkahely-teremtési lehetőségekről és ezt „multiplikátorokként” továbbadni az érdeklődőknek.

5. Adaptálhatóság

A projekt innovatív eleme, hogy a tevékenységeket saját élménnyel, tapasztalatokkal rendelkező nagycsaládos, hátrányos helyzetű fiatalok tervezték és valósították meg, akik kortárssegítőként és az eredmények terjesztőiként tovább viszik a „tudást” kisebb közösségeikbe. További innováció, hogy a fiatalok nem passzív tudást kaptak – minden témát, ismeretet közösen szereztek meg, majd gyakoroltak be, hogy kellő önbizalmuk legyen a tényleges álláskeresés során „élesben” fellépni, szerepelni – kitűnve a tömegből.

A projekt adaptálhatóságához elsődlegesen olyan aktív fiatalokra van szükség, akik tenni akarnak magukért, kor- és sorstársaikért, és meg akarják osztani tudásukat másokkal. A teljes projekt megvalósításához a 10 napos, bentlakásos tábor jellegű körülmények az ideálisak, de nem feltétlenül szükségesek. Ugyanakkor a tanulási folyamatban résztvevő fiatalok, és az őket segítő felnőttek közötti bizalmi légkör elengedhetetlen annak érdekében, hogy az álláskeresési kompetenciák fejlesztését támogató szituációs gyakorlatokban, helyzetgyakorlatokban, próbainterjúkon való részvételből épülni tudjon önismeretük, tudásuk.

Melléklet:

Projektfotók: <https://plus.google.com/photos/112529421436259640186/albums?banner=pwa>

TŐLÜNK NEKTEK

A projekt tevékenység megnevezése:	Tőlünk nektek
A szervezet neve:	Élményakadémia Egyesület
A szervezet címe:	Budapest Leonardo Da Vinci 44/23. II. em. 1082
A szervezet honlapja:	http://elmenyakademia.hu/
Kontaktszemély neve:	Czinger Erzsébet
Kontaktszemély e-mail címe:	academyofexperience@gmail.com

A projekt hátrányos helyzetű fiatalok (állami gondozott és nehéz sorsú) élménypedagógiára épülő közösségfejlesztéséről szól. A résztvevők saját élményként olyan helyzetekbe kerülnek, melyet a napi életformájukban nem ismerhettek meg. Másrészt jó tapasztalatokat szerezhetnek a konfliktus, a visszajelzés, a csapatmunka, a vezetés, a szervezés és a figyelem témakörében, s nem utolsósorban a program során előkészítenek és megvalósítanak egy önkéntes projektet, mely azt a nem mindennapi élményt adja nekik, hogy ők is tudnak segíteni másoknak!

1. A projektet megvalósító szervezet

Az Élményakadémia Közhasznú Egyesületet 2005-ben hívta életre 12 önkéntes azzal a céllal, hogy hozzájáruljanak az önmagukért, a környezetükért és a társadalomért felelősséget vállaló egyének neveléséhez, ezáltal egy egészséges társadalom létrehozásához. Céljuk, hogy programjaikon elősegítsék a résztvevők társas és egyéni készségeinek, attitűdjének fejlődését. Célcsoportjuk a gyerekek, serdülők, fiatal felnőttek, különös tekintettel a hátrányos helyzetű rétegekre. Kitűzött céljaikat az élménypedagógia módszertanának alkalmazásával, outdoor tevékenységeken keresztül érik el. Programjaikon a résztvevők az élmények világát használva tanteremként, valódi kalandok és kihívások során fedezik fel és fejlesztik tovább a bennük rejlő erőforrásokat, saját készségeiket és képességeiket, új megküzdési módokat próbálnak ki és sajátítanak el.

2009-ben kezdődtek önkéntes akcióik a bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthonban, melynek hatására 2010-ben szervezték meg első egy hetes élményterápiás Cigány Táborukat. 2011. tavaszán került megrendezésre a Tőlünk nektek I. projekt, 20 gyermekotthonos serdülő bevonásával, mely 4 tréning alkalommal, összesen 20 napon valósult meg. A „Tőlünk nektek” képzés-sorozata 2012-ben 2. alkalommal került megrendezésre. A programsorozat 20 fő gyermekotthonban nevelkedő fiatal esélyegyenlőségének és társadalmi beilleszkedésének segítségét célozta (önkéntesség népszerűsítése, a projekt szemlélet megismerése és a pénzügyi kultúra fejlesztése családon kívül nevelkedő fiatalok körében, az élménypedagógia módszereivel). Programjaiknak köszönhetően a tőlük kikerülő fiataloknak nemcsak társadalmi érzékenysége és felelősségvállalása nőtt, hanem konkrét munkamódszert, gyakorlati példát kaptak az esélyegyenlőség növelésére, mely nagyban segítette társadalmi integrációjukat.

2. A projekt megvalósításának körülményei

Az Élményakadémia Közhasznú Egyesület az elmúlt 3 évben sikerrel vezetett három 7 hónapon át tartó programsorozatot, melyben állami gondozott és nehéz sorsú fiatalok vettek részt. Élmények és kalandok közepette tanultak önmagukról, egymásról, csapatban való munkáról, együttműködésről, projektmenedzsmentről, míg végül saját önkéntes akciót szerveztek és vittek végbe az alapoktól a kiértékelésig. A projektet a Raiffeisen Bank, illetve a Fiatalok Lendületben program támogatta és mindhárom esetben nagyon sikeresnek bizonyult.

Egy olyan programsorozatot valósítottak meg állami gondozó intézetekben és a bagyromatelepen hátrányos helyzetben élő 15-20 fiatal bevonásával, melynek során megterveztek, megszerveztek és megvalósítottak egy önkéntes projektet egy társadalmilag hasznos cél

érdekében, további 50-100 résztvevő /hátrányos helyzetű gyerek bevonásával, a trénerek támogatásával.

A program célcsoportját azok a hátrányos helyzetű fiatalok alkották, akik állami gondozásban és/vagy hátrányos helyzetű roma telepen nevelkednek, gyakran sajátos nevelési igényűek. Az egyesület az elmúlt négy évben több gyermekvédelmi intézménnyel is kialakított állandó együttműködést. Ezekből az intézményekből, valamint a bagi romatelepről (együttműködésben a Bagázs Egyesülettel, a helyi sorstárs segítő mentor-program megvalósítójával) sikerült bevonni gyerekeket, hogy szociális integrációjukat és élethelyzetükből fakadó lelki sérüléseik rehabilitációját elősegítsék.

A tapasztalatátadás és a folyamatos közös munka jegyében a programba bevontak egyrészt olyan gyerekeket, akik korábbi programjaikon már részt vettek, másrészt – az intézmények nevelőivel egyeztetve – olyan "új" gyerekeket, akiknek leginkább szükségük van a támogatásra.

A program célja a hátrányos helyzetű fiatalok társadalmi integrációjának segítése a következő alcélok mentén (A résztvevők életkora: 14-18 év között volt.):

- kezdeményezőkézség, vállalkozó szellem és kreativitás fejlesztése
- az élményterápia módszerével felkészítés az önálló életre
- a bevont serdülők non-formális képzése sikeres önállósodásuk és felnőtté válásuk támogatása
- az önkéntesség népszerűsítése
- a résztvevők jobban megismerjék saját működésüket, és tisztában legyenek a bennük rejlő lehetőségekkel
- a projekt szemlélet megismertetése
- a pénzügyi kultúra fejlesztése
- a résztvevőkben hátrányos helyzetükből fakadó bizonytalanság, kisebbségi érzés csökkentése, önbizalmuk erősítése ("még ők is képesek segíteni, vannak, akik náluk is rosszabb helyzetben élnek")
- növekedjen a résztvevők tudatossága, szociális érzékenysége, érzelmi intelligenciája és felelősségvállalása saját maguk és a környezetük iránt, bármilyen környezetből és körülmények közül érkeztek is.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A Tőlünk nektek projekt célja egy olyan rehabilitációs program megvalósítása volt egy önkéntes aktivitás létrehozásán keresztül, amely foglalkozik a résztvevő fiatalok szocializációs hiányaival és a sokuk élete során jelentkező lelki sérülésekkel is. A program során a résztvevők rendkívüli, nagy érzelmi hatást keltő helyzeteket élhetnek át, melyek kedvező irányú változásokat indíthatnak el a személyiségfejlődésükben. A kihívásokkal való sikeres szembenézés elősegíti a saját hatóerő érzésének átélését, az önértékelés javulását és a kezdeményezőkézség erősödését.

A program során, az önkéntes munka megtervezésekor, és az önkéntes akció tényleges végrehajtásakor, a résztvevők a korábbinál jobban megismerhetik saját működésüket, kipróbálhatnak korábban nem tapasztalt viselkedési forgatókönyveket és tágabb képet kaphatnak a bennük rejlő lehetőségekről, mint amit korábban láthattak.

Az önkéntes projekt során az élmény- és kalandpedagógia módszerét használják, ami a tervezés, megvalósítás, kiértékelés és reflexió lépésein alapul. Céljuk, hogy valós és a mindennapi életben hasznosítható ismereteket és készségeket adjanak a résztvevőknek. A projekt teljes időtartama során nem formális oktatási alapelveket érvényesítenek, tudva, hogy a célcsoport számára minden egyéb oktatási forma sokkal kevésbé hatékony.

A projekt célcsoportjának kihívást jelent az önállóságra, a saját életre való felkészülés. Az otthonokban nevelkedő és a hátrányos helyzetű fiatalok beilleszkedési, önértékelési problémákkal küzdenek. A többségük pesszimista életpályát vetít előre, szükségük van az alternatívákra, a figyelemre és a támogatásra, hogy felismerjék értékeiket, erősségeiket és bizakodva tekintsenek a jövőbe. A támogató családi háttér hiányától elbizonytalanodnak, könnyen rossz társaságba kerülnek.

Az önkéntes projekt elősegíti és a résztvevőknek is bebizonyítja, hogy értékes és elismert tagjai a társadalomnak, közösségüknek. Az így megszerzett sikerélmény hozzásegíti őket ahhoz, hogy belső erőforrásaikból merítve a kitűzött céljaikat önállóan is meg tudják valósítani.

A programnak nevelő jellege mellett terápiás hatása van (Berman és Davis-Berman 2000), mivel céljuk foglalkozni a résztvevő fiatalok szocializációs hiányaival és emellett azokkal a mély lelki sérülésekkel is, melyeket többségük hordoz.

Ilyen értelemben terápiás célú és nem csupán terápiás hatású program megvalósítására vállalkoznak. Az ehhez szükséges figyelmet garantálja, hogy a résztvevők számára viszonyítva elegendő tréner és asszisztens van jelen a programon. Tapasztalataik és a szakirodalom szerint, a gyerekek és fiatalkorú (14-18 éves) korosztály számára szervezett élmény alapú programok közül

a leghatékonyabbak a fizikai orientációjú, iskolai kontextust is használó, de a hétköznapi környezettől távoli, ott alvós, képzett trénerek által irányított programok, amelyek teret adnak a gyerekek kezdeményezéseinek és olyan emberek is részt vesznek rajtuk, akik a résztvevők számára referenciaszemélyek, mintaadók (szülő, tanár stb.).

Az alábbi programot képzett Outward Bound oktatók vezetik. Az Outward Bound nemzetközi hálózata világszerte különböző célcsoportokkal, különféle helyzetekben kipróbált módszertant biztosít, melynek kiemelkedő hatékonyságát széleskörűen bizonyították (Hattie-Marsh-Neill- Richards, 1997).

A résztvevőket elkísérik nevelőik, amennyiben gyermekotthonból érkeznek. A bagi gyerekek esetében a szükséges bizalmat és kapcsolatot garantálja, hogy közülük egyesek már három éve vesznek részt az egyesület programjain, továbbá az egyesület egyik tagja vezeti a helyi mentorprogramot (Bagázs Közhasznú Egyesület).

Az önkéntes program megtervezése és szervezése során a résztvevők rendkívüli, nagyobb érzelmi hatást keltő helyzeteket élhetnek át. Az említett hatások kedvező irányú változásokat indíthatnak el a személyiségfejlődésben.

A program célcsoportját jelentő hátrányos helyzetű fiatalok sokszor tapasztalhatták meg életük során, hogy rajtuk kívül álló tényezők határozzák meg életük lényeges pontjait. Ilyenek például az életkörülményeiket illető állandó bizonytalanság, az alultápláltság, a droghasználat, a családon belüli erőszak különböző formái, az állami intézményekben nevelkedéssel gyakran együtt járó hospitalizáció, a tanult tehetetlenség érzésének kialakulása stb. Ezeknek a hatásoknak eredményeképpen a külvilág történéseit egyre inkább úgy tekintik, mint amik rajtuk kívül álló tényezőktől függenek. Tetteik és sorsuk alakulása között egyre kevésbé érznek közvetlen összefüggést. A hatóerő, a kontrollhely erőteljes kívülre helyezése meggátolja őket abban, hogy kezdeményezzenek vagy változtassanak korábban elsajátított viselkedési mintázataikon. A saját maguk által szervezett önkéntességre, és az ezzel összefüggő tapasztalati tanulásra alapozott programok a résztvevőket a külső-belső kontroll dimenzióján a belső kontrollosság irányába tolják el.

Az önkéntes program kihívásaival való sikeres szembenézés elősegíti a kontrollhely belsőbbé válását, az önértékelés javulását és kezdeményezőkézség erősödését. A résztvevők új helyzetekben, új emberekkel együtt tevékenykedve könnyebben kérdőjelezzik meg a korábbi – sokszor nem hatékony, esetleg destruktív – társas forgatókönyvek, gyakorlatok kizárólagosságát.

A programnak lényeges hatótényezője maga az önkéntes program szervezése egy számukra még ismeretlen helyszínen. A megszokott keretek között könnyebb lenne a rutinszerű viselkedések előhívása, ezért tartják ideálisnak, hogy egy új helyszínhez, és annak adottságaihoz kell majd alkalmazkodniuk. Az új viselkedési mintázatok kipróbálásának a pályázati program által megcélzott gyerekek esetében nagyon nagy jelentősége van az őket veszélyeztető kockázati tényezők redukálásában. E változás katalizálásában alapvető szerepe van a reflexiónak és a társak visszajelzésének. Programjuk során nagyon nagy hangsúlyt fektetnek a kiértékelésre és a visszajelzésre.

Ahhoz, hogy vállalják az új kihívásokkal való szembenézést, biztonságos, elfogadó légkört kell teremteniük a programon. A résztvevők biztonságérzetének erősítését szolgálja emellett a felkészítő találkozó és a program elején kötött szerződés, mint egy közösen kialakított kerete az együttlétnek. A biztonságérzet és a bizalom megtartása érdekében törekszenek arra, hogy olyan kihívások, feladatok elé állítsuk a résztvevőket, amik még a tanulási zónájukhoz tartoznak, aminek leküzdésére késznek érzik magukat. A program nehézsége ezért fokozatosan erősödik és az „emelkedő nehézségű szekvenciák kezdeti sikereket nyújtanak, támogatják a képesség, a >>meg tudom csinálni<< érzését, miközben ellensúlyozzák a negatív önértékelést, a tanult tehetetlenséget és a dependenciát" (Szabó 2006). Ennek a hatásnak a programra meghívni szándékozott gyerekek esetében kiemelt jelentősége van.

A feladatok jellege is változik a program során, ezzel is segítve a minél nagyobb mértékű bevonódást és együttműködést. Az ismerkedést és bizalomépítést szolgáló helyzeteket követően kerül sor a csapatépítést szolgáló, együttműködést igénylő feladatokra. A magasabb szintű problémamegoldást magukban foglaló tevékenységeket csak azt követően teszik a programba, miután kialakult a szükséges bizalom ahhoz, hogy túlzott frusztráció és a kiszolgáltatottság érzése nélkül próbálkozhassanak vele a résztvevő gyerekek. A program során folyamatos átmenetet valósítanak meg az egyre erőteljesebb terápiás jelleg elérésére. Az élménypedagógia fogalomköréhez inkább kapcsolható területek (pl. önértékelés vagy társas kapcsolati készségek) fejlesztését célzó tevékenységekből kiindulva fokozatosan alakítanak ki egyre erőteljesebb és hosszabb helyzeteket, melyek az élményterápiához/kalandterápiához sorolhatók, kisebb mértékben tervezett lefolyásúak és melyben a trénerek inkább folyamatokat menedzselnek, alakítanak. A program legnagyobb kihívása számukra az általuk megtervezett önkéntes program levezetése.

A nevelés és az élményterápia természetesen szorosan kapcsolódhat, ha a program megvalósításában a gyerekekkel napi szinten foglalkozó pedagógus is részt vesz (Hans 2000).

A kontrollhely változtatása, az „énerő” érzetének növekedése szempontjából lényeges, hogy egy program ottalvós, bejárós, vagy a kettőt ötvözi. A leghatékonyabbak a kombinált programok, mert lehetőséget adnak a tanultak belsővé tételére, valamint a több szituációra való általánosításra. A problémamegoldó jelleg könnyen beilleszthetővé teheti a kalandterápiás programokat a problémaközpontú vagy projekteket használó oktatási kontextusba (Neill–Heubeck, 1997). Ezért céljuk az, hogy a programot követően bevonják a résztvevőket a későbbi, hosszabb távú projektjeikbe, melyekben még erőteljesebben jelenik meg a feladatmegoldás és az együttműködéshez szükséges társas készségek fejlesztése, valamint az önálló életre nevelés. Céljuk, hogy ne csupán egy egyszerű szigetszerű helyzetet hozzanak létre, hanem olyan meghatározó, változásokat elindító terápiás élményt, amire lehet hivatkozni, és aminek lehet folytatása a későbbiekben.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

Az eseményről a tervezés és megvalósítás alatt folyamatosan híreket adnak a szervezet online felületein (honlap, facebook hírek, események), s a program folyamán videóinterjúkat készítenek. A program során készült nyersanyagból egy összefoglaló videó készül (melyet a fiatalok maguk szerkesztenek), ezt feltöltésre került az egyesület honlapjára és facebook falára, valamint a youtube-ra. A videót gerillammarketing keretében juttatták el az egyesülettel kapcsolatban álló széles körhöz.

A projekt további megvalósítására, fejlesztésére és kiterjesztésére csak akkor van lehetőség, ha a pályázati források folyamatosan rendelkezésre állnak.

5. Adaptálhatóság

A program nagyszerűsége abban rejlik, hogy a szervezet nem csak bemegy a hátrányos helyzetű fiatalok közé és egy ideig segíti kitölteni a szabadidős órákat különböző programok segítségével, hanem (az ellátó intézménnyel való bizalmi viszony kialakítása és a fiatalokkal való harmonikus kapcsolat kialakítása után) kimozdítja őket saját környezetükből és tapasztalati szinten, emlékeket teremtve mutat alternatívát a közösségi együttlétre.

A másik újítása a programnak, a pozitív életszemlélet beágyazása a projektbe, hiszen a fiatalok számára annak megtapasztalása, hogy nehéz sorsuk ellenére még ők is képesek másoknak segíteni, arra ad egy jó mintát, hogy hogyan lehet a kilátástalannak tűnő helyzetben is egymást segítve nem a problémákra, hanem a megoldásokra koncentrálni.

A program adaptációjához az outdoor tréningek ismeretén túl a hátrányos helyzetű (állami gondozott, roma telepen élő) fiatalokkal való együttlét rutinja is szükséges, hiszen a sikeres együttműködéshez nem elég velük együtt lenni, el kell érni, hogy a tréner ne a szokásos „nevelő”

legyen, aki csak bele akar szólni az életükbe, hanem egy mentor, akinek a javaslataira, szavára érdemes odafigyelni!

Melléklet:

Képek:<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.10151832074459923.1073741846.180233599922&type=3>

Hasonló projektek az Élményakadémia megvalósításában:

Open your doors II. (2 különböző típusú programot ötvözött: a trénerképzésen résztvevők 3 napos elméleti és gyakorlati felkészítés után a „mély vízben”, azaz egy valós gyermektábor keretei között tesztelheték tudásukat és elképzeléseiket - érvényesítve a tapasztalati tanulás elvét; az 5 napos gyermektáborban 20, a lelki egészség szempontjából rizikócsoportha sorolható serdülő vett részt.)

Dance in Action (10 napos tánc és önismereti tréningre 5 nap táncterápia után 20 állami gondozott fiatal érkezett, s a résztvevők együtt terveztek és valósítottak meg egy-egy táncelőadást Hatvan és Gyöngyös városok főterein)

Guides on the Road to Social Inclusion (30 nemzetközi résztvevővel a társadalmi kirekesztés témáját jártuk körbe az élménypedagógia segítségével; a résztvevők a tanultakat beágyazva egy projektet terveztek és valósítottak meg az utolsó előtti napra érkező 20 enyhe értelmi fogyatékos állami gondozott fiatal számára).

A 2012-es év legfontosabb programjai és eredményei:

Open Society Institute pályázatán a Kékvonal Alapítvánnyal közreműködve hátrányos helyzetű csoportok számára önkéntes képzés és mentorprogram. A program 20 fő 5 napos képzését jelentette.

A Bicskei Kossuth Zsuzsa Gyermekotthonban 20 fő állami gondozásban lévő gyermek számára 8 alkalommal, élménypedagógia módszerekkel életviteli támogatás annak érdekében, hogy a fiatalok a gyermekotthon elhagyását követően könnyebben illeszkedjenek be a társadalomba.

A Bagázs KHE számára egy 10 napos ifjúsági csere 20 fő hátrányos helyzetű fiatal számára 2012-ben 4 nemzetközi 10 napos képzés (Dreams do Come True, Coaching for Success, Back to your Nature, Guides on the Road Again) összesen 120 fő részvételével, valamint 7 db 3 napos

„élmények iskolája" program 280 fő kamasszal, amelyekre 80 fő, a lelki egészség szempontjából rizikócsoporthoz tartozó serdülőt vontak be készségfejlesztés céljából.

2013-ban 5 nemzetközi 10 napos képzés, 7 osztálykirándulás és 2 élménypedagógiai asszisztensképzés valósult meg hátrányos helyzetű fiatalok bevonásával.

A projekt tevékenység megnevezése:	Nyitott ifjúsági munka az ELEVEN Ifjúsági Közösségi Térben
A szervezet neve:	HELPI Ifjúsági Iroda és Fejlesztő Műhely
A szervezet címe:	6000 Kecskemét, Széchenyi sétány 2-4.
Megvalósítás helyszíne:	ELEVEN Ifjúsági Közösségi Tér címe 6000 Kecskemét, Széchenyi sétány 11.
A szervezet honlapja <i>(ha van a projektnek is külön, akkor az is)</i>	www.helpi.hu
Kontaktszemély neve:	Borda Balázs – szakmai vezető
Kontaktszemély e-mail címe:	borda.balazs@gmail.com

Az ELEVEN Ifjúsági Közösségi Tér egy olyan befogadó, védett intézményi keret, mely nyitott szolgáltatási rendszerével a veszélyeztetettséget fokozó csellengéssel szemben kínál valós alternatívát a lakótelepen élő fiatalok számára iskolán kívüli szabadidejük hasznos eltöltéséhez. Élmény alapú fejlesztő tevékenységével, nemformális pedagógiai módszereivel lehetőséget teremt a 11-30 éves korosztály társadalmi részvételére, a fiatalok közösségi kompetenciáinak fejlesztésére.

⁹⁵ © HELPI Ifjúsági Iroda és Fejlesztő Műhely. Szerző: Borda Balázs

1. A projektet megvalósító szervezet

HELPI Ifjúsági Iroda és Fejlesztő Műhely

A rendszerváltással egy idős HELPI Ifjúsági Iroda 1990. május 8-án nyitotta meg kapuit Kecskeméti Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda néven. Az intézmény alapításától aktív tagja a hazai és európai ifjúsági irodák hálózatának, személyes segítő szolgáltatásait a mai napig az Európai Ifjúsági Információs Charta iránymutatásai alapján szervezi és nyújtja.

Az intézményt a kezdetektől a helyi önkormányzat tartja fenn, de szakmai fejlesztéseit civil partnerségi programok és pályázati projektek keretében valósítja meg. 2003 óta az ifjúsági szakma egyik módszertani központjaként is működik, részt vesz az ifjúságsegítő szakemberek képzésében, és aktívan támogatja a helyi, illetve a nemzeti ifjúságpolitikai törekvéseket.

A HELPI, több mint 20 éves működése során felismerte, hogy az ifjúsági korosztály célzott fejlesztése (és nem nevelése) a társadalomfejlesztés egyik kulcsterülete, így a szervezet fiataloknak nyújtott szolgáltatásai, velük végzett tevékenységei az eseti jellegű beavatkozások helyett egyre inkább a fejlesztő célú folyamatokat célozzák. 2012-ben az intézmény szervezeti kereteit is ehhez igazította, és HELPI Ifjúsági Iroda és Fejlesztő Műhely néven működik tovább.

Az intézmény feladatai

- A társadalmi részvétel előmozdítása. Tekintettel arra, hogy az információ a részvétel előfeltétele, a társadalmi folyamatokba való aktív bekapcsolódásuk érdekében a fiataloknak hiteles, naprakész információt és adekvát tájékoztatást, tanácsokat kell adni egyéni kéréseiknek, sajátos szükségleteiknek megfelelően.
- A fiatalok állampolgári aktivitásának megerősítése - elsősorban önkéntes tevékenységekbe való bevonásukkal.
- Az ifjúsági korosztály bevonása a formális oktatást támogató és kiegészítő nem formális és informális tanulási programokba, szolgáltatásokba.
- Demokratikus állampolgárságra nevelés, emberi jogi nevelés.
- Elsődleges megelőzés: körébe tartozik minden olyan tevékenység, illetve gyakorlat, amely révén csökken a drog-, alkoholhasználat és az egészségkárosodás veszélye.
- Sikeres modellek, jó gyakorlatokat, kezdeményezéseket adaptálása, kapcsolat tartása azok működtetőivel, segítségnyújtás helyi bevezetésükhöz, megvalósításukhoz.

- A működés által érzékelt és felvetett problémák, valamint eredmények visszacsatolása, közvetítése a helyi önkormányzatnak, a szakmai nyilvánosságnak és az intézmény célcsoportjainak (a helyi ifjúsági párbeszédrendszernek), támogatva tevékenységüket, együttműködésüket, a fiatalokat érintő társadalmi folyamatokat és helyi döntéseket.

2. A projekt megvalósításának körülményei

Helyzeteírás – társadalmi és mikrokörnyezet

A szolgáltatás célterületén, Kecskemét széchenyivárosi lakótelepén, közel 35.000 ember él, a település lakosságának harmada. A lakótelep magjában élők szociális körülményei rosszak, különösen a gyerekek és fiatalok a veszélyeztetettek. Hiányzik a közművelődési alapstruktúra, felértékelődött a közterület szerepe (a fiatalok játszótéren, parkokban csoportosulnak), a deviancia megjelent a nyílt utcán. A lakótelepről sokáig hiányoztak olyan ifjúsági csoportok, pozitív személyiségformáló közösségek is, amelyek értékátadó/értékteremtő szinterei lehetnek a gyerekek szocializációjának.

Jól ismert, hogy a különféle szubkulturális csoportosulások fő tevékenysége a „semmittevés”. Ezeknek a fiataloknak az életében a kortárs csoportoknak óriási jelentősége van. *Illetve „kortárs csoport vagy csoportosulás helyett inkább egy olyan kortárs mezőről lehet beszélni, amely a fiatalok otthonon és iskolán kívüli – valójában a leghosszabb időintervallumot jelentő – tevékenységeit keretbe foglalja. Egyrészt társas keretről, másrészt pedig a társas tevékenységek keretéről van szó, még akkor is, ha ez utóbbi jórészt a „semmittevést” jelenti.”*⁹⁶ Ez a társas mező foglalja magában a deviáns viselkedést, az alkohol- és drogfogyasztást, a verekedést, kisebb lopásokat, rongálásokat.

Ez a kortárs mező a szabadidőre terjed ki. Amennyiben tehát tudunk más alternatívát nyújtani szabadidejük hasznosabb eltöltéséhez, ha képesek vagyunk pozitív kortárs mező létrehozására, kialakítására, segíthetjük e fiatalok társadalmi beilleszkedését, és veszélyeztettségük is csökkenthető.

Szolgáltatásszervezés

A HELPI Ifjúsági Iroda 1995-ben költözött a belvárosból a városrészbe – elsősorban ifjúságpolitikai okok miatt. A lakótelepi helyzettel szembesülve gyorsan kiderült, hogy az intézmény alapító okiratában foglalt individuális szolgáltató feladatai (*tájékoztatás, információszolgáltatás, tanácsadás*) messze nem elégítik ki a helyi igényeket: a lakótelepi fiatalok elsősorban közösségi térnek, találkozópontnak használták az irodát.

A következő tíz évben a fiatalokkal közösen számos kisközösségi projektet valósított meg a szervezet, melyek sikeresek voltak ugyan, de csak rövidtávú eredményeket hoztak.

⁹⁶ Rácz József: Ifjúsági marginalizáció, ifjúsági szubkultúrák / VESZTESEK - Ifjúság az ezredfordulón, Ezredforduló Alapítvány

Nyilvánvalóvá vált, hogy a valódi közösségfejlesztéshez stabil, intézményesített szolgáltatásokra van szükség, így fogalmazódott meg egy önálló szervezeti egység, egy városrészi ifjúsági közösségi tér létrehozásának gondolata.

A HELPI, széchenyivárosi működésének 11. évében, az önkormányzat pénzügyi, és helyi civil szervezetek szakmai támogatásával foghatott hozzá a közösségi tér kialakításához egy, az irodához közeli, korábban felvonulási épületként használt, majd áruházként működő bérelt ingatlanban - mely épp a 11. szám alatt található a Széchenyi sétányon. Már az első munkafázistól érvényesült az a célkitűzés, hogy a felhasználó fiatalokkal közösen történjen a szolgáltatás megszervezése: az ingatlan felújítását és a helyiségek tervezését a Prince's Trust Alapítvány angol önkéntesei helyi fiatalokkal közösen végezték el. Tiszteletükre - és mert magyarul is találó, kedves, dinamikus szót jelöl - kapta a hely a nevét: ELEVEN Széchenyivárosi Ifjúsági Közösségi Tér.

2005. novemberétől - az ELEVEN ünnepélyes birtokbavételétől - lépcsőről lépésre kerültek bevezetésre újabb és újabb szolgáltatási elemek a közösségi tér működésébe. A nyitott ifjúsági munka alapelvei mentén (ingyenesen, anonim módon és előzetes egyeztetés nélkül, közvetlenül hozzáférhető formában) működtetett szolgáltatás a városrészben élő, csellengő fiatalok mély, szociokulturális problémáit is felvállaltan segíti. Emiatt közösségi szerepe is átértékelődik: az ifjúságvédelmi jelzőrendszer részeként olyan „hidat”, kapcsolatot jelent, melyen keresztül a veszélyeztetett helyzetben lévő 11-30 éves fiatalok eljuthatnak az adekvát segítségnyújtást végző szolgálatokhoz, intézményekhez is.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

Alapelvek

Ha teret akarunk engedni a fiatalok önállóságának, akkor valóban és egészében teret kell adni, azaz biztosítani kell helyet, eszközöket, információt, tudnivalót, valamint részvételi, döntési lehetőséget és felelősséget számukra. E felismerés mentén kezdtek a nyugati társadalmakban előtérbe kerülni a fiatalok részvételét, társadalmi szerepvállalását segítő közösségi szolgáltatások. A fiatalok szabadidejének hasznos és veszélytelen eltöltése érdekében olyan védett intézményi környezetet kell kialakítani, mely mindenkor a látogatók kulturális háttérére épülő tevékenységeknek ad otthont - a helyi sajátosságokhoz és igényekhez alkalmazkodni képes szolgáltatásokkal.

A közösségi tér az ifjúságsegítő szakma és a laikus önkéntes munka sajátosságainak ötvözésével, a felhasználó fiatalok aktív bevonásával működik. Szolgáltatásai kivétel nélkül

nyitva állnak minden fiatal előtt, származásukra, nemükre, vallásukra, illetve társadalmi vagy földrajzi helyzetükre való tekintet nélkül; különös figyelmet fordítva a hátrányos helyzetű csoportokra, valamint a sajátos élethelyzetben lévő fiatalokra.

Módszertan

A közösségi tér működtetése során az intézmény a nemzetközi ifjúságsegítő gyakorlatban széleskörűen elterjedt nyitott ifjúsági munka módszertanát használja - a helyi viszonyokra adaptálva.

A nyitott ifjúsági munka:

- az ifjúságsegítés olyan aktív módszere, ahol a fiatalok a közvetlen tapasztalati élményekből merítve, az itt elsajátított, adekvát viselkedési formák használatával lesznek képesek megoldani életük későbbi kihívásait (tapasztalati tanulás),
- lehetőséget kínál a fiatalok számára, hogy az önként vállalt tevékenységeiken keresztül bevonódjanak és fejlődjenek, a nemformális tapasztalatokon keresztül pedig képessé váljanak a demokratikus társadalomban való aktív részvételre,
- képessé teszi a fiatalokat, hogy felismerjék képességeiket, tudásukat, attitűdjeiket, hogy érvényesíthessék jogukat mind személyesen, mind egy csoport vagy egy helyi közösség tagjaként, valamint nemzeti és nemzetközi szintereken,
- terjeszti az esélyegyenlőséget és a különböző elnyomások, megkülönböztetések elleni küzdelmet (*pl. rasszizmus, xenofóbia, vallási-, nemi, származási-, területi egyenlőtlenségeket*),
- támogatja a fiatalok aktív részvételét a demokratikus döntéshozói folyamatok előkészítésében, megvalósításában és értékelésében,
- képessé teszi a közösségeket, hogy a szükségletek találkozzanak a személyes igényekkel.
- sokszor spontán, nem előre le szervezett tevékenység, mely jellemzően nem irányított, csak felügyelt (a fiatalok is felügyelhetik).

Szolgáltatási formák

NYITOTT TÉR szolgáltatás (*keret és tartalom*)

- napközbeni játszóház működtetése
- játékok, programok kezdeményezése (szociokulturális animáció)
- közösségi projektgenerálás

- közösségbevonás

BEFOGADÓ TÉR szolgáltatás: *(keret)*

- közösségek befogadása
- klubok, csoportok befogadása
- programok, rendezvények befogadása
- fejlesztő programok, projektek befogadása
- csoportos tájékoztatás és tanácsadás
- információs szolgálat befogadása (ifjúsági információs pont)

Nyitott tér szolgáltatás

Védett intézményi keretek között, szakmai felügyelet mellett, előzetes bejelentkezés nélkül, bármely fiatal számára ingyenesen, lehetőség szerint azonnal igénybe vehető szolgáltatások:

- játszóház (társasjátékok, videojátékok, asztalitenisz, csocsó)
- nyitott kézműves foglalkozások
- világnapokhoz, ünnepkörhöz kapcsolódó kampányokban, akciókban való részvétel
 - zenehallgatás, filmnézés
- tanulószoba
- számítógép használat (online lehetőségekkel)

A szakmai felügyelet mellett a nyitott térben dolgozó munkatárs információs és tájékoztató tevékenységet, valamint szociokulturális animációt is végez.

A szolgáltatás célja:

- a szabadidő hasznos eltöltésének segítése,
- a magatartásával testi, lelki, értelmi fejlődését veszélyeztető kallódó, csellengő fiatalok segítése
- az ifjúságvédelmi jelzőrendszer kiterjesztése
- a fiatalok szociális kompetenciájának fejlesztése
- demokratikus részvételre nevelés

Befogadó tér szolgáltatás:

Teljes körű szakmai feltételrendszer biztosítása ifjúsági közösségek, szolgáltatások és programok magas színvonalon történő kiszolgálásához:

- szakmai háttér az előkészítő munkához (igény szerint segítségnyújtás forrásbevonáshoz, nyilvánosság- és közönség szervezéshez, szakmai ismeretek megosztása, kapcsolati tőke bevonása)
- infrastrukturális feltételek megteremtése (közreműködés a közösségi tér igény szerinti kialakításában)
- tárgyi és technikai feltételek megteremtése (a közösségi tér eszközparkjának rendelkezésre bocsátása, segítségnyújtás a további eszköz igény előteremtésében)
- humán erőforrás megteremtése (igény szerint segítségnyújtás szakemberek, előadók bevonásába)

A befogadott ifjúsági közösségek, szolgáltatások, programok lehetnek:

- zártak *(csak meghatározott célcsoport, tagság vagy fizető vendég számára látogathatók),* vagy
- nyitottak *(bármely, az ifjúsági célcsoportba tartozó fiatal számára ingyenesen vagy térítési díj ellenében látogathatók).*

Olyan közösségek, szolgáltatások, programok esetén, melyek részvételi díj megfizetésével látogathatók, az ezeket szervező magán- vagy jogi személyek számára a befogadó tér is bérleti díjjal használható.

A közösségi tér működhet csak nyitott vagy csak befogadó térként, illetve a két szolgáltatás típust ötvözve *(lehetőség szerint a tevékenységek átjárhatóságának biztosításával)*

Ifjúságsegítői szerep

A nyitott közösségi térben ügyeletet ellátó munkatárs feladata: ifjúságsegítő kompetenciákkal és a nyitott ifjúsági munka módszereivel aktívan jelen lenni a fiatalok között az ott zajló tevékenységek során.

Szakmai felügyeletet lát el, melynek tartalma:

- beléptetés (házirendnek megfelelően - pl. klubkártya elkérése, szermentesség megítélése);
- tájékoztatás aktuális lehetőségekről a közösségi térben;
- a közösségi térben használt eszközök kiadása-visszavételezése;
- házirend betartatása;
- a látogató fiatalok folyamatos figyelemmel kísérése, jelzéseik vétele, támogatása a közösségi térben eltöltött idejük alatt.

Információs, tájékoztató munkát végez:

Spontán és direkt helyzetekben egyéni vagy csoportos információs és tájékoztató munka a demokratikus állampolgári nevelés (pl. *társadalmi részvétel lehetőségei*), az emberi jogi nevelés (pl. *jogok és kötelességek*), valamint az elsődleges megelőzés (pl. *a káros szenvedélyektől mentes életvitel felé orientálás*) témakörében.

Szociokulturális animációt végez:

Komplex egyén és csoportfejlesztő tevékenység, amely által egyének vagy csoportok válnak képessé kulturális és társadalmi igényeik megfogalmazására, annak kibontakoztatására és gyakorlására. „Animálás -> ösztönzés, lelkesítés a nevelésben, szociális gondozásban, közösségfejlesztésben. A közösségi igények tudatosságát segíti, és annak saját erőből történő kielégítésére buzdít. Fő módszere a kezdeményezés, tanácsadás, katalizálás. Minden olyan nem szakmai jellegű csoporttevékenység beletartozik, amelyeknek társas, sport vagy intellektuális jellege van.”⁹⁷

A befogadó tér szolgáltatásban ügyeletet ellátó munkatárs feladata:

- ifjúsági közösségek, szolgáltatások, programok gondozása;

- közösségi tér átadásának, átvételének menedzselése.

Tekintettel arra, hogy a közösségi tér az ifjúságvédelmi jelzőrendszer részeként is működik, kiemelt kapcsolatot ápol a gyermekvédelmi és gyermekjóléti, valamint a szenvedélybetegeket támogató intézményekkel és szervezetekkel.

Az ELEVEN nagyon tudatosan készült arra, hogy a helyi közösségbe lépésről lépésre vezesse be a szolgáltatást, hiszen létezése – ezzel együtt pedig a fiatalok beilleszkedési esélye – függött ettől. Bár a lakótelepen a szolgáltatásnak hosszú előtörténete volt, mégis, más minőséget jelentett, amikor a lakóövezethez közeli, játszóterekkel és parkokkal körülvett csendes, a forgalomtól korábban mellőzött ingatlanban egyszer csak csapatosan és rendszeresen jelentek meg olyan fiatalok, akiket nem lehet csak úgy elzavarni, mert immáron legalísan kaptak ott helyet.

Az ELEVEN programjai és működése kapcsán mindig is igyekezett azt a szemléletet képviselni, hogy legyen szó akár bűnmegelőzésről, akár az ifjúsági részvételről, a kihívásokra nem csupán intézményi, hanem helyi, társadalmi válaszokkal is szükséges reagálni: a feladat közös marad. Senki nem gondolhatja komolyan, hogy csupán azzal, hogy intézményesített szolgáltatások

⁹⁷ Pordány Sarolta: a szociokulturális animáció oktatása és gyakorlati alkalmazása Magyarországon – elhangzott a Nyitott Képzések Egyesület Szociokulturális animátorok képzései címmel megrendezett szakértői kerekasztalnál 1996., Budapest

jelennek meg a „problémás fiatalok kezelésére”, bármit is megoldottunk. Ha az a szemlélet, amelyben a fiatalokra, mint problémás csoportra tekintünk, nem változik, a problémát valóban csak kezeljük, de nem gyógyítjuk. Közösségi, társadalmi felelősségvállalásra van szükség!

Ebben a kérdéskörben különösen fontos a generációk közötti párbeszéd erősítése. Az ELEVEN törekszik arra, hogy programjaiba bevonja az idősebb korosztály képviselőit. Legjobb példa erre, amikor a közösségi tér tankör programjában több évtizedes tapasztalatokkal rendelkező nyugdíjas pedagógusok segítették az iskolai felzárkóztatásban a tanulási vagy beilleszkedési nehézségekkel küszködő fiatalokat. De a segítség kölcsönös, „cserébe” a fiatalok Senior-Infotech tanodában ismertetik meg az idősebbeket a digitális eszközök, szoftverek használatával.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

Az ELEVEN Ifjúsági Közösségi Tér már a kezdetektől nem projektként, hanem intézményi keretként határozta meg magát. Olyan szervezeti háttérként, melyben a speciális, közösségi-fejlesztő szolgáltatások többnyire projektszerűen működnek, azonban az alapszolgáltatás, a nyitott és befogadó tér állandó elemként hozzáférhető.

A fenntarthatóság biztosítéka a közösségfejlesztést, bűnmegelőzést, szociális támogatást egyaránt kiszolgáló alapszolgáltatás – mely hatékonyan ellátott közfeladatként a fenntartó önkormányzat felé jól kommunikálható tevékenység. Emellett a közösségi teret rendszeresen látogató fiatalok biztos bázist jelentenek a fejlesztő programokba bevonható célcsoport eléréséhez is, mind a működtető szervezet, mind a partnerei által megvalósított szakmai projektek számára. Ez a fajta megközelítés lehetőséget teremt egy folyamatosan változó, egymásra épülő elemekből álló szolgáltatási rendszer működtetésére, mely viszonylag alacsony bekerülési költség (bérleti díj, rezszi + ifjúságsegítő bére) mellett nagy hatékonysággal képes külső forrásokat bevonni.

A nyitott ifjúsági munka és a hozzá kapcsolódó intézményi modell bemutatására több szakmai konferencián is sor került - különösen a 2006-2007. években - leírt módszertana, hazai adaptációja segíti a fiatalok társadalmi részvételét célzó közösségi fejlesztéseket (pl. IKSZT ifjúsági szolgáltatásai).

5. Adaptálhatóság

A modell sikerét jelzi, hogy 2010-től Kecskemét 5 városrészében és a belvárosi plázában is elérhető ifjúsági közösségi tér. A 6PONT Hálózatnak elnevezett helyi szolgáltató rendszer valamennyi végpontja az ELEVEN intézményi modellje alapján működik, az alábbi alapelvek szerint:

- NYITOTT valamennyi fiatal és ifjúsági csoport felé: 12-29 éves korig bárki igénybe veheti.
- INGYENES szolgáltatásokat nyújt, hogy egyenlő esélyt biztosítson mindenki számára a hozzáféréshez
- vallásoktól, pártoktól és más ideológiáktól FÜGGETLENÜL működik,
- a fiatalok RÉSZVÉTELÉT tartja középpontban: az önkéntesség és a korosztályi segítség kiemelt hangsúlyt kap a programok szervezésében,
- a fiatalok SZABADIDEJÉHEZ IGAZODVA tart nyitva,
- lehetőséget teremt GENERÁCIÓK KÖZÖTTI kapcsolatteremtésre, párbeszédre.

A szervezeti modell és módszertanának újszerűsége abban rejlik, hogy sem az intézményi szolgáltatások kötöttségei, merevségei, sem az alkalmi programok, projektek ideiglenessége nem jellemzi. Egy biztos alappal rendelkező, ugyanakkor rugalmas, a változásokra és a fiatalok igényeire gyorsan reagálni képes, több szintű szolgáltatási rendszer valósítható meg a nyitott ifjúsági munka módszereivel.

Jól alkalmazható olyan közösségi házakban, ahol különféle generációk együtt, vagy különféle szolgáltatások komplex, integrált módon vannak jelen. A nyitott tér egyszerre lehet „csali”, „beavató” szolgáltatás, melyen keresztül a fiataloknak lehetősége nyílik bekapcsolódni közösségi programokba, fejlesztésekbe, de ugyanúgy lehet szerepe a „kicsekkolásban” is: segíthet levezetni a család, iskola, kortárs csoport okozta stresszt.

Melléklet:

IRODALOM:

- NYITOTT KAPUK – Kézikönyv nyitott ifjúsági szolgáltatások szervezéséhez
Kecskeméti Ifjúsági Otthon - HELPI Ifjúsági Iroda, Kecskemét, 2014, Szerk: Szabó Csaba
- IFJÚSÁGÜGY – Ifjúsági szakma, ifjúsági munka
Palócvilág Alapítvány – Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2008, Szerk: Nagy Ádám
- EURÓPA-FIATALOK-RÉSZVÉTEL – Szöveggyűjtemény az ifjúsági terület európai megközelítéseiről és irányelveiről
F SZH– Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat, Budapest, 2009

WEB:

- Kulcsszavak: Offene Kinder- und Jugendarbeit, Open youthwork
- ECYC – European Confederation of Youth Club
<http://www.ecyc.org/about-us/open-youth-work>

- European Urban Knowledge Network

<http://www.eukn.org>

II. 3. Tölcsér Tímea: Ec-pec ... velünk jöhetsz! Szabadidő hasznos eltöltése, sport vagy munkaerő-piaci orientáció

Bevezetés

A szabadidő hasznos eltöltésének rengeteg módja van, de a mostani technikai újdonságok inkább a virtuális együttléteket támogatják és nem a személyes jelenlétet segíti. A fiatalok nehezen nyílnak meg, nem szeretnek nagyobb közösségek előtt szerepelni, nehezen fejezik ki igényeiket, nehezen fogalmazzák meg kérdéseiket, inkább elfogadják a világot olyannak amilyen és nem akarják elfogadhatóbbá, önmaguk számára komfortossá tenni. (persze azért vannak kivételek, de egy balesetben sem elsősorban arra kell figyelni, aki hangosan panaszkodik, hanem inkább arra, aki hallgat, valószínűleg neki nagyobb szüksége van a segítségre).

Szakértő segítséggel, odafigyeléssel, nem irányítva, de a lehetőségeket megmutatva, újabb és újabb kérdéseket megfogalmazva azért tudunk segíteni a mai fiataloknak is.

Szerencsére a sport és a zene világa mindig megfelelő kapaszkodó a megtalálásukhoz. Zenélő és gördeszkázó fiatalok mindenütt vannak, és ha van egy hely ahol tanulhatnak egymástól, kisebb a balesetek, összetűzések esélye, s itt a tapasztalatokat is át tudják adni egymásnak.

Jó pont a közösségek által megvalósított programokhoz a helyi önkormányzat támogatását megnyerni, s azon informális közösségeket bevonni, akik ehhez a szubkultúrához tartoznak, mert ezzel az új közösség beágyazódása, elfogadása is könnyebben fog megoldódni. (A munkaerő piaci orientáció véleményem szerint sosem lesz egy ifjúsági közösség elsődleges motorja, de a programelemek között az karrierhez, továbbtanuláshoz, életpálya építéshez kapcsolódó információk elférnek és szükségesek, főleg ha általános információszolgáltatás is történik a közösségi programon.)

A fiatalok figyelmének felkeltésére nem kell nagy dolgokkal készülnünk. Elég, ha innovatív módon megközelítjük őket. Pl. nem várjuk, hogy eljöjjenek a közösségi házba, hanem mi megyünk el hozzájuk a fesztiválokra, sportpályákra s ott a bizalmukat megnyerve bevonzzuk őket. A lehetőségeket persze nem lehet mindet elvinni hozzájuk, de egy-egy érdekesebb módszerrel, játékkal, ötlettel, pályázati lehetőséggel felkelthetjük az érdeklődésüket annyira, hogy megkeressenek minket és lehetőségünk legyen hosszabb távon együttműködni velük, igazi közösségeket építeni belőlük.

Az igazi közösségfejlesztés persze az, ha a csoport nem csak a maga örömeire és javára tesz dolgokat, hanem abból a település lakossága is profitál, akár közvetve is. A jól feltárt közösségi beszélgetések alkalmával az egyéni problémákon túl egy bizonyos szervezeti érettség

után érdemes kicsit távolabbról szemlélni az adott helyi közösséget és olyan kezdeményezésekbe belefogni, melyből a csoport közvetlen tagjain túl mások is profitálnak.

A létrejött közösségeknek azonban csak akkor van hosszú távon lehetősége megmaradni, ha folyamatosan újabb és újabb célokat tűznek ki maguk elé, gondoskodnak az érdeklődők aktív bevonásáról és a helyi közösség is érzi ennek a csoportnak a jótékony hatását (itt persze elég például akár csak a szülői közösség nyugalma gondolni, ha tudják, hogy jó helyen van a gyermekük).

Az alábbi példákban közös, hogy mindenütt a helyi fiatalok ötletére, igényeire alapozott kezdeményesek kerültek megvalósítására, s mindenütt van (volt) egy vagy több szakember, önkéntes, közösségfejlesztő, lelkes ifjúságsegítő, aki a fiatalok életkori adottságaikból adódó hiányosságokat kipótolja, a tudás beadja a közösségbe, hogy ezáltal is egy jó gyakorlattal legyen gazdagabb a csapat!

Az alábbi példák megmutatják, hogy ha a fiataloknak van tere arra, hogy megvalósítsák magukat, akkor majd tudnak érett felnőttként nagyobb célokat is megvalósítani. Ha van egy helyük, akkor nem az utcai padokat használva fognak akrobata mutatványokat bemutatni. Ha van egy téma, egy szerepjáték, ami kizökkenti őket az iskolai pad mögötti komfortjukból, akkor meg tudnak szólalni, véleményt tudnak formálni, elköteleződnek és felismerik felelősségük súlyát, tudnak dönteni és akarnak tenni a változásokért, s igenis ha van rá lehetőségük, akkor szeretnek jó tenni másokért, persze nem baj, ha ezzel ők sem járnak rosszul!

FACTORY ARÉNA

A projekt tevékenység megnevezése:	Factory Aréna Miskolc-Vasgyárban
A szervezet neve:	Komlóstetői Kerékpáros Sport Klub
A szervezet címe:	3533 Miskolc, Cserfa u. 10.
A szervezet honlapja:	www.factoryarena.hu
Kontaktszemély neve:	Egri Józsefné
Kontaktszemély e-mail címe:	factoryarena@gmail.com

A projekt összefoglalása:

A projekt a volt kohászati gyártelep egyik műemlék csarnoka újjászületésének példája, mely egyrészt megakadályozza az infrastruktúra pusztulását, másrészt közösségi teret biztosít az extrém sportok és az alternatív zenei érdeklődésű fiatalok nem kis létszámú táborának. A szervezet a projekt megvalósításával támogatja a halmozottan hátrányos helyzetben élő ifjúság közösséggé szerveződését, iskolán kívüli szabadidős tevékenységét, tehetségük kibontakozását.

1. A projektet megvalósító szervezet

A Komlóstetői Kerékpáros Sport Klub 1996-ban alakult azzal a szándékkal, hogy Miskolc város kerékpáros életét népszerűsítse és a város kerékpározni szerető ifjúságát összefogja. A kerékpározás, nem versenysportként, hanem mint egy szabadidős életforma kapott a szervezetben prioritást, s ezt a szemléletet felhasználva céljaként a közösségi élet megteremtését vállalta fel.

Működése közben kiemelkedő fontosságú lett a sporton keresztül az ifjúság összefogása, s idővel ez a két cél összeforrt, teljesen elválaszthatatlan lett.

A szervezet a szabadidősporton keresztül nyújt kikapcsolódási lehetőségeket az oda járó fiatalok számára, úgy, hogy a versenysportra és az utánpótlásra is ösztönzi a tehetséges rátermett gyerekeket. E mellett szoros együttműködést alakítottak ki a város és a régió több civil szervezetével, két civil kerekasztal tagjaiként is dolgoznak, s önkéntes csoportokat is koordinálnak, s természetesen kerékpáros versenyeket több napos rendezvénysorozatokat valósítanak meg.

2. A projekt megvalósításának körülményei

A kerékpáros Klub vezetősége folyamatosan kereste a lehetőségeket, hogy biztonságosabbá tegye a fiatalok sportolási lehetőségeit, hiszen az az utcán és köztereken igen veszélyessé vált. Hosszas kutatómunka után Miskolc Város Önkormányzatával szorosan együttműködve 2003-ban sikerült birtokba venni Miskolc-Komlóstető városrészen üzemelő Bike Parkot. A park a városrész nyitott sportpályáinak egy részén került kialakításra. A kialakított kerékpáros helyet a KKSK tagjai és önkéntesei alakították ki.

A Bike Park azonban nyitott volt így nem lehet használni biztonságosan az év minden szakában, azonban a hosszas kutatómunka eredményeként látótérbe került volt Lenin Kohászati Művek (továbbiakban LKM) területén lévő kiürült csavargári épület ideális helyszínnek tűnt a probléma megoldására. Az egyesület anyagi lehetőségei nem engedték, hogy önerőből megvásárolják az épületet, így a Miskolc Város Önkormányzatával kialakult jó kapcsolat révén Miskolc Városa megvásárolta az ingatlant. A KKSK és a Miskolc Városa között egy szorosabb együttműködés valósult meg melyet papíron is rögzítettek. A szervezet megkapta térítésmentes használatra az épületet hosszú távra.

A KKSK történetében új fejezet nyílt. A gyárban lévő elhelyezkedés, valamint a környezet miatt az épület elnevezése Factory Sport Aréna lett. A közel 5000 m²-es csarnokban mindenki megtalálhatja a neki megfelelő kikapcsolódási lehetőséget. Ez a lehetőség az otthonteremtést és a megerősödést jelentette a klub számára. A két intézmény nem várt látogatottságot hozott, hiszen a régióban ilyen parkkal csak ők rendelkeztek. Itt rendezték meg a legnagyobb és talán legsikeresebb rendezvényüket a „Vodafone Bükk Bike Fesztivált” ami

nemzetközi programmá kerekedett. 2004-től a fesztivált a Bükk Bike Napok névre keresztelték ennek oka, hogy több programot tudtak hozzá kapcsolni és egy nagy rendezvénnyel zárni. Miskolc mára már a kerékpárosok városa lett, ahol a Bükk hegység adta lehetőségek és az általuk rendezett Bükk Bike Napok sok lehetőséget, versenyt és kihívást jelentenek a kerékpáros világ számára.

Az Aréna minden érdeklődő fiatal számára nyitva áll, a hatalmas terület sok különböző műhelynek tud otthont adni egyszerre és egymás mellett. A működés során a különböző érdeklődésű csoportok újabb és újabb ötleteket kezdeményezéseket hoztak a szervezet életébe, melyek egymásra épülve, egymáshoz kapcsolódva „burjánzottak” tovább, ezáltal adva lehetőséget még több fiatalnak a kapcsolódásra, a szabadidő hasznos eltöltésére.

Az alap a sport, a kerékpározás iránti elköteleződés volt, de a Skatepark kialakításával újabb csoportok (BMX, gördeszka- és görkorcsolya iránt érdeklődők) csatlakoztak a közösséghez, majd a zenei vonal által terebélyesedett tovább a látogatók létszáma, hiszen a helyszín zenekarok és DJ-k fellépéseinek megrendezésére is alkalmas, hangstúdió és zenekari próbatermek is találhatóak a területén, de különböző művészeti installációknak is teret biztosítanak.

A közösségek tudatos fejlesztésében sokat segítettek a Demokratikus Ifjúságért Alapítvány szakmai és anyagi támogatása, melynek révén tudatosodott a tervezés, értékelés jelentősége, valamint számos civil szervezet együttműködése, ifjúság szakmai iránymutatása, támogatása.

A kiindulási cél a fiataloknak való helyteremtés volt (mert kinőtte a közösség a szervezet vezetőjének családi házáat), de egy idő után egy nyitott kapujú, mindenkinek lehetőséget és tehetségének kibontakoztatásra teret biztosító infrastruktúra lett a cél, ahol a szeretet, az odafigyelés a tolerancia az együttlét záloga.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

Az Aréna a hét minden napján az érdeklődők rendelkezésére állt. Alakulásakor ez volt Magyarország első fedett sportarénája, melyben a különböző sportágak otthont találtak. A sportoló fiatalok létszáma fokozatosan nőtt, az aréna népszerűsége növekedésnek indult. Megjelentek a barátok, családtagok és érdeklődők is. Ekkor új igényként merült fel, hogy legyenek közösségi programok és ne csak sportprogramok. Ezért az egyik pinchelyiségből önkéntes munkával klubhelyiséget alakítottak ki. Klubok indultak, több közösség is rendszeresítette foglalkozásait (2005-től).

A családi hangulat a kezdetektől a mai napig megtalálható. Tagjaik és önkénteseik között megtalálható a pedagógus, szociális munkás, valamint a fizikai munkás is. A programok megvalósításakor „nagy kosárból” tudtak meríteni, mindannyian elismerték a szakmájukban. A nyüzsgő csarnok révén egyre több új ötlet került elő. A megvalósításhoz szükséges forrásokat önerőből vagy pályázati forrásból finanszírozták.

Az alábbi projekteknek ad(ott) otthont az Aréna:

Alpindustry Egyesület

- ipari alpin oktatóközpont létrehozása – nemzetközi oktatásoknak és képzéseknek ad helyet az általuk használt 300 m²-es hely.

Bükki Hegy és Sportmászó Egyesület

- 2007-ben kialakított európai szintű zárt mászócsarnok üzemeltetéséért felelős szervezet. Több hazai és nemzetközi mászóversenynek ad otthont. Ezenkívül az utánpótlás-nevelésben is fontos szerepet vállalnak.

Steel City Underground

- 2007-től öntevékeny csoportként működik a csarnokban, az underground zenei irányzatok népszerűsítése volt a közös nevezője a fiataloknak. A csoport a mai napig aktív. Előfutára volt a későbbiekben kialakuló zenei műhelyeknek.

Földalatti Kulturális Egyesület

- 2009-től új zenei irányzatként megjelent a rock és a punk zene is a pincehelyiségben kialakított koncertteremben. 2011-től 2013-ig amatőr stúdióként is megtalálható volt.

Zafir Ifjúsági és Tűzsonglőr Egyesület és Vermillion Zsonglőr Csoport

- 2009-től zsonglőr foglalkozások is megjelentek a palettán, több nyilvános rendezvényünkön előadásukkal színesítették programjainkat

Borsod Hangja

- 2009-2011-ben amatőr zenei tehetségkutató versenynek adtak otthont. Több mint 100 zenekar vett részt a 3 év alatt a versenyen.

Mini Ifjúsági Szolgálat

- 2007-től jelentek meg az Arénában. Információs pontot üzemeltetnek egy bérelt helyiségben. Az általuk szolgáltatott információknak köszönhetően több új forrást tudnak bevonni a mindennapi munkájuk folyamán. Megismerkedtek a Fiatalok Lendületben Programmal melynek köszönhetően több nemzetközi projektjük is volt.

Miskolc Város Önkormányzatával közös projektek

- Évek óta lebonyolítói a Föld Napjának valamint az Európai Mobilitási Hétnek.
- Az Autómentes Nap az egyik legnépszerűbb program. A különböző sport és szabadidős programok a város minden korosztályát megszólítják.
- Miskolc Városával 2015. december 31-ig közművelődési megállapodásuk van. Kulturális tevékenységüket ezzel ismerte el az Önkormányzat.
- 2006-ban Miskolci Gyémántok díjazottak voltak.
- 2009-ben megkapták Miskolc Város Nívó díját.

Operafesztivál – Miskolc

- 2008-2011 között az Operafesztivál záró rendezvényeként extrém sportnapot tartottak.

II. Red Bull Ládaderbi és Red Bull repülőnap

- Önkéntes csoportjaik sikeresen pályáztak a versenyre. Ennek következtében 2 db járművet készítettek a ládaderbire, melyből az egyik II. lett. A repülőnapon 1 csoport készített versenyjárművet. Ezzel sikerült megkapni a Kreatív különdíjat.

EUC – Egykerekű Európa Bajnokság

- 2011-ben 137 versenyző érkezett Európa 14 országából. Volt látogató Japánból és Brazíliából is.

EVS és Fiatalok Lendületben Program

- 2011-től EVS (Európai Önkéntes Szolgálat) küldő és fogadóhely is a szervezet. Több turnusban fogadtak önkénteseket Franciaországból, Törökországból és Spanyolországból.
- Ifjúsági csere 3 ország részvételével

Műszakváltás - Norvég Civil Alap pályázat

- Konzorciumban valósították meg pályázatot 2010-2011-ben, mely a volt ipari terület – ahol a Factory Aréna található (LKM) – újrahasznosításának lehetőségeivel foglalkozott. A projektben Miskolc város 11 középiskolája vett részt. A projekt keretében Vasgyár-történeti vetélkedők voltak. Az anyagok összeállításában a fiatalok aktívan részt vettek. A szakmai munkában részt vállaltak a helyi lokálpatrióták is. A megvalósítás során nemformális pedagógiai módszereket használtak. Ennek eredményeképpen elindultak a városban nagy népszerűségnek örvendő Gyártúrák is, lebonyolításában az egyesület tagjai és önkéntesei is részt vesznek.

Tudásgyár – TÁMOP projekt – építő közösségek

- A Factory Arénában működő közösségek, fiatalok számára folyamatosan keresik a fejlesztési lehetőségeket. 2011-ben sikeresen pályáztak egy TÁMOP

pályázatra konzorciumban. Ennek keretében több műhelyfoglalkozást sikerült elindítani. A programba főként hátrányos helyzetű fiatalokat vontak be. A műhelyek sikeresen lezajlottak, több produktum is készült a projekt során. Közel 2000 embert vontak be közvetlenül a programokba. A különböző műhelyek mindegyikében közös elem volt a vasgyár.

- Az alábbi elemekből állt a program:
 - Deszka- Színházi műhely: A vasgyár fenntarthatóságáról készítettek színházi előadást a résztvevők drámai műfajban. Balász Zoltán híres magyar filmrendező koordinálásával készült a színdarab.
 - Képgyár: A 137 hektáros gyárterület mai állapota képekben. A közös képek készítése és feldolgozása után egy kiadvány valamint több kiállítás is megvalósult.
 - Kreatív foglalkoztató: Extrém sportok bemutatása és kipróbálási lehetősége a bevont fiatalok számára.
 - Filmgyár: Az elhagyatott gyár, mint központi téma megjelenítése és ehhez kapcsolódóan rövid filmek készítése. A szakmai felkészülésben neves hazai filmes szakemberek vettek részt a workshopokon.
 - Szövegyár: A lelkes írópalánták az ország minden területéről érkeztek Miskolcra. A témát szabadon választhatták, de bele kellett szőniük a vasgyárat.
 - Hanggyár: A legsikeresebb műhely volt. Fő irány a ritmusterápia volt. Különböző ütős hangszerekkel és használati tárgyakkól zenét építettek az alapoktól.
 - Gyársztori: Helytörténeti műhely melyben feldolgozásra került a vasgyár története. A bevont fiatalok személyesen felkeresték a környéken élő idősebbeket és kutattak a régi múlt után. Ennek eredményeként egy könyv került kiadásra.

Ifjúsági fesztiválok, koncertek:

- 2007-től helyt adtak több, fiatalokat érintő fesztiválnak. Ennek az a célja, hogy a Factory Arénát, mint helyszínt népszerűsítsék, és arra ösztönözzék a résztvevőket, hogy visszatérjenek az év többi részében is.

Nyári táborok:

- Az egyesület alapítása óta folyamatosan vállal táboroztatást. Itt a közösségi élmény és az új impulzusok generálása a fő cél. Évente több száz fiatalt táboroztatnak.

Sportversenyek, sportrendezvények:

- A hozzájuk járó fiataloknak partnereik bevonásával évente több alkalommal versenyeket bonyolítanak le. Az ország minden pontjából érkeznek résztvevők, nem ritka a külföldi versenyző is a környező országokból. Ezeknek a célja elsősorban az utánpótlás-nevelés valamint a tehetségkutatás.

Kisközösségi programok:

- Az Aréna működése óta a legnépszerűbb programjaink a kisközösségi programok. Ezek rendszerint klubdelutánok. Itt mindig a fiatalok igényeit vesszük figyelembe.
- Néhány példa a programokból:
 - Filmvetítés: A fiatalokat foglalkoztató aktuális sport vagy ismeretterjesztő film levetítése, közös eszmefuttatás, kötetlen beszélgetés az adott témáról.
 - Vetélkedő: Aktuális témákat feldolgozó vetélkedő (pl.: helytörténet, önismeret, lokálpatriotizmus, stb.)
 - Csapatépítő programok: az egyesület tagjainak és önkénteseinek folyamatosan szerveznek képzéseket és tréningeket.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

Az évek alatt jó kapcsolatokat alakítottak ki a helyi médiumokkal, iskolákkal és településekkel. Ezáltal mind az off-line mind az on-line médiában gyakran megjelennek. Saját weboldalt üzemeltetnek, a közösségi oldalakon is jelen vannak. Több ezer követőjük van a facebookon is.

Az Aréna fenntarthatósága egyre megterhelőbb a szervezetnek. A csökkenő pályázati intenzitások, a gazdasági világválság valamint a környezet is befolyásolja bevételeiket. A környéken lévő magas munkanélküliség, valamint az elszegényedő réteg fizetéseképtelensége miatt egyre kevesebbet költenek közösségi programokra a fiatalok. Ezen kívül az Önkormányzat is kevesebb támogatást tud biztosítani részükre. Ahhoz hogy a szolgáltatásaikat zökkenőmentesen biztosítani tudják, kihasználják az évek alatt összegyűjtött kapcsolati hálójukat. Nagy segítséget jelent a munkaügyi központ, valamint a városüzemeltető is. Nemzetközi partnereiket is próbálják bevonni a fenntartásba pályázatok, együttműködések révén.

Azonban fontos szempont a szervezet szemléletmódjában, hogy tudja, a pályázatot nem csak megnyerni kell, hanem sikeresen lebonyolítani is, s ezért csak olyan források megszerzésére irányulnak törekvéseik, melyek a profiljukba illeszkednek.

5. Adaptálhatóság

Maga a helyszín innovatív és a környezet is, amiben elhelyezkedik. Kevés (?) olyan elhagyott iparterület van az országban, ahol egy ilyen kezdeményezés virágozni tud.

A Factory Arénát egészében véve nehéz adaptálni, ez így egy egyedülálló kezdeményezés. A programelemek adaptálására viszont van lehetőség. Fontos, hogy mindig a fiatalok igényeit alapul véve alakuljanak a programok, ezek után kell csak megvizsgálni, hogy önerőből meg tudják-e valósítani. Ha forrásokat kell mellérendelni, akkor szponzorokat vagy pályázati kell hozzá keresni.

A BORDÁNYI MODELL

A projekt tevékenység megnevezése:	A bordányi modell Fiatalok a KÖRben - az önkéntes munka elismerése az ifjúsági szervezetek munkájában
A szervezet neve:	Kulturális és Szabadidős Egyesület (KUSZA)
A szervezet címe:	6795 Bordány Park tér 1.
A szervezet honlapja:	www.bordanynet.hu ; www.telecity.hu Facebook: Bordány a Homokhátság szíve
Kontaktszemély neve:	Tanács Gábor Kiss-Patik Péter
Kontaktszemély e-mail címe:	tanacs.gabor@bordanynet.hu kiss-patik.peter@bordanynet.hu

A projekt összefoglalása:

Az országosan ismert és elismert bordányi modellt a Közösségi Önsegítő Rendszert (KÖR) a hosszú távú ifjúsági közösségfejlesztés eszközt alkalmazza. A 2000-ben bevezetett, ma már szoftveres háttértámogatással működő rendszerben a felhasználó fiatalok önkéntes/közösségi tevékenységeikért bordányi koronát kapnak, amelyet más szolgáltatások, szabadidős programok igénybevételére fordíthatnak.

1. A projektet megvalósító szervezet

A Kulturális és Szabadidős Egyesület 1998-ban alakult, 1999-től bejegyzett közhasznú szervezet, Bordány község egyetlen közhasznú civil ifjúsági szervezete. Aktív tagjainak száma több mint negyven fő. Az egyesület 2000 óta működtet teleházat, melyet 2005-től a Bordányi Gyermekek- és Ifjúsági Önkormányzattal történt együttműködés keretében – kibővített ifjúsági és civil szolgáltatásokkal rendelkező közösségi térként – Bordányi Ifjúsági Információs Pont (biip) néven üzemeltet. A működtetést teljes mértékben a KUSZA biztosítja, a szakmai felügyeletet a fiatalok, a működtetéssel kapcsolatos érdekvédelmet az ifjúsági önkormányzat látja el.

A biip a közösségi tér funkción túl szinte az összes klasszikus irodai szolgáltatáshoz való hozzáférést biztosítja, továbbá ifjúsági, civil tanácsadást is nyújt 4 különálló térben. Az információs szolgáltatások keretében saját információs honlapot működtet a szervezet bordanyet.hu néven, illetve a facebookon is elérhető az információs csatorna. Az egyesület aktívan részt vesz a település ifjúsági életének koordinálásában, kulturális és szabadidős programjainak szervezésében, lebonyolításában. A KUSZA keretein belül működik a Bordányi Amatőr Színjátszó Kör, valamint az országban egyedülálló módon működtetik a Bordányi Baráti Kör, amely a helyben élő fiatalok önkéntes munkájának elismerésére szolgáló rendszerrel (KÖR = Közösségi Önségítő Rendszer) büszkélkedhet. A KÖR segítségével hátrányos helyzetű fiatalok is szolgáltatásokhoz, segítséghez juthatnak, illetve munkájukkal tapasztalatokat, elismeréseket szerezhhetnek.

A biip koordinálásában került kidolgozásra középtávon a Fiatalok Bordányért Programcsomag 2009-ben, amely 5 fejlesztési területet határoz meg:

1. EGÉRHÁZ program – cél a fiatalok helyben tartása és helyzetbe hozása.
2. BordányNET program – cél az ifjúsági önkormányzat működésének informatikai fejlesztése, internetes választási rendszer működtetése.
3. életTÉR program – cél az egészséges életmód, sport és szabadidős lehetőségek, programok szervezése, környezetvédelmi akciók.
4. reCULTURa program – cél Bordány kulturális életének továbbfejlesztése, kulturális programok, fesztiválok, kiállítások szervezése.
5. hangerő program – cél a helyi demokrácia, kisközösségek és civil élet fejlesztése, gyermek- és ifjúsági önkormányzat működésének támogatása, térségi kapcsolatok erősítése.

2. A projekt megvalósításának körülményei

Bordány Csongrád megyében, Szegedtől 20 kilométerre található, népessége kb. 3200 fő. A településen 600 12-25 év közötti gyerek van, 240 jár a helyi általános iskolába, középiskola nem működik a településen.

Az önkéntes munka elismerésére szolgáló KÖR rendszert a Kulturális és Szabadidős Egyesület és az általa működtetett ifjúsági szinterek az országban egyedülálló módon fejlesztették ki, és használják 2000 óta eredményesen. 2001-től saját fejlesztésű, vonalkódos ügyfélnyilvántartó rendszert vezettek be, amely már kezelni tudta a KÖR teljes adminisztrációját is. Ez a bevált jó gyakorlat motiválja fiatalokat, hogy önkéntes munkával segítsék egymást és a településen élőket, hatékonyan támogatja és elismeri az önkéntességet.

Célcsoport, kedvezményezett kör:

Elsődlegesen – a helyi ifjúsági közösségfejlesztés vonatkozásában – Bordány ifjúsága (12-30 év) volt a célcsoport. Az egyesület 1998-ban 25 taggal alakult meg, a tagság létszáma folyamatosan nő. A KÖR rendszerben jelenleg 120 felhasználó van, 25-30 fő aktív. A szolgáltatások és a programok célcsoportjába tartoznak a település külterületén, illetve a tanyavilágban lakó fiatalok is, akiket nehezebb megszólítani, bevonni. A környező településekről a gyerekek csak legfeljebb programokra jönnek át, napi szinten nem jellemző, az egyesülethez inkább a helyi gyerekek járnak.

A szervezet partneri köre nagyon széles, helyi szinten minden civil szervezettel, közösséggel együtt dolgoznak (14-15 szervezet), kistérségi szinten a Homokháti Kistérség Gyermekek- és Ifjúsági Önkormányzat (HKGYIFÖ) partnerei (ifjusag.homokhat.hu), országos szinten pedig a KUSZA együttműködik Bőrcsel, Oszkóval, Nagyvázsónnyal az „Össz-tér Háló” nevű program keretében.

A projekt társadalmi céljai:

Az egyesületet létrehozó „elsőgenerációs” ifjúsági közösségfejlesztők is tapasztalták, hogy nagyon nehéz a fiatalok érdeklődésének felkeltése a települési szintű társadalmi-közösségi részvétel iránt is - a kistérségi vagy régiós ernyőszervezetek munkája iránt pedig még inkább. A cél egyrészt a tapasztalható demokrácia-deficit csökkentése volt, másrészt, hogy létrejöjjön egy olyan aktív és kreatív ifjúsági közösség, amely képes megoldásokat találni a településen belüli különböző élethelyzetekre, a fiatalok aktív részvételére saját és mások problémáinak kezelésében, megelőzésében.

A projekt csoportos és egyéni céljai:

- A fiatalok ismerjék személyiségüket, tudják, melyek azok a tipikus helyzetek, amelyeket nehezen oldanak meg, fel tudják dolgozni az alapvető kapcsolataikat, legyenek tisztában problémamegoldó attitűdjükkel és a csoportokban vállalt szerepeikkel. Cél a tudatosság, a reális önértékelés és a kreatív, önálló feladatvállalás növelése.
- A fiatalok a saját tapasztalataik alapján ismerjék fel, hogy az ifjúsági programok akkor válnak olyanokká, amilyenek ők szeretnék, ha az egocentrikus, fogyasztói vagy versengő, rivalizáló attitűdről áttérnek a bizalommal teljes, kooperatív, nyerő-nyerő attitűdre, ezzel közelítve a teljes kooperációhoz, együttműködéshez és saját céljaik sikeresebb megvalósításához.
- A fiataloknak el kellett sajátítaniuk, hogyan alakíthatnak ki élő kapcsolatokat a környezetükben élőkkel, akik akár más társadalmi csoporthoz, értékrendhez, korosztályhoz tartoznak. Meg kellett tanulniuk azt is, hogyan rendezhetik megoldható és megoldandó problémákká a felmerülő nehézségeket, és mindehhez hogyan fejlesszék kommunikációs és tervezési készségeiket.
- A fiatalok megismerjék a demokratikus értékeket, megértsék, hogy a demokrácia, az európaiság nem valami távoli dolog, hanem helyben is megteremthető, még hozzá általuk.
- Megtanulják, hogy helyi és regionális szinten, akár különböző korosztályok között milyen lehetőségeket rejt magában az eltérő szervezeti fejlettséggel rendelkező csoportokkal való együttműködés.
- Az egyesület munkájában való részvétel során a fiatalok saját tapasztalatokat szerezhetnek arról, hogy az önálló egyéni vélemény és kezdeményezés érték, és vannak olyan nyílt és hatékony csoportos együttműködési formák, amik erre építenek, és ezeket érdemes elsajátítani és alkalmazni.
- A fiatalok felismerjék, hogy egy változtatható rendszerben élünk, környezetünk szabályai megváltoztathatók, és legyenek motiváltak és felkészültek arra, hogy változtassanak.
- A résztvevő fiatalok munkakedvének, motiváltságának és önkéntes munkára építő helyi projektek fenntartása az őket támogató ifjúságsegítők segítségével. Cél az, hogy a résztvevők elsajátíthassák azokat a készségeket és képességeket, amelyek birtokában nemcsak a különféle ifjúsági programokon, hanem később más civil társadalmi feladatokon is jó hangulatban és kreatívan tudnak dolgozni.
- A fiatalok az általuk végzett munkáról rendszeres visszajelzéseket adjanak, az eredményeket az egész közösség ismerje meg és ismerje el.

3. A projekt megvalósítása és módszertana

Módszertani alapok: közösségfejlesztési módszerek – fiatalok közösségi, közéleti részvételének fejlesztése céljával.

Innováció: a KÖR rendszert ifjúsági közösségfejlesztési eszközként vezették be és alkalmazzák, ezáltal a település fiataljai a szabadidős programokhoz Bordányi korona beváltásával is hozzáférhetnek. További innováció a szoftveres támogatás – a felhasználók az internetes felületen nyomon tudják követni egyenlegüket.

A jó gyakorlat részletes bemutatása:

A közösségi önszolgáltató (vagy önszolgáltató) rendszerek helyi szintű közösségi összefogásra és szolidaritásra épülő, ember- és természetközpontú gyakorlati megoldások. A bordányi modell kialakításának tapasztalatai alapján a jó gyakorlat megvalósításának lépései:

0. lépés: Előkészítés

Anyagi forrás: nem szükséges

Materiális eszközök: csekkfüzet, vagy virtuális fizetőeszköz, szoftver

Humán eszközök:

- aktív, a rendszert használó fiatalok
- KÖR koordinátor

Bevonandó együttműködők:

- célszerű ifjúsági szervezetre építeni a működést
- általános iskolák
- teleház, fiataloknak helyet adó közösségi terek, intézmények.

1. lépés: Bevált módszerek, működtető helyek tanulmányozása

Felelős: KÖR koordinátor

Időszükséglet: 1-2 hónap

Eszköz, módszer: szakmai szervezetekkel kapcsolatfelvétel, elérhető szakirodalom, KÖR valamilyen formáját alkalmazó szervezetek felkeresése, információszerzés

2. lépés: Helyi sajátosságokra épülő rendszer kialakítása

Felelős: KÖR koordinátor, működtető ifjúsági szervezet

Időszükséglet: 1-2 hónap

Eszköz, módszer:

- Keres-kínál lista, munkák összegyűjtése, felajánlása – szabadpiaci alapon működik az árak szabályozása
- Elektronikus felület, KÖR-t kezelni képes program.

Mire érdemes figyelni?

- Rugalmas rendszert építsünk ki, hogy használat közben, az igényeknek megfelelően változtatni lehessen.
- Legfontosabb szabály, hogy az eredő mindig 0 legyen, haszon nem keletkezhet a rendszerben.
- Célszerű egy az egyben megfeleltetni a virtuális fizetési egységet a forinttal (1 Bordányi Korona = 1 Ft).

3. lépés: A rendszer működtetése

Felelős: KÖR koordinátor

Időszükséglet: nem releváns

Eszköz, módszer:

- Elektronikus program
- Szoftver bemutatása – a vásárlási lépései:

A szolgáltatások a szoftverben listába vannak rendezve, vonalkód alapján kerülnek azonosításra:

Szolgáltatásvásárlás után a rendszer közli az aktuális egyenleget:

Az alkalmazásához kapcsolódó „praktikák”:

- Figyeljünk arra, hogy kezelhető méretű legyen a rendszer, legjobb 5-6 fővel kezdeni.
- Felhasználó névvel/jelszóval ellátott elektronikus hozzáférést biztosítsunk, a regisztráció – a tájékoztatás, kapcsolat miatt –, személyesen legyen megvalósítható.
- Engedjük meg a rendszerben a „hitelkeretet” kis mértékben. Ennek az a jelentősége, hogy így igénybe tudnak venni szolgáltatást, mielőtt nyújtottak volna.
- Fontos annak a megtalálása, hogy mivel motiválhatjuk a fiatalokat a rendszer használatára, például Bordányban a fiatalok a Teleházban a bordányi koronák fejében játszhatnak, kölcsönözhetnek filmet.

Lehetséges kockázatok a jó gyakorlat megvalósítása során, javasolt kezelésük:

1. *Kockázat:* elektronikus program működési hibája, például téves utalás (ilyenkor a KÖR eredője nem nulla, amit nehéz visszanyomozni a rendszerben).

Kezelése: folyamatos nyomon követés.

2. *Kockázat:* megszületik a megegyezés a felek között, a munka elvégzésre kerül, de nem történik meg az utalás. Ez a kockázat fokozottan jelentkezhethet ott, ahol sokan vannak a szereplők, és nem ismerik egymást.

Kezelése: a felek közötti személyes egyeztetés, megegyezés segítése.

Milyen partnerek bevonását igényelte vagy tette lehetővé: A rendszer ismertségének, hatékonyságának és használhatóságának növelése érdekében mindenképpen elengedhetetlen, hogy aktív ifjúsági szervezet, közösség vállalja fel a működtetést. A keresleti és kínálati oldalon szereplő szolgáltatások, tevékenységek körének bővítése miatt szükséges bevonni a települési önkormányzatot, ifjúsági intézményeket, közösségi tereket, civil szervezeteket – és minél szélesebb körben a lakosságot is.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A „Bordányi modell” az ifjúsági munkában országos elismertségre tett szert, számos ifjúsági, vidék- és közösségfejlesztési konferenciának adtak otthont az elmúlt években, rendszeres meghívott előadói, kiállítói a szakmai rendezvényeknek. A hazai, határmenti és nemzetközi ifjúsági szervezetek, közösségek körében a tanulmányutak, „látó utak”, ifjúsági cserék gyakori célpontjai (és résztvevői) – így a „projekt” disszeminációja rendkívül széles körben valósul meg.

A jó gyakorlat fenntarthatóságának tényezői:

1. Kulcsemler szerepe

2. Maguk a munkák tartják fenn a rendszert, ha jól működik, akkor terjed a használata.
3. Mindig kell találni olyan praktikát, lehetőséget, amely ösztönző a fiatalok számára.

5. Adaptálhatóság

A bordányi modell innovatív eleme nem elsődlegesen a KÖR rendszer bevezetése, hanem annak eszközként való alkalmazása a fiatalok település- és közösségépítő tevékenységekbe való bevonására, aktivizálására. Támogatja a hátrányos helyzetű fiatalok szabadidős programokban (kirándulások, Retro buli, stb.) való részvételét is, hiszen az önkéntes munkával szerzett bordányi koronáért 1:1-ben tudnak belépőjegyet vásárolni (a szolgáltatásokat, biip-ben vásárolható árucikkeket semmilyen haszon nem terheli).

Az adaptálhatóság kulcseleme az elhivatott ifjúsági szakember jelenléte, aki a KÖR-t összekapcsolja a helyi fiatalok igényeivel (szolgáltatások, programok), valamint települési szinten szervezi önkéntes/közösségi tevékenységeiket (lakosság, intézmények bevonása, szükségletek meghatározása).

Mellékletek:

1. Szendrő-Szupi József: KÖR Kézikönyv
(<http://www.slideshare.net/helyipenz/pnzhelyetttest-ii-kzssgi-nsegt-rendszer-kr-kziknyv-pnzgyileg-nsegt-csoportoknak-szendr-szupi-jzsef>)
2. www.szivessegbank.hu
3. Közösségi önségítő rendszerek (elektronikus kiadvány), Védegylet. www.vedegylet.hu
4. Hazai és nemzetközi hasonló projektek, tapasztalatok:
<http://www.etk.hu/talentum/kalaka.htm>
5. KUSZAKORSZAK – 15 éves a KUSZA. Letölthető:
<http://www.telecit.hu/dokumentumok/phpT7RHua.pdf>

JÁTÉK-SZÍNHÁZ-NEVELÉS

A projekt tevékenység megnevezése:	Játék-Színház-Nevelés
A szervezet neve:	Nyitott Kör Egyesület
A szervezet címe:	székhely, ami hamarosan változni fog: 2000 Szentendre, Saru köz 3. iroda: 1027 Budapest, Jurányi u. 1-3.
A szervezet honlapja:	www.nyitottkor.hu
Kontaktszemély neve:	Meszlényi-Bodnár Zoltán
Kontaktszemély e-mail címe:	nyitottkor@nyitottkor.hu

A projekt összefoglalása:

Küldetésük, hogy közösségek és kompetenciák fejlesztése, valamint a színházi nevelés segítségével új nézőpontokat nyissanak meg elsősorban a fiatalok számára, hogy önmagukkal, a környezetükkel és a társadalommal dinamikus egyensúlyban lévő emberekké váljanak. Szeretnék elérni, hogy képesek legyenek egymást segíteni, konfliktusaikat kezelni, energiáikat közös cél érdekében hasznosítani. Tevékenységüket elsősorban a Közép-magyarországi Régióban fejtik ki, de meghívásra az ország bármely részére és határainkon túl is elmennek.

1. A projektet megvalósító szervezet

A Nyitott Kör Színházi Nevelési Társulat 2005 őszén alakult színházzal, tánccal, képzőművészettel, iparművészettel és pedagógiával foglalkozó szakemberekből.

Munkájukkal korszerű lehetőséget biztosítanak a fiatalok számára azáltal, hogy különböző témákhoz kapcsolódóan, a drámapedagógia és a művészetek ötvözésével élményközpontú, gyakorlatorientált, interaktív színházi nevelési programot kínálnak.

A működésük során kis kitérőkkel főleg színházi neveléssel foglalkoztak, de pozíciójuk megerősítése és megtartása érdekében bekapcsolódtak érdekképviselési és civil érdekvédelmi feladatok ellátásába is.

Tevékenységeik:

Színházi nevelés

- színházi nevelési előadások
- színházi előadások gyerekeknek
- fórum színház

Közösségek fejlesztése

- drámaórák
- fogyatékos fiatalok drámás-színjászó csoportja
- Betekintő
- élménypedagógiai foglalkozás
- osztálykirándulás
- tábor

Kompetenciák fejlesztése

- színjászó szakkörök
- képzőművészeti szakkör
- zsonglőr szakkör
- felnőtt tréning, képzés

Önkéntesek küldése, fogadása nemzetközi (EVS) és hazai szinten

Részvétel szakmai szervezetek munkájában: Független Előadó-művészeti Szövetség, Magyar Drámapedagógiai Társaság, ASSITEJ

2. A projekt megvalósításának körülményei

Színházi nevelési céllal jöttek létre, ezért tartják fenn a szervezetet és a társulatot. Első programjukat 2007-ben mutatták be a szentendrei Pest Megyei Könyvtár (PMK) színháztermében. Az igazságérzet és az érdekek befolyásoló szerepét vizsgálták döntéseinkben.

2008 májusában mutatták be második projektjük, *Kötéltánc* címmel. Az *Antigoné*-történetből készült előadáshoz kapcsolódóan a fiatalokkal közösen vizsgálják a hatalom működését, és a hatalom igazságtalanságával szembeni lehetőségeket. (A programot a Magyar Drámapedagógiai Társaság meghívta nyári Spárta-dráma elnevezésű rendezvényére.)

2009. április 20-án mutatták be új, preventív színházi nevelési programjukat Szentendre város Polgármesteri Hivatalának Dísztermében, *Képtelenség* címmel. Az előadás kapcsán a függőségek okait és veszélyeit járták körül a résztvevőkkel. A programot továbbgondolták és továbbfejlesztették. A játék-színház-nevelés dramaturgiáját használva 2010 novembere óta *Gubancok* címmel játsszák.

2012-ben kezdték előkészíteni új előadásukat, melynek témája a serdülőkori szexualitás. 2013 tavaszán került bemutatásra *A virágnak megtiltani...* című előadás.

A színházi programok célcsoportja a szervezet kapcsolatrendszerében tartozó oktatási intézmények diákközössége és a civil szervezetek ifjúsági csoportjai, de különböző pályázati források révén egyetemistákat is bevontak munkájukba, önkéntesként, résztvevőként.

A programok célja az adott előadások témájától függ. Van, amiben a hatalom, az igazságtalanság (*Kötéltánc* színházi nevelési előadás) van ahol a függés, függőség, családi kommunikáció (*Gubancok* színházi nevelési előadás) van ahol a szerelem, első randevú (többtanáros drámaóra) vagy az önmegvalósítás vs. biztos karrier/családi hagyományok (drámaóra) feldolgozása, kibeszélése a cél, egy ismert közösség együttműködésének révén. Cél a rádöbbenés, az aktivizálás, a felismertetés, a csoportélmény megteremtése.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A színházi nevelési előadás egy többnyire 3 óra időtartamú interaktív előadás, amin egy osztály vesz részt. A színházi formában feldolgozott történet kapcsán egy kérdést, vagy témát vizsgálnak: az előadást játszó színész-drámatanárok és a diákok közösen játszanak, gondolkodnak. A diákok nem csak nézői az előadásnak, hanem jelenlétükkel, kérdéseikkel és gondolataikkal alakítják az eseményeket.

2010-ben a színházi neveléssel foglalkozó szakemberek a következőképpen határozták meg az irányelveket:

Definíció: Színházi nevelési előadás

1. Művészi igénnyel, színházi eszközökkel megfogalmazott emberi problémákat és ebből fakadó helyzeteket vizsgál, drámapedagógiai eszközökkel, interaktív módon.
2. Az előadás színház és drámapedagógiai téren felkészült szakembereket kíván.
3. Maximum 40 fős, közoktatásban résztvevő közösség a résztvevője.
4. Egységes szerkezetbe foglalt színházi részből és drámapedagógiai eszközökkel történő feldolgozó részből (részekből) áll.
5. Pontos meghatározott pedagógiai céllal rendelkezik.
6. Alapvető fontosságú a partneri kommunikáció a színész-drámatanárok részéről, a résztvevők alkotótársak, akiknek gondolatai beépülnek az előadásba.

A színházi nevelési előadás egy egyedülálló művészetpedagógiai forma, melyben mind színházilag, mind pedagógiailag képzett és gyakorlott színész-drámatanárok vesznek részt. A fiatalok a színház hatására érzelmileg is bevonódnak a történetbe, és ennek segítségével veszik szemügyre a vizsgálandó helyzetet. Egyszerre vannak jelen, játszanak, érzékelnek, gondolkodnak, kérdéseket tesznek fel, keresik a válaszokat és alkotnak. A színházi nevelési előadás egyszerre neveli a résztvevőket a művészeteket kíváncsian szemlélő, értő fiatalokká, és önálló gondolkodásra, cselekvésre, megfontolt döntések meghozatalára képes szuverén egyéniségekké.

Egy példa a megvalósításra (Kötéltánc): a program kereteinek ismertetése után a résztvevők belépnek a játékterébe: egy kötelekből kirakott kör közepén egy dobogón székek állnak egymás hegyén-hátán. A tér rövid kifejtése után megtudjuk: egy városban vagyunk, ahol előző éjszaka csata dült; a programvezető felajánlja a résztvevőknek a város újjáépítését azáltal, hogy a székeket elhelyezik a körön belül. A résztvevők helyet foglalnak, és több környi székfoglalós taktikai játék következik, amelyben néhány sikertelen kör után két színész magára vállalja a vezető szerepét, majd kettejük között látszólag spontán veszekedés alakul ki, ami színházi jelenetbe fordul át.

A rövid jelenetből megtudjuk, hogy Polüneikész és Eteoklész elesett a csatamezőn, és Thébának új királya van: Kreón. A jelenetet rövid kifejtés követi, aminek részeként a résztvevők a programban gyakran használt kétvégű kötél (egyik végén hurok, másik végén rojt) jelentésén is elgondolkodnak. A csoport három kiscsoportra válik szét, és hosszabb (kb. 40 perces) munka veszi kezdetét, aminek során több formában is gondolkodnak a hatalom fogalmán, a program elején megismert kétvégű kötél kisméretű változatát, ill. több különböző kötél darabot is használva. A csoportok rövid jelenetalkotások, állóképek és hosszabb beszélgetések során végül

meghatározzák, hogy számukra egy jó vezető vagy jó hatalom milyen tulajdonságai a legfontosabbak. A szünet előtt a három csoport megosztja egymással a kiscsoportos munka fontosabb eredményeit, majd szavazással döntenek a teljes csoport számára legfontosabb három tulajdonságról.

A szünet után kb. 20 perces színházi előadás következik, amely Kreón beiktatásával indul, és amely jelenetben elhangzanak a korábban megszavazott vezetői tulajdonságok. A jelenetsor lerövidítve bemutatja Szophoklész Antigonéjának első felét, Haimón és Kreón párbeszédéig. A színházi részt a probléma megértését segítő rövid kifejtés követi, majd a csoportnak a megismert szereplőket kell egy szoborcsoportba beállítaniuk, ami azok egymáshoz való viszonyát fejezi ki. Az alkotás közben a szobrok (leginkább Kreón) megszólalnak, és állásfoglalásra provokálják a résztvevőket. A szoborcsoportba egy résztvevő is beállhat az egyik szereplő helyére. A szobor elkészülte után a résztvevőknek felkínált záró játékot egy rövid jelenet vagy inkább kép vezeti fel: Kreón egy kifeszített kötélén egyensúlyoz, és a kötél alatt Antigoné fekszik. A résztvevők lehetőséget kapnak arra, hogy belépjenek a képbe, és a program elején használt kisméretű kötelekkel változtassanak azon (pl. kihúzzák Antigonét, és ne hagyják, hogy Kreón ezt meg tudja akadályozni).

Az előadások kritikai gondolkodásra nevelik a fiatalokat, egyúttal az előadás szól a média befolyásolásáról, a manipulációról, az üzleti és politikai hatalomról, valamint a média társadalmi szerepéről, használatáról.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A színházi nevelési programok népszerűsítése elsősorban a pedagógusokon keresztül történik meg. A szervezet drámaórái alkalmával kérdőívvezéssel összegyűjti azokat a fontos és aktuális társadalmi problémákat, amelyek feltételezésük szerint a 13-15 éves korosztály számára is aktuálisak. Minden esetben helyet hagynak arra, hogy egyéb, általuk fel nem sorolt lehetőségekkel bővítsék a listát a fiatalok. már kapcsolatot tudtak teremteni sok fiatallal, akik a pozitív tapasztalataik alapján nyitottak ezekre a programokra is. A kérdőívet elkészítik online kitölthető formában, elektronikus levélben küldhető formában valamint nyomtatható változatban. Ezzel az igényfelméréssel már közvetlen kapcsolatot teremtenek a fiatalokkal, hiszen ők kíváncsiak lesznek mi valósult meg ötleteikből, s így hagyományos kommunikációs csatornákon túl (honlap, plakát) már személyesen is bevonhatóak a programokba.

A szervezet ezen kívül megragad minden olyan alkalmat (szakmai rendezvényt, konferenciát) ahol a módszert a szakembereknek, pedagógusoknak be tudja mutatni, ezáltal is további terepet biztosítva megjelenésüknek, s munkájuknak, így egy-egy iskolai megrendelésre mindig számíthatnak.

A színházi programok létrehozása sajnos nem olcsó, de ha az előadás elkészült, a továbbjátszás már kisebb összegű önerőből megvalósítható (hiszen az alapfelszerelés már a szervezet rendelkezésére áll), azonban folyamatosan keresik a pályázati lehetőségeket, eszköztáruk karbantartására, fejlesztésére, újabb előadások előkészítésre, kipróbálására, bemutatásra.

5. Adaptálhatóság

A színházi nevelési programok általános nehézsége, hogy hogyan vonja be a résztvevőket. A bevonódás mértéke meghatározza, hogy az adott program milyen mélységig juthat el. Ha nem sikerül megragadni a diákok figyelmét, akkor a felszínen maradnak.

Az ő megoldásuk – hogy játékból indítanak és játékkal fejezik be – jobb eredményt mutat korábbi próbálkozásaiknál. Hatással van még a színházi nyelv és a téma is a bevonódásra.

Szakmai elődeik nyomán magasabbra helyezték a léceket, azaz olyan feladatot is adnak, ami meghaladhatja a korosztály gondolkodásának, műveltségének megfelelő szintet. Ilyenkor több segítséget adnak, rávezető kérdésekkel irányítják/vezetik a figyelmet, mert ezáltal a résztvevők közvetlenül is fejlődnek, tanulnak.

A bevonás másik lehetséges útja a provokáció. Ez jelentheti a témát, a közvetlenséget, vagy akár a nyelvi szintet is. Egyrészt provokatív maga a színház a választott téma és a formák által. Másrészt a színházban bemutatott történet feldolgozása során használják azt az eszközt, hogy szerepben maradva, ismét szerepbe lépve közvetlenül megszólítják a diákokat. Ekkor nyelvi szinten is megjelenhet a provokáció: néha szándékosan egyszerűsítének, sarkítanak, vagy az érzelem húrjait pendítik meg, hogy védjük a szereplő álláspontját és kimozdítsák, kizökkentsék a befogadó-résztvevőket. Ez az elmozdulás/elmozdítás a kulcsa a közös munkának. Ennek hiányában csak arra építhetnek, hogy lojális és jól nevelt fiatalokkal vagy gyerekekkel találkoznak, akik hajlandóak és képesek a gondolatmenetünkön haladva bejárni velük egy utat, miközben semmi nem történik. A provokáció segítségével azonban önálló aktivitásra készítetik őket.

A foglalkozás közben, a vizsgálódásuk során a következő szakaszokat járják be:

a probléma megragadása – felmutatása a játék vagy a színház segítségével – a probléma körüljárása/a konkrétól az általánosig – az általános vizsgálata – az általános tanulságok/tapasztalatok/felismerések visszafordítása a konkrétumok szintjére – a konkrét helyzet absztrakciója és játékban kipróbálása, mely egyben reflexió is.

Melléklet:

<http://www.bigbrum.org.uk/resources.html>

<http://www.dramanetwork.eu/hungarian.html>

<http://insitedrama.blogspot.hu/>

<http://szinhazineveles.hu/>

POCOLÓ NOMÁD

A projekt tevékenység megnevezése:	Pocoló Nomád
A szervezet neve:	Kalamáris Egyesület
A szervezet címe:	4400 Nyíregyháza, Budai Nagy Antal u. 22.
A szervezet honlapja:	www.kalamarisegyesulet.hu
Kontaktszemély neve:	Groska Éva - elnök
Kontaktszemély e-mail címe:	kalamarinfo@gmail.com

A projekt összefoglalása:

A POCOLÓ létrehozásával a szervezet célja az volt, hogy a fiataloknak egy alternatív, tudásukat gyarapító szórakozási, értékes szabadidő-eltöltési lehetőséget biztosítson, akár egy zenei fesztiválon is. A projekt során a fiatalokat az alulról szerveződésre ösztönözve, bevonja a civil szervezetek önkéntes tevékenységeibe, új perspektívát mutasson a fiatalságnak az önmegvalósításra, vállalkozásra és ezáltal a helyben maradásra. A megvalósítók célja elérni, hogy a résztvevő fiatalok maguk is szervezzenek hasonló programokat, fesztiválokat, fesztiválemeket. Legyenek aktívak saját lakóhelyükön, legyen az nagyváros vagy akár egy párszáz lelkes falu.

1. A projektet megvalósító szervezet

A Kalamáris Egyesület 1993-ban alakult, 1998-tól közhasznú szervezetként működik. Célja, hogy a fiatalokat és a velük foglalkozó szakembereket, felnőtteket, civil szervezeteket az őket érintő és érdeklő információkkal lássa el, fejlesztő programokat szervezzenek anyaországi és határon túli magyar fiatalok számára, és elősegítsék közösségek születését. Első nagyobb projektje az Ifjúsági Centrum, majd a Mustárház Ifjúsági Szolgáltató Központ működtetése volt Nyíregyházán (2006 januárjáig), amely komplex információs és tanácsadó szolgáltatásokat és drogmentes szórakozási lehetőségeket, szabadidő eltöltési lehetőségeket nyújtott a fiataloknak.

Az Egyesület több kisebb–nagyobb fesztivált szervezett az évek alatt, melyhez az adta az ötletet, hogy szeretnék volna fogyasztható, könnyebben emészthető köntösbe öltöztetni azokat a gondolatokat, fontosnak vélt értékeket, amiket közvetíteni szeretnének.

Jelentős állomása volt ifjúsági szakmai tevékenységének:

2006-2007-ben az észak-alföldi Regionális Ifjúsági Fórum stratégiai fejlesztése című projekt, mely ifjúsági közösségeknek, szervezeteknek valósított meg képzéseket a régió három megyéjéből.

2008-ban felmérte a régióban az ifjúsági szervezetek működő, rejtett, látens hálózatát. A hálózati térkép elemzése után megkereste a kulcspozícióban lévő szervezeteket, és azok képviselői számára találkozót, valamint képzést szervezett pozíciójuk tudatossá tétele érdekében.

2007-2008-ban Civilfilm címmel egy 7 részes, a civil szférát bemutató filmsorozatot készített. A film a középiskolás korosztálynak mutatta be a harmadik szektort, de a film adta eszközökkel aktív részvételre is buzdította őket közvetlen környezetükben.

2009-től az Egyesület látta el a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei ifjúsági Szakmai Módszertani Központ feladatait továbbá az ÖTLET – Regionális Önkéntes Program koordinálásában is részt vett, melynek során több, mint 80 fiatal végzett munkatapasztalat szerzést is segítő önkéntes munkát 3 x 10 hónapon keresztül az Észak-alföldi régió civil szervezeteinél, önkormányzati intézményeinél.

A 2010-ben kezdődött Pénz, paripa, eper című képzési programjában gyakorlatlan, új civil szervezeteknek adott át ismereteket a pénzügyi, számítástechnika, projektmenedzsment, önkéntes menedzsment, érdekképviselés, társadalmi részvétel témakörökben. 2012. november 20-án a Gyermek Világnapja alkalmából tevékenysége elismeréseként Miniszteri Elismerő Oklevelet kapott az Egyesület.

2. A projekt megvalósításának körülményei

A projektbe 10 Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei hátrányos helyzetű település önkormányzata, fiataljai lettek bevonva (14-30 év között) településenként kb. 10-15 fiatal, összesen kb.130 fő. Jellemző, hogy magas a munkanélküliség aránya, a népesség elöregedő, kevés a magánvállalkozás, a legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat. A fiatalok középiskolába már nem a településre járnak, hanem főleg a megyeszékhelyre, csak hétvégén vannak otthon, és a kilátástalannak tűnő munkaerő-piaci helyzet miatt nem szülőfalujukban képzelik el a jövőjüket.

Az önkormányzatok is reménytelennek élik meg helyzetüket, bár némely községben már elkezdődött egyfajta önszerveződés, ami az önsegítés első lépcsője lehet, de ebben főleg a nyugdíjas korosztály vesz részt. Nincsenek eszközeik, illetve nem ismernek módszereket, hogyan szólítsák meg a fiatalokat. A munkahelyteremtést gondolják egyetlen eszköznek a fiatalok helyben tartására.

Közvetett célcsoport a 10 település fiataljainak környezetében élő felnőtt társadalom, család, barátok, iskolatársak, pedagógusok, valamint a programban résztvevő települések szomszédságában élő más lakóhelyű fiatalok is, a szomszéd falvak lakosai, önkormányzatai, kb. 4000 fő.

A projekt elvárt eredménye, hogy az elért fiatalok szükségleteikért, véleményükért kiálló aktív állampolgárok legyenek, településükön meghatározó szerepet töltsenek be, valamint az általuk létrehozott civil szervezetek befolyásolják településük életét. Kapcsolat alakuljon ki a települések fiataljai között, és ezek rendszeres legyen.

A projekt céljait az alábbiak szerint fogalmazták meg:

„Célunk, hogy az érintett települések fiataljai olyan információkat érjenek el közvetlen formában, hiteles forrásokból, amik nehezen vagy egyáltalán nem, és szinte mindig közvetve jutnak el hozzájuk. Olyan módszereket ismerjenek meg a közösségi munkára, életvezetésükre vonatkozóan, amiket önállóan tudnak alkalmazni később. A települések polgármesterei más települések vezetői felé is közvetítsék a program eredményeit. A településen élő fiatalok közössége kialakuljon és megerősödjön, befolyással legyen a helyi társadalomra.

A helyi társadalom felélénküljön, a nemzedékek közötti kapcsolatok változatosabbak legyenek.

A közösségi tevékenykedés mindenképpen pozitív cselekvő közösségi életet hoz létre, ahol a demokratikus társadalmi részvétel alapjai (véleménynyilvánítás, szerepvállalás, feladatvállalás stb.) válnak mindennapivá számukra. Ezeket a „tudás alapanyagokat” fogják később használni más közösségekben, a társadalomban állampolgárként. Ismerjenek meg a település lakói, fiataljai

tartalmas szórakozási formákat, az önkéntes munkáról, nemzetközi ifjúsági programokról kapjanak éles képet.”

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A projekt alapját az jelentette, hogy 2005-2011 között 8 nyáron a Tokaj-Rakamaz Hegyalja Fesztiválon az egyesület kulturális, zenei, szabadidős Pocoló-sátorral jelent meg. A POCOLÓ egy 100 m²-es sátor volt, állandó napi 150-250 fő fiatal fesztivállátogatóval (a fesztivál teljes ideje alatt 1000-1200 fő), meghívott vendégekkel, olvasósarokkal, civil bemutatkozásokkal, esti film és diafilmvetítésekkel, zsíros kenyérrel és teával.

(A pocolni kifejezés leggyakrabban igeként használatos Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Aki pocol, az igazán pihen, fekszik, de nem alszik, és közben tud figyelni a körülötte zajló eseményekre. Nagyon pozitív jelentése van, kellemes időtöltésre utal. A pocoló elnevezést egyik önkéntesük alkotta.)

2010-ben a „Belvárosi terek integrált funkcióbővítő fejlesztése Nyíregyházán” című projekt kapcsán a Kalamáris Egyesület Nyíregyháza Megyei Jogú Várossal kötött konzorciumi megállapodás keretében a belvárosban zajló programsorozatot indított. Nyáron a Belvárosi Pocolóban a Kossuth téren színes programok várták a fiatalokat egész nap, este könnyű zenei koncertek zárták a programot.

A szervezet korábbi programjainak végrehajtása során összegyűjtött tapasztalatai azt mutatták, hogy a kistelepüléseken nincsen fiatalokat tömörítő szervezet, ifjúsági koncepció vagy a fiatalokat kiemelten érintő terv. A települések, mint sok más kistelepülés, küzdenek a fiatalok elvándorlása, munkanélküliség okozta szociális és az ún. „inaktív polgárok” problémákkal. Az önkormányzatok nem tudnak szervezett formában kommunikálni a fiatalokkal.

A mérleg másik nyelvén viszont az állt, hogy a 14-31 év közötti fiatalok igénylik az „ő nyelvükön” való kommunikációt, előnyben részesítik azon szolgáltatásokat, programokat, melyek egyenrangú partnerként szólítják meg őket.

A „felnőtt világ” sok esetben alulértékeli a korosztály önálló döntéshozatali képességét, majd mikor eléri a felnőttkor küszöbét (20-26 év) már elvárják tőlük. A felnőtt társadalom nem ismeri a korosztály jellegzetességeit, mennyire szeretnek csoportban dolgozni, hogy mennyire nyitottak, érzékenyek társadalmi és személyi problémákra, kérdésekre.

A kistelepüléseken is – mint ahogy általában jellemző a magyar társadalomra is – a fiatalok között egyre több a 26. életévét betöltött dolgozó, már nem diák, esetleg munkanélküli fiatal, kiknek döntő többsége még nem él önálló háztartásban, szüleivel lakik. Ezeknek a fiataloknak hasonló kérdéseik, problémáik vannak, mint a 18-26 éveseknek, de számukra a megoldásokat intézményi keretek már ritkábban vagy egyáltalán nem biztosítják. Speciális

információkra és tanácsokra van szükségük, nemzetközi lehetőségekre és a munkavállalási információkra.

A kistelepülések fiataljaira is jellemző, hogy a véleményüket nehezen fogalmazzák meg, és a fiatalok részvételének legritkábban elért szintje egy közösségben a teljes felelősségvállalás. A közéletéről, helyi társadalomról, politikáról, demokratikus érdekérvényesítésről, demokratikus folyamatok szabályszerűségeiről nagyon hiányos ismereteik vannak, az oktatásban nem szentelnek ezeknek a témáknak elegendő időt és teret sem, és jelentőségüket sem ismerik el.

A projekt keretében az egyesület Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 5 helyszínen két napos minifestiválokat szervezett. A POCOLÓ NOMÁD célja az volt, hogy a kistelepülésen élő fiatalok számára elérhetővé tegye a számukra nélkülözhetetlen és nehezen elérhető információkat a munkavállalási életvezetés, nemzetközi ifjúsági cserék, nemzetközi önkéntesség területéről, hozzáférhetővé tegye a számukra a fontos tanácsadásokat (életvezetési, munkavállalási). Cél volt továbbá az önkéntes munkát megismertetni, népszerűsíteni.

Az önkéntes munka öröme mellett bemutatták a közösségfejlesztők, hogy milyen hasznos lehet a közösség szempontjából, mint teremtő erőforrás, és milyen haszonnal járhat a fiatalnak, mint munkatapasztalat-szerzés. Céljuk volt továbbá a szakembereknek a tartalmas szabadidő eltöltése alternatíváinak megismertetése a megszokottól eltérő szórakozási formák alkalmazásával. (Ezt azért tartották fontosnak, mert úgy tapasztalták, hogy a fiatalok főként adott kínálatból válogatnak a szabadidő eltöltésére vonatkozóan, még akkor is, ha az nem felel meg az ízlésüknek. Bár ezeken a településeken számukra megfelelő kínálat se nagyon van/volt.) Azt akarták megmutatni, hogyan csinálhatnak maguknak programot a saját szükségleteiknek, igényeiknek megfelelően. Prioritás volt az önkormányzat és a fiatalok közötti együttműködés elősegítése, bevonva a település többi felnőttjét.

A POCOLÓ különlegessége, hogy a fiatalokat az ő általuk szeretett formában szólította meg.

A POCOLÓ nem kényszerítette őket szolgáltatások igénybe vételére, sem programokon való részvételre. Az hogy csak pocolni, pihenni is lehet, akár aludni a programok alatt azt eredményezi, hogy nagyon sokan vannak a sátorban, és az információk akaratlanul is eléri őket.

A POCOLÓ egész megjelenésében figyelemfelkeltő és a fiatalok ízlésének felelt meg. A helyszíni háttérmunkába bárki bekapcsolódhatott, meg is tették: közönségből így lett szemétszedő, és pakoló, színpadon zenélő stb. A POCOLÓBAN nincsen elkülönített rész, a színpad is fellépő nélkül használható volt bárki számára.

A POCOLÓ Nomád mobil tartalmazza az alábbi ifjúsági szolgáltatásokat:

Információs szolgáltatás (nemzetközi ifjúsági cserék, nemzetközi önkéntesség területéről is) online,

offline módon, kiadványok, szórólapok, tematikus tanácsadások (életvezetési, munkavállalási), szabadidős tevékenységek (játékok, koncertek, előadások, kézműves foglalkozások, olvasósarok)

A POCOLÓ közösségi tér, mert emberek találkozását biztosítja, egymásra épülve tesz elérhetővé a fiatalokat érintő szolgáltatásokat, befogad helyi célú közösségi kezdeményezést, a tevékenységek egymástól nem elzártan folynak, maximum időben van eltérés.

A POCOLÓBAN mindig fontos, hogy a kulturális sokszínűség természetes módon jelenjen meg, zenében, képzőművészetben egyaránt. Más nemzetek zenéje, és zenészei fellépésén, valamint zenetörténeti, rocktörténeti előadásokon keresztül más kultúrák, a mai fiatalok számára ismeretlen időkből, mind az egymás elfogadását segítik. Figyeltek arra is, hogy hazai kevésbé ismert és preferált művészek, kultúrák képviselői is fellépési lehetőséget kapjanak (autentikus cigány népzene, underground, magyar néptánc stb.). Ez azon eredeti céljukon, hogy alternatív és igényes szórakozási formákat mutassanak be, már túlmutat azzal, hogy a multikulturalitás és a tolerancia hordozói is lettek.

A közösségfejlesztők két napig tartózkodtak egy helyszínen, így biztosítva, hogy több és jobb minőségű kapcsolat alakuljon ki a fiatalokkal.

A Minifesztiválok helyszínei: Dombrád, Túristvándi, Szamosújlak, Csaroda, Balsa voltak.

A projekt további elemeként Balsa, Szamosújlak, Kölcse, Tiszacséce, Túristvándi, Nyírdersz, Csaroda, Márokpapi, Gelénes, Nagycserkesz településeken zajlott ifjúsági közösségfejlesztési folyamat.

A fejlesztő munka során a fiatalok kommunikációs készsége, együttműködési kompetenciái fejlődtek, mert a kis létszámú csoportban mindenki megnyilvánult, még azok is, akik ezt egyéb-ként kerülték. Szituációs helyzeteket alakítottak ki, amikor olyan szituációt kellett kipróbálni, ami eddig számukra ismeretlen és elképzelhetetlen volt (pl. el kellett játszani a polgármestert).

A magyar közoktatásban használt módszerektől eltérő eszközöket használtak. A fiatalok számára újszerű volt, hogy aktív résztvevői egy folyamatnak és nem csak passzív befogadói. Alkalmuk volt arra, hogy megkérdezzék őket is a helyi embereket (Túristvándi), mit gondolnak a fiatalok helyzetéről a községben, és ráadásul ezt kamerával rögzítették, így számos egyéb körülményt figyelembe véve kellett „dolgozniuk”.

A folyamatban felvetett kérésekről (mit szeretnének a helyi fiatalok) kortársaikat is meginterjúvolták, majd összegezve prezentálták az eredményt, sőt „faluismertető kiadványt”

készítettek a települést még nem ismerők számára. (Kölcse).

Kipróbálhatták a demokráciát élesben: egyesületi vezetőket választottak, (Tiszacsécse), meggyőztek, kortes beszédet mondtak, érveltek egymás mellett, felelősséget vállaltak, programot alkottak.

A települések tulajdonságainak (előnyei, hátrányai) megbeszélése új szempontokat jelenített meg a fiatalok számára. A kistelepusési tudatukat sokszor hátrányként megélő fiatalok sokkal több pozitívumot tudtak megemlíteni, mint negatívumot.

Harmadik elemként találkozót, tréninget szerveztek a közösségfejlesztésben résztvevő fiatalok számára.

EREDMÉNYEK: Az elért fiatalok új információkat kaptak több témában. Közvetlenül beszélhettek pályaorientációs és pszichológus szakemberrel. Azok a nemzetközi ifjúsági programokkal, önkéntességgel kapcsolatos információk, amik terjesztésre kész hálózatok működtetnek a valóságban nagyon ritkán érnek el a valóságos célcsoporthoz, a hátrányos helyzetű kistelepusésen élő fiatalokhoz, akiknek a program nagyrészt szól, részben az információhiány, részben a nyelvtudás és a vállalkozó kedv hiánya miatt. Olyan lehetőségekről sikerült tájékoztatni a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei kistelepusések fiataljait, – akik még nem is hallottak a nekik szóló EU-s lehetőségekről – mint a Youth in Action program, Leonardo program, ifjúsági cserék, nemzetközi szemináriumok. Összeállt egy folyamatosan bővülő levelezőlista, melyen keresztül a későbbiekben is el tudják érni információkkal a fiatalokat.

A tanácsadók egyszerre egy helyszínen dolgoznak, szinte ugyanazokkal a fiatalokkal, nagyon intenzíven. Többször előfordult, hogy egymáshoz irányították a fiatalokat, így azok itt is megérezhették a komplex szolgáltatásban rejlő hatékony segítségnyújtást, és hogy minden ötletük kivitelezhető, csak meg kell találni a formáját.

A közösségfejlesztésben résztvevő fiatalok számára személyes kompetenciáik fejlődése közvetlen haszon. A települések számára pedig a csoporttá, lassan közösséggé fejlődő fiatalok jelentik a változás lehetőségét.

Találkozásaikkor olyan szituációkat, helyzeteket teremtettek, amely során a fiatalok megismerhették rejtett képességeiket, fejlődött önismeretük. Számos esetben a merev csoportstruktúra is felengedett és a korábban háttérben lévő csoporttagok is felértékelődtek egy-egy tréning feladat sikeres megoldása, valamint a pozitív visszajelzések kapcsán.

A megszervezett helyi akció révén elérték a település felnőtt lakosságát. A helyi polgármester és az önkormányzati testület látva lelkesedésüket és a program eredményeit újabb támogatásokat (buszt, pénzt stb.) adott a csoportnak.

A közösségfejlesztések alkalmával és a Pocolóban olyan módszerek alkalmazására került sor,

amelyek képesek megszólítani a fiatalokat. Sikerült olyan kérdésekről beszélgetni velük, amelyekről korábban a település vezetői nem tudtak, vagy nem is próbálkoztak. Kiderült számukra, hogy komoly meglátásaik vannak a falujukkal kapcsolatban, értékes gondolataikat képesek megosztani is.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A Pocoló minden aktuális szakmai rendezvényen megjelent és kereste a bemutatkozási lehetőségeket. A rendezvények tematikájának megfelelően mindig más és más terület kapott kiemelt figyelmet, (pl. Módszervásár elnevezésű ifjúsági, szakmai megyei program – önkéntességgel kapcsolatos tapasztalatok és módszerek) de maga a program célja és módszertan mindenütt bemutatásra került. Az önkéntesek és a tanácsadók közül négyen az olaszországi Anconában vettek részt egy nemzetközi szemináriumon az ARCI Ancona Egyesület szervezésében. Több európai országból érkeztek résztvevők, hogy bemutassák egymásnak azokat a programokat és lehetőségeket, mellyel motiválják a fiatalokat. (Backstage 2008.11.01-i adás, rövid verziója – Kölcsény televízió): <http://www.youtube.com/watch?v=k781S-s9i58>

A záró tréningen a gyerekek maguk is készítettek egy filmet, amin jól látszik, hogy élvezték a forgatást, s egyúttal kiváló példája annak, hogy hogyan tudtak együttműködni rövid idő alatt a különböző korosztályú és településről jött fiatalok:

http://www.youtube.com/watch?v=t0gK63Q_Vlo

2010 májusában konferenciát szervezett az Egyesület a Regionális Ifjúsági Fórummal közösen, ahol részletes projekt bemutatót tartottak. A 26.000 kilométer, avagy ifjúsági szakmai kalandozások Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében című kiadvány a programot mutatja be. A kiadvány összefoglalja a programban végzett tevékenységet, bemutatja az ifjúsági közösségfejlesztésekben résztvevő csoportokat, a Pocoló Nomádokat. A kiadványban szereplő összes fotó a program során készült.

http://kalamarisegyesulet.hu/index.php?id=news_page&news_id=28

5. Adaptálhatóság

A projekt különlegessége, hogy csupa olyan programelem került bele, amiket a szervezet korábban sikeresen alkalmazott, de ezeket együtt még soha. A felkereső ifjúsági munka, a Pocoló sátor önkéntesekkel, az ifjúsági közösségfejlesztések egymásra épültek.

Programjukkal azokat a fiatalokat célozták meg, akik földrajzi helyzetük miatt távol vannak a hazai és nemzetközi lehetőségektől. Szerették volna a hátrányukat csökkenteni, így adva lehetőséget és esélyt az egyéni és közösségi fejlődésre.

Az európai kitekintés, a pályázati lehetőségek, a munka erőpiaci tanácsadás a felzárkóztatást szolgálta, megadva az esélyt a továbblépésre. Szabolcs-Szatmár Bereg megyében óriási problémát jelent a cigány kisebbség és főként a roma fiatalok alacsony iskolai végzettsége, munkanélkülisége. A roma és magyar fiatalok sok esetben egymástól elszeparálva élik életüket, sok esetben erősek az ellentétek. A közösségfejlesztési folyamat során, egy nem formális csoportban ezek az ellentétek csökkentek, mivel távolabb kerülhettek a fiatalok a saját és a felnőtt társadalom előítéleteitől is.

A programok megvalósításában önkéntesek vettek részt. A program hozzájárult az önkéntes tevékenység népszerűsítéséhez. A programban önkéntesként dolgozó fiataloknak az észrevételen alapuló, tapasztalati tanulás útján szerzett tudásuk mélyebben épült be, személyes fejlődésüket segítve elő. A tudás és a kapcsolati tőke által a munkaerő-piaci integrációjukhoz járult hozzá a program. Társadalmi szerepeket próbálhattak ki, a döntéshozást, irányítást gyakorolhatták, kreatív, innovatív feladatokat oldhattak meg, akár tanult szakmájukon kívül is. A sokszínűség elfogadására ösztönözte őket a programban eltöltött idő. A POCOLÓ önkéntes bázisa, az állandó megújulási tulajdonsága, és egyedisége és egyben a fenntarthatóságának záloga is, hiszen folyton új embereket vonz maga köré. Az önkéntes csapat összetétele, létszáma változik, mindig vannak új emberek, akik új kompetenciákkal gazdagodnak, új ismereteket szereznek. A régebbi önkéntesek pedig folyamatosan fejlődnek a program során.

A program „bevetése” ajánlott azon területeken, ahol a fiatalok társadalmi integrációjához hozzá tud járulni azáltal, hogy ellátja őket az ehhez szükséges információkkal, a lakóhelyükön érve el őket, csökkentve ezáltal a távolságot. Arra ösztönzi őket, hogy a helyi problémákra, amiket a közösségfejlesztési folyamatban észleltek, helyi megoldásokat találjanak, ezekbe pedig a felnőtt társadalmat is vonják be. A minifesztiválok során a főként városi környezetből érkező önkéntesek együtt dolgozhatnak a vidéki fiatalokkal.

Az aktív tevékenység során megismerhetik egymást, egymás hozzáállását a problémákhoz, szórakozáshoz. A közösségfejlesztésekben a fiatalok igen heterogén csoportjai dolgozhatnak együtt: romák, nem romák, hátrányos helyzetűek, kiegyensúlyozott családból érkezők, tizenévesek, huszonévesek. A program végén szervezzünk egy bentlakásos tréninget, ahol a közösségfejlesztésben résztvevő fiatalok vehetnek részt. A találkozón megismerhetik az egymás településein végzett, addig párhuzamosan futó fejlesztések eredményeit, megoszthatják egymással élményeiket.

II. 4. Kovács Vanda: Kolombusz tojása itthon. Kisközösségek kapcsolódása a családhoz, iskolához, egyházhoz

Bevezetés

A kisközösségi ifjúságfejlesztés és közösségfejlesztés hazai jó gyakorlatai közül, négy olyan programot választottunk ki, melyek különböznek témáikban, a megvalósítás tereiben, a résztvevő szereplők körében is, egyetlen közös pontjuk, az a komplex, szerteágazó szemlélet, amivel céljaik felé törekednek.

Nem feltétlenül Kolombusz tojása, amit ezek a szervezetek felfedeztek, megvalósítanak - részben nemzetközi jó példákból ered mindegyik alapja, a francia gyermek-önkormányzatiságtól, az amerikai szex edukációs programokig, az angolszász közösségfejlesztéstől a francia Marista testvérekig nevelési programjáig. Ami azonban kiemelten érdekessé teszi tevékenységüket, hogy egy-egy lokális a fiatalokat érintő hiányra, hiányosságra kerestek megoldást, és ezeket a mintákat kezdték adaptálni saját és a fiatalok lehetőségei, igényei szerint.

A kereső szavaink voltak:

- lokalitás – a kicsit kerestük, a helyit
- elkötelezettség – hiteles megvalósítókat kerestünk, akik hisznek az ügyükben
- adaptáció – ezek a programok egyszer már másolódtak, volt egy nemzetközi iskola, modell, program, gondolat, amit sikerült már Magyarországon helyi valóságra szabni
- komplexitás – a kereket kerestük, azokat a programokat, melyek a rész érdekében, az egészet próbálják fejleszteni

Utolsó kritériumunk, a komplexitás természetesen lassítja is fejlesztési folyamataikat, de ezeknek a programoknak illetve működési rendeknek, ez a szükséges velejárója. Olyan jó példák ezek, melyekkel hosszú távú, akár életre szóló változásokat céloztak meg megvalósítóik. Éppen ezért jó példáink nem klasszikus jó projektek, sokkal inkább jó működési rendek, hiszen mindazok a feltételek melyek mentén kerestük őket rendszerszintű, nagy összefüggésekkel és egymásra építő folyamatokkal rendelkező szervezetet sejtet.

Ezek a szervezetek képesek a fiatalok nyelvén megszólítani a helyi fiatalokat, s közben fejlesztik, kísérik, támogatják a fiatalok családjait, tudással és a gyerekek fejlesztésének támogatásával.

Ezek a szervezetek használják az iskolákat, partnerként együttműködnek, kiegészítik azok tevékenységét, szerepet vállalnak át tőlük, színesítik hétköznapijait, és ha kell, hálózatot hoznak létre közöttük tevékenységükön keresztül.

HAZATÉRŐK

A projekt tevékenység megnevezése:	Hazatérők
A szervezet neve:	Zalai Hazatérők Egyesülete
A szervezet címe:	8790 Zalaszentgrót, Zala u. 3.
A szervezet honlapja:	www.hazaterok.hu
Kontaktszemély neve:	Boda Adrienn
Kontaktszemély e-mail címe:	hazaterok@gmail.com

A projekt összefoglalása

A Zalai Hazatérők Egyesülete 2006 óta végez közösségfejlesztő, ifjúsági közösség fejlesztő munkát a hátrányos helyzetű, aprófalvas Zalaszentgróti kistérség minden településén. Legfőbb céljuk, hogy Zalaszentgróton és a térségében található 23 településen erősödjön meg és fenntartható módon legyen jelen a tudatos, stratégiára épülő, a gyerekeket és fiatalokat a tervezésbe, a megvalósításba és az értékelésbe is bevonó ifjúságsegítő és fejlesztő munka.

1. A projektet megvalósító szervezet

"Hazatérés!- fiatalok foglalkoztatása a Zalaszentgróti térségben" címmel 2005-2006-ban a CELODIN Zalai Alapítvány sikeres projektet bonyolított le a zalaszentgróti kistérségben, amelyet a PHARE CBC Magyarország-Szlovénia 2005-ös programja támogatott. A projekt keretében 10 helyi fiatal kapott munkát térségi civil szervezeteknél, önkormányzatoknál, lehetőséget kapva ezzel arra, hogy "hazatérjen", a térségben kezdjen önálló életet. A foglalkoztatás befejezését követően azok a fiatalok, akik ennek a programnak köszönhetően találtak a térségben munkát, úgy döntöttek, hogy létrehoznak egy nonprofit egyesületet annak érdekében, hogy kezdeményezzék hasonló programok megszületését, és hozzájáruljanak ahhoz, hogy minél több fiatal maradjon a térségben, vagy térjen haza. Így született meg a Zalai Hazatérők Egyesülete.⁹⁸

Céljaik:

- Segíteni azokat a fiatalokat, akik a térségben kívánnak letelepedni, munkát vállalni és részt venni a térség fejlesztésében.
- Bevonni a fiatalokat a civil társadalom életébe, működésébe kulturális és egyéb programok által.
- Egy olyan aktív közösség létrehozása, ahol nemre, korra, származásra, vallási hovatartozásra való megkülönböztetés nélkül bárki igénybe veheti szolgáltatásaikat és az egyesületen keresztül megvalósíthatja alapvető céljaikba nem ütköző elképzeléseit.

Az egyesület munkáját 2011-ben Mobilitás Díjjal jutalmazták, 2012 novemberében, pedig Miniszteri elismerő oklevélben részesültek.

2. A projekt megvalósításának körülményei

Az egyesület fő működési területe a Zalaszentgróti kistérség⁹⁹ 25 települése. Elsődleges célcsoportjuk a 0-35 éves korosztály.

⁹⁸ In: <http://www.celodinzala.hu/Hazaterok.htm>

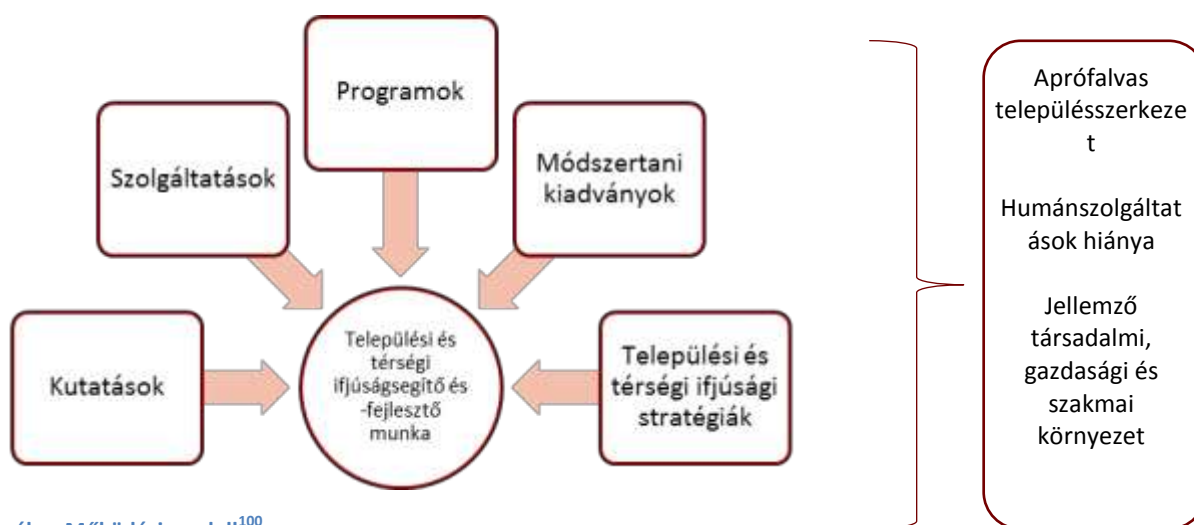
⁹⁹ „A térség népessége évtizedek óta fogyatkozik és idősödik. A térség népességének 23%-a 60 év feletti idős ember, a 80 év feletti aránya 4%. A kisgyerekek – 6 év alattiak aránya – nem éri el a 6%-ot, a 18 és 54 év közöttiek aránya 53%. A 2006-os adatok szerint a gyerekek aránya – 14 év alattiaké – a térségben 12,8%-kal jelentősen az országos átlag (15,4%) alatt marad, az időseké valamelyest, de kisebb mértékben haladja meg. A 60-69 éves korosztályban ez 10,5 és 10,4%, a 70-79 éves korosztályban ez 8,6 és 7,5%, míg a 80 év feletti aránya a térségben 4% az országos 3,8%-kal szemben. Tehát a térség idősödése a gyerekek és fiatalok hiányából adódik, amely egyes települések esetében szerencsésen kedvezőbb tendenciákat mutat.

Az éledő, apró települések közé sorolhatjuk Almásházát és Ligetfalvát, ahova fiatal családok költöztek. „Kisgyermekes” településeknek nevezhetjük Batykot, Kisgörbőt, Sümegcsehit és Zalacsányt. Ezek közül a települések közül meglehetősen magas a roma népesség aránya és száma Kisgörbőn. Gyerekek és fiatalok a térségi átlagnál magasabb arányban alkotják Óhid és Szalapa népességét, „fiatalos” települések közé sorolhatjuk Pakodot, Túrjét és Vindornyaszőlőst.

A térség idősek által nagy arányban lakott települései: Kisvásárhely, Nagygörbő, Zalaszentlászló, Zalavég és Zalabér. Rohamosan idősödő apró települések: Dötk, Döbröce, Kallósd, Tilaj és Sénye.

Legfőbb céljuk, hogy Zalaszentgróton és a térségében található 23 településen erősödjön meg és fenntartható módon legyen jelen a tudatos, stratégiára épülő, a gyerekeket és fiatalokat a tervezésbe, a megvalósításba és az értékelésbe is bevonó ifjúságsegítő és fejlesztő munka. Céljuk elérése érdekében kutatásokat végeznek, szolgáltatásokat működtetnek, programokat szerveznek és települési és térségi ifjúsági stratégiákat állítanak össze.

Zalaszentgrót térsége aprófalvas vidék. Településeinken a humánszolgáltatások jellemzően nem vagy csak igen nehezen érhetők el. Munkánk célját, napi gyakorlatát és módszereit is alapjaiban határozza meg ez a településszerkezet és az ebből is adódó, többek között ezáltal is meghatározott társadalmi-gazdasági és szakmai környezet.

1. ábra Működési modell¹⁰⁰

A térségben korösszetétel tekintetében közel átlagos településeknek számítanak: Kehidakustány, Mihályfa és Zalaszentgrót. (...)

A közoktatás terén szintén évek óta zajlanak együttműködések, ugyanakkor nagy küzdelmek is, amelyek lényege, hogy a települések, gyakran a lehetőségek, adottságok és mindenféle racionalitás ellenére ragaszkodnak iskolájukhoz. Mára kialakult többé-kevésbé fenntartható módon az intézmények tagiskolai rendszerrel, alsó és felső tagozatos résziskolák együttműködésének rendszere. Az óvodák a nagyobb településeken működnek, a 3 év alatti kisgyermek ellátása azonban egyetlen településen sincs megoldva.

A térség gazdasági szempontból is rosszabb helyzetűnek tekinthető, a problémák között az elsők között szerepel a térség kedvezőtlen megközelíthetősége (a térséget elkerülik a főbb útvonalak), a hátrányos fekvés és a rossz infrastrukturális helyzet. Az iskolázottsági, részben ennek is köszönhetően a foglalkoztatási mutatók rosszak, a munkanélküliség kissé követi a szezonális változásokat. A mezőgazdasági termelés, a turizmus – falusi turizmus és a Balaton közelsége – kissé enyhíti a problémát a nyári időszakban. (...)

A térségben kevés a munkahely, olyan jelentős beruházások nem történnek, amelyek a rossz munkaerőpiaci kondíciókkal bíró emberek csoportjai számára kínálnának álláslehetőségeket. Ezért kiemelten fontos a térség helyi társadalmának szembenézni ezzel a jelentős problémával, ami a munkahelyhiány és a munkaerőpiacról tartósan kiszorult aktív korú népesség, illetve a fiatalok, a munkaerőpiacra bejutni nem tudó korosztályok problémáit is élesen veti fel a többi szociális segítségnyújtásra szoruló csoport problémái mellett.” In: Zalaszentgrót kistérségének szociális szolgáltatástervezési koncepciója . I. kötet. Helyzetelemzés. 2008

¹⁰⁰ In: In: A Hazatérés modellprogram. Szerkesztette: Beke Márton, Boda Adrienn. HROD, 2011

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

Az egyesület jó gyakorlata nem csupán egy kiemelkedő programeleme, hanem egész közösségfejlesztő munkája, melyet a fentiekben bemutatott kistérségben valósít meg.

A közösségfejlesztési folyamatainak egyedisége, hogy egy egész kistérséget ölel fel, célcsoportja mind a 23 település, melyeket különböző programokkal, különböző csoportosításban szólít meg rendszerszintűen. Programhálójában egyrészt fix elemeket tartalmaz, mely a hiányzó közszolgáltatásokból fakadó bizonytalanságot és az elzártság érzetét törekszik ellensúlyozni a kistérség lakóiban, másrészt folyamatosan bővül új elemekkel is, hiszen megközelítőleg két évente kutatják a helyi fiatalok igényeit, melyekre programjaikkal reflektálnak is.

Fő célcsoportjuk a fiatalok, de nem csak és kizárólag őket szólítják meg, mivel a fiatalok számára is élhető, vonzó településeket csak közösségi szintű összefogással lehet fenntarthatóan fejleszteni.

A fiatalok megtartására illetve hazatérésének támogatásához öt kulcsfontosságú komponenst határoztak meg.

Ezek:

- munkahelyteremtés / foglalkoztatás
- lakhatás / otthonteremtés
- fiataloknak szóló szolgáltatás
- szabadidős programok
- önfenntartás

„1. Foglalkoztatás: Hazatérés program, valamint az egyesültünk maga is 4 fő állású munkatársat foglalkoztat. Egyesületünk Térségi Önkéntes Pontként is működik, hogy népszerűsítse az önkéntes munkát, és lehetőséget teremtsen a fiatalok számára a tapasztalatszerzése. A gyakornoki rendszer kidolgozásán is munkálkodunk, melyet első lépésként a térségi tehetségek mentorálásával kezdtünk el.

2. Otthonteremtés: kidolgozásra került a térségben a „Fecskeház” program, amelynek az a célja, hogy lakatlan falusi házak felújítását követően a házak lakói fiatalok legyenek, akik valamilyen módon részt vesznek a településük életében is.

3. Fiataloknak szóló szolgáltatás: Térségi Információs Pontot működik, mely tanácsadó és információszolgáltató jelleggel bír, amely szolgáltatást nyújt és programokat szervez a térségben élő fiatalok számára.

4. Szabadidő eltöltés: számtalan célzott fiatalok számára szervezett program: Kistérségi Ifjúsági Fesztivál, Térségi Vándortábor, HangyaBoy gyermektábor, Térségi Ifjúsági nap, Tehetségbemutató, Önkéntes és figyelemfelhívó akciók, (óvszerosztás helyi szórakozóhelyeken) szabadidős programok (kreatív klubfoglalkozások, filmklub, karaoke- csocsóbajnokságok), előadások szervezése, valamint programok kisgyermekes családok részére (családi nap, kézműves, műhelyek, gyermekfelügyelet, családi vetélkedők, hagyományörző programok szervezése)

5. Önfenntartás: képzések, készségfejlesztő műhelymunkák, programok szervezése, annak érdekében, hogy a megszerzett tudást gyakorlatban képesek legyenek a fiatalok alkalmazni, képesek legyenek az önérvényesítésre, önmegvalósításra.”¹⁰¹

Mindezeket egészíti ki (és részben lefedi) a szolgáltatási paletta, melyek már további korosztályokat is megszólítanak, bevonnak.

Szolgáltatásaik:

- Ifjúsági Iroda üzemeltetése
- Információszolgáltatás, tanácsadás
- Csapatépítő jellegű vetélkedők egyéb programok, klubfoglalkozások szervezése
- Párbeszédkörök, rendhagyó osztályfőnöki órák szervezése és megtartása
- Fiatalok motiválása saját programok tervezéséhez, valamint segítségnyújtás a programok megvalósításához
- Tematikus kézműves foglalkozások szervezése
- Jövőtervező - aktivizáló műhelyek szervezése a zalaszentgróti térségben
- Gyermekprogramok, táborok szervezése falunapok keretében
- Tehetségkutató szervezése, tehetséges fiatalok segítése
- Szakmai segítségnyújtás a térségi és települési ifjúsági programok szervezéséhez, IKSZT pályázatok megvalósításához
- Mobil ifjúsági információs szolgáltatás biztosítása

¹⁰¹ In: www.hazaterok.hu

- Önkéntesek toborzása, tájékoztatása, felkészítése a foglalkoztatásra, fogadószervezet kiválasztásában való segítségnyújtás; fogadószervezetek felkutatása, tájékoztatása, felkészítése az önkéntesek fogadására; egyéni és csoportos tanácsadás önkénteseknek
- Nemzetközi Önkéntes Szolgálatba küldő szervezet vagyunk (EVS)
- Mobil önkéntes koordinátor biztosítása
- Vállalati önkéntesség szervezése
- Közösségfejlesztés
- Rendezvényszervezés
- Térségi Ifjúsági Kerekasztal koordinálása
- Játszóház bővítése

Programjaik sokszínűségét és helyi beágyazódását is megmutatja, a 2011-es modell programot bemutató szakmai gyűjtemény egyik táblázata, mely a programokat megcélzott korosztály és tartalom szerint is taglalja.

Program, szolgáltatás	Korosztály	Szakmai tartalom rövid összefoglalása
Válságkezelő kommandó	18-29 év	A gazdasági, gazdálkodási és pénzügyi tudatosságot fejlesztő, az adósságcsapda elkerülését is célzó egyéni fejlesztő program. A Válságkezelő kommandó során a családi költségvetés, háztartásvezetés, takarékoság, energiatakarékoság, tudatos vásárlás és pénzügyi ismeretek (BAR) modulokat dolgozták fel a résztvevők 3 településen (Zalaszentgróton, Tekenyén, Zalacsányban), 9-9 fős csoportokban.
Kiskompasz	12-16 év	A társadalmi részvételt, a közösségi aktivitást, a feladat- és felelősségvállalást és kreativitást erősítő egyéni fejlesztő program. A nem-formális pedagógia módszertanára épülő szituációs- és szerepjátékokat felvonultató kiscsoportos foglalkozásokat 3 településen (Zalaszentgróton, Zalacsányban, Sümegcsehin) valósítottuk meg. A programban a települések általános iskoláinak 7-8. osztályos tanulói vettek részt.
Fiatalok az önkormányzatokba	18-35 év	Az önkormányzat választásokon sikerrel induló fiatalokat a képviselői, polgármesteri feladatokra felkészítő, a szemléletüket formáló, pártoktól független (!) egyéni fejlesztő program. A 2 napos képzési program keretében a személyiséget fejlesztő, továbbá az önkormányzati rendszerrel és az

Program, szolgáltatás	Korosztály	Szakmai tartalom rövid összefoglalása
Kortárs segítők felkészítése		önkormányzati képviselők feladataival kapcsolatos ismereteket bővítő tréningeket, előadásokat és beszélgetéseket tartottunk. A 6-6 órás alkalmakon 8 fiatal képviselő-jelölt vett részt.
	14-20 év	A kortársaiknak segíteni szándékozó fiatalok szemléletét formáló és tudását bővítő közösségi fejlesztő program. A sexualitás, a szexuális felvilágosítás, a kulturált bulizás, a bűnmegelőzés és a drog- alkohol-dohányzás témaköreit felölelő öt napos felkészítő programban – a térség különböző településeiről származó – 12 fiatal segítők vett részt.
Jövőtervező műhelyek	16-30 év	Az egy-egy településen lakó fiatalok helyi szintű aktivitását erősítő közösségi fejlesztő program. A jövőtervező műhelyek keretében 3 településen (Tekenye, Óhíd és Kehidakustány) tekintettük át, hogy miben és miként tudnak hozzájárulni a fiatalok ahhoz, hogy jobb legyen az adott településen élni. Az áttekintések végén konkrét projektervek születtek.
Iskolai prevenció és közösségfejlesztő műhelyek	14-18 év	Prevenációs célú közösségi fejlesztő program A kulturált bulizás, az internet veszélyei, a szexuális felvilágosítás, a drog- alkohol-dohányzás és a bűnmegelőzés témakörében tartott rendhagyó osztályfőnöki órákat a térség minden iskolájában megtartottuk.
TIPP-TOP	14-35 év	A TIPP-TOPP programunk keretében a Zalaszentgróton, az egyesületünk által működtetett „TIPPI” ifjúsági információs pont szolgáltatásait tettük elérhetővé térségünk községeiben. Ifjúsági koordinátorunk a településeken előre meghirdetett időpontban tartott „fogadónapot”, ahol az információnyújtás mellett közösségépítő játékokkal vártuk a fiatalokat.
Jövőre veled ugyanitt	14-18 év	Felvilágosító, egészségmegőrző, bűnmegelőzési szabadidős program A vetélkedő jellegű programot az iskolai diáknapiak keretében megtartottuk. Az iskolákon belül több felállított állomás között forgórendszerben váltották egymást az osztályok. Az egyes helyszíneken a közlekedés- és a közbiztonsággal, továbbá a drog-és alkoholfogyasztással kapcsolatos feladatokat kellett megoldania a fiataloknak, illetve csapataiknak.

2. ábra¹⁰² Az egyesület 2011-es felmérésében összegzett programportfóliója

¹⁰² In: A Hazatérés modellprogram. Szerkesztette: Beke Márton, Boda Adrienn. HROD, 2011

2014-re az egyesület és az ifjúsági iroda új helyet kapott; a tevékenységi körbe nagy változást jelentett, hogy sikeresen elindították a Fecskeház programot, programhálójuk újabb elemekkel bővült, melyeket a következő táblázatban összesítettünk.

Program, szolgáltatás	Korosztály	Szakmai tartalom rövid összefoglalása
Hangya-Boy	általános iskolások (2. osztálytól – 4. osztályig)	Ingyenes nyári tábor, alsós kisiskolásoknak. A "bolyban" a diákok különböző kézműveseknél dolgozhatnak, szórakozhatnak, illetve vannak kiemelt munkahelyek is (legutóbb például: a média, a közmunka, és a faloda.) A gyerekek a munkájukért fizetesként fabatkát kaptak, amit a büfében, illetve a hétfői falunapon el is költhettek. A tábor fő célja az volt, hogy a gyerekek bele lássanak a felnőttek világába, elképzelést kapjanak a munkáról, az adóról, az életben való kötelességekről, és a pénz használatáról.
Fecskeház	fiatal házások	„A Fecskeház Program lényege, hogy a fiatal házások külön erre a célra épített bérházakban bérelhetnek lakást, majd egy elő takarékosági szerződést vállalva tovább léphetnének egy saját vagy nagyobb otthonba. A fecskeház önmagában nem új keletű dolog. Több európai uniós államban alkalmazzák már, köztük olyan projekteknél is, amelyek célja az elvándorolt, tehetséges fiatalok visszatérésének ösztönzése. Magyarországon számos nagyváros, több község is igyekszik ezzel a módszerrel lehetőséget biztosítani a fiataloknak az otthonteremtésre. 2010 végén pedig Bencsik János államtitkár jelentette be, hogy a kormányzat feléleszti halottaiból a programot a kormányzat. A Program újdonsága, hogy kifejezetten falvakra irányul, valamint nem egymástól elszigetelt fejlesztésekről van szó, hanem a fecskeházak hálózatszerűen kerülnek működtetésre.” ¹⁰³
„Hazatérők a családokért!”	család	A program célcsoportja: Zalaszentgrót, Zalaszentlászló, Pakod, Sümegcsehi családok. A program főbb pillérei: közösségi felmérés közösségi kezdeményezésre létrejövő helyi programok közösségi kezdeményezők felkészítő képzése CSAT – Családbarát Térségi Tanács tanulmányutak
Ringató	szülők és 0-3 év közötti	„Ringató – vedd ölbe, ringasd, énekelj! Örömmel zenélés, zenével nevelés

¹⁰³ <http://gyerehaza.org/node/159>

Program, szolgáltatás	Korosztály	Szakmai tartalom rövid összefoglalása
	gyerekek	<p>A Ringató országos kisgyermekkorai zenei nevelési program 1991 óta. Várandós édesanyáknak, kisgyermekeknek három éves korig és szüleiknek, nagyszüleiknek szól.</p> <p>A Ringató Kodály útmutatásait követi, élő énekszóval, hangszerjátékkal, nagyrészt a magyar néphagyományból merített zenei anyaggal mutatunk mintát a szülőknek a családban történő zenei nevelésre, kisebb részben más népek dalai hangzanak el magyar költők verseivel, és értékes, komponált gyerekdalok. Célunk, a már említett mintaadás a fiatal szülők számára, valamint az, hogy a felnőttek, elsősorban az anyukák, ne féljenek az énekléstől.”¹⁰⁴</p>
Megafactor	0-35 év	Évente megrendezésre kerülő kistérségi tehetségkutató program
„Szívügyünk az önkéntesség!”	14-	Az egyesület az önkéntesség témakörében szerteágazó tevékenységeket vállal, melynek részei: település szépítő akciók (szivárvány híd festése, virágültetés az Idősek Otthonában, önkéntes műhely (civil szervezeteknek, önkormányzatoknak)
Önkéntesség népszerűsítése		

3. ábra A programportfólió 2014-re ezekkel a programokkal bővült.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

Az egyesület fő kommunikációs csatornája a szervezet facebook oldala, weboldala valamint youtube oldala¹⁰⁵ a helyi célközönség elérésére ezek a leghatékonyabb közvetett csatornák, de ezek mellett nagy hangsúlyt fektetnek a személyes információ szolgáltatásra, a direkt megszólításra is. Mivel tevékenységüket maguk kevésbé tekintik modellértékűnek, ezért kommunikációs stratégiájukon is érzékelhető, hogy nem kifeje, a hasonló szervezetek felé irányul – bár országos és megyei szinten is vannak szoros együttműködései – hanem fejlesztendő és a jövőben elérendő célcsoportjaik felé.

¹⁰⁴ www.ringato.hu

¹⁰⁵ Facebook: <https://www.facebook.com/hazaterok>

Weboldal: www.hazaterok.hu

Youtube: <http://www.youtube.com/user/hazaterok?feature=watch>

Az egyesület jó példája, maga a programok komplexitása, a hosszú távú közösségfejlesztési folyamat, melyet állandó/ismétlődő szolgáltatásokkal is törekednek meg támogatni. Mivel ezeket pályázati forrásokból finanszírozzák, ezért a programok fenntarthatósága egyrésztől erősen bizonytalan, másrésztől viszont, mivel nem egyetlen profilú programcsokorban érdekeltek, ezért a pályázati lehetőségek köre szélesebb, így ha az egyes programokat a nem is, de a közösségfejlesztési folyamat fenntarthatóságát könnyebb biztosítani.

A pénzügyi szempontokon túl, a jó példa fenntarthatóságának másik aspektusa a közösségi. Az egyesület minden fejlesztési folyamata arra törekszik, hogy a helyi, települési kisközösségek, ifjúsági közösségek két lábra álljanak, és a fejlesztési partneri viszonyban előbb-utóbb megforduljon a kezdeményező szerep. A fiatal, itt maradt, vagy visszatérő felnőttek körében ez a folyamat beláthatóbb időszak, míg az ifjúsági korosztályban ez egy sokkal távolabbi cél.

5. Adaptálhatóság

A Zalai Hazatérők Egyesületének jó példája a következő pillérekben áll:

- állandó/ismétlődő hiánypótló szolgáltatások biztosítása a kistérségben
- a kistérség összes települését megszólító fejlesztések
- személyes, erős kapcsolati hálózatok kiépítése
- komplex fejlesztés
- helyi erőforrások felderítése, támogatása
- szakemberek bevonása

Mindezek együttesen teszik mintáértékűvé az aprófalvas térségben végzett közösségfejlesztő és ifjúságfejlesztő munkájukat. Munkájuk egyik legfontosabb eleme, hogy számos személyes csatornán keresztül kutatják azokat az aktív, vagy aktivizálható helyieket, akinek képzésével, szakmai, programszintű és pályázati támogatásán keresztül létrejöhetnek a falvakban jól működő kisközösségek.

Működésének jellegzetessége a már sokszor említett komplexitás, mely jelenti a különböző korosztályok megszólítását épp úgy, mint a programkínálatuk szerteágazó jellegét, s hogy egyszerre biztosítanak megjelenési lehetőséget a helyi szereplőknek és hívnak be fejlesztéseikbe külső szereplőket.

KÖZÉPISKOLAI SZEXUÁLIS NEVELÉSI PROGRAM

A projekt tevékenység megnevezése:	Középiskolai szexuális nevelési program
A szervezet neve:	Ars Erotica Alapítvány
A szervezet címe:	1024.Budapest Keleti K.u.33.I/4
A szervezet honlapja:	www.csakatestemenat.hu
Kontaktszemély neve:	Mester Dóra Djamila
Kontaktszemély e-mail címe:	doradjamila@gmail.com

A projekt összefoglalása

A szexuális nevelés egy egész életre szóló feladat. Olyan feladat, ami egyszerre szól információk szerzéséről, a szexualitással kapcsolatos szemlélet formálásáról, valamint vélemények és értékek kialakításáról olyan horderejű kérdésekben, mint identitás, intimitás vagy társas kapcsolatok.

1. A projektet megvalósító szervezet

Az Ars Erotica Alapítvány

„Filozófiánk:

„A XIX. század folyamán a nyugat-európai társadalmakban a szexualitás tudományos nyelvén lehetett megfogalmazni az erkölcsi akadályokat, a gazdasági és politikai állásfoglalásokat és a hagyományos félelmeket. Mintha valami mélyen rejtőző ellenállás akadályozta volna meg, hogy a szexualitás – minden vele összefüggő és belőle következő dologgal együtt – egy formálisan racionális diskurzus tárgya lehessen. A nemiség ebben a kultúrában nemcsak az érzékiség és a gyönyör, nem csak a törvény és a tilalom kérdése, hanem annak a kérdése is, hogy mi igaz és mi nem. Ezzel szemben az ars eroticában az igazságot magából a gyakorlatként megélt gyönyörből vezetik le, nem a szabad és a tilos abszolút törvényéhez képest, vagy a hasznosság kritériumára hivatkozva. A szexualitást önmagáért fogadják el.
(Michel Foucault)

A szexuális nevelés egy egész életre szóló feladat. Olyan feladat, ami egyszerre szól információk szerzéséről, a szexualitással kapcsolatos szemlélet formálásáról, valamint vélemények és értékek kialakításáról olyan horderejű kérdésekben, mint identitás, intimitás vagy társas kapcsolatok. Mindenkinek joga van olyan átfogó, szexuális nevelésben részesülni, amelyben szó esik a szexualitás szocio-kulturális vonatkozásairól valamint a szexualitás biológiai és pszichológiai aspektusairól is. Amelyben nem csak pusztán tények és információk hangzanak el, de a szexualitással kapcsolatos érzelmek, értékek és eltérő szemléletek is felszínre kerülnek. Amelyben fejlődik a kommunikációs készség, kritikai gondolkodás és ami alapján képesek leszünk felelősen döntést hozni életünk szexuális vonatkozású kérdéseiben.

Valljuk, hogy

- az emberi szexualitás határait érdemes kitágítani. A szexualitás az életünk olyan meghatározó kérdéseiben van jelen, mint az identitás, társas kapcsolataink, családalapítás, gyermekvállalás, szülés, időskori egészség, az egy életen át tartó pszichés és fiziológiai erőnlét.
- a represszív tabukat fel kell váltania a szexualitás kiegyensúlyozottabb és tárgyilagosabb szemléletének. A kulturális tabuk a mai napig korlátozzák és előírják a szexualitás helyes megnyilvánulási formáit. Valljuk azt, hogy a szexualitást be kell emelni a nyílt társadalmi viták színterére és meg kell fosztani a média vulgáris és az intim szféra elfojtó diskurzusainak kettősségétől.

- mindenkinek joga, hogy tájékozódhasson az emberi szexualitás különböző polgári és közösségi vonatkozásairól. Megerősítjük és támogatjuk az ENSZ Egészségügyi Világszervezete bizottságának nyilatkozatát az emberi szexualitásról, amely kimondja: „Mindenkinek joga, hogy szexuális felvilágosítást kapjon, s a szexualitást, mint örömszerző és gyermeknemző lehetőséget fogadja el”. A szexualitással kapcsolatos teljes tájékozottság igénye a magánéletben nyilvánvaló, ám ritkán terjed ki a szexualitás társas, kulturális vonatkozásaira. A közélet számos problémájához szorosan kapcsolódnak szexuális attitűdök, ezért szorgalmazzuk a nyílt, előítélet-mentes társadalmi párbeszéd kialakulását.

Küldetésünk:

Az Alapítvány küldetése, hogy a társadalom minél szélesebb rétegei számára váljon lehetővé a szexualitás tudatos megélése, egy nyitottabb és pozitívabb szexuális szemlélet és magatartás megvalósítása. Célunk, hogy mind a magánélet területén mind a szexualitásért felelős intézmények nyilvános diskurzusaiban egyre több teret kapjon a szexuális magatartásformák és szexuális sokféleség előítélet-mentes és elfogadó megközelítése. Valljuk, hogy a szervezett és átfogó szexuális nevelés hozzájárul olyan társadalmi problémák hosszútávú kezeléséhez, mint az abortuszok magas száma, a tinédzserkori nem várt terhességek magas száma, a prostitúció, a házasság válsága, vagy a homofóbia. Hisszük, hogy a magukat és másokat elfogadó, szexualitásukban is kiegyensúlyozott, tudatos és tájékozott felnőttek képesek harmonikusan és rugalmasan működő, egészséges társas kapcsolatok, társas-hálózatok kialakítására.

Az Ars Erotica Közhasznú Alapítvány kiemelten fontosnak tartja a gyerekek és a fiatalabb korosztályok szexuális tudatosságra és kritikai gondolkodásra nevelését, valamint a szülők és pedagógusok bevonását ebbe a feladatba. Tevékenységünk célja, hogy segítse a szexualitásuk alapján megkülönböztetett vagy kiszolgáltatott helyzetű társadalmi csoportok – gyermekek, kamaszok, nők, vagy szexualitásuk alapján kirekesztett csoportok – esélyegyenlőségének növelését és kiszolgáltatott helyzetük elleni küzdelmet. Törekszünk arra, hogy különböző módon és változatos eszközökkel szólítsuk meg és vonjuk be tevékenységeinkbe e társadalmi csoportok képviselőit és a velük kapcsolatban álló szervezeteket, intézményeket, személyeket is. Ezen kívül célzott programok segítségével is törekszünk e célok megvalósítására.

Az Alapítvány tevékenységét 2010 óta az alábbi közhasznú célok megvalósítása érdekében fejti ki:

Nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés

- A fiatalok szexuális egészségét és szexuális kultúráját segítő iskolai oktatás szervezése
- Átfogó és több korcsoportra kiterjedő oktatóprogramok kidolgozása

- Nyitott, felelősségteljes és tudatos szexualitásra nevelő, a közvélemény pozitív átalakítását segítő képzési és kommunikációs eszközök megteremtése
- A szexuális nevelésben érintett szülők és pedagógusok közötti szakmai és laikus párbeszéd elősegítése, tájékoztató és továbbképző hálózatok létrehozása

Kulturális tevékenység

- A helyi közösségek szexuális egészségének és kulturális sajátosságainak szociológiai és antropológiai módszerekkel történő felmérése, fejlesztési stratégiák kidolgozása, tanácsadás a helyi önkormányzatoknak és polgári szervezeteknek

Tudományos tevékenység, kutatás

- Az általános szexuális egészséget fejlesztő és a sokszínű szexuális kultúrák elfogadását elősegítő, magyarországi és nemzetközi kutató, tájékoztató és továbbképző hálózatok kiépítése

Tevékenységek: a fentiekben megfogalmazott célok megvalósítása érdekében az Alapítvány 2010 óta:

- Átfogó és több korcsoportra kiterjedő, iskolai tantervbe illeszthető középiskolai szexuális oktatást szervez
- Más szakmai szervezetekkel együttműködésben alsó- és középiskolai szexualitás oktatási tananyagot dolgoz ki
- Interdiszciplináris szakmai műhelyeket és képzési programokat szervez szülőknek, pedagógusoknak és szociális munkásoknak a szexuális nevelés módszereinek elsajátítása valamint a sokszínű szexuális kultúrákkal szembeni tolerancia céljából
- Ifjúsági tájékoztató, ismeretterjesztő, szemlélet-formáló programokat szervez
- Szexuális egészséget, tudatos szexuális magatartást, nemi úton terjedő betegségek- valamint nem kívánt terhességek megelőzését hirdető média kampányokat szervez, lebonyolításukhoz támogatást nyújt
- Internetes tanácsadást, ismeretterjesztést biztosít a célcsoportok számára
- A tudatos és felelős szexuális magatartás, a szexuális egészségnevelés valamint a eltérő szexuális kultúrák társadalmi megítélését pozitívan befolyásoló kulturális rendezvényeket (kiállítások, színházi és zenei produkciók) szervez, ilyen programok szervezésében közreműködik, lebonyolításához támogatást nyújt
- Interdiszciplináris hazai és nemzetközi kutatási műhelyekben vesz részt

- Digitálisan is elérhető könyvtárat, információs adatbázist épít ki
- Információs szórólapokat, kiadványokat, plakátokat, szemléletváltást segítő anyagokat dolgoz ki és megszervezi a terjesztésüket
- Nemzetközi szakmai hálózatokban vesz részt más országok szexuális nevelési, képzési és szemléletfejlesztési jó gyakorlatának magyarországi adaptációja céljából
- Az Európai Unió országaiban megjelenő, szexuális egészségre, megelőzésre, ismeretterjesztésre vonatkozó kampányokat, tájékoztató anyagok hazai terjesztését szervezi meg
- Együttműködik hazai és külföldi kutatóintézetekkel a lakosság szexuális egészségére és a szexuális kultúrákra – különösképpen az ifjúság és kisebbségek – vonatkozó felmérések lebonyolításában, eredményeik közzétételében”¹⁰⁶

2. A projekt megvalósításának körülményei

2010 őszén a VII. kerületi Cseresznye Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda - TÁMOP programjának keretében - együttműködést kötött az Ars Erotica Alapítvánnyal, középiskolai szextanórák megtartására. A kerületi ifjúsági iroda folyamatos kapcsolatban állt a helyi iskolákkal, több felkereső programmal támogatták az oktatási intézmények munkáját, s látogatóik között is alapvetően kerületi fiatalok voltak, így nagy rálátásuk volt arra, hogy milyen jellegű programmal érdemes kiegészíteni a kerület ifjúságfejlesztési tevékenységét.

A program alapos előkészítést igényelt, mivel nem egy egyszeri felvilágosító órát, hanem egy féléves/ hat alkalmas programot szerettek volna megvalósítani középiskolai keretek között. A felkínált képzési lehetőséggel kapcsolatban komoly ellenállásba ütköztek az iskolákkal, pedagógusokkal, akik jobbra elegendőnek tartották az általános iskolai felvilágosító alkalmat. Az iskolai egyeztetéseket követően, végül egy iskola engedélyezte a program megvalósítását. Az előkészítés része volt a szülők tájékoztatása is, így az év első szülői értekezletén megjelent az Alapítvány vezetője, Mester Dóra Djamila, hogy bemutatassa a képzési program tervezett tematikáját, s a szülők beleegyezését kérje.

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A szemlélet

¹⁰⁶ www.csakatestemenat.hu

„A szexualitás meghatározó részét teszi ki életünknek a születésünktől a halálig. Munkám során azt tapasztalom, hogy mostanában a szexualitást érdemtelenül két szélsőséges megközelítés sajátította ki. Egyik oldalon ma mindent szabad, ami azt is jelenti, hogy nincsenek gátlások, a médiából a szex kontrolálatlanul ömlik ránk. Másrészt mégis azt látom, hogy sokszor a felnőttek sincsenek tisztában testük működésével, párkapcsolati problémákkal küzdenek, szexuális életüket tabuk és előítéletek határolják. Társadalmi jelenség a homofóbia, a prudéria, sok a válás és közben egyre több alternatív családmodellt is láthatunk. A szexualitás nevelése, a szexuális kultúra nem fiatal felnőttkorban kezdődik, hanem születésünkkel. Ennek megfelelően a család játssza a legfontosabb és leginkább meghatározó szerepet ebben a folyamatban. A család szerepét azonban ezen a területen is nagyban segítheti, kiegészítheti vagy éppen ellensúlyozhatja az iskola. Jelenleg a magyar oktatásban nincs átfogó, több életkorra is kiterjedő tananyaga az emberi szexualitásnak. Általában a biológia, egészségügy keretében tanítanak az utódnemzésről, illetve osztályfőnöki órán tartanak (ha tartanak) ún. szexuális felvilágosítást, ami elsősorban a védekezésről, nem kívánt terhesség elkerüléséről, illetve a nemi úton terjedő betegségekről szól. A szexualitás számtalan, mindannyiunk életében folyamatosan jelen levő, más aspektusairól nem esik szó. Én hiszek abban, hogy célul egy olyan egészséges társadalmat kell kitűznünk, ahol az emberek előítélet-mentes, felelős döntéseket hoznak és képesek saját boldogságukért felelősséget vállalni. A felnőtt társadalom felelőssége, hogy olyan fiatalokat neveljünk, aki képesek ebben az információs és szemetes zajos közegben okosan, felelősen navigálni. Akik tisztában vannak saját identitásukkal, vágyaikkal, érzéseikkel, és tudják azokat kommunikálni társaik és a külvilág felé. Akik azután így választanak társat, alapítanak családot, vagy egyszerűen ilyen tagjai lesznek a társadalomnak, ahol élnek. Tudatosak, érzékenyek, nyitottak, toleránsak.”¹⁰⁷

A program főbb jellemzői:

- **Kiscsoportos megvalósítás**

A program témái, jellege és a szükséges bizalmi légkör miatt, több csoportostással valósult meg a program, melyben fiú-fiú és lány-lány csoportok vettek részt, illetve fiú-lány vegyes csoportokban is, de nem több mint 20 fő.

- **Interaktivitás**

A program célja, hogy a fiatalok beszéljenek, beszélgessenek, hogy el tudják mondani, mit látnak, mit hisznek, mit próbáltak, mit gondolnak, mitől félnek és ezeken keresztül a miértekre is fény derüljön.

- **Nyitottság és őszinteség**

A szex oktató személye, személyisége alapvetően meghatározza a program sikerét és

¹⁰⁷ Forrás: www.csakatestemenat.hu

jellegét is. Mivel az érintett témák többnyire komoly tabuk, ezeket feszegetni csak teljes hitelességgel lehet, melynek alapja a nyíltan felvállalt identitás és őszinteség.

- **Tudományosság és személyesség**

A képzés a szexualitás teljes komplexitásában tárgyalja, így a felvezetett témákra is több különböző tudományterület – kultúra, esztétika, társadalomtudomány, biológia, szexuálpszichológia - nézőpontjából is rávilágít érthetően, hétköznapien, a személyességet nem elhagyva.

- **Anonim és nyílt visszacsatolási lehetősége**

Még a kiscsoportos, bizalmi légkörben is felmerülhet olyan kérdés, amire nehéz csoport előtt válaszolni, vagy egyáltalán beszélni. Erre a helyzetre reagálnak a bevezetett eszközök, felmérő kérdőívek, visszajelző lapok és a program elején felajánlott négy szemközti konzultáció lehetősége.

- **Kívülállás**

A szex edukátor tapasztalatai szerint ifjúsági csoportnál előnyt jelent, a nyílt kommunikáció eléréséhez, ha nem olyan felnőtt vezeti a programot, akivel bármilyen más kontextusban – erkölcsi, érzelmi – függőségi viszonyban vannak. Egy kívülállótól, könnyebb megkérdezni zavarba ejtő kérdéseket is.

- **Meglepő eszközök**

Tematika:

1. Mi a szex? Miért fontos és hogyan beszéljünk róla?
2. Test, testkép. Ki a jó csaj, jó pasi? Ki tetszik és miért? Mit gondolunk magunkról? Mit üzen a média?
3. Szexuális anatómia lányokról, fiúkról. – itt nem csak a reprodukció, szexualitást érintő anatómia
4. Szex, szerelem, barátság. Udvarlás, flört. Mit jelent járni valakivel.
5. Szexuális orientáció, szexuális identitás. – a Melegség és megismerés középiskolai program részvételével
6. Szexuális- mentális egészségünk – fogamzásgátlás, betegség-megelőzés, STDk, megbízható szexinformációk

4. **Disszemináció és fenntarthatóság**

Disszemináció:

2012-ben az Ars Erotica Alapítvány és a Tegyük Együtt az Ifjúságért (TE IS) Alapítvány¹⁰⁸ Akarsz róla beszélni? címmel kétnapos szakmai találkozót szervezett az iskolai szexuális nevelés

¹⁰⁸ A Cseresznye Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda volt munkatársai

témájában. Ide várták azokat a szakembereket, akik érintettek fiatalok középiskolai szexuális nevelésében: pedagógusok; különösen osztályfőnökök, biológia tanárok, ifjúságsegítők, védőnők, egészségfejlesztők, pszichológusok, iskolaorvosok, kollégiumi tanárok, szabadidő-szervezők. Olyan szakemberek, akik vagy direkt módon kell, hogy beszéljenek ezekről a témákról, vagy akikkel más módon kerülnek olyan helyzetbe a fiatalok (csoportépítés, személyiségfejlesztés, problémakezelés, családi ügyek stb.), ahol szó eshet a szexualitásról.

A konferencia kiemelt célja, hogy olyan országos fórumot hozzon létre, ahol a szexuális nevelésben érintett civil, szakmai és egyházi szervezetek egyaránt megoszthatják tapasztalataikat, de mindezt nem elszigetelten, hanem a nevelésben konkrétan érintett pedagógusokkal, ifjúsági nevelőkkel együtt.

Fenntarthatóság:

A bemutatott program szervezeti változások és az anyagi források hiánya miatt nem folytatódott a kerületben, de ezzel párhuzamosan több iskolai program is elindult és nemzetközi képzési programokon keresztül a pedagógusok képzésében is nagy lépéseket tett az alapítvány. 2011/2013-ig egy kétéves nemzetközi képzési és kutatási programban vett részt a szervezet, melynek fókuszában a test állt. A projekt címe BODY¹⁰⁹ és különféle felnőtt-képzési helyzetekben keresték azokat a szituációkat, amikor a kulturális különbségeink testünk, nemi szerepeink vagy szexualitásunk megélésben jelennek meg.

2013-ban az alapítvány az Európa Tanács Pestalozzi programjának keretein belül egy nemzetközi képzési programon jelent melynek témája az iskolai szexuális nevelés volt.¹¹⁰

Mindezek a programok már irányt mutatnak az adaptálhatóság egyik elsődleges feltételéhez, a felkészült szakemberekhez. A felnőtt képzők, ifjúsági szakemberek és tanárok képzésével lehetőség nyílik, hogy a komplex iskolai szex edukáció szélesebb rétegben is eljusson az iskolákba.

5. Adaptálhatóság

A hazai közoktatásban, de még az iskolai kereteken kívüli ifjúságfejlesztésben sincs a szex edukáció a fejlesztés fókuszában, a többi fejlesztési területhez viszonyítva, melynek egyik lehetséges oka, hogy az ifjúságfejlesztők, segítők is ugyanazt a felvilágosító órát hallották

¹⁰⁹ <http://www.bodyproject.eu/body-focus-hu/>

¹¹⁰ http://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/home/what/modsexedu_en.asp

általános iskolában, mint az ő szülei, mert a szexualitás tabu, magánügy. Ennek tükrében a program bármely elemének adaptálása, már előrelépést jelenthetne.

A jó példa adaptálhatóságának főbb szempontjai.

- felkészült segítők bevonása / segítők felkészítése
- több alkalmas, egymásra építkező tematika
- szexualitás komplex feldolgozása
- kiscsoportos munka
- kulturális aspektus bevonása
- önismeret
- interaktivitás, nem-formális pedagógiai eszközei

Melléklet:

Mester Dóra Djamilia: Nő, anya, szerető.

<http://www.csakatestemenat.hu>

<http://vimeo.com/33170452>

<http://sfsi.org/training/>

<http://www.sexandculture.org/lbry>

<http://sexetc.org/>

<http://www.bodyproject.eu/ars-erotica-foundation/>

<http://www.avert.org/sex-education-works.htm>

MI-HÁZUNK TANODA

A projekt tevékenység megnevezése:	Mi-Házunk Tanoda
A szervezet neve:	Mária Iskolatestvérek / Határtalan Szív Alapítvány
A szervezet címe:	2500 Esztergom, Lázár Vilmos u. 84
A szervezet honlapja:	http://www.amihazunk.hu/?page_id=2
Kontaktszemély neve:	Bofarull Pedrola Jaume
Kontaktszemély e-mail címe:	

A projekt összefoglalása:

Az esztergomi Mi-Házunk Tanoda, roma közösségi ház program létrehozás, üzemeltetése önmagában is elismerésre érdemes jó példa az egyház és a közösség együttműködésére, programjuk azonban ezen is túl mutat.

Az ifjúságnevelésben nem "csupán" a fiatalokat szólítják meg, de kifejezetten nagy hangsúlyt fektetnek a roma kismamák, anyák képzésére, hogy rajtuk keresztül erősítsék meg a családot és benne a gyermekeket.

1. A projektet megvalósító szervezet

A Mária Iskolatestvérek rendjét Marcellin Champagnat atya alapította 1817-ben La Vallà-en-Gierben. A rend fő missziója a gyermekek és a fiatalok nevelése, különösképpen a legszegényebbeké, és azoké, akik körülményeikből adódóan hátrányt szenvednek. „Az oktatásban ugyanolyan fontosnak tekintjük a keresztény hitet, mint az általános ismereteket. Ahogyan Szent Marcellin Champagnat atya mondta: „Neveljétek a gyerekekből jó keresztényeket és jó polgárokat”.

Számunkra a nevelés nem korlátozódik kizárólag az iskolai oktatásra, éppen olyan fontossággal bír az iskola falain kívül végzett nevelés. Éppen ezért nem csak iskolákban dolgozunk, hanem számos testvér szervez délutáni és hétfégi foglalkozásokat, valamint táborokat, stb.

A tanítási módszerünk különleges: az alapítónk szerint, ha egy gyermeket nevelni akarsz, kell, hogy szeressed. A pedagógiánk nem csupán szigorból és normákból áll, hanem sok-sok szeretetből. Ezért nagyon fontos nekünk, hogy a mi iskolánkban és misszióinkban valódi családi lelkület legyen. Mi tudatosan az egyszerűsége törekszünk, valamint arra, hogy munkánk minden pillanatában a gyerekek és kollégáink közelében legyünk.

A marista szellemiség jellegzetességei: A Jelenlét, az Egyszerűség, az Alázatosság, a Szerénység, a Munka szeretete, a Családi szellem és Mária szeretete.

A Jelenlét A fiatalok közötti jelenlét kétségtelenül marista szellemiségünkre és nevelési stílusunkra jellemző sajátosságaink közül a leginkább pedagógiai vonás. Ez képezi nevelési tevékenységünk magját, olyan mértékben, hogy lényegében azt mondhatjuk, a mi pedagógiánk, a marista pedagógia, a Jelenlét Pedagógiája.

Az Egyszerűség Azok a körülmények, amelyek között az egyszerűség a legnagyobb erővel megnyilvánul, a személyek közötti kapcsolatokban találhatók. Az egyszerű embernek könnyű és barátságos kapcsolata van mindenkivel, mivel őszinte, nemes lelkű, könnyen megközelíthető, mindenkire kedves, modorában természetes, megérti mások problémáit. Képes felismerni saját korlátait, beismerni azt, hogy szüksége van a többiekre. Megosztja életét. Az Alázatosság A fiatalok körében kifejtett tevékenységünk lényege a mindennapokban folyik, amelyeket azok a kis események tarkítanak, amelyek révén a fiatalok képezik magukat, mert nevelni azt jelenti, hogy “jót, csendben cselekedni”.

A Szerénység Elutasítjuk a szélsőségeket és a szertelenséget, felismerjük a nevelő közösségben betöltött helyünket és szerepünket. Mária példáját követve az Egyházban, az utolsó Vacsorán szerény, de eredményes helyet foglaljunk el.

A családi szellem A Názáretben élő Máriától meríti a Marista Karizmat és nevelési stílust. A családi szellem értelmében megosztjuk képességeinket, tehetségeinket egymással, örülünk egymás sikereinek, együttérzünk a kudarokban.

A munka szeretete A közösen végzett munka testvériséget teremt, létrehozza a közösséget, felkelti a csoportban végzett munka ízét, és a többi gyerekkel és fiatallal való kapcsolat révén alakítja a személyiséget. A munka szeretete azt jelenti, hogy időnket jól használjuk ki, és ezt Isten értékes adományának tekintjük.

Mária, mint példakép Nevünk Máriáé (=Marista) Champagnat atya szerint nem csak a nevét kell átvennünk, hanem létezési és cselekvési módjának egészét is. A marista szellemiség Mária szellemisége. Mária erényeinek utánzása lehetővé teszi számunkra, hogy egyre inkább hasonlítsunk Jézushoz. A fiataloknak úgy kell bemutatnunk Máriát, mint a Jézushoz vezető legtisztább utat.”¹¹¹

2. A projekt megvalósításának körülményei

A Mária Iskolatestvérek Szerzetesrend tagjai és munkatársaik 1999. szeptembertől végzik szocio-karitatív tevékenységüket az esztergomi cigánytelepen. A testvérek francia és spanyol tartományi segítséggel előbb rendházat alakítottak ki, majd 2002 márciusára felépült a „Mi Házunk” Roma Közösségi Ház (jelen elnevezése szerint „A Mi Házunk” Marista Közösségi Ház), melyben pedagógusok, segítők és mentorok bevonásával végzik a környéken lakó közel 90 roma fiatal nevelését, oktatását, képességfejlesztését.

Az alapító mindezek támogatására hozta létre alapítványát, így az 1999-től szerzetesi keretek között végzett tevékenység 2001-től a „Határtalan Szív” Alapítvány támogatásával s annak keretei között folytatódik. A Mi Házunk életében rendkívül fontos állomás volt az Alapítvány, létrehozása. Ezen az keresztül ugyanis már lehetőség nyílt, lehetőség nyílik pályázni különböző támogatásokra, s beszerezni mindent, ami a foglalkozásokhoz szükségesek.

¹¹¹ <http://www.marista.hu/>

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A Mi Házunk Tanoda programja a megvalósítók személye és identitása miatt (is) túlmutat a klasszikus tanodai programokon. A Mária Iskolatestvérek rendje, 1999-ben nyitott Esztergom felé, mikor három szerzetes-testvér átköltözött Győrből, Esztergomba. A Töltés utcában, egy cigány családtól vásároltak egy házat, s ott abban a házban kezdték meg működésüket. A rend hagyományait és közösségfejlesztő tevékenységét követve, a kisgyerekekkel való foglalkozáson keresztül építették ki kapcsolatukat az ott élő cigány családokkal. Foglalkozásaik ingyenesek voltak, nyitottak, rendszeresek és rendszerszerűek, sok-sok játékkal. Már a részvétel feltételei – tiszta kéz és ha itt vagy, figyelj – a gyermekek alapvető szociális kompetenciáit fejlesztették. A házi napközi két év után kezdte kinőni a kereteit – s ekkora már elegendő tapasztalat, ismeret gyűlt össze, ahhoz is, hogy egy komplex helyi ifjúságfejlesztési folyamatot is elindítsanak.

„Addigra a szerzetesek számára nyilvánvalóvá lett, hogy az utcabeli gyermekek esélyegyenlőségének, a többségi társadalom elfogadott viselkedésmintáihoz való alkalmazkodókészségük kialakításának, általában társadalmi fölzárkózásuknak legfőbb akadálya oktatásuk hiányosságaiban keresendő. A rendszertelen iskola-látogatás megszüntetése, az iskolába járást, önképzést ösztönző motivációk megerősítése jelentheti jövőbeli felzárkózásuk, beilleszkedésük kulcsát.

A rendszeres tanuláshoz szükséges motiváló tényezők kialakításához azonban, a telepen lakók életkörülményei miatt, először a legelemibb életfeltételeket (tisztálkodás, lakáskörülmények, stb.) kellett megteremteni.”¹¹² Ekkortól vált tudatossá, hogy a gyermek családját is meg kell szólítani, el kell érni a programokkal, hogy a szerzeteseknél tanult minták valóban beépülhessenek a családok életébe. Az így meghatározott célok eléréséhez már nem volt elegendő a lakás egyik szobája, így ebben a fejlesztési folyamatban jött létre a Határtalan Szív Alapítvány, és számos támogató közreműködésével a könnyűszerkezetes közösségi ház, ami 2002 óta a kibővült munka helyszíne is. A Mi Házunk Tanoda működéséhez összegezték és lefektették az általános célokat.

„Általános céljaik:

1. Elősegíteni a hátrányos helyzetű gyermekek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, személyiség fejlesztését. Kommunikációs képességek fejlesztése.
2. Megerősíteni az iskolában elsajátított szokásokat, szabályokat.
3. Iskolában elsajátított tudás elmélyítése.

¹¹² <http://www.mtaki.hu/data/files/167.pdf>

4. Alkalmazkodni minden egyes tanuló nevelési szükségleteihez, pozitív tulajdonságaik fokozása, a konkrét problémák egyéni megoldása.
5. Szülők mozgósítása annak érdekében, hogy aktívan részt vegyenek az iskolai életben. Iskola-szülők közötti kapcsolat erősítése.
6. Az integrációt és szocializációt elősegítő értékek és szokások megismertetése, elsajátíttatása.
7. Tanácsot, információt és segítséget adni a szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi és egyéb hivatali ügyek intézésében.
8. Nevelési alternatíva biztosítása a hétvégekre megelőzve, hogy ne az utcán töltsék ezt az időt.
9. Saját kulturális értékek megismerése, az önbecsülésük kialakulása érdekében. Cigány kultúrán keresztül közelíteni a társadalom más érintettjeihez, ezzel elősegítve a szocializációt, integrációt.
10. Szociálisan hátrányos helyzetű cigánygyerekek támogatása, esélyegyenlőségük megteremtése, identitástudatuk fejlesztése. Cigány anyanyelv tanulása.
11. Erősíteni a közösségi együttműködést, önállóságukat fejleszteni, felelősségtudatot ébreszteni, célok kitűzése.
12. Pozitív minta állítása - különös tekintettel a tanulásra, segítőkészség, felelősségvállalás, kötelezettségvállalás.”¹¹³

A tizenkét pontból látszik, hogy a célok jelentős része nem csak a gyerekeket érinti. A gyermekek megszólítása után, tudatosan nyitottak az anyák felé, akik tradicionálisan otthon vannak, nevelik a gyerekeket, és jellemzően a korai családalapítás miatt hamar kikerülnek a közoktatásból. Az őket közösségként megszólító fejlesztő és közösségépítő programok kulcsfontosságúak eredményt jelentettek a programban.¹¹⁴

Velük, általuk lehetett elindítani a helyi segítők, mentorok programját, és az ő képzésük biztosítja a gyerekeknek átadott tudás fenntarthatóságát.

Így a Tanoda programja folyamatosan bővült, alakult, részben magába foglalva egy közösségi ház, egy tanoda és egy szociális intézmény feladatait is.

¹¹³ 196/2008.04.17 Előterjesztés. A Képviselő-testület 2008- április 17-ei ülésére Esztergom Város Önkormányzata gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról szóló 2007. évi átfogó értékelés.

¹¹⁴ „A cigány közösségből kiemelkedő, de továbbra is a közösségben élő fiatal nők részéről nem kis bátorságra is szükség van ehhez. Olyan értékeket, tudást képviselnek övéik között, amelyek sok ponton ütköznek a hagyománnyal, a közösség nézeteivel. Akár családi konfliktust is vállalnak, ha rokonaik, férjük, környezetük megpróbálják visszafogni őket. Az ő életpéldájuk az AMH sikerének egyik fontos forrása – mondták beszélgetőtársaink” In: Norvég Civil Alap három éve.

A következő programokat, szolgáltatásokat biztosítják:

○ ***Baba-mama klub (Családi napközi):***

Biztosítják a Közösségi Házban a csecsemőkkel és kisgyermekkel való foglalkozás „ideális” helyszínét, a hét minden napján. Hiszen a cigánytelepen élő családok számára az alapvető higiénés feltételek biztosítása nehézségekbe ütközik. Ezért a „Mi Házunkban” biztosítják számukra a fürdetést, tisztába tevést, pelenkázást, a nyugodt pihenést, a korosztályuknak megfelelő táplálkozást (tejtermékek, gyümölcslevek, gyümölcsök, stb.). A csecsemő - gyermekgondozáshoz kapcsolódó szakkönyveket, információkat. A Baba-mama klubba rendszeresen ellátogat a gyermekorvos, védőnő és egy szülésznő, aki tanácsokkal látja el az újszülötteket, kisgyermeket, ellátó anyukákat.

○ ***Óvodás csoport:***

3-7 éves gyerekek járnak ebbe a csoportba, 14-an vannak. Az óvodások létszáma két óvoda között oszlik meg, ahova délelőtt járnak. Számukra 2 programot szerveznek: az „Ébresztő program” biztosítja számukra a mindennapos intézménybe járást és integrációt, a másik pedig a délutános fejlesztő foglalkozást. Az „Ébresztő program” jól jellemzi a Tanoda működésének sikerét és szemléletét. Egyszerű, hétköznapi segítség, nagy odafigyeléssel és következetességgel a rendszerességre nevelésben.

○ ***Kiscsoport:***

Az első osztályostól a negyedikesekig tartoznak e csoportba. Délutánonként fejlettségüknek megfelelő fejlesztő és szabadidős programot biztosítanak.

○ ***Középső csoport:***

A céljuk, hogy erősítsék a motivációt a nyolcadik osztály befejezésére és a továbbtanulásra.

a) Az ötödikes-hatodikosok: iskolarendszeren kívüli foglalkozások, mint például korrepetálás, kézműves foglalkozás, játék, sport és táncfoglalkozások.

b) A hetedik-es-nyolcadikos csoport: hatékony tanulási módszerek elsajátításán túl szükségük van pályaválasztási tanácsadásra, motiválni kell őket a tovább tanulásra.

○ ***Nagy csoport:***

E csoport korosztályát tekintve a 16 évestől egészen a 25 éves korig.

○ ***Szociális program***

Ezen a programon belül foglalkoznak a környezetükben élő felnőttekkel és családokkal.

Itt is próbálják először a nevelési szempontokat érvényesíteni.

Szorosan együttműködnek az Önkormányzattal és a családsegítővel.

A program fő elemei:

- **Életvezetési tanácsadás:** A Házban hetente egy alkalommal pszichológus kolléga is jelen van, emellett pedig igénybe lehet venni akár logopédus segítségét is. Az életvezetési tanácsadásba esetlegesen higiéniai és egészségügyi tanácsadás is beletartozik, melyben védőnők segítségét szokták kérni.
- **Telepi családgondozás:** Ezen a programon belül foglalkoznak az utcabeliek mindennapi problémáival. A lakók először hozzájuk fordulnak gondjaikkal, és elsősorban tőlük várják annak megoldását. Szükség van a szoros együttműködésre más intézményekkel, akiknek megvannak az eszközeik a probléma megoldására. Felvállalják a probléma megoldásának nyomon követését.
- **Közösségteremtés:** Szeretnék elérni, hogy a Töltés utcában lakók össze tudjanak fogni különböző pozitív kezdeményezésekben. Ennek eléréséért havonta egyszer lakossági fórumot szoktak tartani az utcabelieknek a Házban, ahol az éppen aktuális gondokat, problémákat, esetleges ötleteket beszélhetik meg. Szeretnék kialakítani a közeljövőben egy, ún. „Közösségi teret”, ahol az ott lakók együtt tudják eltölteni szabadidejüket. Ezt a célt szolgálta az ősszel lezajlott faültetési program is az utca mögött.
- **Információs pont:** Ebben a programban elsősorban a fiatalok és a munkanélküli felnőttek munkához juttatását szeretnék elérni. Állandó tájékoztatást nyújtanak az éppen aktuális álláslehetőségekről, és szorosan együttműködnek a helyi munkaügyi központtal. Ha van rá lehetőség, tanfolyamokra íratják be őket, hogy később nagyobb eséllyel találhassanak maguknak állást.
- **Női klub:** Az utcában élő asszonyok nagy többsége sajnos nem járta ki az általános iskolát. Akad közöttük olyan is, aki lényegében analfabéta. Ennek oka a cigány kultúrában keresendő, amelyben az asszony feladata kizárólag a gyermeknevelés és a házimunka. A női klubban szeretnék elérni ezeknek az asszonyoknak a felzárkóztatását, emellett pedig különböző házimunkára tanítják őket. A körzeti védőnő felajánlotta segítségét, így csecsemő és gyermeknevelési tanácsadásban is részesülnek.
- **Otthonteremtő program:** Jelenleg a Töltés utcán élő cigány családok emberhez méltatlan körülmények között élnek. A céljuk, hogy egy több lépcsőből álló pontos terv alapján társasházak épüljenek a mai „putrik” helyén és így méltóbb körülmények között élhessenek az itt lakók. Természetesen itt is szorosan együttműködnek az Önkormányzattal.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A feladat, amit a szerzetesek és az alapítvány munkatársai ellátnak nem annyira disszeminálható projekt, mint inkább egy nagyon hosszú fejlesztési folyamat, melynek vannak kiemelkedő eredményei, de sokkal inkább a hivatástudatról szól, mint a láthatóságról.

Mindezek ellenére, természetesen van a tanodának weboldala, ahol dokumentálják a különleges programokat és képriportokat tesznek fel.

Szakmaiságuk láthatóságát és elismerését jelentik többek között azok a nemzetközi támogatások¹¹⁵ is, melyek a működést és speciális költségeket fedezik.

5. Adaptálhatóság

A jó példa adaptálhatóságának egyik kulcsa, mindenképpen a marista testvérek pedagógiai szemléltében rejlik: "Ha jól akarjuk nevelni a gyermekeket, szeretni kell őket, és mindenkit egyformán".

Elsődlegesen ez az önzetlen, gyermekközpontú és előítélet mentes attitűd az origója a program sikerének. Programjuknak természetesen számos olyan sajátossága van, melyek a szerzetesi élethez kapcsolódnak és világi kezdeményezésben nem, vagy csak részben másolhatóak, de a szocio-karitatív modelljük építkezése, fejlődése mindenképpen adaptálásra érdemes.

Markánsan különböző kultúrák közötti együttműködésben és közösségfejlesztési viszonyban, mindenképpen példaértékű az a tudatosan lassú folyamat, mellyel a szerzetesek elindították esztergomi szolgálatukat. A bizalom kiépítése, minden ilyen program alapja, erre kell a legtöbb időt szánni. S a bizalom kiépítése, nem csak a kisebbségben lévő csoportot, hanem a többségben lévőket is érinti. Tevékenységükben kirajzolódik a közösségfejlesztés alapelve, hogyha egy közösség fennálló rendjét – legyen az bármilyen is – megváltoztatjuk, „megingatjuk”, akkor ahelyett adni kell egy új formát, rendet, amihez a közösség igazodhat, amibe kapaszkodhat. Munkájuk módszerességével, és egyszerű betartható szabályaikkal ezt az elvet (is) követik.

Jó példájuk követendő minta lehet tanodai programban épp úgy, mint települési közösségfejlesztésben vagy interkulturális párbeszédet támogató kezdeményezésben is.

„A legfontosabb segítség, hogy abban tudják támogatni a rászorult gyermeket, családokat, hogy hátrányos helyzetük, korlátozottságuk ellenére be tudjanak illeszkedni a közösségi életbe, a társadalomba. A Maristák célja a hátrányos helyzetű fiatalok és rajtuk keresztül a szülők, családok életvitelének formálása, kapcsolatteremtésük elősegítése, a tanulás, továbbtanulás, a munkavállalás fontosságának tudatosítása. Ennek érdekében végzik a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok oktatását-, nevelését, a szociális tevékenységet, családsegítést, a

¹¹⁵ Támogatók többek között: Komensky Found, DSB, Norvég Civil Alap.

közösséget fejlesztő, erősítő rendezvények, szabadidős, ismeretterjesztő programok szervezését¹¹⁶

A fent leírt komplex fejlesztési kör kiegészül még az a visszaható ívvel is, hogy ahogy a fiatalokon, gyerekeken keresztül jelen időben elkezdődik a családok fejlesztése, úgy a kismamák és anyukák megszólításán keresztül már a következő gyermek és ifjúsági korosztály családon belüli neveléséért is lépnek valamint a család megerősítésével, megerősítik a gyerekek fejlesztését is.

A program számos adaptálásra érdemes eleme közül külön kiemelendő még a helyi mentorok felkészítése, akik kiemelkedésükkel szerepmodellek lehetnek a közösségben.

Melléklet:

<http://www.mtaki.hu/data/files/167.pdf>

[http://melyszegenyseg.hu/dokumentumok/dokumentumtar_tartalma/Perem%20kepzes/tanulmany
ut_szempontok_kaposfo.pdf](http://melyszegenyseg.hu/dokumentumok/dokumentumtar_tartalma/Perem%20kepzes/tanulmany_ut_szempontok_kaposfo.pdf)

<http://www.hitvallas.hu/regi/hitv0604/hitv060421.html>

http://mno.hu/migr_1834/a-legkisebb-gyerek-is-tud-imadkozni-428304

[http://norvegcivilalap.hu/sites/default/files/dokumentumok/norveg_civil_alap_3_eve_zarokiadva
ny.pdf](http://norvegcivilalap.hu/sites/default/files/dokumentumok/norveg_civil_alap_3_eve_zarokiadva_ny.pdf)

[http://www.kemma.hu/komarom-esztergom/kozelet/gyujtest-rendeztek-a-szemethegy-
elszallasara-388879](http://www.kemma.hu/komarom-esztergom/kozelet/gyujtest-rendeztek-a-szemethegy-elszallasara-388879)

<http://www.szeretgom.hu/content/70367-10-eves-a-mi-hazunk-marista-kozossegi-haz>

¹¹⁶ In.: Élő sziget. Időszakos plébániai értesítő. 2008. október – 10. szám

OROSHÁZI GYIÖK

A projekt tevékenység megnevezése:	Orosházi GYIÖK
A szervezet neve:	GYIÖT
A szervezet címe:	6800 Hódmezővásárhely, Serháztér utca 9.
A szervezet honlapja:	www.gyiot.hu
Kontaktszemély neve:	Gulyás Barnabás
Kontaktszemély e-mail címe:	barnabas.gulyas@gyiot.hu

A projekt összefoglalása:

A település gyermekönkormányzata (sok helyütt gyermek- és ifjúsági önkormányzat, rövidítve GYIÖK és variánsai) a helyben élő fiatalok érdekképviselője céljából alapított helyi társaság. Arra való, hogy a jövő polgárai már fiatal korukban elsajátítsák a település ügyeivel való felelős foglalkozást, és hogy már ekkor megtanulják a közös, a csoportos érdekérvényesítés megfelelő formáit és sikeres eljárás módjait.

1. A projektet megvalósító szervezet

Mi a települési gyermekönkormányzat?

A település gyermekönkormányzata (sok helyütt gyermek- és ifjúsági önkormányzat, rövidítve GYÖK és variánsai) a helyben élő fiatalok érdekképviselője céljából alapított helyi társaság. Arra való, hogy a jövő polgárai már fiatal korukban elsajátítsák a település ügyeivel való felelős foglalkozást, és hogy már ekkor megtanulják a közös, a csoportos érdekérvényesítés megfelelő formáit és sikeres eljárás módjait.

A település gyermekönkormányzata az aktív fiatalok állampolgári képességei fejlesztésének gyakorlóterepe. Működésük során azonban nem elvi és nem általános, hanem nagyon is gyakorlati kérdésekkel kell foglalkozniuk, hiszen tennivalókat elhatározni és megvalósítani valódi terepen, a település hétköznapi viszonyai között, tehát "élesben" és életközeli körülmények között munkálkodva, saját gyakorlatuk révén sajátítják el a közélettel kapcsolatos tudnivalókat.

A települési gyermekönkormányzat működésével segíti az általa képviselt korosztály életét, szervezi a korosztályi és a korosztályok közötti kapcsolatokat. Képviseli választói érdekeit minden lehetséges és szükséges helyen és helyzetben.

A település felnőtt képviselő-testületével szoros együttműködésben kell dolgozniuk, hiszen a település bármilyen ügyében a felnőttek önkormányzata az illetékes. A gyermekeket és fiatalokat érintő témákban a felnőtt testület tanácsadóinak tekinthetők. (...)

A település gyermekönkormányzata általában a 12-14 éves kortól a 17 éves korig terjedő korosztály érdekképviselői szervezete. Sok helyütt azonban más korhatárt határoztak meg, így előfordul, hogy a választás és a választhatóság joga 20 vagy akár 24 éves korig terjed.

A települési gyermekönkormányzat különbözik a diákönkormányzatoktól, hiszen kompetenciája nem csak egy intézményre vonatkozik. Különbözik a helyi ifjúsági "kerek asztaloktól" és az egyéb érdekegyeztető fórumoktól, hiszen a legitimitását nem delegálás, kijelölés vagy megbízás, hanem a képviselt népeesség teljes körét érintő választás adta. Különbözik az alkalmi gyermek- vagy diákpolgármesteri választásoktól, mert megbízatása nem néhány napos, hanem folyamatos, esetleg évekig tartó feladat.¹¹⁷

A Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság (röviden: GYIÖT) 1996-ban jött létre azzal a céllal, hogy megteremtse a hazai települési szintű gyermek és/vagy ifjúsági

¹¹⁷ Beke Pál: Közjogi Kiskaté In: Parola. 1998. 2-3 szám.

önkormányzatok (röviden GYIÖK) közös fellépésének lehetőségét, valamint a településeken aktív fiatalok számára találkozási lehetőséget biztosítson. A Társaság kiemelt célja, hogy az általunk elérhető valamennyi módszerrel előteremtsük a már működő, illetve az alakulni kívánó gyermek és ifjúsági önkormányzatok szakmai, módszertani segítségét (képzések, fórumok találkozók szervezése, információs és szakmai kiadványok megjelentetése, a folyamatos információ áramlás elősegítése, stb)¹¹⁸

2. A projekt megvalósításának körülményei

A Gyermek és Ifjúsági Önkormányzati Társaság ma tizenhárom településen számol tagcsoportot, s további alakuló csoportokkal is kapcsolatot tart. Tagsága nagyon különböző településekről érkezik, így apró falvaktól, budapesti kerületig, közepes- és nagyvárosokon át minden körből érkeznek képviselők az országos találkozóra. A tizenhárom tagszervezet közül jó példaként – bár szigorúan értelmezve ez nem a szervezet jó példája, programja – Orosháza Város Gyermek és Ifjúsági Önkormányzatát mutatjuk be, mint olyan mintaértékű, folyamatosan működő szervezetet, mely településén meghatározó szerepet tölt be az ifjúsági élet szervezésében.

„Gyermek-és Ifjúsági Önkormányzat 1997 óta működik városunkban. Önkormányzati kezdeményezésre egy nyertes pályázatnak köszönhetően lebonyolították az első választást, majd felállt a GYIÖK képviselő testülete, Juhász Gergő lett az első ifjúsági polgármester, megalkottuk szervezeti és működési szabályzatunkat valamint a választási szabályzatot és elkezdődhetett az ifjúsági munka. Már a kezdetekkor a legfontosabb teendőink és elveink közé tartozott, hogy a GYIÖK városunk fiataljainak érdekképviselője céljából mindent megtegyen, hogy demokratikus szavazás során a meghatározott idejű mandátum után alakuljon újjá mindig a testület és politikamentes legyen.

Tizenkét évet leírni nem egyszerű, hiszen ez alatt a az időszak alatt 6 választást éltünk meg, kialakítottuk állandó programjainkat, aktív részesei lettünk a régiós és országos szervezetnek, nemzetközi cseréken, képzéseken, tréningeken vettünk részt, pályázatokat írtunk, éves programterveket készítettünk és napjainkban is azon tevékenykedünk, hogy tovább vigyük, amit elkezdtünk.

A megalakulást követően a kezdetekben nem volt iroda, nem volt közösségi ház, mindössze helyet kaptak az akkori ifjúsági házban a testületi ülésekre, programokra, később az újonnan felújított művelődési házban kaptak egy irodát és állandó lehetőséget programjaink

¹¹⁸ In.: www.gyiot.hu

megvalósítására, 2011. március 26-án pedig birtokba vehették a Diáktanyát, ami kb. 80 m²-en várja a kikapcsolódni váró fiatalokat.”¹¹⁹

3. A jó gyakorlat megvalósítása és módszertana

A GYIÖK célja az orosházi fiatalok érdekképviselése, kulturális és szabadidős programjainak színesítése, képzések, tréningek biztosítása, a szenvedélybetegségek elleni tájékoztatása és jogaik érvényesítésének segítése.

Költségvetését az éves programterv alapján Orosháza Város Önkormányzata határozza meg, további forrásait pályázatok útján bővíti. A testület jelenleg megválasztott ifjúsági képviselőkből, 10 fő egyéni tagból, 1 fő ifjúsági polgármesterből, 2 fő ifjúsági alpolgármesterből, 1 fő felnőtt segítőtől és 1 fő ifjúsági referensből áll. A vezetőség munkáját egy felnőtt segítő és az ifjúsági referens támogatja. A testület mandátumai 2 évre szólnak, a választás minden 2. év őszén zajlik le a város iskoláiban. A választás kihirdetésekor tartjuk az alakuló testületi ülést és az alpolgármester/alpolgármesterek választását is. Ezt követően csapatépítő tréningen vesz részt a testület, melyen megalkotják éves programtervüket.

Fontosnak tartjuk, hogy a GYIÖK politikai tevékenységet nem folytat, szervezete pártoktól független, azoktól támogatást nem fogad el és nem ad. Együttműködési szerződésünk van a város valamennyi civil szervezetével, akiknek programjain részt veszünk, segítünk.

1999 óta vagyunk tagjai az országos szervezetnek (Gyermek-és Ifjúsági Önkormányzati Társaság) így az országban működő Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzatokkal aktív kapcsolatban állunk, ezáltal lehetőségünk nyílik tapasztalatcserére, egymás segítésére és az együttműködésre is. 2000-ben alapítóként vettünk részt a Dél-Alföldi Regionális Tagcsoport Szövetség (DART) megalapításában, akkori ifjúsági polgármesterünk Csongrádi Réka lett ennek a szervezetnek az elnöke.

Állandó tevékenységünk kéthetente péntekenként 16 órától tartó testületi ülésünk, melyen megvitatjuk az aktuális programokkal kapcsolatos teendőket, a régiós és országos szervezetekkel kapcsolatos aktualitásokat, a város iskoláiban működő diákönkormányzatok munkáját.

A testületi üléseket az ifjúsági polgármester vezeti, esetleges hiányzásakor az alpolgármester valamelyike, és jegyzőkönyvvezető rögzíti. Testületi üléseinkre vendégül láttuk már más települések gyermekönkormányzatait is, valamint mi is ellátogatunk a környező GYIÖK-ök üléseire.

¹¹⁹ <http://ifjusag.oroshaza.hu/>

Orosháza Város Képviselő Testületével jó kapcsolatot ápolunk, csapatépítő tréningjeinken a polgármester és az alpolgármester úr is részt vett. A Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzat ismertsége és elismertsége városi szinten évről-évre egyre jobb, egyéni tagjaink száma növekszik.

Ízelítő programjainkból:

- Városi Farsang és Álarckészítő Pályázat (Az orosházi Petőfi Művelődési Központtal együttműködve)
- Görkoris Nap
- Csapatépítő tréning
- Paintball Sulikupa
- Ökoteregetés
- Stílus és kommunikációs tréning
- Országos találkozó
- Extrém Sportnap
- Kortárs képzés
- Közreműködés a KAB-KEF-10-KT kódszámú pályázati forrásból megvalósított „Béké(s)ben szenvedélyeinkkel” c. kutatás elkészítésében.

A programok részben a tagok képzéséről, együttműködésük fejlesztéséről szólnak, részben pedig a város minden fiataljának, gyermekének. A tevékenységeket saját erőből, illetve a város iskoláival és civil szervezeteivel együttműködve valósítják meg. A programok alapvetően a fiatalok hasznos szabadidő eltöltésére összpontosítanak, fiataloktól, fiataloknak.

4. Disszemináció és fenntarthatóság

A GYIÖT és az Orosházi GYIÖK is nagyon aktív kommunikációs csatornáinak használatában. A korosztály a virtuális térben eleve otthonosan mozog, így a saját weboldal, facebook oldal működtetése a fiatalok számára nem okoz problémát. Többnyire ezek a tagság részére is fenntartott kommunikációs felületek, melyek mellett a GYIÖT évente megrendezi a tagsoportok országos találkozóját illetve a részvételi demokrácia gyakorlásának platformját, a küldöttgyűlést. Az elnökségek – mind a GYIÖT, mind a GYIÖK esetében – e mellett rendszeresen, havi/kétheti rendszerességgel találkoznak az operatív feladatok tervezésére.

A szervezetek programjait és annak eredményeit számos médiumon keresztül népszerűsítik. A GYIÖT projektjeinek eredményeit többnyire egy projektzáró konferencián mutatja be, melyen az elért eredmények kiadványba szerkesztett anyagait is bemutatják.

A fenntarthatóság az ifjúsági munkában mindig összekötődik egyfajta ciklikussággal. A gyermek és ifjúsági küldöttek és polgármesterek életük egy bizonyos szakaszában vesznek részt aktívan az önkormányzatuk életében, melyet az életkori sajátosságok és a mandátum érvényessége is behatárol. Gyakran, de nem nagy számban válnak a korábbi tagok hivatalos vagy nem hivatalos felnőtt segítőtívé a szervezetnek, vagy maradnak támogatók.

A modell lényege az állandó megújulás, hogy amíg vannak egy településen aktív, érdeklődő fiatalok, azok mindig csatlakozhassanak, kerüljenek helyzetbe, vállalhassanak pozíciókat, feladatokat – ennek fenntartásához, fenntarthatóságához kellenek azok az elkötelezett felnőtt segítők, akik időről-időre, egy-egy generáció kifutása után újrakezdi egy önkormányzat felépítésének, megerősödésének támogatását, és kapocsként részt vállalnak a változó felnőtt és gyermek önkormányzatok együttműködése között.

5. Adaptálhatóság

A bemutatott jó példában, maga a szervezeti forma és a kiemelt orosházi megvalósítási példa is mintaértékű. Maga a gyermek-önkormányzatiság, mint minta, modell, a társaság szakmai segítségével minden településen adaptálható.

Az adaptálhatóság szempontjaihoz, érdemes forrásnak tekinteni a szervezet saját önmeghatározását, mely eligazítást adhat ahhoz, hogy milyen szempontoknak kell megfelelnie egy településnek ahhoz, hogy a kezdeményezés valóban elindulhasson.

„Az ifjúsági önkormányzatok általában a fiatalok aktív kezdeményezésére alakulnak egy-két felnőtt segítő külső támogatásával. A felnőtt segítő szerepe ugyan nagy és kétségkívül elhanyagolhatatlan, azonban Ő semmiképpen nem korlátozhatja a fiatalok tevékenységét, csupán felhívja figyelmüket lehetőségeikre, erősségeikre, gyengeségeikre; szerepe nem szabályozó, hanem orientáló, tanácsadó”

A felnőtt segítő szerepe és pozíciója településenként más és más. Vannak szervezetek, ahol a művelődési ház igazgatója látja el ezt a szerepet, van ahol az ifjúsági referens, s van, hogy az ifjúsági referens mellett működik még felnőtt segítő is – lásd. Orosháza.

„Kiemelkedő jelentőségű, hogy mindenütt a szervezetek alapdokumentumait a helyi igényeknek megfelelően maguk a fiatalok hozzák létre (természetesen figyelembe véve a törvényi kereteket, lehetőségeket).”

Az alapításhoz mintaként, ötletforrásként lehet használni más GYIÖK-ök szervezeti dokumentumait, de ezek csak minták lehetnek, a cél, hogy a fiatalok maguk mérjék fel és határozzák meg, hogy milyen feladatok ellátására alakulnak, mit vállalnak és hogyan. Nincs két azonos település, így nem lehet két azonos GYIÖK sem.¹²⁰

„Működésük akkor lehet sikeres, ha ahhoz a felnőtt önkormányzat pénzeszközöket és döntési jogköröket ad át, ha véleményüket az őket érintő kérdésekben nemcsak kikéri, de komolyan is veszi. A gyermekönkormányzatok helybéli működésétől várható, (a gyermekönkormányzat saját tevékenységén felül), hogy felnőtt egy a szervezési, a közigazgatási eljárásokat értő; az egymás közötti együttműködést elsajátított; a választási győzelmet és vereséget megélt; a győzelmet követően a cselekvés lehetőségét elnyert; a vereség elviselése után a cselekvésbe bevont; az elhatározásokból tervet és az ötletekből cselekvést megvalósító; a különvéleményeket elviselni képes; az akadályokat megoldani és meghaladni tudó nemzedék.¹²¹”

Ez a pont talán a legkritikusabb kérdése az adaptációnak. Kétségtelen, hogy ez a lehető legideálisabb környezet, amiben gyermekönkormányzatot működtetni lehet, de ez az állapot nagyon gyakran egy hosszú felnőtt fejlesztés eredménye. Az ifjúsági munkában kevésbé jártas, vagy fenntartásokkal közeledő felnőtt önkormányzatnak is időre, bizonyítékra lehet szüksége, hogy partnerként tudja kezelni a fiatalokat. Ilyen esetekben elengedhetetlen a szakmailag felkészült és a települési szinten elfogadott felnőtt segítő, aki ezt a kettős tanulást és közelítést facilitálni tudja.

A helyzet könnyebbsége pedig maga a modell. Míg egy informális csoport, egy klub, egy szakkör munkája nehezen megfogható egy önkormányzat számára, úgy a gyermek és ifjúsági önkormányzatok egy általuk is ismert, és elfogadott formát követnek, tiszta szerepekkel és feladatkörökkel, melyeket egy demokratikus választási folyamat legitimál. Az érthető keretek megteremthetik azt a közös nyelvet melyben az együttműködés lépésről-lépésre fejlődhet, s elérkezhet a szervezet által is meghatározott, illetve az Orosházi GYIÖK-nél is bemutatott példa értékű együttműködés.

Melléklet:

http://www.kka.hu/Kozossegi_Adattar/PAROLAAR.NSF/b84c8c861998671e8525670c00815721/f69b07297c73e388c12568860006d38a?OpenDocument

¹²⁰ Már az alapítást megelőző folyamatok segítségre is biztosít segítséget országos szervezet. Legutóbbi nagyprojektjük, a Vodafone Angyalnak is ez volt az egyik fő pillére.

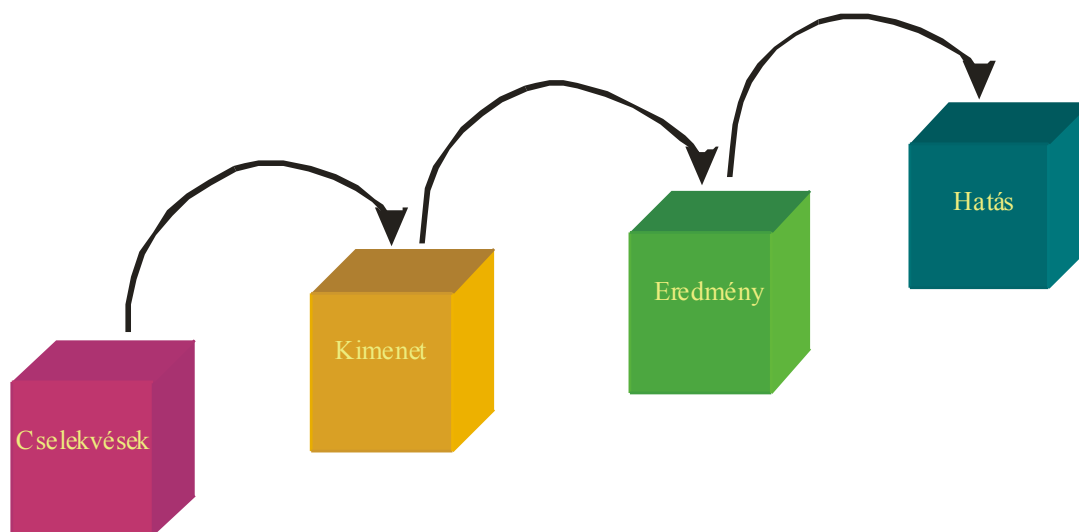
¹²¹ In: www.gyiot.hu

III: ÖSSZEFOGLALÓK ÉS JAVASLATOK

III. 1. Kovács Edit: Nemzetközi és hazai jó gyakorlatok (Összefoglaló tanulmány)

Összefoglalóan a kisközösségi ifjúságfejlesztés példáiról

Tanulmánykötetünk célja a kisközösségi ifjúsági munka főként hazai, kisebb részt európai, vagy azon túli gyakorlatainak áttekintése volt. E gyűjtés során olyan kipróbált modellek kerültek összegyűjtésre és szisztematikus leírásra, amelyek a fiatalokkal együttműködve, kompetenciáikat, életesélyeiket növelve valósultak meg. A kötetbe került válogatások során igyekeztünk differenciált képet adni, azaz kerestük a kis és nagyvárosi, a mikro és a hálózati példákat. A gyűjtés során kerestünk azokat az összetevőket, amik minimálisan és/vagy optimálisan szükségesek ahhoz, hogy sikeres ifjúsági programokat valósítsanak meg a helyi közösségek. Összefoglalónkban a gyűjtés kezdetén felvetett kérdéseink mentén próbáljuk megragadni mindazt a gazdag példatárat, módszertant és tapasztalatot, amely kirajzolódott az esettanulmányok mentén. A programleírásokban részletesen elolvasható az ifjúsági munka minden fontos alkotóeleme és persze a továbblépés lehetősége, azaz az adaptációs ajánlások. Most itt az összefoglalóban kicsit tovább tekintenénk a következtetések irányába.

Az ifjúsági korosztály sok fejtörést okoz a társadalom minden szintjén. Helyüket leginkább családi kötelékben, illetve nevelési, oktatási intézményekben határozzuk meg, s szüleiken, vagy az intézményeken keresztül szólítjuk meg őket. Tesszük ezt azzal együtt, hogy birtokában vagyunk olyan tapasztalati és tudományos megállapításoknak, miszerint ***e korosztály mindent átítató és legfontosabb jellemzője a keresés***, mely önmagukra, társakra, feladatokra, szakmára és

példaképekre irányul. Éppen ezért mindennél erősebben motiváltak a korosztályi kapcsolatokra, társas igényük és a kíváncsiságuk a világra fokozottabb más korosztályokénál. Ám ez a kíváncsiság – részben szocializációs, részben korosztályi okok miatt – jórészt *passzív, befogadó jellegű, fontos eszköze a szemlélődés, a kritizálás, a különvélemény kialakítása*. Ezekkel határozza meg ki-ki saját önazonosságát a világban, s végül ezekkel különül is el társaitól. Mindennek ellenére *ez az állapot nem zárja ki az együttműködés képességeinek fejleszthetőségét*.

A jelenség...

A fiatalok, legkésőbb középiskolás korukra, jelentős távolságba kerülnek településüktől, s az ingázó létforma a fiatalok, a szülők, az iskolák és a települések számára egyaránt kedvezőtlen. A települési közösségi munka gyakorlatában kevés olyan program került eddig publikálásra, mely ezzel a jelenséggel szembe tudott volna menni, vagyis a településükhöz már egyre lazább szálakkal kötődő fiatalok körében tudott volna ifjúsági munkát kifejleszteni. Ez a felszínes létforma nagyon rosszul hat ebben a kötődésekre érzékeny időszakban a fiatalok települési kapcsolatrendszerének megtartására, valamint a jellemzően városi környezetben történő új kapcsolatok kialakítására. *E különös korszaknak a megsegítése lenne a települési ifjúsági munka kitüntetett feladata*.

Közös tanulás...

Jelen társadalmunkban a felnövekvő generációk nem tudják szocializációjuk részeként megismerni és elsajátítani a társadalmi részvétel formáit, az állampolgári tudatosság mintáit, a demokrácia eszközeit, a civil társadalom lehetőségeit. Ezért szükséges e korosztály bevonása a helyi közösséget érintő kérdések megvitatásába, a szükségletek, a problémák, az erőforrások és persze a lehetőségek feltárásába, a megoldások kitalálásába.

Az állampolgári szerep-, és felelősségvállalás kialakítása nem tekinthető ifjúsági természetű feladatnak, hiszen ennek élő gyakorlata hiányzik a felnőtt társadalomból is. *A tanulási folyamat tehát egyidejű, de* – fejlesztői tapasztalataink alapján – *mégsem közös*.

A hozzáállás...

Segítő, fejlesztő szakemberek között nem is kell hangsúlyozni, mekkora felelősség beavatkozni egy-egy személy életébe, abban változásokat generálni. Ez a felelősség speciális módon jelentkezik a közösségi munka terén, melynek során több emberrel dolgozunk, akik, kisebb

„felületükkel” fordulnak felénk, reakcióik nem kiszámíthatóak és a közösségből érkező visszajelzések értelmezése összetett feladat. S mindezt egy önmagukra hiper-reflektíven reagáló korosztállyal.

Gyűjtő és elemző munkánk során kérdéseket tettünk fel és válaszokat és a saját válaszok kidolgozásához szempontokat kerestünk:

Kezdeményezők és szerepük;

Erőforrások és fenntarthatóság;

Bevonás és módszerek;

Hozzáférés és adaptálhatóság álltak.

A bevonás minden közösségi kezdeményezés alapkérdése. Egy közösség akkor tud hatékonyan működni, ha tagjainak vannak közös céljai, ha az egyének felismerik abban a saját feladataikat és azokat meg is tudják valósítani. Fontos megérteni, és elfogadni, hogy nem csak egymás mellett kell élni, hanem együtt. Kapcsolatokkal kell rendelkezünk saját lakókörnyezetünkben, tapasztalatokat kell szereznünk egymásról, egymástól, hogy kialakulhasson bennünk az otthon fogalma, hogy legyen mihez kötni a biztonság és a valahova tartozás érzését. A közösségi munka arra lehetőséget ad arra, hogy az egyéni célok a közösen kitűzött célokkal összhangban valósuljanak meg. Így a kisközösségi ifjúsági fejlesztő munkában alkalmazott módszerek lényege nem más, mint az egymás mellett élő emberek társas kapcsolatainak megerősítése, szükség esetén megszervezése horizontális (kortárs) és vertikális (generációs) szinten egyaránt. ***A közösséghez való érzelmi viszony, a tudatosság és a helyi tudás, a szervezethez és az arra épülő közösségi cselekvés fejlesztető, éppen ez a közösségfejlesztő munka legfőbb feladata.***

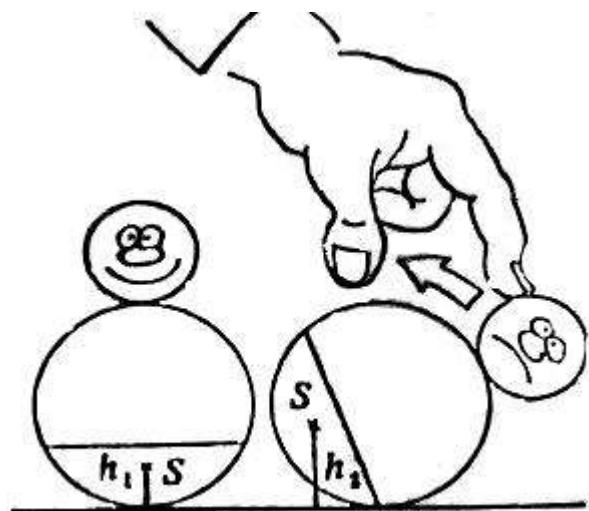
A fiatalokra irányuló programok gyakran a szabadidő hasznos és védett eltöltésére irányulnak. Meggyőződésünk, hogy modern demokrácia csak jól informált/képzett állampolgárok aktív részvételével valósulhat meg. Jól informált csak az lehet, aki érdeklődik a közössége ügyei felől és párbeszédben áll tagjaival. A képzettség nem kizárólag az iskolai oktatásban való részvételt jelenti, hanem azt a folyamatot is, melyben az ifjabb generációk tagjai fokozatosan megismerik és elsajátítják a felnőtt társadalom szokásait, eljárásait, valamint azt, amelyben a társadalom minden tagja új és új eljárásokat, magatartásokat, együttműködéseket dolgoz ki annak érdekében, hogy lépést tudjon tartani a külvilágból érkező folyamatosan kihívásokkal. Adott közösség ilyen

jellegű megújulási képessége nagyban függ attól, hogy mennyire engedni és oltja be cselekvő részvételre fiatal tagjait. Erre is szép számban találunk példát a kötetben.

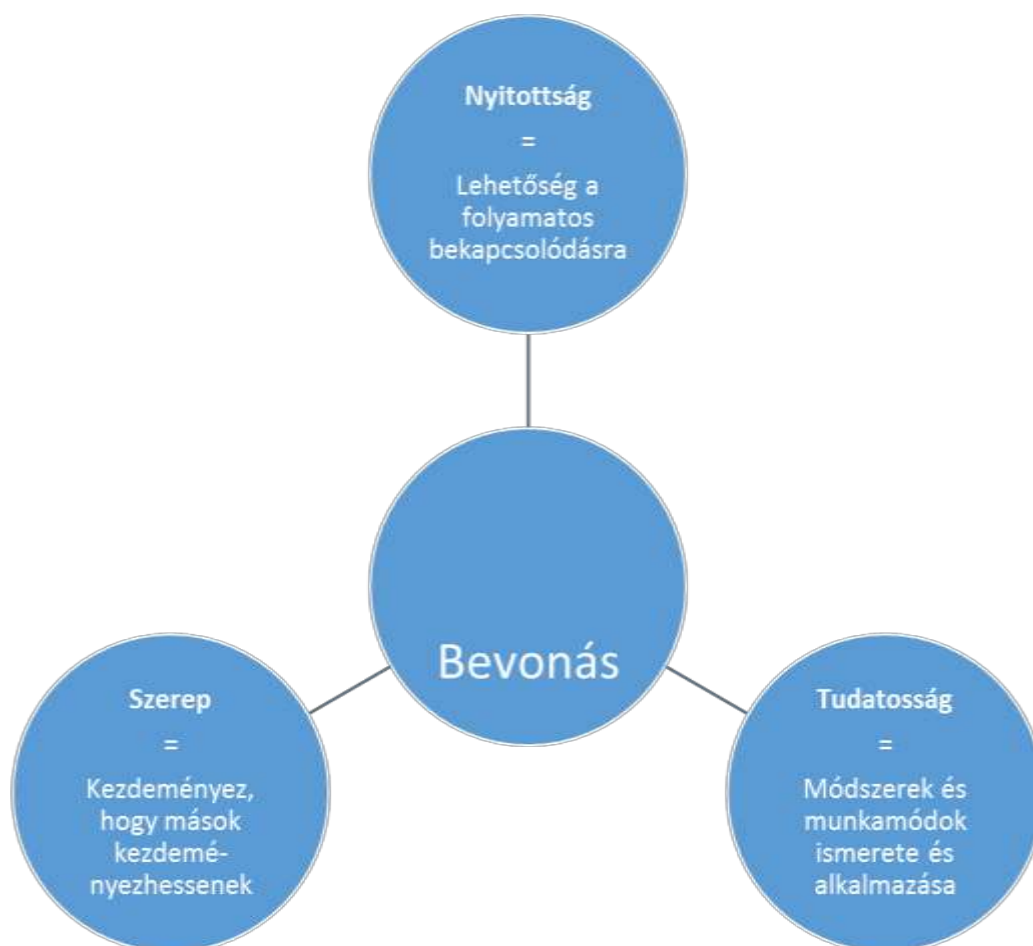
A közösségi munka gyakorlatában mindig szem előtt kell tartani, hogy a részvétel a közösségi munka alapja, így annak hiányában a beavatkozások legfőbb feladata a változtatás-, valamint a cselekvési szándékok igényének felkeltése, majd a kezdeményezések támogatása.

*„Mindenki elég okos, hogy saját magát irányíthassa
olyan ügyekben, amelyek rá tartoznak.”
(Tocqueville)*

Illetékesség. Mint azt fentebb említettük sok fiataloknak szóló program rendezvény jellegű melyeket, ha nem követ szisztematikus, ráépülő utómunka, akkor csak amolyan „kelj fel Jancsi” effektust érünk el, azaz az ingerlés idejére kibillennek a nyugalmi állapotból, mozgásba lendülnek, de rövid időn belül újra csak stabilan állnak, míg nem éri őket egy újabb inger. S a két inger között makacsul statikusak.

Bevonás. Nagyon fontos, hogy a fiatalokat bevonjuk a körülöttük történő eseményekbe, hogy annak résztvevői, aktív alakítói legyenek és ne „elszenvedői”. A bevonás folyamatával teremtjük meg a lehetőséget részvételre. Aminek valaki meghatározó, alakító, aminek a megtervezésében, sőt a kivitelezésében is részt vesz, sokkal jobban magáénak érzi, mintha valami készet odatesznek neki.

Aktív-és passzív bevonás. Megkülönböztethetünk kétféle bevonást is a részvétel minősége alapján: aktív- és passzív bevonásról beszélhetünk.

Aktív bevonásról abban az esetben beszélhetünk, ha folyamatba kapcsoljuk be a fiatalokat. Meghívjuk és számítunk rájuk, az aktív részvételükre a tervezéstől kezdve a megvalósításon át az értékelésig. Ne csak az igényeiket mérjük fel a fiataloknak, hanem aktívan vonjuk be őket a cselekvésekbe, adjunk benne nekik feladatokat. Ha nem a mi fejünkből pattan ki egy ötlet, akkor is nyitottan forduljunk felé, fogadjuk be az intézménybe, engedjük, hogy kezdeményezzenek az emberek. Ennek egyik legismertebb formája az önkéntes munka.

A másik a passzív bevonás. Ebben az esetben is buzoghat a program, eljönnek a rendezvényekre, a programokra, igénybe veszik a kínált szolgáltatásokat, de az intézmény további életéből kimaradnak. Nem kíváncsiak a fejlődésére, a kialakított viszonyaira. Csak az az egy fontos, hogy minél magasabb színvonalú és jobb szolgáltatást nyújtson a szervező. Még az is elképzelhető, hogy adományoz az intézménynek eszközöket, esetleg pénzt is, de ennél tovább nem megy.

Kezdeményező. Mi a legjellemzőbb a bevált gyakorlatok esetében? Legtöbbször a helyben van, a jelen van, az elkötelezett és a hiteles, valamint a fáradhatatlan és a megújuló jelzőket kaptuk. Ezek nem piaci alapú szolgáltatások és nem is annyira rendelhetőek el, ezek olyan tüzek, melyek belülről fakadnak. Talán a fiatalok esetében is igazolódik, hogy ha nevelni, hatni akarunk, előbb szeretni kell.

Az idealizmuson túl azért persze találunk nagyon is racionális és meghatározó kezdeményezőket, mint például a...

Forrás. Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta folyamatosan csökken a hazai források mértéke. Ez kiemelten igaz a fejlesztő munkára, s azon belül is az ifjúsági kezdeményezésekre. A vizsgált programok szinte kizárólag eu-s források felhasználásával jöttek létre, nem ritkán annak felhívására generálódott helyi válaszként. Ez önmagában még nem feltétlen ad okot aggodalomra, vagy jelentősebb következtetések levonására. Annál inkább ezek időbeni kiterjedése. Többségük 1, ritkábban 2 éves programidőszakokban gondolkodtak, gazdálkodtak, ami már a középtávú tervezést sem engedi meg a szakemberek számára. A finanszírozási gyakorlat azt mutatja, hogy míg igény van, nincs egységes és egymásra építhető koncepció a fiatalok társadalmi aktivizálására. Innovációkat kérnek újra és újra, újabb célcsoportokat és újabb területeket, miközben a jelzett projektidők épp csak a kibillentésre elegendők.

Küldetés. Tartósabb ügyek esetében tetten érhető egy *erős szakmai meggyőződés*, egy küldetés, mely kellően távoli pontot jelöl ki maga elé, így az odavezető úton megvalósuló projektek többségükben célra tudnak tartani.

Befogadó. Vannak az ún. *befogadó szervezetek*, amelyek működési szisztémájukban kalkulálnak, sőt elébe is mennek, hogy helyi informális csoportok, fellelkesült személyek a cselekvés szándékával jelennek meg náluk szakmai és technikai segítséget igényelve. Ez egy szenzitív állapotot feltételez, hiszen sose lehet tudni egy szikráról, hogy szalmalánggá, vagy lobogó nagy tűzzé válik. Ezek a szervezetek nagyban építenek a helyi fiatalok és a támogató felnőtt környezet aktív, kreatív és cselekvő részvételére, melyekért időnként komoly erőfeszítéseket is tesznek.

Tér. A másik meghatározó közösség-szervező erő a közösségi tér, vagy annak hiánya. Egy jó tér bevonz és helyben tart. A kötött formájú és funkciójú terekkel szemben a nyitott tereket jó és könnyű belakni, időről-időre megújíthatjuk elrendezését. A tereket ma már árnyaltabban kell értelmeznünk, mint azt tehattük évekkel ezelőtt. A fiatalok által használt terek egy része éterizálódott és online érhető tetten. Egy másik része a városokban szívódik fel, kihasználatlan épületekben, pincékben, udvarokon és adnak új értelmet ezeknek a fekete lyukaknak. Vidéki környezetben ez gyakran a saját klub, a bunker, vagy a sportkör körüli terület belakását jelenti.

A kecskeméti 6PONT Hálózat helyi szolgáltató rendszer valamennyi tere a nyitott intézményi modell, azaz az alábbi alapelvek szerint működik nagy sikerrel lakótelepen, plázában, vagy épp a belvárosban:

- NYITOTT valamennyi fiatal és ifjúsági csoport felé, 12-29 éves korig bárki igénybe veheti;
- INGYENES szolgáltatásokat nyújt, hogy egyenlő esélyt biztosítson mindenki számára a hozzáféréshez;
- vallásoktól, pártoktól és más ideológiáktól FÜGGETLENÜL működik;
- a fiatalok RÉSZVÉTELÉT tartja középpontban: az önkéntesség és a korosztályi segítség kiemelt hangsúlyt kap a programok szervezésében;
- a fiatalok SZABADIDEJÉHEZ IGAZODVA tart nyitva;
- lehetőséget teremt GENERÁCIÓK KÖZÖTTI kapcsolatteremtésre, párbeszédre.

Itt ragadnánk meg a kapcsolódást egy nem túl látható, de fontos társadalmi összetevő felé, ez pedig a kapcsolati, vagy más megközelítésben a társadalmi tőke. Utasi Ágnes 2012-ben publikált „Közösségi és közéleti aktivitás” vizsgálatában a helyi közösségi lét és a helyi közéleti aktivitás összefüggését kereste. Azzal a feltételezéssel indult, hogy a kistelepüléseken még ma is személyesen ismerik egymást az emberek, nagyobb a személyközi bizalom és a szolidaritás, melyek nyomán erősebben formálódhatnak a lokális közösségek is. A falvak erős kisközösségei pedig katalizálhatják a demokratikus közélet iránti igényt is. Egyik alapkérdése volt, hogy a közösségi kapcsolatok iránti igény, majd ennek nyomán a közösségek aktív részvétele képes-e megújítani a helyi és országos közéletet. Bízató következtetése, hogy választott formalizált és/vagy informális közösségi kapcsolattal a társadalom mintegy négyötöde rendelkezik. Ezekben a közösségekben működik a belső szolidaritás, s az itt folytatott rendszeres kommunikáció többnyire felkelti a tagok közéleti, társadalmi-politikai érdeklődését is. Mindazonáltal közéleti aktivitásra komolyabb érdeksérelmek és célok esetén is csak kevesen vállalkoznának. Érdekes kiemelést tett még a tanulmánykötetben arra vonatkozóan, mekkora jelentősége van a családi-, kisközösségi mintáknak a fiatal és felnőttkori társadalmi szerepvállalásra. Reprezentatív és idővel ismételt adatfelvételekkel igazolta azt a jelenséget, hogy aki gyerekkorában részt vett kisközösségi programokon – legyen az napközi, szakkör, tábor, stb. – és, vagy akinek a születési aktív közösségi életet éltek, azok a gyerekek fiatal és felnőttkorukban szívesebben vállaltak közösségi szerepet, gyakran kezdeményezők, adott közösség motorjainak szerepét töltötték be. Következtetésképpen szempontként hangsúlyt kell tenni a szülői minta és a gyermekkori közösségi ingerek, lehetőségek jelentőségére.

Összefoglalóan a példákról

A kisközösségi ifjúsági munka gyakorlatát öt területre fókuszáltuk a gyűjtőmunkához, ezek adják a kötet gerincét is:

- Hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok kisközösségi nevelése;
- Kisközösségek kapcsolódva a családhoz, iskolához, egyházhoz;
- Szabadidő hasznos eltöltése, sport vagy munkaerő-piaci orientáció;
- Részvétel és fenntarthatóság – európai ifjúsági projektek a helyi közösség fejlesztésére
- Szektorközi partnerségek – Európán kívüli példákkal;

A Hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok kisközösségi nevelése kapcsán a kötetbe került tanulmányok mindegyike megerősíti, hogy nagy igény van az elfogadó, élményalapú, nyitott légkörű programokra. A kötet példáin túl is nagyon sokan preferálják és alkalmazzák a táboros együttléteket, ahol koncentráltabban tudnak együtt lenni és hatni. Mindez persze megvalósulhat napközbeni ún. bejárós táborokban is, a lényeg az érdeklődés felkeltésén és a bizalomépítésen van. Ezek a megerősítések kellő alapot tudnak adni, a tábort követő személyesebb és mélyebb együttműködésre, melyek már a megerősítésen túl szembe nézést, erőfeszítést is igényel a gyerekektől, szüleiktől. A hátrányos helyzet összetevői gyakran halmozódnak.

Hátrányként jelentkezik egy gyerek életében, ha egyik, vagy mindkét szülője inaktív (munkanélküli, rokkantsági nyugdíjas, öregségi nyugdíjas). De ugyanez igaz a fiatal munkavállalók esetében csak ott már magukra vonatkoztatva. Hátrányként jelentkezhetnek a gyerekek, fiatalok életében a különböző megkülönböztetések, mint például a kisebbségi (nemzeti, etnikai, vallási, nemi) alapon, de ide értendők a testi, vagy értelmi alapon történő megkülönböztetések is. Annak ellenére, hogy mennyiségi meghatározásként szerepelnek a felsorolásban, a gyakorlat azt mutatja, hogy nem ugyanazt jelenti ma Magyarországon vallásosnak lenni, vagy nőnek lenni, vagy roma származásúnak lenni, esetleg a háromnak együtt. Nagyon eltérők az esélyek és ezekre nagyon speciális programokat dolgoznak ki helyi csoportokban, amelyekben megnő a közelség, azaz a jelenlét súlya.

Külön kategóriaként jelentkezik, de az esettanulmányokban is hangsúlyosan szerepeltek a lakóhely szerinti különbségek ([tanya](#), [aprófalvak](#) hátrányos helyzetben; rossz lakáskörülmények, szegregált, telepi körülmények között élők) nehézségei. Hasonlóan a fentiekhez itt is csak és

kizárólag helyspecifikusan lehet megközelíteni a beavatkozást, minimum középtávú programokban kell gondolkodni és a helyzet kívánja a komplex gondolkodásmódot, a szakmaközi szemléletet

Megint csak gyakori hátrányalakító elem a tanulásban való akadályozottság (pl. [diszlexia](#), [diszgráfia](#), [diszkalkulia](#), [hiperaktivitás](#), [autizmus](#), [spektrumzavar](#), stb.), valamint a családi háttér atipikus alakulása (hátrányos családforma lehet: félárva, árva, elvált szülők, sokgyermekes család, alacsony iskolázottság: nyelvtudás hiánya, hiányos továbbtanulási minta, stb.). Ezek korai szűrésére, a részképességek fejlesztésére, a felzárkóztatásra/ korrepetálásra irányuló – Tanoda jellegű – programok is csak komplex több korosztályt érintő működéssel képzelhetők el. A lehetőségek egymásnak kell, hogy megágyazzanak, hogy kibomoljanak a gyerekekben, fiatalokban. Ezek a programok nem állnak meg zsigereiben elkötelezett, helyi, vagy nagyon közeli segítő nélkül, aki alkalmazkodva a helyi igényekhez a képessé válásban támogat, segít.

Család, iskola, egyház – mainstream témának tűnhet elsőre, épp a nyilvánvalósága, vagy épp a sokirányú megközelíthetősége, vagy a még magukat erősen tartó tabuk teszik, de a téma ifjúsági vetülete nehezen megragadható és nehezen rajzolható határozottan körbe. A példák is inkább egyik, vagy másik irányból tudják megragadni, bemutatni azokat a gyakorlatokat, melyek ebbe az irányba mutatnak, eredményeik a helyi identitást, a családi értékeket, vagy épp iskolai bent maradást, előmenetelt segítik. Annyi bizonyos, hogy a vallási közösségekbe járó gyerekek többsége stabil értékrenddel és filantróp, segítő szemlélettel keres közösségi aktivitást, amit az őket támogató felnőtt közösségek jó szívvvel, megerősítő jelleggel vesznek. Valamint az is, hogy mind a családi értékek, a szexuális kultúra, vagy épp a tanulói, közösségi kultúraváltáshoz sok idő kell és nem elég az iskolai keretekre hagyatkozni, Speciális és érzékeny, ugyanakkor bátor, a konvencionális megoldásoktól elrugaszkodni vágyó segítőket és nevelőket igényel a feladat. S persze olyanokat, akik elég türelmesek a pillanatörömök közepette kivárni a középtávon jelentkező tartós(abb) eredményeket.

Szabadidő hasznos eltöltése, sport vagy munkaerő-piaci orientáció kedvelt tématerülete a fiatalok számára szervezett programoknak. Hálás terület, mert a kikapcsolódásról, a hobbiról, az önkifejezésről, valamint a hasznos – vagy idővel beláthatóan az – szólnak ezek a programok. Ezzel együtt mégsem olyan egyszerű a helyzete annak, aki e területre téved, ilyen programokat szervez. Miután a fiatalok azokban a tinédzser években, amikor szüleik, tanáraik és nem sokkal előtjük járó fiatal felnőtt sorstársaik ilyen jellegű „értelmes, hasznos” elfoglaltságot szerveznek nekik, gyakran nem jelennek meg, ezzel meglepetést, sztereotípiákat néha dühöt váltanak ki. S hol vannak, ha nem ott, az okos programokon? Egymásnál, egymással... csak lógnak, csak

beszélgetnek nem hasznosan, ám de hosszan. Látszólag a semmiről. Ez a korszak valóban a keresés, az önazonosítás, az öngazolás időszaka, s ehhez majd mindent eszköznek tudnak tekinteni, de a tapasztalatok szerint a nagyon formális, kötött foglalkozásoknál sokkal népszerűbbek a nondirekt tanulási, észlelési helyzetek, a művészeti eszközökön keresztül való önkifejezés, kommunikáció, a dráma, a zene és a sport. Példáink azt mutatják, hogy ezeken az élmény alapú programokon keresztül is el lehet jutni a „hasznos, okos” témáig, csak ezen az úton a batyuban viszik a segítők a témáikat, s ha társaság megfelelő helyre ér az útkeresésében elővesz belőle egy adagot és megosztja velük. Ott és akkor, amikor erre a legnagyobb szükség, s így érdeklődés is van.

Részvétel és fenntarthatóság témában az európai ifjúsági projektek példái a helyi közösség fejlesztésére inkább már a felnevelő családról leváló fiatalok élet- és honfoglalási kísérletei, amelyben nem abból indulnak ki, hogy milyen javakat kell megszerezniük (egzisztencia), hogy elindulhassanak az életben, hanem abból, hogy élni szeretnének, mégpedig jól – közel a természethez, közel egymáshoz és ahhoz a fenntartó világgéphez, mely vezérli őket. E létformák alapja a közösségi földterületszerzés, a házépítés, az élelmiszertermelés, feldolgozás, a közös tanulás és szabadidő eltöltés, s nem utolsósorban ünneplés és családalapítás. Ezek a példák kísérletező, elszánt, bátor fiatalokat mutatnak, akiknek ereje nem önmagukban van, hanem közösségükben, egységükben és hitük a nehézségeknél is nagyobb.

Európán kívüli példáink közül kettő az USA-ból, egy Afrikából került feldolgozásra. Az amerikai példák a hálózati működésre és a részképességek fejlesztésére speciális programokkal jelentkező csapat munkája 3 célterületre koncentrál a tudományra, az állampolgárságra és az egészséges életmódra. A másik arra a nálunk is vágyott együttműködésre ad példát, amikor az iskola és a helyi civil szervezetek együttműködésben foglalkoznak a fiatalokkal, hogy mindaz, amit az iskolába megtanulnak, minél hamarabb konkrét visszacsatolást nyerjen és a közvetlen környezetükben hasznosuljon. Az afrikai példa középpontjában az egészségnevelés, a higiénés és preventív feladatok állnak, melyek megvalósítása szintén szektorközi partnerséget igényel.

Összefoglalóan a kezdeményezőkről

Ha azt keressük, mi katalizál egy közösségben, akkor jelen elemzésben három határozott elemet azonosíthatunk:

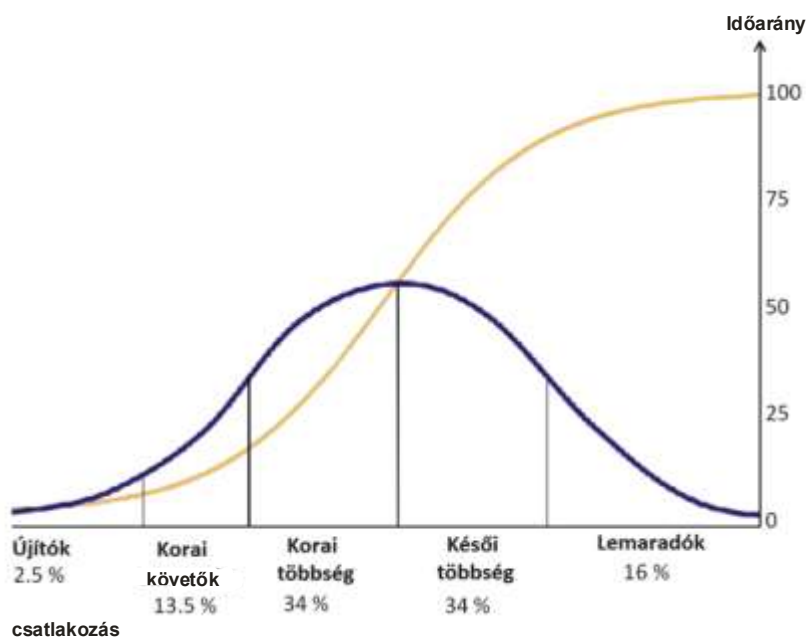
- Az embert;
- A pénzt;
- A problémát és/vagy a küldetést.

Sokszor a *kezdeményező* és a közösség motorja egybe esik, hiszen a kezdeményező ismeri és leginkább a változáshoz ajánlott elképzelést. Ez egy termékeny, munkabíró, akadályokat átugró, hegyeket megmozgató állapot, de számolni kell, hogy ez a katalizátor állapot nem tartható fenn hosszú távon. Ha bizonyos időn belül nem csatlakoznak és nem aktivizálódnak a társak, idővel a feladás lassú és nem túl kellemes lépcsőfokait (számonkérés, csalódás, düh, elfordulás, feladás) járja be a vitális ötletgazda. A kezdeményezők gyakran *innovátorok*, azaz kreatív ötletgazdák, akik fejből rendre kipattannak ötletek a mit és a hogyan kellene csinálni kérdésre, de gyakran nincs türelmük kivárni, hogy a dolog és hozzá a környezet megérjen.

Vannak az ún. *motorok*, akik a közösség lelkei és energiaraktárai. Ők nem sietnek annyira, bevárják a lemaradókat, alaposak a kibontásban. Mellettük jelennek meg a *támogatók*, azaz akiknek fontos az adott ügy/kezdeményezés, de nincs annyira ötletük, idejük, vagy nem olyan a közösségben elfoglalt helyük, hogy önmaguk mérettessenek meg a közösség előtt. A változásra való felkészülésben, azaz az innovációs döntéshozatal folyamatában, öt meghatározó állomást különítenek el e folyamat vizsgálói:

1. ismereti szakasz: (az első információk az újdonságról)
2. meggyőzési szakasz: (itt fontos a személyes megtapasztalás lehetősége, látogatás)
3. döntési szakasz (döntés az újítás elfogadása, vagy elutasítása mellett)
4. megvalósítási szakasz (alkalmazza az újítást)
5. megerősítési szakasz (bevállik, hasznos a változás, terjeszti, nyitottabb további újítások felé)

Alább egy általánosított ábra az emberek újhoz való viszonyulásának és a ciklikusságának értelmezéséhez.

1. Az innovátorok (újítók) vállalkozó szelleműek. Keresik a kapcsolatot a világgal, keresik az újabb és újabb megoldásokat. Társadalmi közegükben, miután gyakran eltérnek a közösség normáitól, csak ritkábban lesznek korcsoportjaiknak hangadói, véleményformálói.
2. A korai követők, figyelik az innovátorokat, de nem tévesztik szem elől lokalitásuk tradícióit, normáit. Komoly meggyőződés után váltanak, de ekkor már lehet velük a diffúziós folyamatok katalizátoraként gondolkodni.
3. A korai többséghez tartoznak, akik még óvatosabbak: ha már elfogadott jelenséggé vált a közösségükben az újítás, csak akkor csatlakoznak, felismerve, hogy már többen így jártak el és jól jártak.
4. A kései többség képviselői kényszerből változtatnak, társadalmi, gazdasági nyomásra.
5. A lemaradók a leginkább ragaszkodnak a tradicionális értékekhez, és akár az elszigeteltséget is vállalva nem akarnak, vagy minden szándékuk ellenére nem áll módjukban változtatni.

Jelentős lökést ad egy kezdeményezés elindításának, ha kilátásba helyeződik a finanszírozás lehetősége. A nagy kérdés csak az, hogy „pillangó”, vagy „kötéltáncos” taktikával dolgozunk, mert mindkettőnek megvan, a maga jellegzetessége, csak el kell fogadni.

Ha pillangók vagyunk, és forrásról forrásra szállunk, akkor jellemzően rövidebb távokra tervezünk, egy helyen, vagy témában nem, vagy csak alkalmanként mélyülünk, könnyebben váltunk, sokféle tapasztalatot szerzünk.

Ha kötéltáncra adjuk a fejünket, akkor nincs sok esélyünk, a cél érdekében mindig előre kell menni, erőt, levegőt, lendületet merítve a következő lépéshez, de mindig a cél felé fegyelmetten. Ekkor van, hogy meg kell állni, hogy kínban vagyunk, de lépéseinket egymásba fűzve szinte biztosak lehetünk, hogy a várt eredményre jutunk.

Összefoglalóan a megközelítésről, a módszerekről

A közösségi fejlesztő munka gyakorlata, de különösen a fiatalokra alkalmazható módszertan igen színessé és változatosná vált az évek alatt, s jelen időszakban is dinamikus fejlődik. A kötet tanulmányai és a kapcsolódó esetek elemzése során három markáns megközelítést azonosítottuk a közösségi beavatkozásnak. Ezek többségében a fejlesztő szándéka szerinti kategóriák, és mint minden kategorizálásnak ennek sincsenek tiszta képletei és vannak ez alól is kivételek, de a megragadhatóság kedvéért mégis érdemes őket áttekinteni.

1) **(ODAILLÓ) Lokális kibontás**, azaz az odaillo megoldásokat a helyi erőforrásokra építve, lépésről-lépésre az érintettekkel szorosan együttműködve alakítjuk ki, folyamatosan szem előtt tartva a méretarányosságot, a fenntarthatóságot és a változtatás lehetőségének rugalmasságát.

Morális megerősítést ad ennek a megközelítésnek a XI. Pius pápa nevéhez kötődő, de mostanra európai dekrétumként – Magyarország által is ratifikáltan – érvényben lévő dokumentum a szubszidiaritás elvéről:

„Amit az egyes egyének saját erejükből és képességeik révén meg tudnak valósítani, azt hatáskörükből kivenni, és a közösségre bízni tilos. Éppígy mindazt, amit egy kisebb és alacsonyabb szinten szerveződött közösség képes végrehajtani és ellátni, egy nagyobb és magasabb szinten szerveződött társulásra áthárítani jogszerűtlenség és egyúttal súlyos bűn, a társadalom rendjének felforgatása, mivel minden társadalmi tevékenység lényegénél és benne rejlő erejénél fogva segíteni – szubszidiálni – köteles a társadalmi egész egyes részeit, ellenben soha nem szabad bomlasztania vagy bekebeleznie azokat.”

Mi jellemzi ezt a munkát?

Ez a megközelítés abból az előfeltevésből indul ki, hogy közösségi változásokat úgy lehet eszközölni, ha az emberek széles köre vesz részt helyi szinten a célok meghatározásában és a cselekvésben. A közösségben megélt modellek – megbeszélés, vita, tervezés, döntés, visszajelzés, stb. – visszacsatolódnak a családok szintjére és alakítják az ott uralkodó szokásokat és viszont. Ezt kell megismerni és megkeresni a fiatalok csatlakozási pontjait az érdekeik, az érdeklődésük, vagy épp az elköteleződésük, bimbózó lokálpatriotizmusuk okán.

A beavatkozás szintjét nagyban befolyásolja az adott közösség állapota, hogy a benne **élők mennyire aktívak, mennyire szervezettek, felkészültek** a közös munkára. A beavatkozás során alkalmazott munkamódok alapján ezért országonként, de országokon belül is különböző kifejezéseket használnak, pl. közösségfejlesztés, közösségszervezés, helyi fejlesztés, közösségépítés, stb.

A helyi fejlesztőmunka szervezett és módszeres **beavatkozást** jelent a közösségi szükségletek feltárására és kielégítésére, a közösségi problémák megoldására. Célja az emberek **megszervezése** saját életüket érintő közös cselekvésekre, az ellátások kollektív kidolgozása, az emberek problémamegoldó képességének mozgósítása. Alapvetően **probléma-megoldási folyamat** jellemzi, amelynek elemei: *tények feltárása, kommunikációs struktúrák kiépítése, alternatív eljárások összegyűjtése és rangsorolása, stratégia kiválasztása, cselekvés kidolgozása, eredmények értékelése.*

2) **(SZÜKSÉGES) Célorientáltság** – ez egy ügyfókuszú megközelítés az iménti területi fókusszal szemben. Abból indul ki, hogy vannak lehatárolható ügyek, amelyekhez vannak meghatározható szereplők, akikkel együtt, és akikért lehet dolgozni. Számára a probléma, az ügy adott, keresi a célcsoportot és a módszereket. Erős szakmai elkötelezettsége van, és ebből fakadó célkitűzését nem téveszti szem elől a közösséggel való együttműködés egyik fázisában sem. Ilyen célok lehetnek például az elkötelezettség, az egészségvédelem, a drogreprevenció, az egészséges életmódra nevelés, a tömegspont népszerűsítése, a tehetség gondozás, stb.

3) **(AZ ÚT) Módszerkötődés** – ez esetben a kezdeményezőnek van egy határozott elképzelése, hogy mit kellene tenni, milyen élményt, feladatot, megmérettetést kellene átélni ahhoz, hogy elmozdulás legyen. Sokan vagyunk úgy, hogy beleszeretünk egy módszerbe és alig várjuk, hogy élénk kerüdjön egy csoport, egy közösség, akinek pont erre van szüksége és mi végre kipróbálhatjuk, hogy hogyan működik. Vannak kötött módszertanok, olyan időben és lépésekben meghatározott metodikák, melyek receptjelleggel kecsegtetnek és megjósolható eredménnyel. S a tapasztalatok megosztott sora azt mutatja, hogy valóban vannak gyakorlatok, módszerek, amelyek rendre képesek hozni – közösségektől szinte függetlenül – a tőlük elvárt hatást. Nagy biztonság ez egy fejlesztő, egy támogató szakember eszköztárában. Nyilván veszélyt jelent mint mindenből – a túlfogyasztás, itt a neve: módszerfetisizmus.

„Miért érdemes közösségben dolgozni?”

- **sikerélményt ad**, értelmes életet szeretnék élni, társasági létet ad, közös célok elérését hozza, együtt megvalósítható;
- **közös öröm**, valahová tartozás, élni az összefogás örömeivel és lehetőségeivel;
- különféle problémák együttes megoldását adja;
- gazdasági szükségszerűség, a nehézségek közös megoldása, így csökkenthetjük kiszolgáltatottságunkat;
- lássuk meg lépéslehetőségeinket, lakóhelyünk lakhatóbbá tételét, felbátorítás a cselekvésre;
- kitanulni a demokratikus állampolgári létet csak közösségben lehet;
- hogy megértsük saját helyzetünket, **otthon legyünk a saját életünkben**;
- a közös munka arra ad lehetőséget, hogy az egyéni célok a közösen kitűzött célokkal összhangban valósuljanak meg.

Ada
ptác
ió –
inno
váci
ó. A
forrá
sszer
zés
mai

logikája, hogy innovációval, egyedi, megismételhetetlen programmal várja, hogy jelentkezzenek a kezdeményezők. Mi most a tanulmányokban a szokottnál nagyobb hangsúlyt fektettünk az adaptációs lehetőségekre és az arra való gondolkodás serkentésére, hogy vajon milyen

szempontokat, milyen feltételeket kell megvizsgálnunk, ha már egy kipróbált, bevált gyakorlatot szeretnék új környezetbe ültetni.

Fontos, hogy arra a kérdésre is tudjunk választ adni, melyet ez a rész taglal, miszerint mi a fontos számunkra a tervezett munkában, mi a küldetésem? Egy adott területen élőkkel úgy dolgozni, hogy arra a társadalmi együttműködési alapra nehéz és összetett programokat is lehessen építeni? Vagy vannak a világban, az országban olyan helyzetek, melyeket nem nézhetünk csupán, tervezni kell és beavatkozni, mert mint szakemberek tudjuk, hogy a tétlenség milyen károkat okoz(hat). Vagy egyszerűen van egy eljárásunk, ami nagyon hasznos annak, akire illik, de hol van Hamupipőke, mikor a cipő kezében.

S ha kicsit belemegyünk a szómágiába, szeretnénk leszögezni, hogy szerintünk az adaptáció is egyfajta innováció, hiszen egy ismert komponensekből álló szerkezetet lapra szerelve elviszünk valahova, ahol a helyiakkal együttműködve, velük közösen újra, vagy újjá alkotjuk.

Az ifjúsági korosztály életlehetőségeit és az azokat támogató szakmai programok hatásait nem tudjuk jól mérni, ha egy pillanatra legalább nem tekintünk vissza az azt közvetlenül megelőző gyerekkora. A fiatalok énképe és a vetített felnőtt képe ugyanis nem függetleníthető a gyerekkori vésődésektől, kódoktól. S ez felveti azt a kérdést, hogy a gyerekkor egy állapot, vagy egy konstrukció? S ha a második, akkor ki konstruálja azt? Vitathatlannak tűnik, hogy fizikai és gazdasági kompetenciájuknál, politikai hatalmuknál fogva a felnőttek. A felnőtt fogalma különben, legalábbis etimológiailag, vitán felül áll. Tény, hogy erősebb, nagyobb tömegű és vitathatatlanul több élettapasztalata, tudása – mind mennyiségben, mind minőségben – s ebből származó kompetenciákkal rendelkezik. A kérdés nem is az, hogy a társadalmi folyamatok tekintetében kompetensebb-e a felnőtt a gyermeknél, hanem – éppen a gyermekek kiszolgáltatottsága okán – az, hogy milyen érdekek mentén konstruálódnak a gyermekkorról szóló elképzelések. S milyen társadalmi elvárások nyomják azt a korszakot, mely közvetlen előzménye

Elveszett gyermekkor?

A nálunk is ismert Marie Winn (Gyerekek gyermekkor nélkül) által képviselt radikális társadalomkritikai nézőpontból – némiképp leegyszerűsítve – a gyermek és a gyermekkor az információs robbanás, a globalizációs folyamatok, a kontrollálatlanul elszabadult gazdaság áldozata. A gyermek és a védett gyermekkor egy emberi léptékű korszak szimbóluma, a gyermek iránt érzett felelősség pedig a társadalmi folyamatok feletti aggodalom. A gyermekkor nem veszett el, csak megváltozott, így ha szeretnénk felismerni/megismerni kamaszfelntteinket, nem

tölthetjük fel életútjukat a nosztalgiánkban létező saját képekkel, hanem a jelenben és az ö képeikkel kell dolgoznunk.

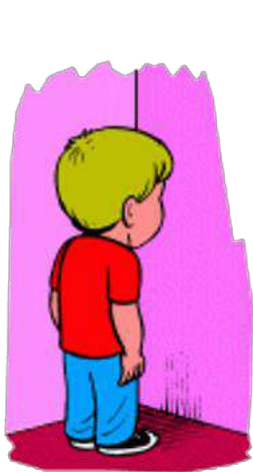
A tanult tehetetlenség jelensége

A **tanult tehetetlenség** elméletét Martin Seligman amerikai pszichológus dolgozta ki és tette közzé 1975-ben. A tanult tehetetlenség egy olyan pszichikai állapotot jelöl, melyben az ember úgynevezett passzív, elkerülő magatartással reagál olyan érzelmileg negatív helyzetekre, melyeket aktivitással megoldhatatlannak minősít, vagy azért mert nem ismeri a megoldást, vagy azért, mert a megoldást ugyan ismeri, de az ehhez szükséges cselekvésre nem érzi képesnek magát.

Állatkísérletek sorát végezték a jelenség megértése érdekében, ezekben a kísérleti helyzetekben a tanult tehetetlenség állapota akkor alakult ki, ha egy állatot negatív ingerek értek, úgy, hogy nem volt lehetősége a menekülésre, például folyamatosan áramütések érték, vagy jeges vízben kellett úsznia. Egy ideig mindent megtett, hogy elmenekülhessen, azonban egy idő múlva feladta, a „holttá tettetési reflexnek" megfelelően passzívvá vált. Amennyiben az állat többször élte át ezt az élményt, már a veszélyhelyzet előjeleire is tehetetlenséggel, azaz passzív megadással reagált.

Az ember esetében hasonló szerepe lehet egy tartósan rossz, megoldhatatlannak érzett kapcsolatnak, fenyegető munkanélküliségnek, munkahelyi rossz légkörnek, elnyomott alkalmazotti, vagy állampolgári létnek. Embereknél a tanult tehetetlenség fásultságban, visszavonultságban és cselekvéshiányban nyilvánul meg, s amely bénít a mindennapokban is.

Tény az is, hogy míg egyes állatoknál igen könnyen alakult ki a tanult tehetetlenség állapota, másoknál alig volt kiváltható. Ez az egyenlőtlenség embereknél is tapasztalható: vannak, akik a befolyásolhatatlan események következtében tehetetlenné válnak, míg mások feldobódnak attól a kihívástól, amit az ilyen események jelentenek a számukra.

A tanult tehetetlenségi elmélet hasznos annak megértésében, hogy miért vannak emberek, akik feladják a harcot, és az ellenállás, a küzdés legcsekélyebb jele nélkül fogadják el helyzetüket. Ezzel magyarázható, hogy a tartósan marginalizált csoportok miért nem azon vannak folyamatosan, hogy változtassanak a helyzetükön.

Azok a tanulók például, akik a gyenge osztályzatot pillanatnyi rossz formájuknak tulajdonítják, vagy netán annak, hogy nem tanultak eleget, könnyebben fognak javítani a teljesítményükön, nem, mint azok, akik saját tehetségtelenségüket, netán butaságukat vélik a kudarc okozójának. Kedvezőtlen visszajelzésekkel, értékelésekkel, idővel „megtanulják”, hogy nekik megváltoztathatatlanul gyengék a képességeik. Ezzel el lehet érni, hogy a gyerek, majd az ifjú nem vár magától többet, jobb teljesítményt, nem is tesz különösebb erőfeszítéseket érte, a környezet és saját negatív elvárásai önbeteljesítő jóslatként válnak valóra és ez az állapot, ez a tanult passzivitás elkísérheti egy egész életen át. A tanult tehetetlenség, mint a tartós passzivitás háttérében meghúzódó értelmezési keret közösségi létformában is megjelenhet, egészen nagy csoportokat tartva ezzel kiszolgáltatott, önvédelemre, érdekérvényesítésre képtelen állapotban.

Ezen jelenségek ellen akar hatni a személyközpontú, kisközösségi munka, melyben egyénenként fontos minden résztvevő, s melyben nem a bevitelre törekszik, hanem a közösségben rejlő tudások, képességek, ötleteket kibontására és fejlesztésére. Azt az állapotot pedig, amelyben az egyének, vagy a közösségek ebből a passzív hatni nem tudó állapotból egy **hatni képes állapot**ba jutnak, nevezzük *empowerment*-nek, azaz közösségi képessé tételnek.

„A képessé tétel elmélete azzal foglalkozik, hogy hogyan szerezhetik meg az emberek az irányítást saját életük felett, csoportként (közösségként) képviselve saját érdekeiket; a módszer pedig azzal, hogy a szociális munkások hogyan keresik a lehetőségeket arra, hogy fokozzák/növeljék azoknak az embereknek a „hatalmát” (befolyását), akik ebben hiányt szenvednek.” (Adams, 2003, idézi Lakatos, 2009. 10.p., idézi Vercseg, 2010)

Erős helyi támogató közeg	Elzárkózó, érdektelen helyi környezet
Erős helyi segítő felnőtt, csoport	Elszigetelődő családok, szakemberek
Kreatív ötletek és fórumok az ötletek megvitatására	Fantáziátlan megoldási javaslatok, alacsony érdeklődés
Felesleges, vagy belakható tér	Térhiány, vagy elzárt
Stratégiavezérelt működés	Projektvezérelt működés
Fiatalok változatos összetétele, kritikus méreten felüli tömege	Szűkös számú fiatal
Jó adaptációs készség a laikus és a szakemberekben	Utánzásra, sablonokra való hajlam
Rugalmas, megújítható programszerkezet	Merev struktúrájú szolgáltatási rendszer
Megosztott közösségi erőforrások	Koncentrált hatalmi erőforrások
Egymásra épülő települési programok	Egymás mellett, vagy egymástól elszigetelten szervezett helyi programok
Érdemi szakmai együttműködések, szakmaközi gondolkodás gyakorlata	Intézmények zártsága
Széles társadalmi összefogás a fiatalok érdekében	Fiatalok problémaként való kezelése
Települési sajátosságok figyelembe vétele a tervezésnél, rugalmas tervezés	A települési adottságoktól függetlenül tervezni, terveztetni külső céggel
Erős kapcsolati tőke a településen élők között	Gyenge kapcsolati tőke a településen élők között
Erős kapcsolati tőke a településen kívüliekkel, sok laza kapcsolat	Kevés, gyenge településen kívüli kapcsolat
Kényes témák körültekintő felvállalása	Kényes témák kerülése, tabuk tiszteletben

	tartása
Jó kockázattűrő képesség egyéni és közösségi szinten	Rugalmatlan, kockázatot nem viselő egyének és közösségek
Témák felismerése, ami összeköt generációk belül, generációk között	A különbözőségek felnagyítása
Állandó fórumok a közügyek megbeszélésére	Párbeszéd hiánya közügyekben
A tervezésnél figyelemmel lenni a fenntarthatóság szempontjaira	Túl nagy, túl drága, vagy túl merev szolgáltatást tervezni
Rugalmas, tagolt folyamatszervezés	Merev, zárt tervezés
Saját forrás teremtése, felhasználása → kiegészítő megerősítés	Csak külső forrásokra való támaszkodás
Tematikus táborokra építeni az évközi fejlesztő munkát	A tematikus táborokat követően nem dolgozni a csoportokkal, közösségi energiagazdálkodás
Differenciált csoportvezetés a fiatalokkal való munkában	Irányítói szerep kialakítása, beleragadás
Élményalapú megközelítés főként a kapcsolat elején, de folyamatában is	Túl sok elmélkedés
Részképességek fejlesztésére, folyamatos kompetenciafejlődésre való törekvés	Képességek feltételezése
Szemlélet: a közös munka = közös tanulás	Szemlélet: én segítek neked
„Omnibusz” – rátelepülni meglévő sikeres, vagy épp kikopó szolgáltatásokra/programokra	Mindig minden a nulláról kezdeni
Helybe menni – közel lenni – jelen lenni	Odajárni, ritkán menni, nagyon kötött időt tervezni
Tudni, hogy a program a cél, vagy „ürügy” egy másik konkrét elérendő cél felé	Célok keveredése, projektcélok diadalmaskodása
Mobil terek, bútorok, eszközök	Rögzített terek, bútorok, eszközök,
Online terek és adottságok kihasználása, jó használása	Offline-ban maradni

Egy idézett szövegrésszel zárjuk kötetünk, mely Franz Kafka tollából került papírra, s mely a kínai nagy falat építő stratégiát ajánlja a figyelmükbe azokhoz az esetekhez, amikor gigantikus méretű vállalkozásba kezdünk, mint a fiatalok társadalmi aktivizálódását segíteni kisközösségi fejlesztések rendszerével.

A KÍNAI FAL ÉPÍTÉSE (Részlet)

„A Kínai Falat a legészakibb pontján fejezték be. Délkeletről és délnyugatról haladt, s itt egyesült az építkezés. A részmunkálatok során is ezt a rendszert alkalmazta a két nagy építősereg, a keleti és a nyugati. Úgy történt ez, hogy mintegy húszfős csoportokat alakítottak, melyeknek egy-egy körülbelül ötszáz méter hosszú falrészlet kellett elkészíteniök, a szomszédos csoport pedig velük szemközt haladva épített egy hasonló hosszúságú falat. De miután így összetalálkoztak, nem ennek az ezer méternek a végén folytatták az építkezést, hanem a munkacsoportokat megint egészen más vidékre küldték falat építeni. Ily módon természetesen sok nagy hézag keletkezett, amelyeket csak lassan, fokozatosan töltöttek ki...

S hogy akadnak végképp beépítetlenül maradt hézagok is – ez a megállapítás persze lehet, hogy csak ama számos legenda egyike, amelyeket legalábbis a köznapi ember épp a mű kiterjedése következtében nem tud a maga szemével és mértékével ellenőrizni.

Mármost eleve azt gondolhatnánk, minden szempontból **előnyösebb lett volna, ha összefüggően építkeznek**. Hiszen a Falat, mint köztudomású, védelemnek szánták az északi népek ellen. Hogyan szolgálhat azonban védelműl egy fal, amelyet nem összefüggően építettek? Sőt az ilyen fal nemcsak hogy nem véd, de maga az építkezés is szüntelen veszedelemben forog. Ezeket a kopár vidéken elhagyatottan álló falrészleteket mindig könnyen lerombolhatják a nomádok, főként mivel a falépítéstől megrémülve sáskaként változtatgatták tartózkodási helyüket, s ily módon esetleg jobb áttekintésük volt a munkálatok állásáról, mint nekünk magunknak, az építőinek. Ennek ellenére **ezt a méretű építkezést nem lehetett volna másképp szervezni, mint így**. Ennek megértéséhez a következőket kell meggondolni: a Falnak évszázadokra kellett védelmet nyújtania; ezért elengedhetetlen feltétele volt a munkának a leggondosabb kivitelezés. Nem fogtak bele könnyelműen a műbe... Voltak kőművesek, akik sokat gondolkoztak az építkezésről, és nem is hagytak fel soha a töprengéssel, **akik az első kövel, melyet alapként leraktak, úgy érezték, hozzánőttek a műhöz**. Ezeket a kőműveseket azonban, persze, túl azon, hogy a lehető legalaposabb munkát szerették volna végezni, az a **türelmetlenség is sarkallta**, hogy végre a maga tökéletességében láthassák az építményt. A napszámos nem ismer efféle türelmetlenséget, őt csak a bér hajtja, a felső vezetők meg, de még a középszintűek is, eleget látnak a mű különféle vonatkozású gyarapodásából, hogy ez szellemüket tetterősnek megőrizhesse. De az alacsonyabb beosztású, szellemileg messze a maguk látszólag kis feladata fölé emelkedő emberekről **másképpen kell gondoskodni**. Nem lehet például arra kényszeríteni őket, hogy lakatlan hegyvidéken, otthonuktól több száz mérföldre hónapokig vagy akár évekig követ kő mellé rakjanak; az ilyen szorgalmas, de végeredményhez még egy emberöltő alatt sem vezető munka kétségbe ejtette, mindeneelőtt a munka számára értéktelenebbé tette volna őket. **Ezért**

választották a részépítkezés módszerét. Ötszáz métert körülbelül öt év alatt meg lehet építeni, utána általában kimerültek persze a vezetők, elveszítették hitüket önmagukban, az építkezésben, a világban. Ezért azután, miközben még lelkesedve ünnepelték az ezer méter fal elkészültét, messze–messze küldték őket, útközben itt–ott készen emelkedő falrészleteket láttak, magasabb vezetők lakhelyein fordulhattak meg, kitüntetések kaptak tőlük, hallották az ország mélyéről elősereglő új munkáshadak ujjongását, látták, hogyan dőlnek ki állványzatnak szánt egész erdők, hogyan zúzódnak hegyek a fal köveivé, szent helyeken hallották, hogyan könyörögnek énekükkel a Fal felépüléséért a jámbor hívők. Mindez gyógyír volt türelmetlenségükre. A nyugodalmas élet otthona, ahol egy darabig elidőztek, megerősítette őket, a tekintély, mely minden építőt övezett, a hívő alázat, mellyel szavaikra figyeltek, a bizalom, mellyel az egyszerű, nyugodt polgár a Fal majdani elkészültét várta, mindez felajzotta lelkük húrjait. Örökké reménykedő gyermekként búcsúztak aztán otthonuktól, törhetetlen kedvvel indultak, hogy tovább dolgozzanak a nagy művön...”

(Tandori Dezső fordítása)

IRODALOM:

Utasi Ágnes (szerk.): Közösségi kapcsolatok és közélet, Belvedere Meridionale, 2011

Utasi Ágnes (szerk.): Közösségi és közéleti aktivitás – Vizsgálat három ország hét magyar kistélepülésén. Belvedere Meridionale, 2012.

XI. Pius pápa: Quadragesimo Anno 1931. Pápai Enciklika.(Beran – Lenhart: Az egyház társadalmi tanítása. Szent István Társulat. Budapest. 2005. 236. o.)

Limbos, Eduard (1985): Kulturális és szabadidős csoportok animálása, Népművelési Intézet, Budapest

Vercseg, Ilona (2004): Közösségfejlesztő leckék kezdőknek és haladóknak, Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest

Édes és sós. Receptek a helyi ifjúsági munkához (2006) szerk: Groska-Huszt-Varga. Közös Nevező Egyesület, Nyíregyháza

Bodorkós-Kajner-Kovács-Péterfi (2004): RAJTunk múlik. Hogyan szervezkedjünk és képviseljük érdekeinket lakóhelyünkön. Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest